

ERSEN

Oeskond

Helen Bryan

Õeskon

Inglise keelest tõlkinud Eva Nooni

ERSEN

Helen Bryan
The Sisterhood
2012

Selles raamatus kujutatud tegelased ja sündmused on välja mõeldud.
Igasugune sarnasus elavate või surnud inimestega on juhuslik ja tahtmatu.

*Raamatu eesti keeles kirjastamise õigus kuulub eranditult kirjastusele ERSEN.
Selle raamatu reprodutseerimine, tõlkimine ja levitamine ilma valdaja loata on
õigusvastane ja seadusega karistatav.*

Kaane kujundanud Reet Helm
Toimetanud Reet Piik
Korrektor Inna Viires

Text copyright © 2012 Helen Bryan
Published in the United States by Amazon Publishing, 2012. This edition
made possible under a license arrangement originating with Amazon
Publishing, www.apub.com.

All rights reserved.
© 2015 Kirjastus ERSEN

B11298215
ISBN 978-9949-25-792-8

Kõik kirjastuse ERSEN raamatud ja e-raamatud on saadaval veebipoest
www.ersen.ee

Minu perekonnale

TÄNUAVALDUSED

Ülaskõik kui raske, tänuväärne, ärritav, auditav, kinnismõtteline või kurnav on käsikirja valmimise protsess, on kirjutamine põhimõtteliselt ainult autori töö. Käsikirja viimistletud raamatuks vormistamine seevastu nõuab teiste asjaosaliste tohutut ühist jõupingutust. Olen tänulik nii paljudele inimestele, kelle käsi on mängus olnud selles, et „Õeskond“ raamaturiiulile jõuaks. Eraldi ja koos on nad pühendanud raamatule ja selle autorile oma pideva tähelepanu ning ametialased teadmised.

Kõigepealt tänan oma agentide Jane Dystelit firmast Dystel & Goderich, kes pakkus mulle pidevat tuge, jagas minuga heldelt oma aega ja arvamusi ning kelle kogemused ja professionaalsus muutsid käsikirjast raamatuks muutumise protsessi kõikide asjaosaliste jaoks sujuvamaks. Arvestades minu meeletult optimistlikku suhtumist tähtsustadesse, oli eriti palju kasu sellest, et Jane'il oli rohkem aimu ajast, mis käsikirjast raamatuni jõudmiseks tegelikult kulub. Ma olen tänulik Jane'ile ja tema partnerile Miriam Goderichile kogu selle aja eest, mis nad käsikirja panustasid, ja nende ametialastest nõuannetest toimetamise küsimustes. Pean ütlema, et üldiselt oli neil õigus.

Andekas toimetaja mõistab raamatut sageli paremini kui kirjanik ise ja tema kuues meel ütleb, kuidas jõuda parima võimaliku tulemuseni. Igatahes oli see nii sisulise toimetaja Charlotte Herscheriga. Peale selle, et temaga töötamine oli nauding, tegid tema keskendumisvõime, kindel professionaalne käsi ja selge suhtumine pika ning keeruka käsikirja juures imet. Juba tema esimestest sisukatest kommentaaridest peale teadsin, et tema nõuandeid võib usaldada. „Õeskonna“ toimetamine oli meie mõlema jaoks mahukas projekt ja ma olen tänulik selle eest, kuidas ta on seda raamatut muutnud.

Autorikeskse Amazon Publishingiga oli nagu alati rõõm koostööd teha. Kirjaniku seisukohast töötab Amazon Publishingis kõik alati tõrgeteta nagu hästi õlitatud masinavärk. Vanemtoimetaja Terry

Goodman kasutas oma tähelepanuväärset kirjanikule meeldimise võimet e-posti teel, hoidis kirjastamisgraafikust kinni ja hoolitses selle eest, et kõik, mis pidi juhtuma, juhtus. Amazoni autorite meeskonna liikmed Jessica Poore ja Nikki Sprinkle poleks saanud enam abivalmid olla ning on alati olemas, kui peaks küsimusi tekkima. Tänu on ära teeninud tekstitoimetaja Katie Parker, kes lõpliku versiooni professionaalselt toimetas ja otsad kokku sõlmis.

Lõpuks olen tänulik oma imeliselt toetavale perekonnale: Rogerile, Cassile, Michelle'ile, Nielsile, Bole ja Poppyle, kes õigustatult või mitte väidavad, et on minu jõupingutustest vaimustuses. Kõige enam on tänu ära teeninud minu abikaasa Roger Low, kes mõistab kirjutamise perioodil minu vajadust teatud vaikuse ja eraldatuse järele, mis tema sõnul pole mitte niivõrd Virginia Woolfi „oma tuba“ kui „vangistus“. Meie majapidamises on see võimalik ainult tänu sellele, et peale kõige muu, mida ta teeb, suudab Roger elu käigus hoida kõikide mõeldavate koduste kriiside korral. Kõige parem on see, et kui kirjatöö selleks päevaks tehtud on, saan jätta oma väljamõeldud maailma ja tegelased oma elusa ning armastava pärispere pärast.

PROLOOG

Las Sors Santas de Jesuse kroonikast; Hispaania, Andaluusia, Las Golondrinase klooster, juuni 1552

On kesköö, aga ainult orbudekodu lapsed magavad. Päikeseloojangu ajal tuli sõnumitooja orust abtissi hoiatama. Inkvisitsioon läheb meile nagu lambakarja piiravad hundid ja on varsti siin. Kogu ordu, alates kõige nooremast noviitsist kuni voodihaige vanakese õde Augustinani on ärvkel ja palvetavad, et kuninganna sekkuks, ja paluvad julgust juhiks, kui ta seda ei tee. Peame meeles pidama meie armastatud asutajanna eeskuju sel ajal, kui temal raske oli.

Mina, Jeesuse Pühade Õdede orduusse kuuluv õde Beatriz, jumala teener ja Las Golondrinase kirjutaja, teen viimase sissekande sellesse kroonikasse, mida olen pidanud üle neljakümne aasta. Täna õhtul peavad meie ordu kaks kõige hinnalisemat varandust – see kroonika ja meie asutajanna medaljon – kloostrist lahkuma, et mitte inkvisitsiooni kätte langeda, ja hingelist pärandit elus hoidma. Meie asutajanna plaan, mida on meile aastate jooksul ilmutatud, on saata need Hispaania Ameerikasse ja me palvetame, et meie kuulekus tema soovide suhtes annaks neile võimaluse ühel päeval uuesti leitud saada.

Kristluse esimestest päevadest peale on meie ordu olnud tunnistajaks naiselikule vaimsele traditsioonile, mida kirikumehed on alla surunud või asendanud õpetustega, mis moonutavad Jumalat ja usku nende suva järele. Sajandite eest kutsus keiser Constantinus vaidlevad

piiskopid Nikaia kirikukogule, et kiriku õpetuse suhtes kokku leppida. Ühiselt ja kummalisel viisil kuulutati Jeesuse ema Maarja igavesti neitsilikuks jumalaemaks – hoolimata faktist, et Jeesus ei nõudnud endale iial jumalikkust ja meie asutajanna Maarja on igavese neitsilikuse fakti elav eitus.

Need meeste loodud õpetused pühkisid kõik oma teelt, summutasid naiste hääle, tegelikult mõistuse ja kogemuse hääle. Vastupanust sai tõest hoolimata ketserlus. Varases kirikus nii aktiivsed diakonissid nägid, kuidas nende autoriteeti kärbiti ja see siis sootuks lämmatati. Ei läinudki kaua aega, kuni kirikuisad hakkasid arutama, kas naistel, nagu loomadelgi, võib olla hing. Oma vaimulikus ülemvõimuse veendunud usumehed on varmad uskuma, et naistele peale sunnitud allahetlikkus on siiras.

Väliselt kirikule kuulekalt on meie ordu jätkuvalt tõe tunnistaja olnud. Me oleme tõendid sellest säilitanud oma pühakirjas ja meie asutajanna medaljonis ning see tõde on nüüd tähtsam kui kunagi varem.

Alates *Reconquista*'st on inkvisitsioon vallandanud usulise terrori laine, et tugevdada kristlike valitsejate võimu Hispaanias. Inkvisitsiooni käsilaste kasvav võrgustik jälgib, sosistab ja annab üles – sunnib naabrit naabri järele luurama, teenijaid oma peremehi ja -naisi silmas pidama; ette kandma, kes reedeti kardinad ette tõmbab, kes ei puutu sealiha või koorikloomi või ei lase lihal ja piimal kokku puutuda, kes peidab üheksaharulist küünlajalga, kes palvetab Meka poole, kes ramadaani ajal paastub, kes paasapühade Sederit pühitseb. Inimesi süüdistatakse palavikulise kujutlusvõime loodud koletutes kuritegudes ning veetakse piinamisele, piinapingile ja tuleriidale. Kõik on kahtlusalsed. Kõik elavad süüdistuste hirmus.

Nüüd kuulutab frantsiskaanolasest fanaatik Fr. Ramon Sanchez, et õnnis neitsi ilmutas end talle ja nuttis, sest salajuudid ja -moslemid maskeerivad end nunnadeks ja rüvetavad oma kohaolekuga kloostreid ning kavatsevad kukutada meie kristlikud valitsejad. Ta vannub, et neitsi anub kõiki, kes teda armastavad, selle koleduse üles otsima ja halastamatult hävitama, puhastama kloostreid jumala auks ketseritest

ja uskmatus. Naise nimel tehakse nii palju kurja! Ehk teeb seda hullumeelne, aga teda aitavad varmalt mehed, keda keegi hulluks ei nimetaks.

Ja nad ütlevad, et Fr. Ramon on rumal ja hull, see on ohtlik segu. Ta ei oska lugeda ega kirjutada, tal on krambihood, ta paastub pidevalt ning tema rüüd määrivad ümber piha seotud jõhvsärgi pärast mustus ja veri. Ta karjub unes, teda piinavad demonid, kes tahavad sundida teda jõhvsärki lõdvemaks laskma. Ometi on tal kummaline võim nende üle, kes temaga kokku puutuvad, ja tema jutlused kihutavad rahvahulki vägivallale ning nad karjuvad heakskiitvalt, kui ta kloostrite „puhastamisest“ räägib. Abtiss usub, et õnn pöördub peagi tema vastu – püha kohus ei lase harimatul talupojal end igavesti juhtida. Aga kuni see juhtub, on ta ohtlik nagu kevadine rästik.

Eelmisel aastal teatas inkvisitsiooni püha kohus abtissile, et nad alustavad uurimist selgitamiseks, kas Fr. Ramoni väited on põhjendatud. Nende tribunaliid külastavad kõiki Hispaania kloostreid, see töö võtab palju aastaid aega. Tribunal nõuab kõikides kloostrites võimalike ketserite nimekirja, keda siis uurima hakatakse.

Abtiss ja meie kõik eelistame sellisele reetmisele surma. Meie ordu esimese reegli kehtestas asutajanna ning selle alusel kaitseme me tüdrukuid ja naisi meeste vägivalla eest. Meie kogukonna esimestest päevadest alates, kui esimesed õed elasid koobastes, leidsid mägikülade naised meie juurest pelgupaiga, kui nende mehed neid halvasti kohtlesid. Meie esimene abtiss otsustas, et mehed peavad andma meile väärusliku pandi, mis tagaks nende hea käitumise, enne kui naised nende juurde tagasi lähevad. Kuna nende mägede mehed on alati arvanud, et siinse kloostri naistel on erilised võimed – olgu siis ravivõimed või üleloomulikku laadi –, on see osutunud tõhusaks taktikaks.

Meie ordu vähene tuntus ja kauge asukoht on meie töös eelisteks olnud. Sajandeid on kirik meie olemasolu hädavaevu tunnistanud, kui mitte arvestada seda, et aeg-ajalt saadetakse meile mõni vanaladane preester jumalateenistust pidama ja meie hoole all vanaduspõlve veetma. Pärast *Reconquista*'t tegi kuninganna Isabella siia spetsiaalse

palverännaku, et austada mauride valituse ajal säilinud kristlikku kloostrit. Ta kiitis eriti heaks meie eraldatuse maailmast, pidades seda turvaliseks meie vaimsuse ja voores seisukohast. Sellepärast austas ta meid oma eestkostega.

Ent just kauguse ja tundmatuse tõttu otsis patune maailm meid. Kuningannat saatvad õukondlased õnnistasid meie seinte vahel olevat orbudekodu omaenda eesmärgil. Ja see on kummalisel kombel kaitsnud meid inkvisitsiooni eest, ehkki see liikumine on jõudu ja mõju kogunud.

Õukonna jäik katoliiklik moraal on loonud uusi ohvreid, ohtu on sattunud *escondidas*ed, „peidetud tüdrukud“: õukondlaste ja nende armukeste, tihti aadlidaamide ebaseaduslikud tütreid. On ka lapsi kõige jubedamast liiderlikkusest – isad ja vennad ja onud on lapse teinud oma tütardele, õdedele ja õdede-vendade tütardele. Aadlikud peavad selliste ihade vilju peitma, et mitte ohustada oma positsiooni õukonnas.

Tüdrukud saadetakse saladuskatte all meie juurde, tavaliselt siis, kui nad rinnast võõrutatakse. Räägitakse, et keegi õukonnas võtme-positsioonil olivatest korraldab nende ärasaatmise vahendajate võrgu kaudu, kes pole nende ema isikust teadlik. Emad ei saa iial teada, kuhu nende tütreid saadetakse, ainult seda, et tegemist on kaugel asuva kloostriga. Peale õukondlaste, kes orbudekodu toetavad, on vähe neid, kes suudaksid lapsi Las Golondrinase kloostriga seostada.

Peidetud tüdrukud toovad kaasa usulise veimevaka, see on nende vanemate süü hind. Lapsed ei saa iial tundma elu väljaspool kloostrit ja kui aeg käes, saavad neist nunnad. Vaga õigustus on see, et neid tüdrukuid jumalale andes lunastatakse nende vanemate patt. Tõde on süngem ja sellepärast me orbudekoduga nõus olimegi. Sageli on see ainus võimalus nende laste elu päästa. Sobimatud lapsed on abitud ohvrid, kes lüüakse või uputatakse kiiresti nagu kassipojad.

Ehkki orbudekodu tüdrukud on tundlik teema, seavad meid inkvisitsiooni silmis ohtu viis vanemat tüdrukut, kes leidsid tee meie juurde, et end kloostris varjata – Esperanza, Pia, Sanchia, Marisol

ja Luz. Nendest nelja lahkumiseks täna õhtul on ettevalmistused peaaegu lõppenud, nad otsivad pelgupaika ja abikaasasid Hispaania Ameerikast. Kui inkvisitsioon nad leiab, langevad nad koletute ülekuulamiste ohvriks, mis paljastavad ruttu kolm „ketserit“, üht tüdrukut jälitatakse nagu valget hirve, sest tema olemasolu on oht troonile endale, ja vaest väikest pärijannat Luzi tuleb iga hinna eest tema isa eest kaitsta. Luz, kes on nii andekas õmblustöös, kes valmistab imekauni altarilina, mis saadeti kuningannale, peab maha jääma. Ta seaks reisil teised ohtu. Kuna ta ei oska rääkida, halastavad nad ehk talle.

Ehk.

Abtissi lehestunud õde, õnnistatud õde Emmanuela on tüdrukute saatja. Ilmikuna ei kehti õde Emmanuelale kiriku reeglid, mis seovad nunna kloostriga ega lase teda ilma erilise lubakirjata välismaale.

Abtiss usub, et kõige turvalisem oleks jagada vastutus medaljoni ja kroonika eest õde Emmanuela ja kõige vanema tüdruku, minu abilise Esperanza vahel. Õde Emmanuela kannab medaljoni, aga selle tähenduse võti on peidus meie pühakirjas, mis on kirjutatud kroonikasse. Esperanza vastutab kroonika eest. Abtiss on teinud talle ülesandeks reisil päevikut pidada, nagu mina oleksin teinud, ja ma näitasin talle meie pühakirja, mis on kirjutatud ladina keeles ja peidetud kroonika keskmistele lehtedele. Ta loeb ladina keelt soravalt, aga tähtsam on see, et ta saab aru sellest, et pühakiri viitab juutide ja varakristlaste, hiljem moslemite usu ühistele punktidele, mis peaksid olema erinevate uskude puhul mitte tagakiusamise, vaid rahu aluseks. Kui kroonikaga peaks reisil midagi juhtuma, on Esperanza mälu sama suurepärane nagu tema arusaamine ning ta on andnud vande pühakiri pähe õppida ja vajaduse korral ümber kirjutada.

Kuni me ootame, palvetab abtiss pääsemise nimel, et Luzi kingitus liigutaks kuningannat ning too meid kaitseks ja inkvisitsioonile kätte ette paneks. Aga me ei saa enam kauem imesid ega mõjuvõimu oodata. Õnnistatud õde tuli hirmust nuuksudes. Varasest hommikutunnist hoolimata on keegi värava taga. Üllatusmoment on üks inkvisitsiooni relvadest.

Hüvasti, kroonika. Leidku kroonika ja meie asutajanna medaljon turvalise pelgupaiga, ehk jõuavad nad jumala abiga ühel päeval tagasi sellesse pühasse paika. Las need, kes seda loevad, palvetavad nende eest, kes viivad meie aarded pagulusse ja väljapoole ohtu, nende eest, kes jäävad, nende eest, kes ehk tulevikus tagasi tulevad, ja kirjutaja õde Beatrizi hinge eest.

Olgu teiega rahu, jumala halastus ja õnnistus.

Deo gratias. Jumal on võimas.

1. PEATÜKK

Lõuna-Ameerika, Vaikse ookeani rannik, kevad 1983

Esimised märgid ilmusid detsembris. *Navidad*'i ajaks paiskas soe merevesi kalurite võrkudesse surnud kalu. Ärevil naised ummistasid kirikuid, et süüdata küünlad ja anuda jumalat, neitsit ja kõiki pühakuid, et see *El Niño* peataks. Talupojad klammerdusid oma ebausku külge, et tuju-kale loodusnähtusele jeesuslapse nime andmine võib seda lepitada. Aga seekord tuli *El Niño* kuradi, *El Diablo* rüüs ja värvis keskpäevase taeva kummalist värvi. Inimesed vaatasid rahutult taeva poole ja löid risti ette, palvetasid pominal, kui keskpäev muutus pimedaks nagu südaöö, tuul tõusis ja algas tugev vihm. Taevas vajus üha madalamale, tuul kogus jõudu ja inimesed palusid vanemat süngemat jumalat, enne kui palvest sootuks loobusid, hakkasid oma lapsi hüüdma ja varju jooksmas.

Saja aasta kõige hullemat orkaani hakati hiljem hüüdma *Mano del Diablo*'ks – kuradi käeks. See lõi kohutava jõuga. Ulguv tuul paugutas aknaluuke, kiskus need siis eest ja ajas lendu, luukidele järgnes kõik, millest tuule jõud üle käis – ukсед, katused, puud, jalgrattad, autod ja veoautod, mida tuul pildus nagu mänguasju. Vihm peksis nagu kuulirahe, tappes kanu, kitsi ja lapsi. Tormi halastamatu haare rebis põldudel ja teedelt talupoegi. Mis puudutas vaeseid pilpalinnades, siis kuhu oli neil minna? Mudalaviinid neelasid kipakad hütid koos elanikega ning mere kõrguvad lained haarasid kallastelt laevad ja kalurid. Katusekivid, puud ja inimesed visati õhku, tõmmati üles, neid keerutati ringi, maeti elusalt, purustati, uhuti merre.

Pärast kaht päeva ulguvat tuult ja lendavat rämpsut, lagunevaid maju ning maalihkeid saabus tontlik vaikus, mida lõhestasid ellujäänute jõuetud hüüded ja summutatud karjed, segaduses olivate ja leinajate pomin, laste ulgumine, piinlevate koerte kile haukumine. Inimestel oli raske juhtunud mõista. Ellujäänud kraapisid paljaste kätega, et jõuda lõksujäänute ja haavatuteni, sugulaste ja naabriteni, kui rusude alt kostvad karjed üha nõrgemaks muutusid. Päästeteenistused olid haletsusväärselt kasutatud, neil polnud rasketehnikat ega päästekoeri. Haavatud ellujäänud karjusid nähtamatult ja paljud päästetud surid ikkagi, sest polnud meditsiinitarbeid, toitu ega tekke.

Lennujaam avati alles nädala pärast ja selleks ajaks haies õhk surmast. Maailma ajakirjandus saabus koos rahvusvaheliste päästjatega, kes olid viibinud bürokraatia ja kaose tõttu. Kui abi lõpuks tilkuma hakkas, ei tulnud ajakirjanikel puudust õuduslugudest, millega toetada rahvusvahelisi abipalveid kriisiohvrite abistamiseks, ehkki piirkonda tundvad karastunud reporterid teadsid, et suurem osa katastroofiabist tõmmati eraarvetele Šveitsi pankades.

Üheksandal päeval ilmus keset veresauna ja hävitust üks hea uudis. Mereväelaev, mis viimast korda rannikut kammis, leidis elusa ja tervena väikese tüdruku. Laeva pardal viibinud meremehed olid õhtu tulles otsingutest peaaegu loobunud, kui kuulsid nuttu. Nutt jätkus läbi kogu öö, kui nad prožektoritega merd kammisid, ise inimeste ja loomade pundunud laipu kõrvale lükates.

Koidu ajal leidsid nad lõpuks nutu allika purunenud puidu ja surnud muula vahele kiilutud kalapaadist. Paat paistis tühi olevat, aga kaks noort meremeest ronisid siiski vaatama. Siis nad karjatasid. Võrguhunniku alt, mida ta liigutada ei jaksanud, leidsid nad kahekolmeaastase tüdruku, kellel polnud seljas midagi peale mitu korda ümber kaela keritud keti otsas rippuva medaljoni. Tundus uskumatu, et ta polnud surnud külmast või lainetuse tõttu uppunud, aga ta nuttis ja imes oma rusikat.

Lugu väikesest pääsenust jõudis korra lehtedesse koos pildiga lapsest, paadist, medaljonist ja kahest naeratavast meremehest. Aga

uudiste iga on üürrike ja siis oli rahvusvaheline press juba edasi liikunud. Kusagil mujal nõudsid sõjad ja kuulsuste lahutused kajastamist. Väike tüdruk kadus kohalikku lastekodusse, ainus tõend tema olemasolust oli pakk kolletuvaid ajaleheväljalõikeid.

Andide jalamil, kevad 1984

Aasta pärast *Mano del Diablo*'t keerutas mölgitud auto, mis kandis silti „Takso“, vana piirkonnapealinna kõige vanema osa tänavatel, mis kandsid ikka veel katastroofiarme. Lõpuks muutusid auklikud tänavad takso jaoks liiga kitsaks. Juht peatus ja näitas käega. Keskealine ameeriklastest abielupaar tõusis tagumiselt istmelt, nad varjasid käega silmi päikese eest ja vaatasid ringi. „Nad ütlesid, et see asub linna vanas osas,“ ütles naine kaarti vaadates, „ja see näib tõesti vana olevat. See osa linnast on peaaegu lagunenud.“ Tegemist oli ümara daamiga kenas Liz Clairborne'i seelikus, sellega sobivas kardiganis ja madala kontsaga kingades ning ta silistas närviliselt oma soengusse seatud juukseid.

Tema abikaasa, suurt kasvu hiline mees, kandis triiksärki, kiki-lipsu ja ruudulist pintsakut. Ta kohendas kaelas rippuva fotoaparaadi rihma – see oli odav kaamera, sest teda oli hoiatatud, et ta kalli aparraadi koju jäta. Mees pigistas pihus reisijuhti ja kaenla alla oli tal surrutud kohatu suur roosa lehviga kaisukaru. Mees haaras naisel kaitsvalt küünarnukist. „Tule, Sarah-Lynn. Hoiä oma rahakotil silm peal,“ pomises ta, heites pilgu taksojuhile, kes oli istmel röötsakile vajunud ja keeras endale sigaretti.

Selles piirkonnas olid *Norte Americanos* silmatorkavad. Vesti väel mehed ja odava trükimustriga kleitides naised jälgisid neid röödudelt, mis rippusid kooruva värviga majade küljes, ja varjualustest lagunevate sammaskäikude all. Suurte kõhtudega räbalais lapsed kogunesid

troppi, et neid läbi raudväravate vaadata. Paar möödus vanadest autodest, eeslitest, karjustest ja kolisevatest sõidukitest, mille pidurid kriigisesid ja juhid sülitasid, üksteisele solvanguid pildusid ning oma sõnade rõhutamiseks oma autode külgi mõlksid. Ameeriklased vältisid kipakaid lette, millelt müüdi praekala ja *arepas*'eid. Ukseorvas katkisel toolil istuv prostituut hüüdis neid mõnitava tooniga hispaania keeles ja kutsus esile kaaslaste naerulagina. Naised hõiklesid, imikud nutsid, lapsi noomiti või anti neile laksu. Tänav haies praadimisõli, uriini, tubaka, higi, heitgaaside, mädaneva kapsa, loomasõnniku ja hirmu järele. Taamal kõrgusid lumiste tippudega Andid puhta ja kaugena terassinise taeva taustal.

Ameeriklased keerutasid oma kaarti nii- ja naapidi, vaatasid ringi ega teinud väljagi inimestest nende ümber. „Seal! Ma tunnen selle plakatitelt ära!“ hüüatas Sarah-Lynn korraga, osutades valgeks lubjatud kellatornile, mis oli kujutatud kuulsatel reisiplakatitel 1970ndatest, kui rongid veel sellesse kaugesse Lõuna-Ameerika nurka sõitsid. Siis olid suveniirimüüjad teinud head käivet savist pääsukeste, odavate hõbedast käevõrude ja rahvuslikus stiilis kaunistatud pudelkõrvitsate pealt.

Nüüd olid turistid ammu läinud, aga mõned vanad mehed ootasid ikka veel lootusrikkalt kloostrimüüride juures, viletsad vanad asjad rapastele tekkidele laotatud. „Halloo! Ilusat suveniiri?“ meelitasid nad.

„Virgil, see on kindlasti kellatorn. Ilmselt leidsime selle... Oh, mil-line hais!“ Naise nina tõmbus vastikusest krimpsu, kui avatud roiskveetorude lehk temani tõusis.

Mees avas rahulikult oma reisijahi. „Ladina-Ameerika vanim klooster *El Convento de las Golondrinas, Las Sors Santas de Jesus de Los Andes*'i kodu,“ luges ta oma vastõpitud hispaania keelt proovile pan- nes. Mees tajus õhus vägivalda plahvatusohtlikku allhoovust ja vaist keelas tal hirmu välja näidata, muidu oleksid need inimesed neil kallal nagu raisakotkad. Mees jäi oma kohale, käitudes rahulikult, nagu tun- neks ta huvi vaatamisväärsuste vastu, oleks turist. „Palju linde, kuula seda lärmi! Mõni ime, et seda pääsukeste kloostriks nimetatakse. *Las Golon... Golondrinas*.“

Tundes pilke oma selga puurivat, surus mees jalad kindlalt vastu maad ja seisatas, et reisijahi lehte keerata, nagu poleks tal ühtki muret. „Siin on kirjas vana ebausk pääsukeste kohta, kuidas nad igal aastal üh- tede ja samade paikade vahel rändavad. Vanasti tegid meremehed en- dale talismaniks pääsukese tätoveeringu, et pärast reisi koju jõuda nagu pääsukesed. Ja kui nad merel surid, uskusid nad, et pääsukesed laskuvad alla ja viivad tätoveeritud meremeeste hinged otse taevasse. Kas pole see juba midagi? Võimas, eks ole?“ märkis mees ega lasknud end tagant kii- rustada. Ta võttis taskust väikese Kodaki fotoaparaadi ja näppis kauguse seadeid. „See on terve kvartali suurune. Ei tea, kus sissekäik on?“

Sarah-Lynn voltis kaardi kokku ja otsis pilguga väravat. Virgil jah- vatas nagu reisikiri, sest ta närveeris. Naine sai aru – temagi närvid olid pingul nagu kassil. Ta võpatas, kui tema nina alla lükati käru vi- letsa kaubaga ja hambutu vanamees pomises: „Odav! Odav!“

„Virgil, ütle sellele mehele, et me ei taha mingeid suveniire!“

Tema mees raputas suveniirimüüja poole vaadates pead ja Sarah- Lynnil käsivarrest kinni võttes tõmbas naise eemale, et temast peavä- rava juures pilti teha. Virgil rääkis aina edasi. „Enne kui hispaanlased tulid, oli inkadel sama koha peal mingi naistemaja, päikeseneitsid või mingi selline paganlik värk. Seal sees oli üleni hõbedast tehtud aed kullast lilledega.“

Mees rääkis valjult ja ladusalt, tehes samal ajal pilte. „Jah, hispaan- lased lammutasid selle, kasutasid kive Hispaaniast tulnud misjonä- ridest nunnadele kloostri ehitamiseks. Nad asutasid pärismaalastest tüdrukutele kooli, haigla ja orbudekodu. Palju vallaslapsi – hispaania mehed ja indiaani naised. Nunnad võtsid lapsed enda juurde, hoolitse- sid, et nad saaksid ristitud ja päästetud. Siin oli isegi naistevangla...“

„Virgil, ma ei taha vanglatest kuulda! Me lähme kohe sisse ja võ- tame oma lapse ning me peame lõpuks ära otsustama, mis tema ni- meks saab!“

„Ma arvasin, et meil oli plaan panna lapsele nimi sinu ema järgi, nagu sa tahtsid. Ja kui see on poiss, siis Virgil Walker juunior.“ Sarah- Lynn puudutas abikaasa käsivart. Mees oli poega tahtnud.

„Jumal saatis meile selle väikese tüdruku. Ma tean, et ta on eriline. Kus pagana kohas see värav on?“

„Sinu selja taga. Ma teen mõned pildid selle albumi jaoks, mida adopteerimisametnik käskis meil tema jaoks teha. Siis peame kiirustama. Me ei taha, et nad hakkaksid arvama, nagu oleksime me adopteerimise osas meelt muutnud.“

Kloostri ootas abtiss oma laua taga, millel seisis iidvana must telefon. Valgus langes läbi kõrges müüris asetsevate võretatud akende, tuba oli täis rasket vanamoodsat nikerdustega tumedast puidust mööblit. Seintel rippus kloostri portreekollektsioon. Peeni riideid ja ehteid kandvad tumedate silmadega tüdrukud, lilled käes, vaatasid alla abtissi poole. Need olid ammu surnud *monjas coronadas*, kroonitud nunnad, tüdrukud, kes olid just kloostrisse astumas. Kristusega kihlatud tütre portree oli kuueteistkümnendal ja seitsmeteistkümnendal sajandil hispaania kolonistide perekondades staatuse sümbol. Nende *salas grandes*'ides, kus külalisi võõrustati, riputati need silmanähtavalt kõrgemale kui lihtsurelikuga kihlatud tütarde kihlusportreed. Oli olnud kombeks need portreed lõpuks tüdrukute kloostritele annetada. Abtissi meelest mõjus piltide vaikne seltskond rahustavalt ja ta küsis sageli kloostriasjades nendelt kujuteldavat nõu.

Kui kell tiksus, hakkas abtiss mõtlema, kas ameeriklastest paar polnud mitte meelt muutnud ega tulegi Isabelitale järele. Ta ohkas ja tõstis pilgu, et adopteerimine veel kord oma vaikivate kaaslastega läbi arutada. Ta tuletas neile meelde, et ähvardamas oli uus kodusõda – kloostrisse olid jõudnud jutud hirmutegudest ja võõrsil väljaõppe saanud poolsõjalistest gruppidest. Ja ta tuletas neile meelde õde Rosariot, kes väitis, et oli eelmisel aastal veidi enne orkaani nägemust näinud.

Õde Rosario, kõige noorem ja parimatelgi päevadel pisut tuisupäine nunn, oli läbi kloostri kiirustanud, hilinedes nagu tavaliselt hilisõhtusele jumalateenistusele, kui „nägemus“ teda poolelt sammult peatas. Abtiss oli olnud skeptiline ja teda põhjalikult küsitlenud, eeldades, et näge-

mus meenutab renessansiaegset madonnakuju, millesse õde Rosario oli eriliselt kiindunud. Sel kujul oli kloostri kirikus oma väike kabel, mille oli ehitanud oma abikaasa põrmu säilitamiseks ühe konkistadoori lesk. Päikesevalgus langes läbi kabeli kohal paikneva akna nagu otse taevast saledale heledapäisele madonnale, kelle sinisel kleidil olid kuldsed tähed ja kelle punane mantel oli hermeliiniga ääristatud, kellel oli filigraankroon ja kleidi alt piiluvad teravatipulised kuldsed kingad.

Õde Rosario ütles: „Ta oli pikka kasvu, tumedad juuksed langesid seljale. Neis oli halle salke. Tal olid tumedad silmad, mis vaatasid otse minu omadesse. Mustad silmad. Tihedad kokku kasvanud kulmud. Õhtune tuul hakkas just tõusma ning rüü ja keep paisusid tema selja taga – paistis, nagu oleksid tal tiivad! Ta rääkis hoiatusest, lubadusest ja meeldetuletusest. Tema hääl ei olnud vaikne ega õrn – ta rääkis valjusti, nagu teevad naised siis, kui tahavad mehi end kuulama panna, tahavad mehed siis seda või mitte.“

„Tõepoolest!“ See ei kõlanud küll ühegi madonna-nägemusena, millega abtiss tuttav oli.

Õde Rosario noogutas. „Loomulikult ma põlvitasin ja hakkasin *Avet* lugema, aga tema põrutas jalaga ja tõstis vaikust nõudes käe, ütles, et kõigeiks selleks pole aega, ja käskis mul tähelepanelik olla. Kohutav torm on tulemas. Taevas rebitakse kaheks ja surmaingel loob oma tiivad meie kohale. Aga merelt tuleb õnnistus või kingitus, midagi leitakse... me peame midagi päästma... aga tema hääl hakkas hajuma ja ma ei kuulnud kõiki tema sõnu ja ta lõi uuesti jalaga vastu maad, ta paistis vihane olevat, aga ma arvan, et see oli tingitud sellest, et ta polnud oma juttu lõpetanud ja...“

„Lõi jalaga vastu maad, õde? Võib-olla nägid sa seda unes?“ Abtiss ohkas, sulges silmad ja hõõrus meeleskohti, et peavalu peletada. Emotsionaalsemad nunnad väitsid sageli, et näevad nägemusi, eriti siis, kui toitu polnud piisavalt. Tavaliselt olid nägemused õde Teresast ja roosidest.

„Oh ei! Ema, ta oli täiesti tõeline. Tema mantel oli pruun.“ Õde Rosario hääles oli kübeke pettumust. Ta oli kunagi ilusaid kleite

armastanud. „Tavaline pruun. Võiks arvata, et sinine, võib-olla kena roosiroosa, aga ei... mingi hallikaspruun. Kare kangas, määrdunud valge kant servades, nagu oleks seda läbi millegi veetud ja kuivada lastud. Ta hakkas hajuma, kuid rääkis endiselt, peaaegu karjus, aga heli oli nõrgem – midagi... rumalatest meestest... Sors Santos de Jesuse õed peavad kaitsma... midagi... kroonikat. Nii see oligi – kaitsma kroonikat! Sest see selgitab midagi kingi kohta, merest tulnud kingi kohta.“

„Kroonika? Me pole seda üle poole sajandi näinud, kuidas me peaksime seda kaitsma?“ Abtiss oli kurnatud. Ordu kroonika oli iidne köide, mis väidetavalt pärines nende emakloostri Hispaanias, kus iganes see siis asus, nagu medaljon, mis oli väidetavalt pärit samast kohast, aga kadus 1932. aasta kodusõja ajal. Õde Agnes, vanaldane ja hajameelne nunn, oli selle igaks juhuks ära peitnud, kui kloostrit ründas mässav rahvahulk, kes oli innustust saanud legendidest, et kloostri kabeli krüpti on peidetud inkade aare. Tookord olid kloostri toekad väravad rahvahulgale vastu pannud, aga lood inkade peidetud aardest olid säilinud ja kerkisid aeg-ajalt jälle üles. Abtiss arvas, et oli ainult aja küsimus, millal kloostri väravad järele annavad.

Kui sõjavägi mässu 1933. aastal maha surus, otsisid tolleaegsed nunnad asjatult kroonikat ja tollane abtiss palus jumalalt kannatust, et toime tulla õde Agneseaga, kes suri, suutmata meenutada, kuhu ta oli selle peitnud, sosistades vaid, et kroonika on ohutus kohas.

Kui kroonika oli kadunud, andsid nunnad oma traditsioone noorematele nunnadele edasi suuliselt, aga aja möödudes mäletasid nad üha vähem. Kui abtiss ise noor noviits oli, mäletasid ainult kõige vanemad nunnad, et olid kroonikat näinud, enne kui see kadus. Nad rääkisid noviitsidele, et tunneksid selle kohe ära – see oli vana pärgamendist lehtedega nahkköites raamat ja selle kaanel oli kulunud kuldne linupilt.

Abtiss küsis pahaselt, kas õde Rosario „nägemus“ paljastas ehk kroonika peidukoha, kui see nii tähtis oli. Õde Rosario raputas pead. Abtiss oli ohanud ja küsinud, kas nägemus selgitas, kas tulemas oli poliitiline või meteoroloogiline torm. Milline õnnistus pidi tulema

merelt? Ja mida nunnad sellega tegema pidid? Aga õde Rosario oli ainult vabandavalt õlgu kehitanud. Abtiss oli kaotanud lootuse temalt midagi mõistlikku kuulda ja oli õde Rosario tagasi tolle toimetuste juurde saatnud.

Paari päeva pärast andis *Mano del Diablo* vastuse esimesele küsimusele.

Kloostri orbudekodus seadsid nunnad ja ilmikõed valmis õlgmadratsid ja panid korda oma napi meditsiinivahendite varu, paigatud õõsarkide virna, aluspesu ja kulunud kampsunid traumeeritud ning vigastatud laste jaoks, kes hakkasid saabuma – neid töid vabatahtlikud päästetöötajad, politsei, sõjavägi, naabrid ja võõrad.

Uustulnukad võtsid kloostri varudelt viimase. Kunagi olid aadliisost nunnade kaasavarad – maad, kuld, hõbe, smaragdikaevandused ja tohutud rahasummad – kloostri rikkust toonud, aga sajandite möödudes kahanes kloostri varandus koos kutsumusega. Kui nende viimane noviits õde Rosario tuli anuma, et ta kloostrisse võetaks, oli tema kaasavaraks kaks kaagutavat kana – kogu tema maine varandus. Nii et vastutus orbudekodu eest langes kahanevale vananevate nunnade seltskonnale ja sama vanadele ilmikõdedele. Ja katastroofis vanemad kaotanud lapsed nutsid terve öö valust ning leinast kaotatud perede pärast. Nad pissisid voodisse ja nägid painajaid. Need, kes ei suutnud ahastavalt nutta, vajasid eriarstide abi, aga polnud kedagi, kes oleks seda pakkunud. Õde Rosario kergitas oma rüüd ning küüris potte ja põrandaid, keetis linu, pani vanemaid lapsi nooremate järele vaatama, lahjendas maisiputru ja viimaste joodipudelite kahanevat sisu, kuni tinktuur polnud enam punane, vaid vaevalt roosagi.

Peagi vankusid nii nunnad kui ka ilmikõed kurnatusest, aga nii suure hulga lisatöö pärast hüljati pärastlõunane uinak, kuni abtiss viimaks nõudis, et kõik – lapsed, nunnad, ilmikõed ja isegi vanaldane töömees – pidid kõigest hoolimata pärast lõunat tunnikese puhkama.

Ühel pärastlõunal rikkusid seda põgusat rahuhetke koridorist kostvad jooksusammud. „Abtiss!“ hüüdis õde Rosario läbi kloostri abtissi kabinet poole tormates, seelik hommikustest tegemistest ikka veel

üles tõmmatud, palvehelmed vööl kiikumas. „Abtiss!“ kordas tema järel kiirustav vana nunn. Tema muidu kõrge ja kile hääli oli nüüd ärevusest ja hingetusest kähe. „Võti! Te peate kohe tulema!“

Abtiss oli võpatades oma laua tagant tõusnud ja linikut silunud, taibates, et ta oli jälle orbudekodu arvete kohal tukkuma jäänud. Klooster oli kohutavas rahahädas, katus ülerahvastatud magamisruumi kohal oli sisse langemas, toitu nappis ja see muutus iga päevaga kallimaks. Orkaani tõttu orbudeks jäänud lastele ulualuse pakkumine oli kloostri varud kriitilisse seisusse viinud. Lapsed läksid sageli tühja kõhuga magama. Tekke ei jätkunud ja ehkki lapsed olid voodis kolmeneljakaupa, et sooja saada, värisesid nad öösi. Mis puudutas riideid ja jalanõusid... Ärevus ja meeleheide muutsid abtissi alati uniseks. Tema prillid libisesid alla, kui ta tukkuma jäi, nüüd lükkas ta need uuesti üles ja noomis: „Õde Rosario! Õde Maria Gracia! Siesta! Pole vaja joosta! Äärmiselt kohatu!“ Abtiss üritas karm olla, aga tõesti, kust nad selle energia võtsid? „Mis võti?“

Õde Maria Gracia hingeldas liiga tugevasti, et rääkida, aga õde Rosario ahmis õhku: „Meremehed, kaks... meremeest... külaliste salongis... võti... avage *locutio* värav!“

Abtiss oli jahmunud. „Võti? Avada *locutio* värav? Õde Rosario! Me ei ava väravat kunagi! *Locutio* sümboliseerib meie eraldatust maailmast ja...“

„Abtiss,“ tegi õde Maria Gracia häält, „maailm on meile kingituse saatnud!“

Õde Rosario noogutas innukalt, suured silmad pärani. „Ma rääkisin õde Maria Gracia, et see on just nii, nagu nägemus lubas...“ alustas ta ekstaatiliselt.

„Nägemus tõesti!“ nähvas abtiss, mõeldes, et õde Rosario oli kergeusklik talunaine ja õde Maria Gracia hakkas mõistust kaotama. Siis kummardus õde Maria Gracia ettepoole ja sosistas abtissile kõrva.

Abtiss pörkus eemale ja jäi teda pörnitsema. „Kaks meremeest veel ühe lapsega, kes kannab meie medaljoni? Ja uksehoidja arvab, et mina

pean sellega tegelema?“ Abtiss meenutas õde Rosario nägemust, mille hoiatus, pidi ta tunnistama, oli orkaani osas täpseks osutunud.

„Uksehoidja kindlasti eksib!“ Uksehoidja oli vana, aga terava silmaga. „Pärast kolmesadat aastat on vähe tõenäoline, et tegemist on meie medaljoniga. Sellest hoolimata...“

Abtiss asus üllatavalt kiirel sammul külaliste salongi poole teele, sõrmitsedes vööl rippuvat rasket võtmekimpu. Kaks nunna kiirustasid tema järel. Kui nad salongi jõudsid, oli abtiss võtnud suure roostega kaetud sepisvõtme, mida ehtis rist ja lõhestatud sabaga linu kujutis, ja nägi vaeva, et võtit lukuauku saada.

Teisel pool tammusid kaks noort meremeest jalalt jalale, kui nunnad *locutio* juurde kogunesid. Värav selle keskel värises, nagu oleks keegi seda kannatamatult raputanud. Naisehääli pomises midagi, mis kõlas sündsusetu vandena. Üks meremeestest, kelle süles oli väike nälginud tüdruk, pöial suus, kergitas teise poole vaadates kulmu, kuid too kehtas õlgu ja raputas pead. Õed tundusid kummaliselt käituvat.

Meremehed teadsid, et olid oma kohust täitnud. Nad olid toonud lapse kloostri külgukse juurde, kus oli sadu aastaid olnud võretatud luuk, läbi mille ulatati hüljatud imikud ja lapsed teisel pool seisvale uksehoidjale.

Nad olid luugile koputanud; uksehoidja oli tulnud. „Võta kõigepealt medaljon kaelast, et see luugi külge kinni ei jääks ega teda ära pooks,“ ütles last süles hoidev meremees kaaslasele. Too keris keti lahti ja pistis koos medaljoniga läbi luugi ja hakkas just last ulatama, kui uksehoidja oli kiljatanud, medaljoni tagasi andnud ja öelnud enne luugi kinnilöömist, et nad peavad lapse ja medaljoni abtissi juurde viima.

Nüüd kuulsid nad *locutio* tagant hingetut häält – „Õli köögist, abtiss!“ – ja läbi võre oli näha kitsa kuldsõrmusega kahvatu käsi, mis rutates lukku koorus. Valjult hingedel ragisev raudvärav lükati paokile.

„Noh?“ nõudis abtiss kõrgilt. Ta oli pikka kasvu naine ja aukartust äratavam kui kunagi varem, sest ta oli kloostri üldisest toidunappusest kõhnaks jäänud. Ta vaevu puudutas vähest toitu, tuues ettekäändeks paastu, et jätta nii palju kui võimalik lastele.

Meremehed taganesid kartlikult. „Me tõime ta orbudekodusse; leidsime ta nädal tagasi merelt,“ alustas see, kelle süles laps oli. „Ja ta kandis... Juan, näita talle.“ Too noogutas ja tõstis üles tuhmunud kuldketi otsas rippuva roheka ketta. Abtiss silmitses seda, võttis kätte, et lähemalt uurida, ja pööras ketta ringi. „Kust... te... selle... saite?“

Teine meremees ütles: „Ta kandis seda, kui me ta leidsime. Ta oli ihuüksinda kalapaadis, ainuke elav hing miilide ulatuses. Kett oli tal mitu korda ümber kaela keeratud, abtiss, nagu oleks keegi lootnud, et medaljon päästab lapse. Ja küllap päästiski – see on ime, et ta ellu jäi.“

Abtiss silmitses medaljoni, suutmata oma silmi uskuda. Vanu jutte kloostri medaljonist, selle kirjeldust ja seda, kust see pärit oli, oli ordus sajandeid elus hoitud, ehkki medaljon ise oli kaotsi läinud. Aga nüüd oli tema käes kirjeldusele vastav medaljon – selle ühel pool oli pääsuke ja teisel naisekuju. Võis see tõsi olla? „*Deo gratias*,“ suutis ta viimaks öelda. „Te tegite hästi.“ Ta võttis väikese tüdruku ja käskis öde Maria Gracial talle kohe riided otsida, almustekastist raha võtta ja ilmikode piima järele saata.

Öde Maria Gracia tatsas almustekasti poole, öde Rosario tõi aga kuuldavale rahustavaid helisid ja sirutas käed välja. Abtiss ulatas lapse talle ning uuris medaljoni lähemalt. Lõpuks kõhatas üks meremees-test, et abtissi tähelepanu äratada. Abtiss tõstis pilgu. Vaist ütles talle, et piiskop ei tohi sellest midagi teada. „Palun ärge medaljonist ja imedest kellelegi rääkige! See tooks siia ainult seiklusteotsijaid ja meil on praegu käed tööd täis. See on lihtsalt veel üks laps orbudekodus juures.“

„Jah, abtiss.“

„Jumal õnnistagu teid,“ ütles ta kergel toonil, tõmbas kriuksuva värava kinni ja pani selle uuesti lukku.

Abtiss otsis seinalt tuge. Vastutus lasus raskelt tema õlgadel. Mis edasi? „Kutsuge isa. Laps võib ristitud olla, aga me ei saa selles kindlad olla. Paneme talle nimeks Isabella Salome. Aga ärge isale medaljoni kohta midagi rääkige.“

Abtiss tegi ainsat asja, mida nunn teha saab: palvetas. Ta läks tagasi oma kabinetti, pani ukse enda järel kinni ja vajus põlvili palvepingile, mille oli ühele varasemale abtissile kinkinud Hispaania asevalitseja naine. See oli raske puust ese, toekas ja liikumatu nagu troon, rikkalikult kaunistatud seitsmeteistkümnenda sajandi stiilis ingleid ja kolpasid kujutavate nikerdustega. Abtiss palvetas nagu ei kunagi varem, et leida juhatust, kuhu kadunud kroonika peidetud oli. Oli väga tähtis, et nad selle leiaksid – selles oli kogu lugu, see *pidi* kusagil olema... Ta sulges silmad, haaras innukalt lugemispuldist ja palus kordamööda kõiki pühakuid: „Palun, palun juhatage meid kroonika juurde...“

Ta ehmatas, kui plaat puldi küljel tema käe all korraga järele andis. Abtiss peatus keset palvet. Ta kummardus küljele ja vaatas paneeli oma käe all. Ta vajutas tugevamini ning kostis klõpsatus, kui paneel lahti läks nagu uks. Salalaegas? Abtiss pani käe ettevaatlikult sinna, kus oleks pidanud olema õõnsus, aga paneeli taga oli midagi kõva. Siis taipas ta, et avausse oli surutud mingi suur karedasse riidesse mähitud asi.

Ta pidi mõlemad käed appi võtma, et seda läbi avause saada. Abtiss julges vaevu hingata, kui ta eemaldas õlitatud villasest kangast katte ja selle all oleva lagunenenud siidriide. Seal see oligi – vana nahkköites raamat, üsna suur nagu arveraamat, mustaks tõmbunud kullatud lukuga ja vaevu märgatava haralise sabaga linna kontuuriga kulunud kullatisel. Raamatus olid siidpaberina õhukesed pärgamendilehed, kaetud tiheda selge käekirjaga, tindiga, mis oli tumepruuniks pleekinud, kuid üllatavalt loetav. Abtiss nägi, et suurem osa raamatust oli hispaania-keelne, aga keskmine osa oli ladina keeles! Pühakiri! „*Deo gratias*,“ sosistas ta. „Öde Agnese peidukoht! Ma leidsin kroonika!“

Ta mõtles uuesti öde Rosario nägemusele, selle hoiatusele orkaani suhtes ja „kingitusele“, ja nüüd olid paari tunni jooksul nii medaljon kui ka kroonika uuesti ordu kätte jõudnud. Laps pidi nende asjadega kuidagi seotud olema, aga jumala teed olid äraarvamatud ja nad pidid ootama, et teada saada, milline see seos oli. Seni pidid nad seda uudist kloostriis hoidma. Kui see kirikuvõimude tähelepanu äratav, pole hädadel otsa.

Kahjuks ei pidanud kaks noort meremeest kinni abtissi keelust mitte midagi rääkida. Igavlev Ameerika ajakirjanik kuulis neid baaris rääkimas lapsest ja tema imelisest medaljonist ning arvas, et sellest saaks hea loo. Ta lõdvendas nende keelepaelu suhkuroorummi ja veidikese sularahaga, mis oli mereväe palgal olevate poiste jaoks terve varandus. Nad rääkisid talle kõigest, ajakirjanik tegi märkmeid ja mitmed agentuurid soojendasid tema loo *Mano del Diablo* „imemedaljonist“ üles mitu kuud pärast seda sündmust.

Nagu abtiss oligi kartnud, sai piiskop asjast haisu ninna. Ta kirjutas kloostrile range kirja, tuletades ordule meelde, et ketserlusekahtlused olid sajandeid ähvardava pilvena Sors Santas de Jesuse kohal rippunud, ja ta kavatses seda imelise medaljoni lugu uurida ning sellest Roomasse teatada. Katoliku kirikul oli küllalt tegemist lastepilastamises süüdistatud preestritega, rohkem probleeme ega vastuolusid ei olnud praegu vaja. Ta andis abtissile käsu medaljon kohe talle loovutada. Ta küsitleb väikest Isabellat isiklikult ja saadab lapse siis koos oma aruande ja medaljoniga Rooma.

Abtiss viivitas, et aega võita. Ta vastas ebamääraselt, et pärast *Mano del Diablot* on klooster üle koormatud, kõik on segi ja üht väikest medaljoni oleks sama hea otsida nagu nõela heinakuhjast. Ta palus piiskopil tehtud siirusega medaljoni kirjeldada, et seda ära tunda, kui see peaks leitama. Lõpuks väitis ta, et Isabella on alles kolmeaastane ja seepärast pole temalt ametlikus uurimises ilmselt erilist abi loota.

Abtissil polnud mingit kavatsust medaljonist loobuda ega Isabellat Vatikani saata. Aga nunnad ei suutnud piiskoppi igavesti tõrjuda ja tal polnud aimugi, mida edasi teha.

Vastus tuli telefonikõne näol Ameerika misjonäride organisatsioonist. Talle helistas Christian Outreachi – *lõunaosariikide* baptistide piirkonna juht, rõhutas mees telefonis. See ei öelnud abtissile eriti midagi. Abtissil polnud aimugi, mis protestantide sekte üksteisest eristas, ta teadis ainult seda, et kuulu järgi jagasid nende misjonärid

taskupiibleid ja närimiskummi ning tegid usuvahetajate ristimisest järele suure vaatemängu. Christian Outreachi esindaja rääkis, et nende kirikud olid alustanud Ühendriikides raha kogumist *Mano del Diablo* katastroofi ohvrite abistamiseks. Kas abtiss lubaks fotograafi kloostriisse, et orbe nende aktsiooni tarvis pildistada? Christian Outreach annetaks osa kogutud rahast kloostrile.

Abtiss nõustus – klooster oli nüüd nii suures rahahädas, et iga päev saadeti nunnad linnaväljakule almuseid paluma. Ja misjonäride fotograaf märkas kohe Isabelitat, kes oli kena ja fotogeeniline, suurte nukrate silmadega. Temast sai rahakogumisaktsiooni reklaamnägu.

Lõunaosariikide baptistid annetasid heldelt ja kaks kuud hiljem oleks abtiss peaaegu minestanud, kui avas rahasaadetise summale, millega sai täita haigla apteegi, osta kogu kloostrile aasta jagu toitu ja tekke, kingi ja riideid kõikidele lastele; parandada magamisruumi katuse ja osta vahendeid klassiruumi jaoks. Isegi mänguasju. Ja lubati, et raha tuleb veel. Abtiss arutles, et kui jumal otsustas baptistide käe läbi imesid korda saata, polnud tema asi kõhelda. Kui üldse, siis kinnitas see abtissi salajast veendumust, et maailmas oli piisavalt muid hädasid, et nõuda kõikidelt, et nad jumalat ühtmoodi teeniksid. Trooni ees oli ruumi kõigile, kes Teda teenisid – baptistidele, hindudele, seitsmenda päeva adventistidele, moslemitele ja juutidele nagu ka katoliiklastele. Kuna see erines kiriku õpetusest üsna kardinaalselt, pidi abtiss vaeva nägema, et oma veendumust mõne tunnustatud õpetuse raamidesse mahutada. Ehkki see sinna ei sobinud ja piiskop oleks vastikust tundnud, jäi abtiss oma veendumuse juurde.

Siis helistas Christian Outreachi piirkonna juht uuesti, nüüd rääkis ta uudist, et üks Ameerika paar oli kiriku kampaania raames Isabelita pilti näinud ja sellest nii vapustatud olnud, et tahtsid tüdrukut adopteerida. Mees seletas, et *Mano del Diablo* ohvrite abistamiskampaania järel oli kirik tutvustanud Washingtonis projekti „Lapsenda orb“ ja USA valitsus oli immigratsioonireegleid ajutiselt leebemaks muutnud, et lühikest aega neid kiirlapsendamisi lubada. Abtiss oli palunud aega asi läbi mõelda.

Nunnad korraldasid kloostri koosoleku, et otsusele jõuda, ja abtiss veenis: „Ei Isabelita, medaljon ega kroonika ole siin väljaspool ohtu. Marksistid kihutavad talupoegi üles vanade juttudega sellest, kuidas kirik Hispaania kulda endale hoiab, kui inimesed nälgivad, ja peale selle on piiskop otsustanud Vatikani medaljoni asjasse segada. Vatikan on nimetanud ametliku uurija ja kui nad teada saavad, et me ka kroonika üles leidsime...”

„Nad saadavad inkvisitsiooni,“ pomises õde Rosario trotslikult.

Abtiss ei teinud temast väljagi ja jätkas. „Kus oleks medaljoni ja kroonikat parem peita kui koos Isabelitaga tavalises Ameerika väikelinnas, kus ta kasvab vaikselt protestantide keskel? Ma võin adopteermisdokumentidega valejälgi tekitada, nii et teda on raske leida. Pealegi on meie orvu jaoks Ameerikasse adopteerimine harv võimalus.“

Selle vastu ei saanud nunnad vaielda. Kui orb kutsumust ei tundnud – seda polnud palju aastaid juhtunud –, oli parim, mida nunnad teha said, saata ta kuueteistaastasena maailma, relvastatuna uue komplekti riiete ja kiitva soovituskirjaga, et anda tüdrukule võimalus teenijana tööle asuda.

Nunnadel oli palju küsimusi: kas paar oli usaldusväärne ja kuidas abtiss kindlustab, et medaljon ega kroonika ära ei kao, kui need kloostrist lahkuvad. Abtiss lubas, et nõuab paariga kohtumist, enne kui ta dokumentidele alla kirjutab. Medaljoni ja kroonika osas selgitas abtiss oma mõtet ja nunnad kiitsid selle pominal heaks – aga kõik sõltus adoptiivvanematest.

Ameeriklasi oodates oli abtiss peaaegu otsusele jõudnud, et nende tulemata jätmine oli märk jumala tahtest, et Isabelita, kroonika ja medaljon jäävad kloostrisse, kui õde Rosario tuli ütlema, et *señor* ja *señora* Walker on kohale jõudnud, ja juhatas ameeriklased tuppa.

Walkerid ütlesid teineteise järel närviliselt „*gracias*“, Virgil Walker võttis taskust vestmiku ja nägi vaeva, et hispaania keeles lauset kokku panna. Abtiss suutis kange naeratuse näole manada ja ütles: „Palun võtke istet. Me võime inglise keeles rääkida.“ Ta oli väikese tüdrukuna

inglise keele ära õppinud ja ehkki tema keeleoskus oli roostes, oli ta seda hiljuti Christian Outreachi esindajatega telefoni teel rääkides harjutanud.

„Aitäh, *ma'am*,“ tänas mees kergendust tundes. „Me üritasime veidi hispaania keelt õppida, käisime kiirkursusel, aga just nüüd, kui meil seda vaja on, suudan vaevalt sõnagi meelde tuletada.“ Abtiss naeratas uuesti, seekord vähem kangelt. Abielupaar oli sama närviline nagu tema isegi. See rahustas teda, see ja kaisukaru.

Ta heitis pilgu paari avatud toimikule oma laual, ehkki ta teadis selle asu peast. Sarah-Lynn ja Virgil Walker, kolmkümmend seitse ja nelikümmend aastat vanad, abielus olnud kaheksateist aastat, mille jooksul nad üritasid asjatult last saada. Seal oli soovituskiri nende kiriku pastorilt, mis ütles, et nad olid korralik ja eeskujulik paar ning head kristlased, et proua Walker oli koduperenaine ja hoolitses majapidamise eest, aiandusklubi liige ning tegutses aktiivselt kiriku pühliuurimisgrupis. Teine soovituskiri oli nende kongresmenilt, kes nimetas neid kogukonna tugisammasteks. Kiri Georgia Laurel Runi kaubanduskojast kinnitas, et Virgil Walkerile kuulus nende linnas edukas torulukksepafirma ja ta oli Rotary klubi aktiivne liige. Abtiss oli Laurel Runi üles otsinud ordu atlasest, mis oli trükitud 1930. aastal ja näitas maakondadeks jaotatud Georgia osariiki. Lõpuks leidis ta Laurel Runi, see oli tilluke täpp Bonneri maakonnas, ida pool Fultoni maakonnast, kus palju suurema täpi juurde oli kirjutatud *Atlanta*. Abtiss oli kindel, et ta oli Atlantast kuulnud. „Ma loodan, et te leidsite meid ilma suuremate raskusteta.“

„Jah, *ma'am*,“ tänan teid. Andke andeks, et me hiljaks jäime. Me tegime väljas pilte. Uue programmi alusel adopteeritud lastel peab olema hilisemaks album fotode ja mälestusesemetega sealt, kust nad pärit on. Ja kui piltidest rääkida, siis Sarah-Lynnil on mõned pildid meie majast ja magamistoast, mille me väikese tüdruku jaoks sisse seadsime.“

Sarah-Lynn avas suure nahkkäekoti, mis sobis tema kingadega, ja võttis sellest manillaümbriku paki fotodega. „See on meie kodu,“ ütles ta esimest pilti abtissi lauale pannes. „Seda nimetatakse koloniaal-

rantšo stiiliks, see oli uhiuus, kui me selle kaheksa aastat tagasi ostsime," rääkis Sarah-Lynn. Valgetest tellistest ja sindlitest sammastõduga maja, mida ümbritsesid muru ja lillepeenrad, oli väike, puhas ja uus. „Ma teen kõik majapidamistööd ise," ütles Sarah-Lynn, pilte hoidev käsi ärevusest kergelt värisemas. „Ja aiatööd. Me panime maja taha kiige ja liivakasti, nii et naabrilapsed saavad mängima tulla. Ja siin on tema tuba." Magamistuba oli värvitud roosaks ja valgeks, seal oli väike nelja sambaga voodi ning lilledega kaunistatud lastemööbel. Tundus, nagu oleks terve mänguasjapood tuppa valatud – see oli täis pehmeid mänguloomi ja nukke, ühe nurga võttis enda alla nukumaja. „Ma loodan, et see sobib," ütles Sarah-Lynn närviliselt. „Me tegime seda väga ruttu, kohe kui meile luba anti. Me unustasime tema vannituba pildistada, aga see on samas stiilis sisustatud.“

„Väga kena," ütles abtiss. Tema enda vannituba?

„Siin on meie linn." Pilte oli veel: puudega ääristatud tänavad, kus piinlikult korras majade ümber oli sama ideaalne muru, põõsad, lillepeenrad ja puud. Üks pilt oli uhiuuest baptistikirikust, kus Walkerid käisid, linnaväljakust ja vanamoodsast kohtuhoonest. Mulje oli vaikne ja turvaline. Oli pilte kohalikust algkoolist ja keskkoolist ning mõlemad Walkerid olid veendunud, et nende tütar läheb kolledžisse. „Meil on Laurel Runis väga hea kolledž, veidi vanamoodne ja daamilik, ning osariigi ülikool on kolmekümne miili kaugusel. Atlanta ümbruses on veel lugematul hulgal kolledžeid. Mina võin ju olla mees, kes end ise üles töötab, aga meie väike tüdruk saab kõik võimalused!“

„Minu abikaasa on kõva töömees. Ta lõi oma äri nullist," katkestas Sarah-Lynn uhkelt. „Ta alustas torulukksepana, kui me abiellusime, ja nüüd on tal viie harukontoriga lukksepafirma, nad töötavad igal pool kuni Atlantani, kus ehitatakse palju uusi maju. Tema firmas töötab nüüd kaheksateist inimest.“

„Näete, siin on üks mu veoautodest," ütles Virgil, võttes rahakotist visiitkaardi, millel oli kena tumeroheline minibuss, küljel klassikalises kirjas: KÜSIGE VIRGILILT HINNAPAKKUMIST. „Keskkooli ladina keele õpetaja on mu vana sõjaväesemu – see oli tema mõte.“

„Virgil, kullake!" Sarah-Lynn nügis abikaasat. „Räägi meie kirikust.“

„Noh, *ma'am*, me kuulume esimesse baptisti kirikusse, käime seal igal pühapäeval ning kolmapäevaõhtuti palvekoosolekul ja õhtusöögil." Virgil rääkis koolivaheaja-piiblikoolist ja lasteliiga pesapallimeeskonnast, keda ta treenis, ja gaididest – asjadest, millest abtiss polnud ilal kuulnud, aga mis ilmselt olid laste tegevused.

Neid katkestas kaugusest kostev tulistamine ja seejärel plahvatus. Mõlemad kõlasid tavalisest lähemal. Walkerid võpatasid.

Abtiss võttis Isabelita kausta, kus olid ajaleheväljalõiked. „Siin on kõik, mida me Isabelitast teame. Me võime ainult oletada, kes tema vanemad olid – peaaegu kindlasti kohalikud ja kindlasti surnud. Nad võisid olla rannikul asuvast kalurite asundusest või üritasid põgeneda.“

Mõlemad Walkerid noogutasid ja Virgil võttis kausta. „Meie adopteerimisametnik rõhutas, et adopteeritud lapsed peavad teadma, kust nad pärit on. Eriti, kui tegemist on adopteerimisega välisriigist. Sellest võib suur probleem tulla, kui nad suureks kasvavad. Nii et me hoolitseme selle eest, et ta teaks.“

Abtiss võttis oma laualt suure paki. „Ma mõistan. Ja kuna Isabelital on nii vähe, millele tugineda, on siin kaks mälestuseset kloostrist. Üks on medaljon, mis oli tal kaelas, kui ta päästeti. Te näete pilti sellest ajalehelugude kaustas. Me olime äärmiselt üllatunud seda nähes, sest meie kloostri oli kunagi samasugune. Me arvasime, et see peaks teemale saama.“

Ja see raamat on samuti tema oma. See on väga vana, need on vanad kirjutised meie kloostri kohta. Meie nunnad on alati haritud olnud ja kloostri oli alati kirjutaja, kes märkmeid tegi. Võib-olla tahab Isabelita seda kunagi lugeda, kui tal hispaania keel meeles on. Keskel on ladinakeelne osa, aga ma tean, et lapsed ei õpi koolis enam ladina keelt nagu minu ajal. Ent see on kõik, mis meil talle anda on. Enne kui ma adopteerimiseks nõusoleku annan, on mul vaja teie pühalikku töötust, et annate talle need asjad tema kuueteistkümnendal

sünnipäeval.“ Abtiss tundis teravat kahetsusetorget, et nad polnud jõudnud kroonikat korralikult lugeda, enne kui selle minema saavad. Viimase aasta jooksul olid mitmed nunnad sellega algust teinud, aga jumal üksi teadis, kus kloostri vana ladina sõnaraamat oli. Kellegi ladina keel polnud eriti hea ja igal juhul oli kloostri nii palju tegemist, et aega ei jätkunud isegi hispaaniakeelse osa lugemiseks.

Sarah-Lynn Walker kummardus innukalt ettepoole. „See on armas! Muidugi me töötame, eks ole, Virgil?“

Tema abikaasa noogutas. „Jah, *ma'am*, annan teile oma sõna. Me hoolitseme selle eest, et ta need asjad saaks. Ja meie kohalik keskkool õpetab parimatele õpilastele ikka veel ladina keelt; see aitab lastel kolledžistipendiume saada, nii et hoolekogu ei lase neil sellest loobuda. Nii et me anname oma parima, et ta ka ladina keelt õpiks. Virgil Walker oma sõnast ei tagane,“ lisas ta ja sirutas vaistlikult käe, et lepingu kinnituseks abtissi oma suruda. Jahmunud, ent kiire reageerimisega abtiss sirutas oma hapra käe, et mees saaks seda suruda. Ta uskus Virgilit.

„Väga hea. Ma kiidan adopteerimise heaks.“ Abtiss noogutas Walkeritele ja lükkas paki Sarah-Lynni poole, kes sosistas: „Aitäh.“ Abtiss helistas väikest hõbedast kellukest ja õde Rosario tuli nii ruttu, et abtiss sai aru, et ta oli ukse taga kuulanud. „Palun too Isabelita siia.“

Õde Rosario ei kiirustanud. Abtiss vestles seltskondlikult, kuni nad ootasid, osutades uhkustundega kroonitud nunnade portreedele, rääkides, et tema meelest olid pildid üsna erilised ja igal juhul vanad, seletades, et paastupäevadel lubati orbudekodu lapsed erilise preemia eest tema kabinetti neid pilte vaatama. Kloostrielu oli laste jaoks üsna spartalik ja külaskäik abtissi ruumidesse kuulama lugu kroonitud nunnadest oli üks nende väheseid meelelahutusi. Abtiss selgitas Walkeritele, kuidas ta rääkis natuke nende erakordsetest neidudest, kes kandsid nunnaks saamiseks valmistudes kauneid lillede ja kalliskividega rõivaid ja keerukaid kroone. „Isabelita armastab neid pilte. Kui ma küsisin, miks, ütles ta, et nad naeratasid talle.“ Abtiss naeratas

saatuti. „Võib-olla naeratavadki. Aga põhiliselt ootavad lapsed neid pilte, sest pärast saavad nad kuuma kakaod ja mandliküpsiseid – seltsiliseid, mida me pakkusime kloostrisse astuvatele tüdrukutele sümbolina jumalale pühendatud kloostrielu magususest.“

Protestantidest Walkerid näisid selle jutu peale segadusse sattuvat, nii et abtiss vahetas viisakalt teemat.

„Vaatame, mida ma saan teile Isabelitast rääkida, et aidata teil temaga natuke tuttavamaks saada. Ta on väga hea tüdruk, väga sõnakuulelik, ütleb oma palved ja paneb riided ilusasti kokku. Tema tervis on hea. Ta pole kunagi olnud haige ega sõnakuulmatu, ehkki kui Christian Outreach oli nii heldekäeline, saime lastele mänguasju osta – me pole kunagi saanud lastele mänguasju lubada,“ kehtis abtiss vabandavalt õlgu, „oli Isabelita oma kriitidest ja värviraamatutest nii elevil, et kaunistas ära magamisruumi seinad ja mõned missaraamatud kabelis, enne kui jõudsime teda keelata.“

„Õlgu ta õnnistatud, lapsel oli lihtsalt hea meel, et tal oli midagi, millega mängida!“ hüüatas Sarah-Lynn.

Virgil muigas. „Meil on uus külmkapp, täiesti valge, see vajaks kaunistamist,“ ütles ta. „Ma ostan talle kõige suurema karbi kriite, mida üldse tehakse, ja ta võib nii palju külmkapi peale joonistada, kui tahab.“

Sils koputati kabineti uksele ja kõik kolm pöörasid ringi, kui uks avanes. Õde Rosario hoidis käest kinni ilusal väikesel tüdrukul, kelle tumedad juuksed olid kenasti patsi põimitud. Tal oli seljas plekitult puhas, hoolikalt paigutatud valge põll, valged sokid ja uued valged rihmikud. Abtiss surus alla mõtted ohvritalledest. Kui ta oli öelnud: „*Buenas tardes*, abtiss,“ naeratas tüdruk ujedalt oma pikkade ripsmete varjust ja soovis Walkeritele: „*Buenas tardes*.“

„No torekest.“ Virgil naeratas.

Sarah-Lynn sosistas: „Mu kallid laps!“

Abtiss viipas lapse enda juurde ja võttis tema näo käte vahele. Aeglaselt hispaania keeles rääkides, et Walkerid teda jälgida suudaksid, ütles ta: „Need head inimesed siin olid ilma omaenda väikese

tüdrukuta üksildased ja valisid sind oma tütreks. Sinu vanemad taevast valvavad sinu üle ja on rõõmsad, et jumal saatis nad sinu uueks emaks ja isaks. Sa lähed nüüd kloostrist ära ja nendega kaasa. Aga kuhu sa iganes lähed, meie palved on iga päev sinuga.“ Ta rääkis siiralt, vaadates sügavalt tüdruku silmadesse, mis polnud pruunid ega mustad, vaid tumedat tintjat sinist tooni. Abtissi sõna oli seadus. Tüdruk noogutas kuulekalt. „Tubli tüdruk,“ sosistas abtiss.

Abtiss keeras korgi vanamoodsalt täitesulepealt. „Nüüd tuleb dokumendid ära vormistada. Tema täisnimi ristimistunnistusel on Maria Salome Isabella Luz de los Angeles – „inglite valgus“ on perekonnanimi, mille saavad kõik meie orvud, kelle pärisnime me ei tea, aga kuidas jääb tema eesnimedega? Kas te soovite talle teise nime panna?“ Abtiss püüdis rääkida kergel toonil.

Virgil vaatas oma naise poole. Adopteerimisnõustaja oli rõhutanud vajadust rahvuslikku päritolu austada. Kas selle üsna eksootilise nime muutmine näitaks lugupidamatust? Ta ütles ettevaatlikult: „See on väga kena nimi, ainult veidike ebaharilik – Salome-nimelisi tüdrukuid pole just palju, kogu see asi Ristija Johannese ja tema peaga...“

„Võib-olla ameerikapärasem nimi? Brenda või Marjorie või... Nancy?“ pakkus abtiss ajude raginal ameerika nimesid otsides. „Susan?“

Virgil hingas vabamalt. „Need on kenad, aga meil oli tütrele nimi välja valitud, kui me oleksime kunagi tütre saanud. Menina Ann Walker.“

Abtiss tõstis üllatunult pilgu. Vanas kastiilia keelas tähendas *menina* kuninganna noort õuedaami.

„Seal, kust me pärit oleme, on kombeks anda lastele perekonnas esinenud nimi. Sarah-Lynni ema oli Menina. Ta suri varsti pärast meie pulmi. Ann oli minu ema nimi. Kuidas see teile tundub?“

„Menina Ann Walker – kõlab väga ameerikalikult. Väga tore.“ Abtiss kirjutas adopteerimisdokumentidesse aeglaselt käekirjaga, mida ta oli mitmeid ja mitmeid kordi harjutanud, kuni see oli nii keerukate konksudega ehitud, et oli peaaegu, aga mitte täiesti loetamatu.

„Ainult üks dokument veel, kloostris aruannete jaoks.“ Nüüd kirjutas abtiss adoptiivvanemate nimedeks Mary ja John Smith, elukohaks Chicago. Ta kirjutas Isabelita vana ja uue nime loetamatult. Ta tilgutas uue nime peale igaks juhuks veel suure tindipleki ja pani sullepea rahuloleva naeratusena tindipotti tagasi. Siis kirjutasid Walkerid kõigele alla – nad olid liiga ärevil, et võtta vaevaks dokumente lugeda, saati siis veel tõlkida. Igaüks, kes oleks Isabelitat otsinud, oleks tühja tuult taga ajanud.

„Isabelita, tänasest päevast on sul uus nimi, Menina Ann Walker. See on jumala tahe,“ ütles abtiss hispaania keeles. Ta istus väga sirge seljaga, lükkas prillid ninal kõrgemale ja kortsutas kulmu öde Rosario poole vaadates, kes kahtlasel kombel silmi pühkis. Öde Rosario nuukatas, kummardus ja kallistas Isabelitat kõvasti, kui abtiss laua tagant välja tuli, kangelt kummardas ja samuti tüdrukut embas. „Pea meeles, et alati hea tüdruk oled.“ Ta sosistas uuesti tüdrukule kõrva: „Ole hea tüdruk, ole alati tubli. Jumal õnnistagu ja hoidku sind. *Adios*.“

„Arge üldse muretsege,“ ütles Virgil nunnadele. „Me kasvatame teda õigesti. Ja peame oma lubadust,“ lisas ta. Ta kummardus ja ulatas tüdrukule kaisukaru. Tüdruk vaatas luba küsides abtissi poole. Kui too noogutas, ilmus lapse näole lai naeratus. Ta astus mehe juurde ja võttis karu. Virgil tõstis tüdruku sülele ja ütles: „Kuule, kelle väike tüdruk meil siin on?“ Laps naeris ja surus näo vastu karu. „Menina, kallake, emme ja issi viivad su jäätist sööma, *helado*? Kas sulle meeldib *helado*?“ Tüdruk noogutas. Tal polnud õrna aimugi, mis *helado* on, aga see tundus õige vastus olevat. „Ja pärast seda istume suurde lennukisse ja lendame ära. Meie pere läheb koju!“

Öde Rosario avas ukse ja tuli nende järel välja, ise valjusti ninaga tõmmates. Abtiss kuulas, kuidas nende sammud koridoris vaibusid. Üks jäädavalt vaatas ta *monjas coronada* poole. „Juhatagu ja kaitsku jumal teda, aga ma olen kindel, et tegime õigesti. *Deo gratias* Walkerite eest, öed. *Deo gratias*.“

Georgia, Laurel Run, märts 2000

Abtissi lahkumismanitsuse „Ole tubli tüdruk!“ mõju jäi Meninaga kauaks pärast seda, kui abtiss, õde Rosario ja isegi klooster olid muutunud vaid häguseks mälestuseks.

„Ole tubli tüdruk! Ole väga tubli tüdruk!“

Ta oligi. Laurel Runi väikelinnas olid kõik nõus, et Menina Walker tegi oma adoptiivanematele au. Ta oli viisakas, esimesest klassist alates läbinisti viieline, laulis baptistikiriku kooris, aitas ilma palumata oma ema ja keskkoolis oli temast saanud hea mainega tüdruk. Ta polnud kunagi salaja sigarette kooli toonud, kanepit suitsetanud, purjus peaga koju tulnud ega autokinos seksiga katsetanud. Oma tütarde pärast muretsevad Laurel Runi emad mõtlesid, kuidas oli Sarah-Lynn Walkeril õnnestunud selline daam kasvatada, ja seadsid Meninat oma tütardele eeskujuks.

Tüdrukud vastasid sageli nipsakalt, et Meninal polnud eriti võimalust olla midagi muud kui tubli. See ilus laps, kes oli Walkeritega Lõuna-Ameerikast siia tulnud, oli olnud kohmakas nooruk, kahe-teistkümnendast eluaastast alates klassikaaslastest pikem, kandnud hambaklambreid ja olnud kuulus kui klassi taibu, õpetaja lemmik ja eeskujuliku käitumise musternäidis. Köhnast pardipojast oli alles keskkooli viimasel aastal luik saanud ja siis nägid poisid temas lõpuaktuse kõnepidajat, mitte kedagi, keda välja kutsuda.

Aga ta oli hämmastaval kombel õitsele löönud. Üheksateistkümnenda-aastaselt oli ta pikk ja sale, peente näojoontega, siidise oliivkarva jume

ja tumedate juustega, mis rõhutasid tema kauneid safiirsiniseid silmi. Lähedalt vaadates reetis teatud vaoshoitus käitumises ja kerge ujedus neis kaunites silmades avalast naeratusest hoolimata, et tema ilu oli midagi uut – ta isegi alles harjus sellega.

Menina ei uskunud nüüdki veel, kuidas ta oli muutunud, ükskõik, mida peegel ja armastavad vanemad rääkisid. Mitte et ta oleks väga oma välimuse pärast muretsenud. Tal oli küllalt mõistust seda mitte teha ja peale selle teadis ta, et on teatud mõttes nohik – ta oli kaua aega tagasi selgeks saanud, et parim vastumürk tundele, et oled inetu ja kihistavate klassiõdede kampade poolt tõrjutud, oli end koolitöösse mätta. Tema vanemad olid uhked, kui ta ainult viisi sai ja oma keskkooli parim õpilane oli. Ja ta tõepoolest nautis südamest õppimist.

Aga kuna ta polnud populaarne, jäi tal vaba aega. Nii et ta õppis sedagi ära kasutama.

Keegi polnud kunagi Menina hispaania päritolu halvustanud ja Walkerid olid tõesti alati rõhutanud, et ta peaks selle üle uhkust tundma. Kui nad medaljoni ja raamatu Meninale tema kuueteistkümnendal sünnipäeval üle andsid, nagu nad olid abtissile lubanud, pidas Virgil väikese kõne selle kohta, kui tähtis tema pärand oli ja kuidas tema bioloogilised vanemad ilmselt selle medaljoni tema kaela ümber pannid lootuses, et sel oli mingi imeline vägi, mis võiks nende lapse päästa. Menina oli isa sõnu tõsiselt võtnud.

Aga ta oli varakult aru saanud, et *Mano del Diablo* orvu ja Walkerite adopteeritud tütrema oli ta eelisseisus. Ta oli ebameeldivalt teadlik kohalike eelarvamustest mehhiklaste ja ka hispaania immigrantide suhtes, kes oma räbalais lapsi täis mõlkis veoautodega ja valmisolekuga ehituskaupluste pörandaid pühkida, bensiinijaamas autode paake täita ja rasket aiatööd teha isegi miinimumpalka ei teeninud. Kohalike seas oli tugev vastuseis, kui annetati raha hispaania kogukonnakeskuse ehitamiseks linnaserva, ja keskkoolis võrreldi hispaanlasest majateenijat puhastusvahendiga. Menina oli seda kuuldes vihastanud. Tolsamal pärastlõunal oli ta pärast kooli jalgrattaga hispaanlaste keskusse sõitnud.

Ta leidis direktori kabineti – see oli väike krohvi järele lõhnav ruum, kus ehitusmehed sättisid kohale suurt vasksilti, millel oli kirjas, et keskus oli Pauline ja Theodor Bonner II heategevusfondi kingitus – ning pakkus end vabatahtlikuna tööle. Peagi õpetas Menina lastele inglise keelt ja aitas nende vanemaid nõuannete, soovitude ja ankeetidega, mis puudutasid praktilisi küsimusi, nagu tervishoid ja toidutalongid. Talle meeldis end vajalikuna tunda ning ta hakkas protsessi käigus uuesti hispaania keelt õppima, ehkki kui ta üritas õpitud kloostrist saadud vana raamatu lugemiseks kasutada, leidis ta, et raamat oli liiga raske. S-id nägid välja nagu f-id ja kõik tundusid ainult nimisõnad olevat. Kloostri arveraamat, nagu vanemad ütlesid. Üldse mitte huvitav.

Kui tuli aeg kolledžisse minna, eelistas Menina kodust mitte lahkuda. Ta sai stipendiumi kunstiajaloo õppimiseks kohalikus tüdrukutekolledžis nimega Holly Hill. Laurel Runi vanaprouade meelest oli see daamile sobilik valik, mis Menina väärtust nende silmis ainult tõstis. Samuti suhtusid nad tema erialavalikusse.

Holly Hill oli üks neid anakronisme, mis olid lõunaosariikides veel säilinud. Kahe sinisukast vanatüdruku poolt üheksateistkümnenda sajandi lõpus „naistekadeemiana“ asutatud kool pakkus tüdrukutele võimalust õppida ladina keelt, ajalugu ja loodusteadusi ajal, mil asutajate moto oli: „Kui tüdruk oskab lugeda Cicerot, oskab ta lugeda retsepte,“ ja ladina keel, mida Menina oli ükskord ebapopulaarsusega riskides oma lemmikuks nimetanud, oli jäänud kooli vastuvõtmise eeltingimuseks. Tänu jõukatele vilistlastele oli kolledžile lisatud suurepärase kunstiajaloo osakond.

Daamiks olemisel olid omad eelised. Esimesel kolledžiaastal oli Menina jäänud silma kenale Theo Bonner III-le. Kui Theo sportautot hakati õhtuti Walkerite sissesõiduteel nägema, märkas seda kogu linn. Theo oli Georgia ühe kõige vanema ja rikkama perekonna ainuke poeg. Ta oleks võinud usaldusfondi raha toel laiselda, aga lõpetas hoopis õpinguid ülikooli õigusteaduskonnas ja kavatses hakata tööle ühes vähekindlustatutele õigusabi andvas keskses, selle asemel et liituda

mine Atlanta maineka advokaadibürooga. Üldiselt võeti teda kui „poissi, kellel on jalad kindlalt maas ja kes jõuab kuhugi“. Spekuleeriti, et ta läheb poliitikasse, sest Bonnerid olid põlvkondade viisi osariigi poliitikas kulisside taga niite tõmmanud.

Ja skandaalsel ajastul, kui vallalised naised ja mehed elasid enne abielumist koos, et näha, kas suhtest asja saab, oli Theo käitunud vanamoodsalt ning aasta pärast Meninaga kohtumist talle abieluettepaneku teinud.

Hommikukohvidel, piibliklassis, aiandusklubi lõunasöökidel ja kiriku õhtusöökidel õnnitlesid ja kadestasid Walkerite sõbrad Sarah-Lynni, kes ei tüdinenud iial rääkimast neile lugu sellest, kuidas Menina ja Theo teineteist esimest korda nägid.

Kolledžis õppides oli Menina jätkanud kaks korda nädalas töötamist hispaania kogukonnakeskuses ja paar nädalat pärast õpingute alustamist Holly Hillis oli ta kiirustanud kedagi õpetama, ilma et oleks jõudnud ära vahetada värviplekilisi teksaseid ja vana augulist dressipluusi, mis olid tal stuudios töötades seljas olnud. Piinlikul kombel kutsus keskuse direktor Menina oma kabinetti ja tutvustas teda kui nende kõige töökat vabatahtlikku Pauline ja Theodore Bonnerile, kes olid tulnud keskuse tööd vaatama. Kohmetult surus Menina vääririka hallipäise mehe, saleda hästiriidetatud vanema naise ja nende poja Theo Bonner III kätt, kes vastas Menina käepigistusele ning ütles, et õpib õigusteaduskonnas ja tuli vaatama, kas keskuse kliente võiks nende juurde tasuta juriidilist abi saama suunata.

Theo oli Meninast pikem, meeldivalt karusel moel kena, päevitanud ja päikesest pleekinud juustega, mis paistsid lõikust vajavat. Ta kandis narmendavat pintsakut, mis võis pärit olla korporatsiooni kantsukotist. Direktor palus Meninal Bonneritele keskust tutvustada ja Meninal kuuletus, Theo seltskonnast ohetavana, suutmata hoiduda noormehe poole vaatamast. Miski Theo juures tekitas temas tunde, nagu läbiks tema keha elektrivool. Menina üritas tavaliselt käituda, kuni Theo tabas ta enda poole vaatamas, naeratas talle ja pilgutas silma. Kui Bonnerid lahkusid, needis Menina end selle eest, et ta nägi

välja, nagu oleks prügitud väljast roninud. Siis ta ohkas ja andis endale käsu mitte käituda nagu idioot. Theo Bonner oli kaugelt tema liigast väljas.

Menina oli jahmunud, kui noormees talle nädal hiljem helistas ja ütles, et oli tema numbri keskuse direktorilt välja meelitanud. Ta kutsus Menina välja. Järgmise aasta jõulude ajal oli Theo talle äbieluteppepaneku teinud. Menina, pimestatud ja esimest korda elus armunud, oli kindel, et see kõik oli unenägu. Muidugi võttis ta ettepaneku vastu.

Väljaspool Sarah-Lynni kuuldeulatust arvasid daamid, et Menina oli kihlatud, kuna võttis kuulda oma ema nõuannet enne abiellumist mitte seksida, mis oleks sarnanenud nende endi emade nõuandega: „Mehed mõtlevad, miks lehma osta, kui nad piima tasuta saavad.“ Kauni, daamiliku ja väarikana liikus Menina romantika ning heakskiidupilves.

Ainus inimene, kes ei olnud Menina abiellumisest erilises vaimustuses, oli Menina parim sõbranna Becky Taliaferro, ehkki ta polnud saanud Meninaga omaette jääda, et talle seda öelda pärast seda, kui Menina talle helistas ja uudist rääkis. Becky meelest oli Theo kena ja kahtlemata atraktiivne ning Menina paistis armunud olevat, aga ta polnud kunagi kellegi teisega käinud, nii et mida ta meestest teadis?

Pealegi olid Becky ja Menina alati kavatsenud pärast kolledži lõpetamist reisida ja maailma avastada. Ausalt öeldes lootis Becky, et Meninast ei saa koduperenaist, isegi mitte rikast – Menina oli selle jaoks liiga nutikas. Mitte ainult sellepärast, et ta oli vieline, aga nutikas, kuna talle meeldisid mõtted. Ta mõtles asjade peale, mõtles tõsiselt. Menina oli Becky tuttavatest ainus, kelles oli mingi akadeemiline joon – ta lihtsalt oli selline.

Aga Becky kavatses ustavalt juunis Menina pruutneitsi olla. Nüüd, kolm kuud enne pulmi, oli ta kolledžist spetsiaalselt selleks koju tulnud, et pruutneitsikleiti valida. Tüdrukud lõutasid Walkerite verandal lamamistoolides, neil oli jääteed ja taldrik küpsiseid. See oli mõnusalt korratu ruum – siin leidis vana korvmööblit, pleekinud patju ja ajakirja Good Housekeeping vanu numbreid – ja see oli olnud Menina

ja Becky mängutuba sellest päevast peale, kui Becky pere Walkerite naabermaja kolis. Seitsmeaastane tuisupea Becky oli väsinud kassi kiusamisest, kastide lahtikiskumisest ja ema hulluks ajamisest ning mõinud üle aia, et sõlmida sõprus seitsmeaastase Meninaga. Veidi aja pärast olid pikk ulakas allumatu heledapäine Becky ja uje tumedate juustega viisakas Menina lahutamatud, alati koos kas ühes või teises majas. Taliaferrod ei nimetanud Meninat enam „selleks kenaks väikeseks Walkeri tüdrukuks“, vaid viitasid talle kui „valguse lapsele“, sest Menina seltsis käitus üleannetu väike Becky eeskujulikult.

Lastena olid tüdrukud verandale kaardilaudadest ja tekkidest telke ehitanud, vihmasel päeval piknikke pidanud; varateismelistena olid nad küürutanud keelatud ennustamislaua kohal; keskkooliajal olid nad kaardilauad nurka lükanud ja kisakoori katseteks harjutanud. Abituriumiaastal olid nad koos kaardilaudade taga istunud ja kolledžite sisseastumisankeete täitnud. Tol ajal narris Becky Meninat, et Holly Hill oli igav valik, aga Menina nähvas, et Becky innukus paravikulisel seltsiellu viskuda ja Georgia ülikoolis koos sadade teiste üliõpilastega korporatsiooni astuda täitsid teda hirmuga.

Kumbki ei aimanud, kui ruttu tehtud valikud neid erinevatesse suundadesse viivad. Kui Menina oli peagi teel abiellu, oli Becky harranud võimalusest tiibu sirutada. Jättes eelkooliõpetaja kursuse, oli ta kõiki üllatanud ja saanud sisse Grady ajakirjanduskooli, kus ta oli pois-sõpradest vabal ajal keskendunud karjäärile välisreporterina nagu Marie Colvin või Christiane Amanpour. Et inimesed teda tõsiselt võtaksid, tasakaalustas Becky oma kena näolappi, suuri sinisilmi ja blonde lokke kuldse kuulikesega ninas, tätoveeringuga õlal ja praeguse pois-sõbra mootorratturijakiga. Kõik see, ajakirjandusest jakini, tekitasid tema emal ärevushooge.

Jälle lapsepõlvemaadel koos olles tundus korraks võimatu arutada nii täiskasvanulikke teemasid nagu pulmad ja karjäär. Mõlemad imestasid, kuidas olid nad oma eluga juba sellesse järku jõudnud. Siis ütles Menina: „Sa pole seda veel näinud. Vaata! Eks ole ilus?“ Ta tõrjus lapsepõlvekummitused eemale. Menina keeras oma kihlasõrmuse –

safiiridega ümbritsetud suur teemant – sissepoole ja valmistus tähtsaks hetkeks. Nüüd keeras ta sõrmuse tagasi ja lehvitas vasaku käe sõrmi Becky silmade ees. Loojüv päike paistis läbi kontpuude verandale ja pani teemandisähvatused seinal tantsima.

„Oh, *valguse* laps!“ hüüatas Becky oma lamamistoolil ettepoole kummardudes. „See on imeline! Kas Theo valis selle või juhatas ema Bonner talle õige suuna kätte?“

„Theo valis selle. Ta ütles, et safiirid sobivad mu silmadega! Kas pole armas? Aga „ema Bonner“ – *palun!*“ Menina puhkes naerma. „Omavahel öeldes, pigem ema Machiavelli! Mul polnud aimugi, enne kui temaga lähemalt tuttavaks sain. Mäletad, ta oli eelmisel aastal tolles Vogue'i loos naistest, kes on „lõunaosariikide vana raha, uus poliitika ja võim trooni taga“? See naine koosneb üleni poliitikast.“

Becky mälus suhkruküpsist. „Miks ta vahemeest välja ei jäta ja ise ei kandideeri?“

„Oh, tead küll, ta võib ennast ju puhevile ajada ja rääkida sellest, kuidas poliitika on meeste mäng, aga minu meelest meeldib talle nööre tõmmata, heategevusõhtusööke ja asju korraldada. Tänu temale on Bonnerite perekonnal meeletult poliitilisi kontakte. Ma ei tea, kas Theol tegelikult üldse poliitilisi ambitsioone on. Ta räägib sellest, aga ta tegi alles advokaadieksami ära. Ta tahab paar aastat juriidilise nõustamise keskuses töötada.“

„Vähekindlustatute sõber? Ja vaestest rääkides, kas te kavatsete selle palgaga elada, mis ta seal teenib? Sa pead ju ka tööle minema, eks ole?“

„Noh, see on peenraha, aga Pauline kutsus mu pärast seda lõunale, kui me jõulude ajal kihlusime, ja selgitas, et Theo usaldusfond toetab meid. Ära vaata mind niimoodi! Mul on plaanid, loomulikult kavatsen ma tööle minna! Sellest on lihtsalt abi, kui ma ei pea lõputöö kirjutamise ajal täiskohaga tööl käima.“

„Kaheaastane kursus ja sa pead praktiliselt magistratöö kirjutama. Jumalukene!“

Menina noogutas. „Jah, see on raskem, kui ma kandideerides arvasin.“ Tema stipendium oli suur – väikeste klasside, hästivarustatud ateljeede ja suure hulga õpetajatega ühe õpilase kohta oli Holly Hill kallis –, aga stipendiumiga oli seotud tingimus, mis tähendas, et vähesed tüdrukud kandideerisid sellele. Stipendium oli kingitus Holly Hilli kunstisõbrast vilistlaselt üheksateistkümnenda sajandi lõpust. Ta tahtis julgustada Holly Hilli „daamidest“ üliõpilasi andma oma panust kunstiajaloo uurimisse, ilma et nad oleksid pidanud sündsusetul kombel meestega võistleva. Stipendiaadid kirjutasid alla lubadusele koostada pärast lõpetamist algupärane uurimus vabalt valitud originaalsel kunstiga seotud teemal – stipendium sisaldas spetsiaalset reisisuutust, kui uurimus eeldas reisimist. Holly Hill avaldas uurimistööd hiljem avalikult ja need olid laiale akadeemilisele üldsusele kättesaadavad. Nõks seisis trahvitingimuses. Kui stipendiaat ei suutnud aasta jooksul pärast lõpetamist tööd esitada, oli ta seaduse järgi kohustatud stipendiumi tagasi maksma.

Menina oli nii elevil, et sai teatada vanematele hea uudise stipendiumi kohta, et polnud seda osa maininud ega olnud sellest ikka veel rääkinud.

„See keskendab küll mõtteid,“ ütles Menina, „aga kui see tehtud saab, viin kraadiõpingud Georgia ülikoolis lõpule. Ja siis võib-olla doktoriooppes. Mulle meeldib väga kunstiajalugu ja ma loodan kunagi muuseumis töötada. Eks me näe. Kursuste, osalise tööajaga töökoha, õhtusöögi tegemise ja kõige selle ühendamine nõuab vaeva, aga Theo on üsna hõivatud, nii et mul on aega. Nägime ülikoolilinnaku lähedal kenasid kortereid – selles vanade majadega osas. Paljud Theo korporatsioonivennad elavad naabruskonnas ja kõik kutsuvad kõiki kordamööda õhtust sööma. Ema kirjutab juba igasuguseid retsepte ümber selleks ajaks, kui minu kord tuleb.“

Menina ei maininud, et pärast lõunasööki Pauline'iga oli tal enda ja Theo abielust üsna teistsugune nägemus. Menina pettumuseks ja hiljem ärrituseks oli Pauline teinud selgeks, et Theo töötas selle kallal, et tema maine oleks sobilik valimisteks. Proua Theo Bonner III-na

liitub Menina Junior League'iga, teeb vabatahtlikutööd ja osaleb heategevuslikel lõunasöökidel, et suhelda tähtsate ärimeeste naistega, kes teevad suuri poliitilisi annetusi. Menina teadis, et Pauline'i sõnade kordamine Beckyle tähendaks tõsist punase rätiku lehvitamist härja nina ees.

Menina ohkas ja purustas jääd oma klaasis. „Kõige raskem oli originaalse teema leidmine, aga nüüd on see vähemalt olemas. Kui nad paari kuu eest Holly Hilli raamatukogu koristasid, andis raamatukoguhoidja mulle vana raamatu, mida keegi ei tahtnud, ja ma leidsin seal teema. Raamatu oli eraisik lasknud 1900. aastal trükkida ja seal olid mõned portreed, mille Tristan Mendoza nimeline kunstnik oli 16. sajandil Hispaanias maalinud. Kõik portreed kujutavad naisi, silmini riides, ei mingeid suuri dekolteesid ega midagi nagu nendel inglise armukestel, kes oma rindu sulle praktiliselt näkku topivad. Nendel daamidil on roosikrantsid ja palveraamatud, aga kui neid vaadata, hakkavad nad teistsugustena paistma – noh, nagu kuumadena ja seksika pilguga nagu need rinnakad naised. Pornograafilised; seda on raske seletada. Ükski mu õpetajatest polnud Tristan Mendozast kuulnud, aga nad said aru, mida ma mõtlesin, ja ütlesid, et Hispaania õukond oli tol ajal üsna range – kristlased olid just mauridest võitu saanud ja maurid olid mõnes mõttes puritaanlased, nii et kristlased pidid veel suuremad puritaanid olema, et oma üleolekut tõestada. Aga kas sa kõige huvitavamast asjast tahad kuulda?“

„Ma olen üks suur kõrv.“ Becky ohkas.

„Ma võtsin luubi, et reproduktsioone lähemalt uurida, ja Tristan Mendoza joonistas oma signatuuri alla linnu! Täpselt samasuguse väikese pääsukele nagu minu medaljonil!“

„Miks?“

„Seda minagi mõtlesin ja minu tehtud uurimus ütleb, et keegi ei paista seda teadvat. Nii et – algupärane uurimistöö Tristan Mendozast ja pääsukest. Kui pääsuke tähendas Tristan Mendoza jaoks midagi, võib-olla tähendas see midagi minu bioloogiliste vanemate jaoks. Ma lihtsalt pean teada saama. Isa ütleb, et nad pidid katoliiklased olema ja

uskusid, et sellel olid imevõimed või midagi.“ Menina silmad täitusid pisaratega nagu alati, kui ta mõtles oma bioloogilistele vanematele, kes uskusid, et medaljon päästab tema elu. Ta püüdis mitte mõelda sellele, kui väga ta soovis, et nad teaksid, millise imelise mehega ta abiellub, nii näeksid teda pulmakleidis. Ta pühkis pisarad ruttu ära. „Ja kuula vaid, Prado on ainus muuseum, kus on Tristan Mendoza töid, nii et ma peangi Pradosse minema! Stipendium maksab selle lausa kinni. Ma arvan, et peaksin nunnade antud vana raamatu Pradosse kaasa võtma. See on üsna vana ja seisab lihtsalt mu toas sahtlis. Küllap neil on vanade käsikirjade osakond või teavad nad kedagi, kellel on.“

„Madrid!“ Becky sirutas käe ja lõi Meninale patsu. „Suurepärane! Ma loodan, et sa leiad, mida sa teada tahad. Pimeneb, ma hakkan paistma minema; üks mees pidi mulle helistama projekti pärast, mis loodetavasti annab mulle suveks praktikandi koha New York Timesis!“

„Oi, Becky! Ma vattran liiga palju! Räägi mulle!“

„Hea küll, mäletad seda kohalikku poissi, Juniorit, natuke juhm poiss, kes keskkoolist välja langes, bensiinijaamas töötas ja siis ühe abielupaari tapmise eest surma mõisteti? Noh, ta on surmamõistetute kongis, üritab armuandmispalvele vastust saada või uut protsessi – tead, tal oli lollpeast kaitsja, tõendid olid kahtlased ja nii edasi, ebasaaduslik õigusemõistmine ja tema uus advokaat tahab avalikku kajastust, aga seni on Junior keeldunud kõigiga rääkimast. Aga ma võtsin tema advokaadiga ühendust ja Junior mäletas mind sellest ajast, kui ma käisin ema autot tankimas, ja ütles, et kuna ma olin ainus tüdruk, kes polnud liiga ülbe, et temaga rääkida, siis räägib ta nüüd minuga. Tema advokaat pidi helistama ja ütlema kuupäeva, millal ma võin vanglasse minna.“

„Vein kihla, et sa pole oma emale rääkinud, et lähed vanglasse?“

„Ihm, ei!“ Ma teen talle üllatuse. Ma lippan.“

Nad embasid. „*Hasta la vista*, valguse laps,“ hüüdis Becky üle aia kadudes.

„Becky pole muutunud,“ pomises Sarah-Lynn ust kinni pannes süngelt. „Mis sundis teda seda asja endale ninna toppima? Palun ütle,

et ta võtab selle pulmade ajaks ära. Mis värvi kleiti ta tahab, sinist või lavendlivärvi?”

„Oi, anna andeks ema, ma unustasin küsida! Me läksime teistest asjadest rääkimisega hoogu. Ma rääkisin talle oma lõputööst ja...”

„Jälle see lõputöö! Kullake, see peab ootama; on selline väike asi nagu sinu pulmakleidi proov ning me peame hõbedamuistri ära otsustama ja külaliste nimekirja lõpetama, enne kui kutsed välja saab saata.”

„Hiljem, ema.” Menina põgenes lauda katma. Ta teadis, et peaks rohkem hoolima täpilisest puuvillast ja tüllist, lilleseadetest ja lauahõbeda mustrist ning kõikidest nendest asjadest, mis ema südant rõõmustasid, aga ta ei hoolinud. Pruudivärk polnud suur asi, tähtis oli elu koos Theoga – ta ei suutnud seda ära oodata. Peale selle, et nad võisid lõpuks seksida, oleks taevalik koos ärgata, teades, et ta näeb meest ka igal õhtul. Selle peale mõeldes embas Menina ennast.

Ehkki ta teadis, et teistel tüdrukutel oli aktiivne seksuaalelu, ilma et nende laupa oleks kaunistanud abielurikkujat tähistav suur A, ei pakatanud tema just seksuaalsest enesekindlusest. Menina oli tõesti võtnud kuulda ema hoiatusi abielueelse seksi kohta ning kogu seda juttu lehmadest ja tasuta piimast. Ja Theo, kes oleks võinud valida ükskõik millise tüdruku, oli valinud tema. Sügaval sisimas arvas Menina, et emal võis õigus olla. Ta oli nii väga kartnud Theost ilma jääda, et polnud riskinud teada saada.

3. PEATÜKK

Georgia, Laurel Run, aprill 2000

Menina ja Theo polnud mesinädalate suhtes veel otsusel jõudnud. Nad arvasid, et nädal Veneetsias, teine Pariisis – Theo valik, ehkki Menina ei kurnud, aga kui nad oleksid saanud pulmareisi veel nädala pikemaks venitada, oleks tore koos Madridi minna. Menina saaks Prados kätte, sealset Tristan Mendoza pilte vaadata ja välja uurida, mis infot Pradol veel on. Ta oli sellest mõttest üsna elevil ja oli kindel, et see meeldiks Theole.

Samal ajal ajas Menina oma ema hulluks, lipsates raamatukokku, kui oleks pidanud ühe või teise pulmade seotud asjaga tegelema. Menina leidis ainult ühest teatmeteosest viite Tristan Mendozale, kes oli sündinud 1487. a Andaluusias, õppinud Itaalias ja naasnud Hispaaniasse, kus ta oli tohutult populaarne, kuni järsku õukonnast lahkus. Asi polnud selles, nagu oleks ta surnud – hilisemast ajast pärines viide „suurele kunstnikule Mendozale, nüüd vaesele palverändurile ja haledale kerjusele”.

Ainus infokilluke, mis tõendas, et ta polnud õukonnas surnud, oli tema hilisemast perioodist pärinev signeeritud töö, mille väljailmutamine Inglismaal enne Teist maailmasõda oli dokumenteeritud. See oli maal mantlis naisest, Mendoza allkirjaga, selle all talle iseloomulik väike lind; maali ostis Sotheby oksjonilt Londonis varakas inglise kollektsionäär. Kahjuks polnud pilti enam olemas. Londoni pommitamise ajal oli Saksa pomm hävitanud kollektsionääri maja Mayfairis.

Pärast sõda leiti nimekiri Londoni majas olnud asjadest, kaasa arvatud kunstikogu, dokumentide hulgast, mida kunstikoguja oma maamajas hoidis. Nimekiri viitas „maalile tundmatust naisest, Tristan Mendoza haruldane, hilisest perioodist pärit töö“.

Teatmeteos arvas, et Hispaania erakollektsioonides võis veel tema töid olla, kui need polnud Hispaania kodusõjas 1930ndatel röövitud või hävitatud, aga ainsad teadaolevad teosed olid Prados. Menina meelest oli see üsna mugav ja kui Prado erakogudest midagi teadis, aitavad nad tal nende omanikega kontakti saada.

Menina kavatses Theolt järgmisel nädalavahetusel Madridi kohta küsida. Bonnerid korraldasid erilise õhtusöögi ja Theo ütles, et nende osalemine oli tähtis.

Kui Theo talle tol õhtul järele tuli, oli Menina elevil ja närvis. Pauline oli talle helistanud ja öelnud, et õhtusöögil osaleb ka kuberner abikaasaga, osariigi seadusandliku koja vanapoolne liige ning mõned olulised ja mõjukad kampaania rahastajad. Menina oli ostlemas käinud ja tundis end suursuguselt uues sügava väljalõikega kleidis, millel oli kelmikas satsidega seelikuosa, kaelas olid tal Sarah-Lynni pärlid. Juuksed olid seljale heidetud ja kihlasõrmus säras paremas käes. Ta andis vanematele headöödmusi ja kihlatud lahkusid käsikäes.

Autos olid Theo mõtted mujal, nii et vaikuse lõhkumiseks lobises Menina sellest, et tahab Madridi minna. Theo pomises midagi selle kohta, et ta on liiga hõivatud.

Liiga hõivatud? Pulmareisi või Hispaania jaoks? Menina tõmbas sügavalt hinge ja tuletas endale meelde, et stipendiumivõlg oli tema, mitte Theo mure ja et pääsuke huvitas teda, mitte Theod. Ta suhtub sellesse heasoovlikult. „Oh. Pole midagi. Ma saan aru. Ma saan ise hakkama ja lähen hiljem. Stipendium katab reisikulud.“

Theo katkestas teda: „Tänase õhtusöögiga on see asi, et me mõlemad oleme rambivalguses.“ Ta võttis ühe käe roolilt ja pani selle neiu põlvele. „Asjad liiguvad kiiremini, kui me arvasime. Vana Tubby Gaines, kes on terve igaviku osariigi seadusandlikus kogus olnud, jääb pärast järgmist ametiaega pensionile – ja see loob mulle võimaluse,

Nad tahavad täna kampaaniaeelset strateegiat arutada. Asi sõltub sellest, kas valijad näevad minus usaldusväärset kodanikku, mitte rikast poisit. Kui mind valitakse, siis sillutaks paar ametiaega osariigi seadusandlikus kogus tulevikus teed, et senatisse kandideerida. Mis sa sellest arvad? Põnev, eks ole? Tegelikult sõltub täna õhtul kõik sinust.“

„Minust?“

„Sinust. Kuna ma olen Bonner, on lihtne minu kandidatuuri õnnestada; nad ütlevad, et ma olen rikkas kutt, kes proovib poliitikas kätt. Aga kena naise ja väikeste lastega – bingo! – olen ma John Kennedy. Sa oled kaunis ja nutikas, ilma et mõjuksid karmi või pealtükkiva karjäärinaisena. Sa käid kirikus ja noh, sa oled selline daam, et ma võiksin ka kirvemõrvar olla ja sa näitaksid mind ikka soodsas valguses. Ja sinu taustaga, tead küll – adopteerimise, hispaania päritolu, sinu vabatahtlikutööga hispaania keskuses –, tood sa meile hispaania kogukonna häaled. Nüüdsel ajal on see otsustav valijate grupp. Nii et tuleta oma hispaania keel meelde, kullake, ja siis võid mu kampaaniakõnesid tõlkida.“ Ta pigistas Menina põlve.

„Mmm.“ Menina vaatas aknast välja ja tundis end lööduna. Tema enda plaanid olid kõrvale lükatud nagu tolmu.

Sellest hoolimata andis Menina õhtusöögil endast parima. Ta vestles viisakalt küni magustoiduni, kui Theo ema suunas vestluse oma naiskõlalistele ja heategevusele, millega nad oma vaba aega sisustasid ja suurepäraseid suhtlemisvõimalusi pakkusid. Naised vastasid pakku- miste kooriga. Üks ütles, et sümfoonia rahakogumisgrupp vajaks oma komiteesse noort inimest. Teine märkis, et nende lastefondi juhatuses on vaba koht, ja oli kindel, et see sobiks Meninale ideaalselt. Kolmas naudis, et Menina peab tulema temaga rääkima muuseumi fondist, mida olid juba liiga kaua juhtinud ühtedest ja samadest perekondadest pärit vanadaamid. Kui Menina üritas leida võimalust viisakalt keelduda, ütles Theo ema talle rõhutatult: „Naised ootavad aastaid kutset, et nende väga silmapaistvate üritustega liituda.“

Menina mässas. Ta suutis napi naeratuse näole manada ja ütles, et ei võta endale uusi kohustusi; tal oli oma lõputöö ja kolledži lõpeta-

misega juba piisavalt tegemist. Kuberner kuulis seda ja kergitas kulmu. Theo kortsutas Menina poole vaadates kulmu, raputas kergelt pead ja noormehe ema küsis viisakalt, kas Menina väikesi projekte ei saaks edasi lükata. Kas naise prioriteet ei peaks olema tema mehe karjäär? Menina surus lusika oma virsikumagustoidu sisse, aga ta oli liiga viisakas, et seltskonnas vaidlema hakata.

Koduteel küsis Theo, miks Menina ei mõistnud, et naised tegid talle teene.

„Sa tahad öelda, et nad tegid teene sulle ja su emale! Minu „väikesed projektid“! Palun!“

„Menina, ole mõistlik. Mu ema tõmbab niite, et sa ei peaks seda neetud lõputööd kirjutama, sest sul pole aega Hispaaniasse lipata ega ennast raamatukokku matta. Me peame maja leidma – mu vanemad ostavad selle meile pulmakingiks – ja sa pead selle ära sisustama ning siis külalisi vastu võtma. Ma tean, et mu ema rääkis sulle sellistest asjadest nagu laste pesapalliliiga. Ja teine asi, me peaksime varsti lapse saama – võib-olla mitte kohe üheksa kuu pärast, inimesed hakkavad arvutama, aga esimese abieluaasta lõpuks võiks meil laps olla. Valijad tahavad valimisplakatil kandidaadi perekonda näha. Üks asi oli kunstikolledžiga jantida, aga nüüd pead täiskasvanuks saama!“ ütles mees ärritunult. „See on ainult medaljon, mitte võlukepike bioloogiliste vanemate leidmiseks.“

Menina ei suutnud oma kõrvu uskuda. „Sinu ema teeb mida? Ja lapsi saama? Ma ei saa last lihtsalt sellepärast, et inimesed sind valiksid! Ma saan aru, mis on sinu jaoks oluline, aga minu jaoks on ka mõned asjad olulised! Ja... ja... et sa teaksid, ma lähen Hispaaniasse – sinuga koos või ilma sinuta!“

Theo surus jala gaasipedaalile, sportauto libises ja oleks teelt pea-aegu välja sõitnud, mis Meninat ehmatas. Võib-olla polnud ta tuleviku peale mõelnud nii palju, kui vaja. Mehe sõnad maalisid väga erineva pildi nendest mõtetest, mis Meninal olid nende kooselust tudengikorteris, sõbrad õhtusöögile tulemas, teineteisele oma huvitavast päevast rääkimas, võib-olla kavandamas veel mõnd reisi välismaale, enne kui

lapsed nad paikseks muudavad. Selle asemel paistis, et ta on kõrvuni daamide lõunasöökides, kodu sisustamises, heategevuses ja lastes, keda tal tuleb ilmselt üksinda kasvatada, sest Theo on oma tähtsa eluga nii hõivatud.

Kuidas said nende arusaamad abielust nii erinevad olla? Võib-olla ta ei tunnugi Theod nii hästi, nagu ta arvas.

„Theo?“

Vastust ei tulnud.

„Me peame rääkima.“

Vaikus.

„Asi pole ainult reisis ega lapses. Asi on meis, meie ühises elus, kuidas me saame elust seda, mida me mõlemad tahame. See on tähtis.“

Vaikus.

Menina tõmbas sügavalt hinge. „Pulmad on käima läinud nagu kihutav rong ja meil pole pärast seda, kui sa ettepaneku tegid, omaette olemiseks aega olnud, aga arutame selle nüüd rahulikult läbi.“

Vaikus.

Mis pagan siin toimus? Menina polnud Theod kunagi niimoodi vaikse ja vaenulikuna näinud, see polnud Theo, keda ta armastas, vaid vihane võõras. See hirmutas teda piisavalt, et pahvatada: „Kui me ei saa rääkida, peaksime pulmad nii kauaks edasi lükkama, kuni saame.“

Vaikus.

Menina eeldas, et Theo sõidab järvest mööda, aga viimasel minutil vajutas mees pidurit, auto libises, kui ta tee pealt ära keeras. Theo jättis auto järve kaldal seisma, keeras süüte ikka veel vaikides välja. Oli kaunis õhtu, täiskuu peegeldus veepinnalt ja tsikaadid siristasid – see moodustas terava kontrasti autos valitseva mürgise atmosfääriga. Viimaks ohkas Theo sügavalt ja vajutas nupule, mis istmete seljatoed veidi allapoole lasi. Ta lasi käetoa alla, et kätt ümber Menina õlgade panna. Menina tundis end kange ja õnnetuna.

„Menina, anna andeks. Kas sa oled minu peale pahane?“ küsis mees häälel, mis tundis tema kõrva, siis kõrva taha ja vastu kaela surudes.

„Jah, olen küll,“ pomises neiu, üritades mitte välja teha sellest, et Theo suudles just seda kohta, mis pani värinad mööda tema selgroogu jooksmas.

„Sul on õigus, me peame selle kohe ära lahendama,“ pomises Theo nina vastu tema kaela surudes, kuni Menina end lõpuks lõdvaks lasi ja tundis, kuidas pingest tingitud sõlm lahti hargnes. Aga praegu oli neil vaja rääkida, mitte ameleda.

„Sa oled pahane. Suudle mind ja siis räägime,“ sosistas Theo talle kõrva, suudles teda siis sügavalt ja pikalt viisil, mis Meninal alati hinge kinni võttis ja tema huvi vestlemise vastu vähendas.

„Ma soovin, et me oleksime juba abielus,“ sosistas Menina, kui ta pausi tegi, et hinge tõmmata. Nad suudlesid uuesti, Theo vajutas nupule ja seljatoed vajusid veel rohkem alla ning tema suudlus muutus nõudlikumaks. „Niimoodi pikali on raske rääkida,“ protestis Menina.

„Teeme selle lihtsalt ära!“ sosistas Theo talle kõrva sisse ja surus põlve tema jalgade vahele. „Kuule,“ ütles ta, „siis peab sinusugune korralik tüdruk minuga abielluma ja meil pole seda vestlust vaja.“

„Ma tahan, Theo, aga... aga enam pole kaua jäänud ja ma oleksin pigem voodis, kus meil on terve öö aega, mitte koduteel autos. Ja me peame tõesti asju arutama. Pealegi pole see iste väga mugav ja käigu kang on...“ Mehe hingamine tegi talle kōdi ja Menina itsitas. „Theo, jäta! Ei!“ ütles ta, üritades meest eemale lükata.

Aga Theo hingas raskelt talle kõrva ega paistnud tema sõnu kuulvat. Igatahes ei tõmbunud ta eemale. Ta oli Meninast palju suurem ja tundus, et neiu ei saa end liigutada; Theo surus ta paigale. Siis tegi ta veel midagi, mis sundis Meninat teda kogu jõust eemale lükkama. „Theo! Ei, Theo! Lõpeta!“

„Theo!“

Siis võitles ta mehega. „Ei... ei, ei! Jäta, Theo, jäta!... Theo, ära tee! Mitte niimoodi. Ei, ei, ei! *Palun jäta! Ma ei taha!*“ Menina hää kerkis meeleheitlikuks anumiseks. Ta ei tee ju ometi seda! Ta ei teeks – aga mees ei lõpetanud. Isegi siis mitte, kui Menina karjus. Theo surus raske käe neiu suule, Menina hakkas lämbuma ja ahmis õhku, pime

hirm andis talle jõudu, aga sellest polnud küllalt. Mees oli suurem ja tugevam ning karm, aga juhtuva šokk oli hullem kui valu.

Kui Theo viimaks lõpetas, ajas Menina end püsti. Tema hingamine oli katkendlik ja ta hakkas värisema. Liiga suures šokis, et nutta, kuulis ta oma kõrist kerkivat kuiva nuuksuvat heli ja Theo näoga koletis ütles: „Menina! Ole nüüd, miks sellest nii suurt numbrit teha? See pole oluline, me abiellume! Paari kuu pärast naerame selle üle. Kes teab, ehk tegime oma esimese lapsegi.“ Ta tõmbas püksiluku kinni.

Pole oluline? Naerame? Menina tundis endiselt mehe kätt oma nina peal ja ülejäänud kehas oli tunne, nagu oleks ta läbi pekstud ja pahupidi pööratud. „Vii. Mind. Koju,“ pressis Menina kokku surutud hammaste vahelt kogu väarikusega, mis tal õnnestus kokku koguda, kui ta üritas oma riideid korrastada.

„Kullake, ära tee abielueelsest seksist nii suurt probleemi. Võta vahet! Järgmist korda sa naudid. Ma luban.“

Abielu? Järgmine kord? Kas ta kuulis ikka õigesti? Kas mees üritas teda veenda, et vägistamises polnud midagi halba? Meninal käis pea ringi. Siis hakkasid kahtlused ligi hiilima. Sarah-Lynn ütles alati, et tüdruk kontrollib olukorda. Kas tema kleit oli liiga seksikas? Menina oli arvanud, et kleit on kena, ja Sarah-Lynn oleks teda vaevalt uksest välja lasknud, kui ta poleks välja näinud nagu daam, aga kas ta oli vale signaali edastanud? Jah, ta oli kirglikult käitunud, Theod sel kombel suudelnud – võib-olla võttis mees seda nõusolekuna. Kas vägistamine oli tema enda süü? Ebakindlus hävitas tema viimased eneseväarikuse hõbedad, aga ei parandanud murtud südant.

Kui nad Menina maja juures seisma jäid, ütles Theo: „Hea küll, me räägime, kui sa tahad, ja kõik saab korda.“ Menina ei üritanud vastata, paiskas ainult autoukse lahti, tõmbas kihlasõrmuse sõrmest ja viskas minema. Siis jooksis ta maja poole.

„Me kohtume homme, kui sa oled maha rahunenud,“ ütles Theo talle järele kiirustades.

„Ma ei taha sind enam i-i-i-iial näha!“ Menina lõi ukse tema nina ees kinni ja keeras lukku, jooksis oma tuppa, viskus voodile ja

surus näo patja, et karjeid summutada, ja nuttis, kuni vajus rahutusse unne.

Ta ärkas varakult, pea raske, elu hävitatud, ja lohutu teadmisega, et ta ei tohi juhtunu kohta iial sõnakestki öelda. Vägistamissüüdistusega esinev tüdruk kutsus esile süüdistatava sõprade pahameele, kes tavaliselt ühendasid jõud ja ütlesid politseile, et tüdruk oli valelik lipakas. Et teda tunti kui pidevas seksinäljas olijat, kes oli valmis tegema seda ükskõik kellega. Theol oli palju sõpru, terve kamp korporatsioonivendi, peale selle Bonnerid – neil oli võimu, et teha kõike, mida nad soovisid. Kes teadis, mida nad teeksid, kui ta nende paipoissi vägistamises süüdistaks, milliseid jutud nad liikvele laseksid? Kui Sarah-Lynn kuuleb, et Meninat nimetatakse avalikult õrritajaks ja libuks, murraks see tema südame. Virgil läheks Theod vintpüssiga otsima ja lõpetaks mõrva eest elektritoolil. Sarah-Lynn jääks leseks ja inimesed sosistaksid, et pärast kõike, mida nad Menina heaks tegid, oli tüdruk rämp, kes Walkerid hävitas.

Ei, ta ei tohi mitte kunagi, mitte kunagi kellelegi rääkida – ei politseile, ei oma vanematele, isegi mitte Beckyle. Tunnete ja kahtluste keerises haaras ta käärid ja lõikas kõik eelmisel öhtul seljas olnud riided tillukesteks ribadeks ja lasi need siis tualetist alla. Pärast seda seisis ta nuuksudes tulikuuma dušši all, hõõrudes oma keha, kuni vesi külmaks muutus. Tuimalt pani ta end riidesse ja läks vanemate juurde.

Hommikusöögilauas lugesid Walkerid enne kirikusse minekut pähapäevalehti. Virgil ütles: „Kas sa hakkad haigeks jääma, kullake? Sa ei näe eriti hea välja.“

Menina oleks tahtnud tõe välja karjuda, aga võttis end kokku ja piirdus röstsai viilu pudistamisega värisevate kätega, millel kihlasõrmuse puudumine silma torkas. „Theo ja mina läksime lahku.“

Järgnes jahmunud vaikus.

„Läksite lahku! Kuidas te saite lahku minna?“ ahastas Sarah-Lynn, kui Virgil käe ümber Menina õlgade pani.

„Mis juhtus?“ küsis ta.

Menina ütles kogeledes, et Theo ei saanud aru, mis oli tema jaoks ohuline, ja jäi siis vaikseks, rebides laua all pabersalvrätikut ribadeks.

„Ma ei saa ikka aru!“ ütles Sarah-Lynn jahmunult.

„Ema, palun...“ kraaksatas Menina kähedalt.

„Noh, mida inimesed nüüd mõtlevad?“

Menina oli arvanud, et pisarad on otsas, aga nüüd paistis, et see polegi nii. Virgil embas teda tugevamini ja valas talle tassi kohvi. „Joo seda,“ käskis ta.

Telefon helises. Virgil vastas ja tema huuled vormisid sõnatult: „Theo,“ kui ta toru helide summutamiseks vastu õlga surus. Menina kuhvitassi hoidev käsi hakkas värisema ja kohvi pritsis igale poole. Ta raputas pead ja põgenes oma tupp. Ta keeldus Theoga telefonis rääkimast või temaga kohtumast, kui Virgil tema magamistoa uksele koputas teatamaks, et mees on ukse taga, vabandav ilme näol.

„Jaa, palun aja ta minema! Palun!“

Mõne minuti pärast tuli Virgil tagasi ja pani magamistoa ukse oma selja taga kinni. „Kas sa tahad mulle ja emale rääkida, mis lahti? See pole sinu moodi.“

„Ma ei taha teda näha. Mitte kunagi.“

Virgil heitis talle terava pilgu. „Oled sa rase? Kullake, see pole maailma lõpp. Mis siis, kui te vähem kui üheksa kuud pärast pulmi lapse saate? Me oleme alati tahtnud vanavanemateks saada; meile sobib veidike varem.“

Menina silmitses teda jubedustundega. *Rase!* Ta polnud sellele kohtavale võimalusele mõelnudki! Kas Theo oli tahtnud, et ta rasedaks jääks?

„Ei!“ hüüatas Menina sõrmi risti pannes ja jumalat paludes, et see asi oleks.

„Ma tahan su ema maha rahustada,“ ütles Virgil hetke pärast.

Theo aina helistas, aga Menina keeldus temaga rääkimast. Pauline Bonner helistas Sarah-Lynnile, üks ema teisele, püüdes teada saada, milles asi. Ta sai aru, et oli olnud tüli, aga Theo keeldus talle midagi rääkimast. Ta lootis, et „lapsed“ lahendavad asjad varsti ära.

Emalt aimu saanud, et Walkerite pool on midagi lahti, tuli Becky esmaspäeval loengutest ära ja sõitis Laurel Runi. Menina lamas pimedas toas voodis, kardinad keskpäeval ette tõmmatud. Becky kõndis üle vaibal vedeleivate kasutatud pabertaskurätikute mere voodi juurde. „Menina?“

„Mine ära, ma magan,“ kõlas vastuseks, öeldud sellise kähiseva häälega, millele on eelnenud tundidepikkune nutmine.

Becky tõmbas kardinad eest ja tõi Meninale vannitoast klaasi vett. „Sa võid põgeneda, aga peitu sa ei poe, valguse laps. Joo see ära ja räägi mulle.“

Menina tõusis istukile ja Becky surus tema haledat välimust nähes karjatuse alla. Menina nägi kohutav välja – juuksed pugas, suured laigud silmade all ja kurnatud ilme, mida Becky polnud kunagi varem näinud. Ta võpatas, kui Becky teda embas, kuid keeldus rääkimast, mis lahti, ütles ainult, et tema ja Theo ei abiellu.

„Oh, Menina! Kas see oli Theo mõte?“

„Ei.“

„Kas asi on teises tüdrukus?“

„Ei.“

„Tema emas? Ta on kamandav mõrd.“

„Temas mitte.“

„Noh, hm... on ta gei? Teinekord ei saa mehed isegi aru...“

„Ei,“ ütles Menina kalgilt. „Ärme räägime sellest.“

„Oled sa rase? Tõesti, see pole praegusel ajal enam...“

Menina oigas ja surus näo patja. „Ei!“

„Kas sa said temalt... mingi haiguse?“ Becky sisikond võpatas hirmust. Menina ei saanud HIV-positiivne olla? Menina oli Becky tuttavatest tüdrukutest ainus, kes uskus oma ema juttu, et abieluelsest seksist tuleb hoiduda. Ta poleks saanud mingit haigust saada. Patja peitunud Menina raputas pead. „Kas ta lõi sind? Ma ei hooli sellest, kes ta on, kui ta sind lõi, siis helistame politseisse ja laseme ta kinni võtta,“ ütles Becky.

„Ei mingit politseid! Unusta see, Becky. Mine tagasi kolledžisse. Ma olen rääkimisest tüdinud.“ Menina tõmbus looteasendisse, tõm-

bas teki üle pea ja keeldus rohkem midagi ütlema. Becky läks vaikelt toast välja ja sulges ukse.

Mõnda koridori tuli Sarah-Lynn taldrikuga, millel oli kanavõileib, Menina lemmiktoit. „Ta ei söö,“ sosistas ta Beckyle. „Pole kaks päeva süüa söönud. Ja järgmisel nädalal on pruudipidu ja suur lõunasöök ning kõik need kutsed, mis tuleb laiali saata. Arvad, et see on lihtsalt palmapaanika?“

Becky ütles ettevaatlikult: „Võib-olla. Proua Walker, andke see rätik mulle.“ Ta võttis taldriku ja marssis tagasi Menina tuppa. Ta tõmbas teki sõbranna pea pealt ära ja ütles kindlal toonil: „Mis iganes juttus, sa pead Theost ja oma emast ja tema emast ja sellest pulmahulhusest eemale saama, kuni sa asjad selgeks mõtled. Stipendium annab sulle suveniir korral võimaluse reisida ning sa kasutad seda võimalust.“

„Mida? Ma ei taha kuhugi minna. Ma...“

„Jah, tahad ikka.“ Becky ulatas talle pabertaskurätiku. „Sa tahad Hispaaniasse minna ja sa lähed Hispaaniasse. Järgmisel laupäeval...“

Menina tõusis aeglaselt istukile ja küsis uuesti: „Mida?“ nagu poleks hästi kuulnud. Siis hakkas ta jälle seletamatul kombel nutma. Püüdes varjata, kuidas Menina käitumine teda muretsema pani, ütles Becky kindlal toonil: „Asi on nii – ülikooli mingi tähtis kunstiteadlane korraldab kolmenädalase reisi, mis asub järgmisel nädalalõpul teie Madridi. See oli mõeldud ainult kunstiajaloo viimase kursuse üliõpilastele, aga nad reklaamivad üle jäänud pileteid ülikoolilinnaku ajalehes, sest nad ei saanud kõiki kohti täis. Lennupiletid ja majutus on hiina sees, mingi NMKÜ hostel või midagi. Nad teevad kultuuri-vaiki – muuseumid, katedraalid. Sinu arusaam toredast ajaveetmisest. Ja jah, sa lähed! See on võimalus Pradosse minna, nagu sa tahtsid.“

„Oh, Becky, ma ei saa... pakkimine ja mu vanemad... tead küll... nad hakkavad muretsema...“ Menina viipas nõrgalt käega.

„Oh, ma saan täiesti aru, et parem on siin istuda ja päise päeva ajal pimedas toas nutta – see ei pane neid üldse muretsema. Veel paar sellist päeva ja nad kärutavad su hullumajja, silmini rahusteid täis. Pealegi, kui sa kuuled, mis su emal plaanis on, siis pole see kena vaatepilt, kui

ta hakkab üritusi ära jätma. Nii et sina söö, kuni mina helistan ja sebi sulle ühe neist ülearustest piletitest, siis räägin su vanematele.“

Menina vahtis teda tühja pilguga, võttis taldriku, vaatas võileiba ja ohkas. „See ei meeldi neile.“ Ta tundis kõhus valu. Võib-olla peale üritama süüa.

Becky turtsatas. „Professor, kes selle reisi korraldas, on naine, professor Serafina Keegi, hispaanlanna, sellepärast ta reisi giid ongi. Ilmselt mingi kuivetunud vanaeit, kelle ideed daamilikust käitumisest oleksid su emale meeltmööda. Pealegi, on sul paremaid ideid?“

Võileib peatus poolel teel Menina suu juurde. „Ei.“ Ta võttis väikese suutäie.

„Ega ma arvanudki. See võileib olgu söödud, kui ma tagasi tulen. Siis pakime asjad.“

Menina sõi oma võileiba, nagu oleks närimine haiget teinud, aga ta sõi siiski. Ta täitis kohvrit hajameelselt teksaste ja dressipluusidega, kui Becky pärast rasket vestlust Walkeritega naasis. „Mitte neid asju!“ hüüatas Becky kohvrit tühjendades. Ta püüdis oma häälele reibast kõla anda. „Võta ennast kätte. Madridis jäädakse terveks ööks välja. Nad ei maga kunagi.“ Becky sobitas seelikuid, pluuse ja pükse omavahel ning kissitas kriitiliselt silmi, et näha, kas asjad kokku klappivad.

„Sellest pole lugu. Ma ei kavatse väljas käia.“

Becky pistis pea riidekapist välja. „Sa pead välja minema; sa pole peale Theo kunagi kellegi teisega väljas käinud. Meres on teisi kalu ka, tead.“

„Mul ükskõik!“ nähvas Menina. Mõtte peale meestest löi tema kõhtu valuhoo, mis sundis teda end küüru tõmbama. Ta kiirustas vannituppa ja nägi, et teda kogu pärastlõuna piinanud valu põhjuseks olid krambid – tal olid päevad hakanud. Tundes kergendust, et ta pole rase, käis Menina duši all, pani ennast riidesse ja kui Becky oli läinud, istus koos Walkeritega õhtust sööma, nähes vaeva, et tavalisel kombel käituda ja mitte nutma puhkeda. Ta pidas magustoiduni vastu ja põgenes siis oma tuppa.

Järgmise nädala jooksul valitses Walkerite majas pinge. Sarah-Lynn palus jumalat, et asi oleks ainult pulmaeelses paanikas. Ta pöö-

ras maja pea peale, et leida asju, mis võiksid reisil ära kuluda, ja toppis need seljakotti, mille Virgil oli kiirteenusega L. L. Beanist Menina jaoks tellinud.

Becky sõitis spetsiaalselt Laurel Runi, et tuua ära suur pruun ümbritse lennupiletit, ajakava ja korraldaja infoga. Menina tuli korraks oma suutusehämust välja, et mõista – Becky oli jätnud ära oma intervjuu vauglas.

„Oi, Becky, mul on nii kahju!“

„Ma lepin uue aja kokku. Ära muretse, see polnud nii oluline,“ ütles Becky mitte eriti veenvalt. Menina tundis end hullemini kui kunagi varem – ta oli Beckyle kohutav sõber.

Üks naine Sarah-Lynni piibliuurimisgrupist tõi Meninale vanaaegset Hispaania reisijuhi, mille oli välja andnud kristlik kirjastus. Menina tänas teda tuimalt ja pani raamatu öölauale. See jääb küll siia.

Virgil jättis oma tavalise naljatlemise ja Sarah-Lynn vältis piinliku häälega kõike pulmadega seotut. Menina oli liiga masendunud, et midagi oodata, aga nädala lõpuks arvas ta, et ega Hispaanias saa hullem olla kui kodus.

Laupäeva pärastlõunal sõidutasid Walkerid ta Atlanta lennuväljale. Menina läks lennukisse ja istus oma aknaalusele kohale ning kui lennuk oli täitunud, hõivas viimasel minutil saabuja vahekäiguäärse koha. Meninal oli hea meel, et nende vahele jäi tühi iste. Talle polnud meeldinud kedagi küünarnuki vastas tunda. Peagi libises Atlanta lennujaam Menina akna tagant mööda – aeglaselt, siis kiiremini ja jäi siis maha, kui lennuk kiirendas, õhku tõusis ja kõrgust kogus. Menina mõtles, kuidas Atlanta piirkonna õhtused tuled tema all üha väiksemaks muutusid ning tundis, et ta oli kõigest tuttavast ära lõigatud. Peagi tuli ajandess joogikäru lükates mööda vahekäinu. „Kas te soovite midagi juua?“

Menina suutis napi naeratuse näole manada ja ütles: „Koka, palun. Ei Oodake... võib-olla... viski. Suur viski.“ Virgil jõi viskit. Kui Sarah-Lynn ei näinud.

„Suur viski siis. Ja sortsuke?“

„Oi. Te mõtlete vett. Aitäh.“ Stjuardess naeratas ja valas jääkuubikud klaasi, tühjendas sellesse kaks tillukest pudelit ja lisas suurest pudelist natuke vett. Ta ulatas Meninale klaasi, peotäie väikest pudeleid ja pilgutas talle vandeseltslaslikult silma. „Küllap olete pruudipeo seltskonnaga. Nagu ma teistele ütlesin, on mõistlik peoga algust teha.“ Menina oli kavatsenud väikestest pudelitest keelduda. Nüüd raputas ta neid ja sundis end naeratama. „Aitäh. Kust te teadsite?“

„Hispaania on väga populaarne tüdrukutepeo sihtpunkt, teate küll – vaatamisväärsused, suurepäraseid baarid, head poed.“ Stjuardess muigas. „Ja *kaugel* eemal kõigist, kes võiks hoolida, mida nad teevad. Lõbutsege hästi.“ Ta pöördus vahekäigu ääres istuva naise poole, kes palus tal viipega lahkuda.

Menina pörnitses oma klaasi. Ta oli oma elu jooksul ehk tosin-kond klaasi veini joonud ega hoolinud suurt alkoholist, aga viski lõhn meenutas talle isa. Ta võttis suure lonksu ja ahmis õhku. Jube maitse tundus sobivana. Menina valas veel kaks väikest pudelit sulavatele jääkuubikutele tühjaks ja jõi klaasi otsustavalt tühjaks. Mõne aja pärast tühjendas ta veel ühe pudeli sisu klaasi.

Kui õhtusööki pakuti, raputas ta pead. Ta tundis end paremini – aga samas ka halvemini, kõik oli hägune. Küllap ta oli purjus. Menina jõi kaks viimast väikest pudelit klaasi valamata ära. Ta ei hoolinud enam millestki. Ta ei tundnud enam millegi maitset. Beckyl oli õigus olnud, see oli hea idee, mõtles Menina ja jäi kohe magama.

Ta ärkas, segaduses ja viletsama enesetundega kui iial varem. Päike paistis läbi lennukiakna ja Menina pilgutas silmi, üritades eelmist päeva kasvava jubedustundega meelde tuletada. Piloot ütles, et nad ootavad võimalust Málaga lennuväljal maanduda. Menina pöördus vahekäigu ääres istuva naise poole ja kähises: „*Málaga*? Kas me ei lähegi Madridi?“

Naine tõstis pilgu oma kirjatöölt ja heitis Meninale üle ninale libisenud traatraamidega prillide kummalise pilgu. Ta oli keskealine ja üsna silmapaistva välimusega, tema mustades juustes oli hall triip.

Lennukis veedetud ööst hoolimata nägi ta elegantne välja mustas katmisviltis ja trikookangast seelikus, mida ilmestasid moodne hõbedast kaelakee ja käevõrud. Menina taipas oma ehmatuseks, et see oli teisi korraldaja. Tema pilt oli tutvustavate materjalide fotode seas. Professor Serafina Lennox, kunstiteadlane ja kirjanik, hispaania kunsti ekspert – tegelikult just see ainus inimene, kes võis Tristan Mendoza kohta midagi teada. Menina süda jättis löögi vahele. „Te olete professor Lennox, eks ole?“

Naine kergitas kulmu otsekui küsides, mida kuradit Menina sellel teisel teeb, võttis käekotist visiitkaardi ja ulatas Meninale. „Jah. Nii meeldib on üliõpilastega tutvuda. Ma ei mäleta teid üheltki kursuselt. Te olete...“ Menina ütles pobinal oma nime ja pani visiitkaardi teksti taskusse, mõeldes, kuidas seletada, mida ta siin tegi. Ta ei leidnud selleks praegu head viisi.

Professor Lennox ütles: „Meid suunati halva ilma tõttu Málagaasse. He... hm... magasite, kui sellest teada anti, nii et ma tõmbasin teie huvavöö kõvemini kinni ja märkasin teie kaunist medaljoni. On see vana?“

„Tegelikult ma ei tea selle kohta just palju. Andke andeks.“ Raaskimine tegi valu ja Menina ei jaksanud medaljonist ega oma lõppu rääkida. Ta pöördus eemale ja vaatas aknast välja. Pärast tormi oli õhk selge ja kirkas ning nende all olid tumesinised mäed kaetud tumemütsidega. Kui lennuk madalamale laskus, nägi Menina kaugust rannikut ja selle taga hallikassinist Vahemerd. Tema peopesa sulgus närviliselt medaljoni ümber, kui lennuk üha madalamale laskus ja rannad puudutasid maandumisrada mütsuga, mis pani Menina valu-ava aju hüplema.

„Tere tulemast Hispaaniasse,“ ütles professor Lennox kuivalt.

Hispaania, vaikne nädal, aprill 2000

Málaga lennujaam oli põrgu. Menina kaotas silmist professor Lennox, ainsa inimese, keda ta oma lennult tundis. Infolauas, kus Menina üritas teada saada, millal väljub tema lend Madridi, tõstis kurnatud noor naine käed püsti. „Mitte keegi ei tea teie tšarterlennu kohta midagi. Praegu on *Semana Santa*! Ma ei tea. Võib-olla see ei väljugi täna. Te peate seal ootama.“ Ta osutas ebamääraselt väljuvate lendude terminali poole, kus ootas kihav inimmass. Menina tundis, et peab kas maha heitma ja pohmelli kätte surema või ise kuidagi Madridi jõudma ja oma grupiga hostelis kokku saama.

„Kas on ka mõni teine võimalus Madridi saada – rongi või bussiga?“

„Rongiga on see sel nädalal võimatu, kui teil broneeringut pole, on *Semana Santa*, aga te võite üritada lennujaamast bussiga sõita. Seal, telefonidest edasi. Võtab rohkem aega kui rongiga, aga maastik on kena. Öhtuks jõuate kohale.“

Siis üritas Menina taksofonist vanematele helistada. See polnud lihtne. Telefonioperaatori susisev hispaania keel erines Ladina-Ameerika aktsendist, millega Menina harjunud oli, ja kui ta aru ei saanud, katkestas operaator lõpuks kõne. Vanem naine peatus ja näitas talle, mida teha. Lõpuks hakkas telefon kutsuma ja isa võttis vastu. Uniselt. „Menina? Kas kõik on korras?“

Ei, tegelikult mitte. „Kõik on korras. Anna andeks, ma unustasin ajavahe. Kell on vist pool viis hommikul...“

Liini teises otsas haigutas Virgil. „Ei, pole midagi, kullake. Tore, et sa ühes tükis Madridi jõudsid. Võta sellest viimast. Mine selle uue Visa kaardiga poodidesse. Osta emale käekott; ma olen kuulnud, et Hispaanias on ilusad nahkasjad. Ära millegi muu pärast muretse. Istu aja, kui koju jõuad, on kogu see jama unustatud.“

„Hea küll, ületame selle silla siis, kui selleni jõuame... Aga ma pole veel Madridis, isa. Ilm oli halb ja meid suunati Málagaasse. Lennujaamas on hullumaja ja keegi ei tea, millal järgmine lennuk meid Madridi viib. Selle asemel, et lennujaama põrandal magada, lähen bussiga Madridi. Öhtuks jõuan kohale.“

„Ole ettevaatlik. Ära võõraste meestega räägi!“

„Võõraste meestega!“ Menina ei suutnud naeru pidada. „Ma ei ole vihastane.“

„Muide, võõrastest meestest rääkides, eile öhtul, kui me lennujaamast koju jõudsim, helistasid ukse taga üks mees ja naine, kena paar, mõistsid sind. Nad olid ajalehes lugu näinud – noh, sa tead küll, millist, see oli eilses lehes – igatahes olid nad kuidagi katoliku kirikuga seotud ja orkaanis ellujäänud laste adopteerimisega. Su ema pakkus neile kohvi ja kooki ning näitas neile vanade aegade mälestuseks su kausta. Nad ütlesid, et neile meeldiks su medaljoni näha, see pidi väga vana olema, ja küsisid, millal sa tagasi jõuad. Ma ütlesin, et mitte niipea, sa lähid just Hispaaniasse mingit vana kunstnikku uurima ja nad...“

Telefonist kostis piiks. Menina leidis, et tal olid mündid otsas.

„Nad arvasid millegipärast, et su perekonnanimi oli Smith, küsisid, millal sa Chicagost siia kolisid – ma ei tea, kust nad selle võtsid –, aga me selgitasime asja ära ja...“

„Mul on raha otsas. Head aega, ma helistan, kui ma...“ Telefon jäi tühjaks.

Menina pani toru hargile ja võttis oma seljakoti. See kaalus terve tonni. Atlantas polnud ta sellele tähelepanu pööranud, aga nüüd tegi ta koti lahti, et põhjust leida. Juhuks, kui lennufirma peaks tema pagasi ära kaotama, oli ta pakkinud seljakotti kampsuni, tagavarasärgi, puhta aluspesu, puhtad sokid, tampoonid ja sametkoti, milles oli

nunnade antud raamat, sest sellest ei tahtnud ta küll ilma jääda, kui tema pagas kaotsi peaks minema. Ta oli kotti pistnud väikese ladina keele sõnaraamatu, mida oli keskkoolis kasutanud, juhuks, kui peab Prado töötajatele selgitama, mida raamatu ladinakeelne osa sisaldas – palveraamatu jaoks paistis see liiga õhuke olevat. Hispaaniakeelsest osast võivad nad ise sotti saada.

Menina pistis käe sügavamale ja leidis väikesed tualett-tarbed, aspiriini, tillukesed käterätid, mis märjaks saades paisusid – neid oli ta kunagi suvelaagris kasutanud – ja uue reisihommikumantli. Kõik need asjad oli ema kotti toppinud. Siis hüüatas Menina: „Oh ei!“ Päris põhja oli tema ema peitnud raske vana reisijuhi, mida Menina oli üritanud maha jätta. Küljetaskusse oli Sarah-Lynn pannud mõned spiraalköites märkmikud, pastakad ja Menina lemmikud Hershey šokolaadibatoonid. Teises küljetaskus olid kaks veepudelit, mis Menina oli Atlanta lennujaamas ostnud.

Naine, kes talle bussipileti müüs, ütles: „On *Semana Santa*,“ ja kõik oli hullumeelne; ühtegi otsebussi ei olnud. Menina peab sõitma Rondasse ja seal ümber istuma. Naine andis Meninale busside sõiduplaani, osutades kohale, kus ta peab ümber istuma. Ja Menina ei tohtinud seda maha magada – sealt väljus päevas ainult üks buss Madridi.

Bussijuht, tõmmu mees, kelle kõht rippus üle püksirihma, seisis avatud pagasiluugi juures ja näris hambatikku. Menina näitas talle piletit ja peatuse nime, kus ta pidi Madridi bussile ümber istuma. „*Si! Le dire.*“ Ma ütlen teile. Bussijuht naeratas ja välgutas oma kuldhammast, enne kui Menina kohvri pagasiruumi viskas. Ta sirutas käe seljakoti järele, aga Menina raputas pead. Ta võtab selle oma kohale kaasa ja loeb reisijuhti.

Menina leidis endale kaks kõrvuti istet, võttis kaks tabletti aspiriini ja tõmbas reisijuhi välja. Viisteist minutit hiljem keeras buss lennujaamast välja ja hakkas sõitma piki rannaäärset kiirteed, mida pikkisid ehitusplatsid ja uued puhkemajade kompleksid. Merel sõitis silmapilril naftatanker, päike tantsis lainetel ja säravvalge lõbusõidulaev lähenes kaldale, kui nad piki rannikut edasi liikusid.

Siis pööras buss sisemaale ning villad asendusid vastkülvatud põldude ja üksikute vanade talumajadega, mille tagumisele küljele olid istutatud puidust varjualused. Päike helkis sirgetes ridades astmelistele terrassidele istutatud oliivipuude hõbedastel lehtedel. Nad möödusid raskelt liikuvatest küttepuid täis laotud hobuvankritest, mustade sukade, kampsunite ja luitunud pearätikutega naistest, kel käes leivapottid, vanapaarist, kes juhtis vitskorvides veinipudeleid kandvat eeslit ja palju, mida katsid tuules voogavad põllulilled.

Menina avas oma reisijuhi. Seal oli kirjas, et Andaluusia nimi oli inspireeritud araabiakeelsest „Al Andalus’ist“ ja et igal pool võis näha jälgi mauri tsivilisatsioonist, mis õitses Ibeeria poolsaarel aastatel 711 kuni 1492. „Vaadake tähelepanelikult ja te näete mauride jalajälgi – astmelised põllud, purskkaevud ja kaared, apelsini- ja mandlipuud ning isegi kirikud, milles on veel näha jälgi mošeedest, milleks need hooned algselt ehitati. Uus maantee järgib vana teed, mis ühendas mägesid rannikuga. Te võite näha valgeid kive, mis seda teed tähistasid, ja mägedes elavad inimesed kasutavad seda endiselt. Arheoloogid on leidnud nõukilde, mis on värvitud Tüürorest pärit purpuriga, ja pooleldi maasse vajunud altareid, mis on pühendatud Foiniikia jumalannale Astartele, mis viitab sellele, et foiniiklased olid liikunud rannikult mägedesse, enne kui roomlased Vahemere vallutasid. See roomlaste tee ulatub itta mägedesse, ilmselt Prantsusmaale.“

Reisijuht suunas lugeja tähelepanu mäekülgedele klammerduvatele valgetele küladele. Need ulatusid mauride aegadesse. Isegi nii palju sajandeid hiljem elasid neis külades vanad tavad, legendid ja etrusk.

Menina leidis sellest ajaloost lohutust ja kinnitust, teda rahustas edasi liikunud aeg, edasi liikunud elu. Võib-olla liigub see lõpuks ka tema jaoks edasi.

Ta luges *Semana Santa* pidustustest, mis olid reisimehi ja palverändureid sadu aastaid Andaluusiasse tõmmanud, neid pidustusi korraldati paljudes külades tänapäevalgi. Need olid osaliselt usulised pidustused, osaliselt fiesta ja draama, mille eesmärk oli demonstreerida

elanikkonnale kristlaste võitu mauride üle. Enamiku pidustuste juurde kuulusid kaunistatud veovankrid, mõned mitu sajandit vanad, mis kandsid ristilöödud Kristuse kujutisi, neitsi Maarjat või pühakuid, mõnikord pühi reliikviaid – konditükke, kuivanud verd või kuivatatud kehaosi, millel sageli usuti olevat imettegevaid omadusi – juveelidega kaetud laegastes. Kõik osalesid rongkäigus: preestrid ja missateenrid ning kohalikud võimukandjad sammusid oma medalite ja aumärkidega protsessiooni eesotsas, neile järgnesid religioossed vennaskonnad, mida hüüti *confraternidad* ideks, nunnad, ilmikud ja sageli väljavallitud lapsed. Tavaliselt toimusid need rongkäigud öösiti, liikudes läbi tõrvikutega valgustatud tänavate, ja kõik osalejad kandsid küünlaid. Pärast protsessiooni jätkusid koiduni fiestad, kus olid tähtsal kohal vein, laul ja tants, spetsiaalsed road ja rahvuslikke riideid kandvad inimesed. Kaugelt ja lähedalt tulid mustlased, panid üles turuleti, müüsid selle kõrval hobuseid ja laulsid, lisades tseremooniale oma unikaalsed itkud surnud Kristusest ja tema leinavast emast, seegi oli sajanditevanune traditsioon, mis ulatus *Reconquista* aegadesse.

Kas Tristan Mendoza ajal oli *Semana Santa*’t samamoodi tähistatud? Menina pani raamatu käest, et selle üle mõelda, ja jälgis, kuidas röövlind oru kohal taevas tiirutas. Lind triivis soojades õhuvoogudes. Tema jälgimine oli hüpnootiline ja Menina jäi tukkuma.

Tund aega hiljem ärkas ta võpatades, kui buss seisma jäi, mõeldes, et selles peatuses tuleb tal ümber istuda, aga bussijuht vaatas tema poole ja raputas pead. Menina lükkas akna lahti, kummardus vaatama ja nägi, et nad olid valgeks lubjatud kiriku ees väljakul. Väljak oli rahvast täis, paljud kandsid Andaluusia rahvariideid – naistel olid satsillised seelikud ja juustes suured kammid, meestel olid paeltega kaunistatud jakid, mõned neist istusid hobuse seljas. Seal oli ka turiste, kes nägid kohalikega võrreldes kahvatud välja, neil olid käes fotoaparaadid ja nad liikusid aeglaselt läbi väljaku keskele üles seatud turu, kus tõmmud mehed ja naised rüsesid, müües vaipu ja pitsi ja vasknõusid, mis olid turistide jaoks tekkidele laotatud. Kuskilt hoovav toidulõhn, mis sarnanes grilli- või vorstilõhnale, täitis õhu.

Siis hakkas üle lärmi kostma aeglane pidev trummipõrin ja väljakul viibivad inimesed jäid vaikseks, kui trummipõrin valjemaks muutus, inimesed astusid kõrvale ning rahvahulga keskele tekkis vahekäik. Siis trummidega kostis tõsine kirikulaul, nagu oleks keegi mikrofoni raskinud. Siis möödus protsessioon aeglaselt bussi eest, seda juhtis mustas rüüs preester, kes kandis pika ridva otsas olevat musta riidesse mahutatud krutsifiksi. Talle järgnes salk kirikurüüdes poisse, kes vastasid preestri kõnele mikrofoni lauldes.

Siis jäi Meninal hing kinni. Nähtavale ilmus tohutu musta riidega kaetud kandraam, millel oli üleelusuurune leinava madonna kipskuju, mis kõikus rahva peade kohal ega pannud millekski teda õlgadel kandvate meeste krimpsus nägusid. Hõbefiligraanist pühapaiste all raamisid pearätik ja must loor neitsi leinavat nägu. Tema palveks tõstatud käte vahel rippusid tohutute mustade pärlite ja hõbedase risiga palvehelmed. Tema jalge ees lebas surnud Kristuse piinatud väändunud keha, punane veri realistlikult haavadest tilkumas. See kujutis varjutas kõik muu väljakul ja mõned vaipu müüvad naised hakkasid kühedas agaras harmoonias laulma, see oli lihtne itk, mis oli täis valu ja kannatust, pannes külmajudinad mööda Menina selga jooksuma.

Protsessiooni järgmine osa oli veel kummalisem. Kõikuva madonna järel, samuti aeglase trummipõrina taktis kõndides, tulid mehed, kes kandsid purpurseid rüüsid ja pikki koonusekujulisi kapuutse, mis katsid kogu nende pea, ainult silmade jaoks olid kitsad pilud. Käes hoidsid nad midagi, mis meenutas okastraadist piitsa. Iga paari sammu järel löid kapuutides kujud end piitsaga vastu selga, see oli rituaalne enesepiitsutamine. Mõnel olid õlgade kohal kerged punased laigud. Siis katkes trummipõrin viimase löögiga ja protsessioon seisatas. Laul vaikis. Vaikuses kõlas käsk ja alust kandvad mehed muutsid sünkroonis oma kehaasendit ja panid rüüse väljakule maha. Kandjad, kelle õlgu katsid paksud padjad, hõõrusid kaela ja pühkisid laupa. Kapuutsidega mehed võtsid peakatted peast ja paljud süütasid sigareti. Nähtavale ilmusid vein ja kohv.

Están practicando, teatas bussijuht pead pooleldi reisijate poole pöörates ja pöidlaga osutades. Proov. Bussijuht nõjatus aknast välja ja

vahetas naeruseid kommentaare paari mehega, enne kui bussi küljel laksas ja mootori tööle pani. Kui nad minema sõitsid, vahtis Menina selja taha ja tundis end vapustatuna. Laurel Runis tähendasid lihavad liiliaid kirikus, värvitud mune ja uute kübaratega daame. See, mida ta just oli näinud, oli ehe ja naturaalne – see puudutas surma, vend, hirmu ja religiooni raudset haaret.

Menina arvas, et küllap nad lähenesid kohale, kus ta pidi ümber istuma. Kui see nii polnud, hakkas ta soovima, et oleks lennujaamast midagi süüa ostnud. Kell kolm tõusis ta koriseva kõhuga püsti, et seljakotist Hershey batoonid võtta. Just siis keeras buss teravasse kurvi ja Menina kaotas tasakaalu. Mõlema käega pagasiriivist haarates tundis ta, kuidas buss jälle keeras, sõites aeglaselt üles mäkke valgesse külla, mis asus oru kohal, peatudes siis väljakul, kus oli suur plaatidega kaetud purskkaev, pupastest plaatidest katusega valge kirik, õitsvad apelsinipuud ja väljas päikesepaistes seisvate laudadega kohvik.

Bussijuht tõusis ja ütles, et nad peatuvad tunniks ajaks „la comida“ks. Ta osutas oma kellale ja käskis õigel ajal bussis tagasi olla. Inimesed peaksid kõik asjad kaasa võtma – hispaanlased olid ausad, aga isegi nii kõrgel oli nüüdsel ajal palju aafriklasti ja teisi illegaalseid immigrante, kes asju varastasid. Ta pilgutas Meninale silma, patsutas kõhule ja viipas. Menina kohmitses seljakoti ja käekoti kallal ega teinud temast väljagi. Kui ta on söönud, vaatab ta kirikus ringi ja väldib bussijuhti nagu katku.

Kohvikus seisis häälekas salk mehi veiniklaase ja pudeleid täis leti juures, ehkki oli alles lõunaaeg. Bussijuhi kuldhammas välgatas, kui ta Meninale enda kõrval ruumi tegi. Neiu pööras ruttu ringi ja läks istuma välja apelsinipuu all asuva laua äärde, võttis oma ploki ja hakkas joonistama kirikut, lilli ja midagi, mis nägi välja nagu kindlusevaremed üleval kaljul. Ta oli suremas igatsusest juustuburgeri või klubivõileiva järele, aga ettekandja raputas pead. Ta toob neiule midagi. Menina ei saanud aru, mida täpselt, aga noogutas ja ahmis sisse väikese taldriku täie musti oliive, mis talle koos kokakoolaga toodi. Siis sõi ta ära suure kartuliomleti ürtide ja pipraga. Kui ta oli arve maksnud, oli tal kõht liiga täis, et kohe püsti tõusta ja kirikut vaatama minna.

Bussireisijad olid ikka veel baaris ja väljak oli tühi. Ainsat heli tekitasid pea kohal edasi-tagasi sööstvad pääsukesed ja purskkaev väljaku keskel. Apelsinipuudelt ulatusid Meninani väikesed magusad lõhnad, mesilased sumisesid ja kuum päike tema seljal rahustas meelt. Menina toetas pea seljakotile, mis oli laual, ja pani paariks minutiks silmad kinni.

Tooli seljatoe nõksatus äratas ta. Vaeva nähes, et meenutada, kus ta oli, nägi Menina mööda kitsast majadevahelist käiku ära jooksvat püsti. Oli hiline pärastlõuna ja väljak oli nüüd varjus. Menina väristas end ja sirutas käe käekoti järele, mille ta oli tooli seljatoele riputanud. Tema ehmatuses polnud kotti seal. Ta hüppas püsti, vaatas enda ümber ringi ja laua alla, kuid käekott tema raha, passi ja kojulennupiletiga, samuti uue Visa kaardiga oli kadunud. Raske südamega taipas ta, et purskkaev polnud selle varastanud. Kindlasti laseb juht ta tagasi bussi, mees oli tema piletit näinud... aga koht, kus buss seisis, oli tühi. Buss oli temata ära sõitnud ja tema kohver oli bussis. „Ei,“ nuuksatas ta. „Ei!“ Tema sisikond tõmbus nõrdimusest krampi.

Ja siis hakkas tal hirm. Väljak hakkas täituma töömeestega, keda ta oli varem kohvikus joomas näinud, nüüd kopsisid nad kokku mingit suurt ehitist väljaku servas. Üksikut noort naist märgates tulid mõned lähemale. „Sa oled sõbralik tüdruk, jah?“ küsis üks hispaania keeles väike naeratus, mis paljastas katkised hambad. Tema sõber vilistas rahulolevalt ja kergitas kulmu. Mehed mõõtsid pilkudega tema keha ja tegid mingit nalja kurguhäälses keeles, millest Menina aru ei saanud, kuid asja iva oli niigi liigagi selge. Üks neist hõõrus sõrmi raha rahvusvahelises keeles vastamisi. „Väike jook, jah?“ küsis mees. Naer.

Ohus oli ohtu ja ainult mingi enesealalhoiuinstinkt sundis Meninat rahulikult jääma, mitte käituma ohvrina. Väljaku teises servas nägi ta üht „Policia“¹ Jumal tänatud. Mehi rõhutatult ignoreerides sundis ta end seljakotti kiirustamata selga panema ja mööduma möödetud sammutavatest meestest väljakul, tundes nende pilke seljal. Ilma raha ja passita oli ta tõsisel jamas, aga politsei aitab tal helistada Ameerika saatkonda Madridis, et saada uus pass ja – nii väga, kui ta vajalikke

selgitusi kartiski – ta võib vanematele helistada, et nad talle raha saadaksid. Aga kui rumal temast sellisesse jamasse sattuda!

Politseijaoskonna uks polnud lukus. Menina hüüdis „*Hola?*“ ja astus sisse. Ta ei näinud vastuvõtulaua taga kedagi. Ta kõndis mööda koridori ainsasse tuppa, kus põles tuli. Toas istus kaustadega kaetud laua taga üksainus politseinik, kes oli süvenenud millegi lugemisse. Ta tõstis üllatunud pilgu, kui Menina avatud uksele koputas. Menina nägi kergendusega, et see polnud mingi teismeline kollanokk. Politseinik paistis umbes kolmekümnene, tal olid vuntsid ja tihedad mustad juuksed. Tema vormisärgi krae oli lahti nõõbitud.

„*Señora? ¿qué puedo hacer para usted?*“ Mida ma saan teie heaks teha? Ta tõusis kohe püsti, nõõpis krae kiirustades kinni, nagu oleks tal piinlik, et neiu oli ta puhkehetkel tabanud. Ta oli Meninaga ühepikkune, suurt kasvu, aga heas vormis, temast õhkus autoriteeti, mis oli antud olukorras rahustav.

Menina nägi vaeva, et hispaania keeles seletada. „Vabandage mind, ma pean kuriteo kohta avalduse tegema. Ma jäin väljakul magama ja minu kott koos raha ja passiga varastati ära. Minu buss läks ära. Minu kohver oli bussis... mehed väljakul... üsna ebameeldivad.“ Ta hingeldas ja küsis korraga pööritust tundes: „Kas ma võin istet võtta?“

Politseinik silmitses teda tähelepanelikult. Ta tutvustas end kapten Fernández Galánina ja Menina üllatuseks asendus tema viisakas ilme halvaks panuga. Mees tõmbas neiu jaoks laua äärde tooli ja ütles inglise keeles: „Palun. Te peate täitma *informe del crimen*’i.“

Menina võttis kotti seljast ja istus. Mees lükkas oma lugemismaterjali kõrvale ja ohkas. Hagevil olles vaatas ta mitmesse sahtlisse, enne kui vajaliku blanketi leidis ja sahtlist välja võttis. Ta pani ankeedi ja pastaka neiu ette. „Kas te oskate seda lugeda?“

Menina noogutas.

„Inglanna?“

„*Americana*.“

„Proua?“

„Ei, *señorita*.“

„Palun, ma räägin inglise keelt,“ ütles mees järsult. „Kirjutage siia oma nimi,“ ütles ta ankeedil lahtrile osutades. Ta kortsutas kulmu, kui neiu kirjutas „Menina Walker.“ Vähemalt ei irvitanud mees talle lihtsalt nagu bussijuht ja mehed väljas. Menina vaatas uuesti ankeeti, tema hõuled liikusid, kui ta hispaaniakeelseid küsimusi üha uuesti lugis. Väljakul juhtunust ikka veel vapustatud, leidis ta, et tema pea oli korraga täiesti tühi. Hetke pärast tõmbas mees blanketi kannatamata ära. „*Preeili Walker*, seletage mulle, mis juhtus, ja ma täidan selle ära. Muidu jääme terveks ööks siia.“

Mees võttis istet, klõpsutas oma pastakat ja kirjutas, samal ajal kui Menina ütles talle oma vanuse ja kirjeldas kotti sisu. Tema pass – ei, ta ei mäletanud passi numbrit –, umbes kuus tuhat eurot reisitšekkides, umbes tuhat sulast, tema kojusõidupilet ja Visa kaart. Ta ei teadnud ka Visa kaardi numbrit. Ta rääkis tooli seljatoe nõksatamisest väljakul ja jooksnud poisist ning sellest, kuidas ta taipas, et tema buss oli ära sõitnud.

Mees heitis talle pilgu, kust oli näha, kui rumalaks ta neiu peab, ja ütles, kuhu ta teel oli.

„Ma sõitsin Málagaast Madridi ja naine, kes mulle pileti müüs, käskis selle bussiga sõita ja siis pärast Rondat järgmises peatuses Madridi bussile ümber istuda. Bussijuht lubas mulle öelda, kui ma pean maha minema.“

Närviliselt peatus Menina keset lauset. Ta kuulis mehi väljas midagi kopsimas ja üksteisele hõikumamas. Mida ta siis ette võtab, kui peab politseijaoskonnast ära minema?

„Ünnikoht?“

Menina ütles ja mees paistis üllatunud. „Miks te ütlesite, et olete ameeriklane?“

„Ma olengi. Ma olen adopteeritud.“

„Amet?“ Ei, ärge öelge, on see modell või näitlejanna?“ küsis mees. Menina meelest kõlas see sarkastiliselt.

„Ma õpin kolledžis.“

Mehe tihedad kulmud andsid talle range ilme. „*Preeili Walker*, paari päeva pärast on meil siin mõned turistid, kes tulevad *Semana Santa*

ajaks, aga rikkaid ei ole palju. Me oleme lihtsalt vana küla mägedes. Sel aastaajal tulevad siia paariks päevaks mõned briti pensionärid ja katoliiklastest turistid, kes tahavad meie religioosseid pidustusi näha, aga..." ta laiutas ilmekalt käsi, "... aga *muchachas de la llamada* de jaoks pole siin midagi."

"Kelle jaoks?"

"Kalliste tüdrukute – mis see ingliskeelne väljend on? Viisakas, ma usun, et see on „telefoni teel tellitav tüdruk“ – Lõuna-Hispaania, jahtlaevade, rikkaste meeste jaoks. Kõige rikkamaid võiks kloostri tüdrukuteks pidada. Nagu näiteks teid."

"Mida?"

Mees virutas käega vastu lauda. „Oh, palun, preeili Walker! Ma olen politseinik – mind te ei peta. Arvate, et see pole silmanähtav? Lõigake rikkaste araablaste, narkokaubitsejate sabas, relvakauplejate järel, kes peavad jahtlaevadel pidusid, kuhu kaunid tüdrukud on alati oodatud. Aga siin, mägedes, on enamasti vaesed võõrtöölised, kes lihavõtete ajal tööd saavad, et *Semana Santa* aluseid ehitada, sest enamik mehi on küldest ära tööle läinud või on liiga vanad. Võib-olla on teil narkoprobleem ja isegi vähese rahaga mehed kõlbavad. Ehkki ma pean tunnistama, et te ei näe välja, nagu oleks teil narkootikumidega probleeme. Veel."

Menina suu vajus lahti. Kas mees oli teda *prostituudiks* nimetanud? Ja narkomaaniks? Ta oli vähem kui kakskümmend minutit politseijaoskonnas viibinud – millega ta nii kohutava mulje oli suutnud jätta? „Ma ei ole... prostituut," kokutas Menina. „Ega narkomaan. Ma pole enda teada ühtki narkootikumi kunagi näinudki. Ma tahan lihtsalt Madridi minna, et..."

"Madridi? Kas see tee viib Madridi?" katkestas mees ja viipas käega akna poole, kust avanes vaade mägedele.

"Kust mina seda teadma peaksin? Ma olen esimest korda Hispaanias!"

"Preeili Walker, kes ta ka iganes olete, soovin, et te poleks siia tulnud. Sest nüüd peab keegi teiega tegelema ja mina ei saa, sest mul on liiga palju tegemist."

Ma vihkan Hispaaniat, mõtles Menina kibedalt. Talle oli hakanud tunduma, et ta võib olla suuremas jamas, kui ta arvas. Mitte keegi ei teadnud, kus ta on. Ta ise ei teadnud, kus ta on. Ja kui see kohutav politseinik teda prostituudiks pidas, pidid mehed väljakul samale järeleandumisele jõudma. See selgitaks sisinat ja kommentaare. Ta oli nüüd nii ärritatud, et kuulis vaevalt kapteni järgmist küsimust.

"Ma küsisin, miks te Madridi tahate minna."

"Ma pean Pradosse minema. Ma pean kirjutama ühest kunstnikust teile..."

"Picassost, ma eeldan?"

"Picassost? Muidugi mitte!" Mainige Hispaania kunstnikku ja inimesed ütlesid alati Picasso, aga Prados ei olnud Picasso töid. Ehkki ta võib-olla oli targem seda mitte mainida.

"Aa, te siis arvate, et Picasso töid ei ole Prados?" Kapten kergitas kulmu.

"Ei, Picasso tööd on kuninganna Sofía muuseumis!" nähvas Menina. See mees polnud mitte ainult ebaviisakas, ta oli ärritav. Ilmselt teadis ta suurepäraselt, kus Picasso tööd olid! „Kunstnik, keda mina uurin, on vanem, Tristan Mendoza, te pole temast kuulnud, suurem osa inimestest pole tänapäeval temast kuulnud. Ta oli tuntud kunstnik – tema ainsus maal on Prados. Mul on medaljon samasuguse..."

Menina teadis, et oli piisavalt palju rääkinud. „Kuulge, see pole oluline, te ei taha seda kõike kuulda. Kas ma palun võin teie telefoni kasutada, et oma vanematele helistada? Ma helistan loomulikult nende kodu, aga nad muretsevad, ja isa võib mulle natuke raha saata ja..."

Kapten Fernández Galán oli vaikseks jäänud ja vahtis lakke. „Vana kunstnik?" küsis ta, nagu oleks see kõige kummalisem asi, mida ta iial kuulnud oli.

"J-J-Jäi" kokutas Menina.

"Humm." Ilmselgelt üritas mees järgmist sarkastilist märkust välja mõelda. Milline kohutav, kohutav mees! Päev oli olnud pikk ja raske, Menina tundis end korraka väga väsinuna ja nutu äärel. Ta otsis taskest pabertaskurätikut, aga need olid tema käekotis. Ja see oli läinud.

Läinud! Kõik oli läinud! Ta oli idioot, ta oli kõik ära rikkunud ja ta oli hirmul, oh jumal, mida ta küll ette võtab? Ta ei suutnud mööda põski veerevaid pisaraid peatada ja pühkis varrukaga silmi nagu laps.

Ta tundis kerget puudutust käsivarrel. „Palun.“ Menina tõstis pea ja nägi kaptenit, kes pakkus talle valget puuvillast taskurätikut. See tundus isegi puhas olevat. Menina võttis selle väsinult vastu ja pomises: „Aitäh.“ Ta pühkis silmi ja nina ja arvas, et kapten tundus vähem ärritunud olevat. Pigem leppinud. „Tristan Mendoza, mis? Millal see oli? Mida ta maalis?“

„Oh...“ Nuuks. „Ilmselt kuueteistkümnenda sajandi keskpaigast lõpuni.“ Nuuks. Kas see mees tahtis loengut kunstiajaloost? „Portreid Enamasti naisi. Aga ta võis ka...“

„Ja te olete tõesti vanu maale uurinud?“

„Noh, mitte *kõiki* vanu maale,“ ei suutnud Menina torkamata jätta. „Aga jah, kolledžis.“

„Hea küll. See on teine asi. Nüüd saab ainult ühte asja teha.“

„Ma tean; lubage mul paar kõnet võtta, *palun!*“

Kapten raputas pead, laiutas käis ja kehtas väljendusrikkalt olgu. „Pean kahetsusega ütlema, et pole võimalik kellelegi helistada. Mul on mobiiltelefon, aga siin üleval pole sellest midagi kasu, levi ei ole. Ja meil on külas paar telefoni, aga liin on korrast ära – Hispaanias juhtub seda tihti, eriti mägedes. Praegu on *Semana Santa* ja keegi ei saa seda enne lihavõttepühi korda teha. Pole interneti, pole e-posti, pole telefoni. Uskuge mind, hetkel on see ka minu jaoks suur probleem.“

„Hea küll, kas te võiksite viia mind kuhugi, kus on töötav telefon, kuhugi, kus on hotell? Siis kaoksen teil jalust.“

Meninal oli ikka veel taskus professor Lennox'i visiitkaart. Tänu taevale. Ta helistab professor Lennoxile ja palub, et too ta sellest ja mast välja aitaks.

Mees raputas pead. „Ei, mul on kahju, aga ma ei saa praegu külast ära tulla. Mitte enne lihavõtteid. Nii et kahjuks peate seniks siia jääma.“

See oli tõesti uus probleem. *Semana Santa* oli just alanud. Ja kulub terve nädal, enne kui ta saab vanematele teada anda, et temaga on kõik korras. Nad lähevad paanikasse. Ja kus ta elama peaks?

Mees tundus tema mõtteid lugevat. „On üks koht, kus te saate olla, aga ma pean teid ise sinna üles viima.“

„Ma võin hotelli eest maksta, kui isa telegrammiga raha saadab,“ ütles Menina, üritades olukorda veidigi kontrollida.

Kapten Fernández Galán raputas pead ja tõusis püsti. Nüüd paistis ta tõsiselt löbustatud olevat. „Siin pole telegraafi. Hotelli ka ei ole. Aga mul on hulu ma teid viin, pole raha vaja.“

See oli murettekitavam kui kõik, mis mees varem oli öelnud. Aga tal oli valida, kas politseinik või mehed väljakul. Menina kummardus rasket seljakotti võtma, aga kapten oli selle juba üles tõstnud ja hoidis talle ust lahti. Väljas kõndis mees väljakust eemale, juhatahes teid mööda valgeks lubjatud majade vahel keerlevat kitsast tänavat. Järelhüües ohtusesse õhku kerkisid õlis praetud sibula ja küüslaugu lõhnad. Menina kuulis naiste hääli ja nõude kolinat. Tavapärased. Aga kummaliselt vahale voodile mõnes neist kodudest hajus, kui nad majad selja taha jätsid. Kapten juhatas teda üles järsust tõusust, mis oli kunagi olnud astmeline. Nad läksid mööda kitsast rada oliivipuude vahel. Kauguses hajus mägede taha imekauni päikeseloojangu viimane roosa ja oranž kuma. Mees peatus ja osutas varemeis kindlusele nende kohal. „Me läheme sinna.“

„Oh?“ Menina otsis tulesid, mingit märki asustusest, aga paik paistis mahajäetud. Ja pahaendeliselt tume raja lõpus. Nad jõudsid kivist oleva võlvitud värava juurde ja peatusid. Selles oli kaks rasket raudhingedega puust ust, milles oli võretatud luuk. Kas see oli vangla? Ühki heli peale lindude hääle ei kostnud. Kuidas ta võis nii rumal olla, et minna tõesti mahajäetud paika mehega, kes oli veendunud, et ta on peatunud? Ja mees oli veel relvastatud.

„Kus me oleme?“ küsis Menina ettevaatlikult, hakates taganema. Ta oli vormis, ta suudaks mehe eest ära joosta, tagasi külla. Aga mis siis? Kas keegi neis majades, millest nad möödusid, kutsuks ta sisse?

Kapten paistis tema meeleolu tajuvat. „Ärge kartke. See on klooster, väga vana klooster, võib-olla kõige vanem Hispaanias. Keegi ei tea selle tõelist nime; rahvas kutsub seda *Las Golondrinas*, sest kuulake *golondrinas*.“

Kapten tõmbas nõorist ja Menina võpatas, kui kell nende peade kohal valjult helises ja ehmatas pääsukesi, kes hääleka tõreleval parvea õhku tõusid. „Keegi ei tea, kust esimesed nunnad tulid. Aga nad olid siin enne *Reconquista*’t. See oli mauri küla, aga kui maurid Hispaania olid, oli palju kristlasi, palju juute. Nad pidid erilist maksu maksta ja maure mitte tülitama, aga kristlane ja juut olemises polnud midagi halba. Ja nunnad ei teinud tüli. Kui nad kloostrisse astuvad, ei lahku nad siit enam iial. Maksud pole ka probleem – klooster oli rikas ja tüdrukud tõid raha, kui nad tulid, et nunnaks saada. Tüdrukud, nad tulid siia beebidena, ja said nunnadeks.“

„Oh, see kõlab... beebidena? Miks? Kuidas nad teadsid, et tahavad nunnaks saada, kui nad olid beebid?“

„Oli orbudekodu. Neil pole vanemaid, võib-olla polnud valikut. Ma ei tea.“

Ta helistas veel korra kella. „Nunnad teevad ravimeid ja kooke ja maiustusi.“ Ta osutas tumenenud raudvõrega kaetud aknale. „Nad müüvad siin, et usumaksu maksta. Ja kuna see on väga vana, väga püha klooster, tuli siia palju palverändureid, inimesed kahetsesid oma patte. Siin oli nagu haigla – haiged inimesed tulid ka, haiged moslemid ja juudid, nunnad ravisid neid nagu kristlasi, ja siin oli orbudekodu.“

„Tundub, et neil oli tegemist.“ Menina jalad valutasid ja nüüd oli ta nii väsinud, et oli valmis oliivipuude alla pikali heitma ja magama jääma. Aga mis siis, kui mehed väljakult ta leiavad?

„Jah, uhked daamid, isegi kuninganna, nad tegid siia palverännaku, sest see on nii vana, nii püha. Kabelis on põhjast, Leónist pärit printsessi haud, ta oli kristlane, kes tuli siia, et nunnaks saada, mauride ajal, ja kloostri taga on koopad, kuhu on maetud nunnad, nagu katakombid Roomas. Aga nüüd,“ ta kehtas õlgu, „pole see nii tähtis, kedagi ei tule. Ainult paar vana nunna. Nad teevad ikka veel maiustusi, et

ja *Amama Santa* ajal turistidele müüa. Sellega ei teeni palju raha. Nunnad on nüüd väga vaesed, vaesed ja vanad. Neil on raske. Nad jäävad haigeks. Külarahvas aitab ikka veel, toob neile süüa, et nad ei hülgeks, ja küttepuid, aga talvel on väga külm.“

Ta muutis ülespoole ja Menina kissitas hämaras silmi. Ta ei näinud suurt midagi. „Aknad katki. Kõik katki. Nad ütlevad, et klooster muutub, kui viimane nunn sureb. Kohutav mõelda, et sinna jääb üks vana naine täiesti üksinda, kõik teised surnud. Palju aastaid tagasi, kui ma väike poiss olin, käisid veel mõned palverändurid, aga nüüd pole enam kedagi tulnud. Aga seal on toad, kus palverändurid ja reisijad saavad peatuda. Sellepärast ma teid siia tõingi.“

„Võib-olla ei olnud see hea mõte. Keegi ei vasta kellale,“ ütles Menina ärevalt. Ta ei suutnud otsustada, kas parem oleks selles juhtumiskohas väljakul olevate meeste eest varju otsida või mitte mingi hirmu eest oma jalga kloostrisse tõsta. „Ärme teeme neile tüli.“

„Ärge muretsege, nunnad on seal, ainult natuke kurdid. Alati on vaja aidata ja mõnda aega helistada, siis nad tulevad.“ Ta helistas uuesti kella. „Pealegi on hea, kui neile tuleb külla keegi, kes maale läheb.“

„Miks?“

„Best vanades kloostrites, vanades nunnakloostrites nagu see siin, on maale. Kui te siia jääte, saate aidata, vaadata, kas mõni maal on raha vaja, nii et nunnad saaksid selle ära müüa. Nad saaksid kütet, haigetel on hooldajad ja ravimid, nad saaksid katkiseid asju parandada.“

„See kõlab nagu hea plaan, aga tõesti, ma ei ole spetsialist. Kuulge, ma olen kõigest kaheaastasel kursusel! Teil on eksperti vaja.“ Menina pöördutas visiidikaarti oma taskus. „Aga meie reisil on ekspert, kuulus teadlane, professor Lennox. Ta on pooleldi hispaanlane. Ma arvan. Ja ma võiksin talle helistada, kui ma ainult telefoni juurde pääseksin,“ ütles Menina. Kuidas on võimalik, et siin pole ühtki telefoni? „Mul on tema mobiiltelefoni number.“

„Aga ma rääkisin teile, ei ole telefone. Siin pole isegi elektrit. Aga palun, ärirage. On hea, kui te midagi leiate, aga kui ei, siis ei. Ärge

muresege. Õde Teresa räägib natuke inglise keelt. Ta õppis väike tüdrukuna, nii et võite temalt küsida.

Ei telefoni ega elektrit. Suurepärane! Aga mees oli palunud...

Just siis avati võretatud aken seestpoolt. Kile vanainimesehäl hüüatas: „Ahaa!“ ja küsis pahaselt, kes kella helistas, rääkides midagi sellest, et sellisel kellaajal pole *polvorónes*eid.

„Aa, õde Teresa,“ ütles kapten Fernández Galán, võttes mütsi peast ja rääkides korraga viisakalt ja aupaklikult. Ta soovis rääkijale ilusat õhtut, nimetas teda *tía*ks – tädiks – ja hakkas kiires hispaania keele seletama. Menina sai aru, et mees nimetas teda kenaks ameeriklannaks, kes oli kahjuks paljaks röövitud ja kes oli bussist maha jäänud, väga kenaks tüdrukuks, kes vajas lihavõtetni peavarju, ja kas ta ei saaks mõnes palverändurite toas peatuda.

Võre lükati kinni ja kostis riivi eest lükkamise heli, siis avas laternakandev nunnarüüs küürus vana naine puust ukse. Ta pomises tervituseks pahunalt: „*Deo gratias*, Alejandro.“ Ta ei paistnud neid nähes rõõmustavat. Ta ütles midagi selle kohta, et nad katkestasid õhtuse jumalateenistuse.

Kapten selgitas. Menina üritas jälgida, tabas sõna siit, teise sealt – tema nimi ja sõnad „Madrid“ ja „Málaga“ ja „üliõpilane“. Mees jõudis kloostriis olevate maalideni, kui õde Teresa teda katkestas, nagu noomiks väikest poissi. Naise peenike vanainimesehäl selgitas kiire hispaaniakeelses sõnavalingus midagi, mis kõlas Menina kõrvus nagu ei, nad ei võta tema järjekordset naist... viimane oli... kogu aeg edasitagasi käinud... väga häiriv... šokeeriv... sigaretid... lühikesed seelikud. Menina kuulis teda sülitavat välja sõna, mis kõlas nagu „hipid“.

Õde Teresa vaikis, et hinge tõmmata, ja kapten Fernández Galán jätkas anumist, vabandas eelmise tüdruku halva käitumise pärast, vandus vanemate haua nimel, et nägi Meninat sel pärastlõunal esimest korda. Kena tüdruk.

Menina üllatus, kuuldes kaptenit kaitsvat teda kui „head tüdrukut“. Tund aega varem oli mees teda prostituudiks nimetanud. Ja kõlas nii, nagu majutaks kapten oma pruute kloostriis? Kui kummaline

Aga tal oli peavarju vaja. Menina kummardus ettepoole, et nunnale näha parimas hispaania keeles kinnitada, et ta pole pruut ega hipi, ei jäteta, ei taha kuhugi minna, ei tekita mingeid probleeme, palun, palun lubatagu tal jääda, kuni läheb järgmine buss Madridi. Õde Teresa nägi Meninat, nagu vaataks temast otse läbi, avas siis värava laiemalt, nägi Meninal mitte eriti õrnalt käsivarrest ja tõmbas ta sisse.

Kapten ütles veel midagi selle kohta, et Meninale kloostri elamist ei näidataks ja kas õde Teresa võiks palun inglise keeles rääkida, aga õde Teresa ei teinud temast välja ja hakkas väravat kinni tekkima. Kaptenil õnnestus veel Menina seljakott sisse pista ja käsi tagasi tõmmata, enne kui värav kinni prantsatas.

Õde Teresa pani värava riivi ja pöördus Menina poole. „Sa püsid kinnis,“ nähvas ta inglise keeles. „Ei lähe mingite meestega välja! Ei mingeid mehi.“

„Jah, proua,“ ütles Menina väsinult oma seljakotti võttes. Mitte miski ei sobinud talle paremini kui meestekeeld. „Muidugi... si...“

Õde Teresa tõi kuuldavale üleoleva häälsuse, nagu poleks ta Meninat uskunud, ja koperdas üllatava kiirusega neiu ees, hoides oma kätt kõrge. Latern heitis nende ümber võbeleva valguseringi, kui ta nägi Meninat mööda üht koridori teise järel. Menina nägi katkiseid seinaplaate ja suletud uksi, aga väljaspool valgussõõri valitses kottumatus ja kedagi teist polnud liikvel. Oli tunda tugevat hallituse ja niiskuse lõhna ning hiir või keegi sibas mööda.

Lõpuks peatus õde Theresa koridori lõpus ja lükkas ühe suletud ukse kiiksudesse lahti. Ta tõstis laterna üles. „Siin,“ ütles ta hispaania keeles. Tuba oli väike kopitanud valgeks lubjatud kong, seinal rippus väike vajunud krutsifiks ja selle all puust palvepink, aken oli luugiga suletud, voodil oli kollaseks tõmbunud linaste voodiriietega üles tehnik, sellel oli kokku volditud tekk, padjapüürid olid paigutatud. Kongis oli tool ja akna all väike laud. Laual seisis klaaskupliga küünlajalg. Õde Teresa pühkis oma rüü hõlmaga laua tolmust puhtaks ja ütles: „*¡Buenos días!*“ Ta otsis midagi oma rüü taskust, võttis sealt kaks pool-

põlenud küünalt ja tikutopsi. Ta süütas ühe küünla ja pani selle alla sele, ulatas siis teise küünla ja tikutoosi Meninale, kes ütles: „*Gracias*“ püüdes oma kohkumist pisutki varjata. Õde Teresa viipas Menina enda järel uuesti pimedasse koridori ja avas veel ühe kriuksuva ukse. „*Servicios*“, ütles vana nunn. „Tualett.“

„Oi...“ Menina hääl vaibus. Ta tõstis küünla ja nägi vaevu auku pörandas, hunnikut vanu ajalehti, kaugemal seinal iidset kivist kraanikaussi ja roostes pumpa selle kohal. Elektrit pole ja nüüd see! Õde Teresa oli kadunud. Kuna tal oli nüüd meeletu pissihäda, kasutas Menina algelist tualetti ja rebis ajalehepaberit, mis ilmselt oli tualettpaberiks mõeldud. Pump vajas korralikku tööd, enne kui see valjuhoo oigas ja tema kätele jäist vett lahmas.

Kui Menina pimedas koridoris käsikaudu tagasiteed otsis, pani tuulehoog küünla ehmatavalt hubisema ja tema vari hüples õudustäratavalt tema kõrval. Kergendustundega märkas neiu oma kongi avatud ukse vahelt nörka kuma ja nägi, et lauale oli jäetud linase riidega kaetud kandik. Keegi oli talle õhtusööki toonud! Riide all oli savikauniste tugevalõhnalise küüslauguse supiga, leib, juust ja väike karahvin punase veiniga. Menina sai aru, et ta on väga näljane. Supi sees oli kuumas puljongis keenud muna. See oli maitsev, ta kraapis viimase tilga leivaga kokku ja loputas juustu veiniga alla.

Menina võttis riidest lahti ja pani selga reisihommikumantli, mille ema oli seljakotti pakkinud. See oli tehtud kergest fliiskangast, mis oli niiskes ruumis mõnus. Madrats seevastu oli õhuke ja muhklek. Menina niheles ja otsis mugavamast asendist.

Ta pani silmad kinni ja oli magama jäämas, kui kuulis, kuidas küla algas jälle rütmiline trummitagumine ja samasugune ulguv laul, mida ta oli päeval kuulnud. Nüüd ei saagi ta und. Ta ajas end istukile ja võttis reisijuhi, oma ainsa lugemisvara. Ta lootis, et küünal ei saa enne hommikut otsa. Kuidas ta seda terve nädala taluda suudab?

Ta ärkas, seina najale vajunud, raamat süles lahti. Kell näitas pool seitse. Aeglaselt keskendus Menina tühjale väikesele toale, püüdes meenutada, miks ta siin on. Varahommikuses valguses nägi ta, et

aknastõngikandik oli ära viidud ja selle asemel oli väikesel laual uus kandik. Nüüd oli sellel kohv, kuum piim ja soe mandlileib. Ta tundis end muud – vanemad oleksid marru läinud, kuuldes, et ta laseb vana-ajal naistel end ümmardada nagu hotelli toateenindusel.

Just siis kuulis ta sosistavaid hääli. Ta läks akna juurde vaatama, kas keegi on väljas, siis koputati uksele. Menina pöördus akna juurest tagasi ja ahmis õhku. Keset pörandat istus salk tüdrukuid süngetes rindes krinoliinseelikutes ja kuueteistkümnenda sajandi valgetes riietustes nagu poseeriks nad foto jaoks. Nad silmitsesid teda anuval pilguga. „*Sala grande... locutio sala... sala de las niñas... jardín de peregrinos*“, sosistasid laste häälled.

„Mida? *Qué?*“ Menina hõõrus silmi ja vaatas uuesti, aga ainult tolmutabemed hõljusid unelevalt päikese viltustes kiirtes. Stress ja ajatunde tegid kummalisi asju.

Õde Teresa lomberdas uksest sisse ja haugatas: „*Deo gratias*.“ Ta ütles, et kuni Menina seal on, võib ta nendega missale tulla – kloostri katehisi oli sissekäik ja see tehti igal hommikul lukust lahti, et vanad naised saaksid missale tulla. Menina võis nende juures istuda.

Menina keeldus, selgitades, et ta pole katoliiklane. Enne kui ta hakkas öelda, et viib oma kandiku ise kööki, kus iganes see siis asub, ja peseb oma nõud, haaras õde Teresa kandiku ja ütles napilt, et peab tagasi palvusele minema.

Menina võttis lennufirma hambaharja ja -pasta ning Holiday Inni rätiku, talus vapralt jäist pesu pumba juures ja pani riidesse. Siis üritas ta veel oma reisijuhti lugeda, oodates, et õde Teresa või keegi teine tuleks temaga maalidest rääkima, aga varsti jõudis Menina otsusele. Ta ei suutnud lihtsalt tegevusetult kitsas toas istuda. Võib-olla leiab ta maalid ise üles. Ta soovis, et Becky siin oleks.

Las Golondrinase klooster Hispaanias, aprill 2000

Klooster koosnes koridoride labürintist. Mägedest puhuv tuul viis tas seinte ja lagede aukudes, linnud söötsid sisse ja välja, siutsusid ja tegid katuse alla pesi. Ainus valgus tuli väikestest trellitatud akendest kõrgel paksudes müürides. Kui tema silmad hämarusega harjusid, nägi Menina, et seinad olid tihedalt kaetud religioosete kaartide, kuivatatud lillede, räigetes värvides madonnade, Avila Püha Teresa, Püha Südame, erinevate paavstide litograafiate ja halvasti maalitud pühakupiltidega. Menina arvas, et suurem osa kunstiteoseid oli pärit ajavahemikust üheksateistkümnenda sajandi lõpust kahekümnenda sajandi alguseni ega omanud erilist väärtust. Ta teadis oma võimete piire, aga Holly Hill oli tema silma treeninud. See kraam nägi välja nagu rämps.

Ta läbis ühe koridori teise järel, möödus lahtiselt rippuvatest uuestest, mille taga olid tema omale sarnased kitsa voodi, laua, tooli ja seinale rippuva krutsifiksiga toad. Kunagi olid need täis palverändureid. Menina krimpsutas nina. Ta polnud kunagi tundud sellist vanaduse, hallituse ja mädanemise niisket lõhna.

Menina lootis, et leiab kabeli või kohtab mõnda nunna, aga koridorid olid maha jäetud. Ta astus tuppa, mille seinte ääres seisis sügavast kivist kraanikausid ja vanamoodne raudpump. Puust restil kuivasid paigutatud öösärgid. Ta avas ukse suuremasse tuppa, mille seinu ja põrandat katsid plaadid, järjekordne kivist valamü ja pump ning madalas

lõpalevate konksude otsas viltu rippuvad üksikud potid ja pannid. Ühes otsas oli tohutu kamin ja kriimuline puust pukklaud. Laual olid korvümbrises pudelid siltidega „Vino“ ja „Aceite de oliva“ – vein ja oliiviõli. Siin olid küüslaugu- ja sibulapalmikud, korv munadega ja teine väikeste artišokkidega, korv mullaste kartulitega, mõni sidrun ja taldrikul meekärg. Kamina kohal rippus paar punti kuivatatud ürti, veel oli hunnik küttepuid ja hõõguvatel sütel podises raudpott. Menina kummardus ja tõstis potikaant ning potis keevast toidust kerget küüslaugust auru, mis tuletas neiule meelde, et ta oli tõesti väga noorlane. Hommikuks pakutud magus leib oli suurepärase, aga seda oli ainult üks viil. Ta pani kaane tagasi ja otsis midagi näksimiseks.

Kraanikausi all märkas ta suurt korvi sildiga „*pollos*“. See oli täis väiksemat või rohkem kuivanud leivatükke, osa veidi kuivanud, teised kivi-kevad. Menina leidis suure murtud pätsi, mis oli värskem kui ülejäänud tükid. End süüdi tundes kastis ta leivatüki mee sisse ja sõi ära. Ta murdis ülejäänud pätsi pooleks ja pistis tükid oma jakitaskusse juhaks, kui lõpuks ei pakuta, ja jätkas oma uurimisretke. Köök läks üle suuresaali valgeks lubjatud ruumiks, kus oli elusuurune tumedast puust laud. Selle all oli lugemispult avatud raamatuga ja kolm pikka lauda tumepinkidega. Nunnade söögisaal?

Ruumi sügavuses avanes üks järjekordsesse hämarasse vaiksesse madalasse ruumi. Menina astus sisse ja hüüatas: „Vabandage!“ Ruum oli rahvast täis. Ebaloomulikult vaikset rahvast, kõigil kübarad peas ja seismas täiesti liikumatult – siis taipas ta, et need polnud inimesed, vaid katkise pühapaistega kipspühakud. Toolide käetoed olid kaetud narmendavate heegeldatud katetega ja seinu ääristasid ämblikuvõrkudega kaetud tolmused klaaskapid.

Kummaline. Nagu oleks kõik ajas peatunud, mõtles Menina. Tolm ajas ta aevastama ja vaikuses kõlas see väga valjusti.

Madalal seinas asetseva tühja pühitsetud vee astja kohal rippus valge emailiga kaetud madonna ja lapse medaljon. Ringi vaadates nägi Menina, et seinad olid täis väikesi nikerdatud kujusid – madonnad, inglid, keerubid. Menina soovis, et oleks märkmiku ja pliiatsi

kaasa võtnud, et nimekirja teha. Siin olid mõned seinavaibad, mäludunud ja koidest puretud, ning mõni vanadusest mustunud maalt suutis eristada väikese Moosese kõrkjates, teisel pildil mängivad keerubid lambatalledega, paks väike Ristija Johannes sumas tillukesel ristil hoides luupeksesügavuses vees ja veel oli seal suur kompositsioon Neitsi ja kahe naisega, kes jälgisid oma jalge ees mängivaid lapsi. Lapsepõlv paistis siin läbiv teema olevat – kas see tuba oli olnud see orbudekodust?

Menina lükkas ämblikuvõrgud ja tolmu eest ja surus nina vastu eelmest klaaskappi, et selle sisemust näha. See oli täis mänguasju. Hukilmetute nägude ja klaassilmadega nukke vahtis talle vastu. Enamik nukke kandis mingit variatsiooni nunnarüüst ja teises kapis olid erineva suurusega nukud, kes olid rietatud lihtsatesse kleitidesse, mis olid kunagi olnud valged; kõikidel nukkudel oli pealinik, mida hoidsid koos mingisugused pruunid kribalad, mis kunagi võisid olla lilled Kristuse pruutide nukud. Baptistikirikus kasvanud Menina jaoks olid need võõrapärased, eksootilised ja pisut kummalised.

Alumistel riiulitel olid nukumöödus nõud, taldrikud ja tassid. Lähemal vaatlusel osutusid nuku teeserviisideks peetud nõud tillukesteks altaririistadeks – väikesed hõbedast ja kullast krutsifikoid, karikad ja armulaualeivaastjad. Seal olid väikesed marmorist ja alabastrist altarisirvid miniatuursete altarilnadega, nukusuured pühitsemisliid ja pühitsetud vee nõud ning väikesed pildid Kristusest, Neitsist ja erinevatest pühakutest, mis olid mõeldud kinnitamiseks selle aluse väikese koopiale külge, mida Menina oli eelmisel päeval rongkäigu näinud.

Järgmises kapis olid lapse kätte mahtuvad elevandiluuaga kaetud missaraamatud, seemnehelmestest väikesed roosikrantsid, väikesed palmioksad, tillukesed piid ja mustunud hõbedast piitsad, mille okkad olid nii väikesed, et olid peaaegu nähtamatud. Seal olid jalakõrgused kullatud altarisirvid – Menina arvas, et nende nimi oli *reredos* – imepeenelt maalitud tibatillukesed kullatud küünlajalad, milles olid viltu vajunud väikesed pärisküünlad.

Võttes kapis paistsid olevat ehted. Siis pörkus Menina eemale. Väikeses mustunud hõbedas, kulla ning tolmuste kalliskividega kaunistatud kristallkirstudes ja urnides olid väikesed elevandiluuust ja eebenpuust reliikviad – pealuud, miniatuurne ärraraiutud käsi, inimese jalg, Ristija Johannese väike, aga groteskselt veritsev süda... Menina arvas, et neid nimetatakse relikviaarideks. Peagi nägi ta, kus neid kaunistas suur must vari ühes nurgas oli nukumajasuurune kabel.

Kõik need asjad manasid tema silme ette pildi lapsnunnadest. *Lapsnunnad?* See kõik tekitas Meninas judinaid ja ta lahkus *salad'st*, mis lõpuks lõpus päikesevalgust nähes kergendust. Ta leidis võlvkatse, mis viis klostriaeda. Romaani stiilis ristikäigu kohal kükitasid pühakud, katkiste ninadega veesülitid. Luitunud punaste ja siniste pühakude teeradade vahel ülekasvanud ürtide kohal sumisesid mesilased ning jalamil asuv purskkaev pladises laisalt. See oli keskaegsest "hoidideraamatust" pärit metsistunud aed.

Menina istus madalale klostrimüürile, kui konvendi kell vaigustas lõhkus ja kaheteistkümne löögiga keskpäeva märkis. Söögiaeg. Menina murdis tüki leiba. Päikesevalguses oli see ebaisuäratavat halli värvi. Ta peaks oma tuppaga tagasi minema, juhaks kui talle on lõunat teinud. Kui oleks ainult keegi, kellelt küsida, kuhupoole tema tuba jäi. Kui kuulis ta samm, tõstis pea ja nägi nunna kergel sammul ristikäigu laigemas otsas võlvkaarte varjus kõndivat. Menina hüüdis: „*Momento, pa jesus!*“ Siis: „*Hola!*“ aga küllap ei kuulnud nunn teda, sest tema püksid must seelik kadus vaateväljast, kui ta klostriisse tagasi kadus.

Menina surus leivatüki tagasi taskusse ja kiirustas nunnale järele. Ta kuulis tolle samme enda ees, pärast hommikust vaikust ja meeletusid olid need rahustavad. Õues valitsev päikesevalgus muutis Menina silmadele siseringide hämarusega harjumise raskeks. Ta otsis kobades vahetult tühjalt, aga siis meenus talle, et klostriis polnud elektrit. Seejärel ta kuulnud ta enam nunna ja fakt, et ta ei näinud, teravdas Menina oma meeli. Ta tundis mingit magusat ja kergelt muskusehõngulist lõhna, see meenutas Sarah-Lynni mesilasvahaga poonimisvahendit. Ta sirutas käe ja selle all oli tühjus, siis puudutas ta uksepiita. Ta liikus

käega kobades seinäärt mööda edasi ja komistas mingi suure aia otsa. „Oh neetud, mis nüüd?“ pomises ta sääremarja hõõrudes, kui silmad piisavalt pimedusega harjusid, et ta kandilise eseme piirjooni eristas. Ta kobas seda kätega. See tundus olevat metallnaastudega kinn. Räästa alt, kus pääsukesed oma tavalist lärmi tegid, immitses valgust ja Menina nägi, et oli järjekordses madala laega ruumis. Siin lõhnas puusuitsu järele ja rauast küünlajalas seisis pooleldi põlenud küünal, mis viitas sellele, et nunnad kasutasid seda ruumi. Menina vaatas tühja otsides laua poole.

Väikeses raudkastis olidki tikud. Menina pani kaks küünalt põlema ja vaatas ringi. Hubisevas valguses nägi ta kõrgete seljatugedega toole, lauda ja suurt tumedat krutsifiksi kamina kohal. Plaatidega kaetud põrand oli konarlik ja kohati sisse vajunud, toa ühel seinal oli raudvõre nagu vangikongis, teisele poole võret oli tõmmatud kardin. Siin olid riiulid, mis olid tühjad, kui mitte arvestada hulka korve, millest Menina avastas õmblustööd, ja alkoov, kuhu olid laotud küttepuid.

Seintel rippusid raamid, milles olid vanadusest mustaks tõmbunud maalid, need olid palju mustemad kui pildid orbudekodu ruumis.

Menina võttis küünlajalast küünla ja tõstis selle lähima pildi juurde. Ta kissitas küünlatule nõrgas valguses silmi, tema nina oli maali pinnast paari tolli kaugusel ja tasuks nägi ta vanadus- ja mustusekhi all näo nõrku piirjooni.

Ta oli leidnud portree. Mis edasi?

Vastuseks oli leib tema taskus. Ta oli kuulnud, et leiba mustus imamiseks kasutades oli võimalik maale puhastada. See polnud hea meetod – uue aja pakendatud leivas oli palju kemikaale ja pleegitusaineid, mis maali kahjustavad. Aga leib Menina taskus polnud moodus imeleib – see oli hall, nii et võib-olla oli see pleegitamata jahust. Kas ta peaks? Ilmselt mitte, aga keegi polnud neile maalidele aastaid tähelepanu pööranud ja kui ta midagi ei tee, ei näegi neid keegi. Ta loputas käed pühitsetud vee astjas ära ja hõõrus need teksastesse korralikult kuivaks, et käsi võimalikult puhtaks saada. Menina murdis tüki leiba

kuurikui ja mudis seda nii kaua käte vahel, kuni see pehmeks muutus. Ta puhus maali pinnale, et lahtist mustust peletada, ja surus pehmeks muundunud leiva ettevaatlikult mustunud lõuendi nurka.

Leibi muutus mustust endasse imades tumedaks ja pildiraam pais-
tas olevat kullatud.

„Hea küll, vaatame, milline sa välja näed.“ Menina hakkas järgmise lehtsahtliga õrnalt surudes portreeteritu nägu puhastama. Nähtavale tulid tumedad kulmud tumedate silmade kohal ja ninaselg, siis aeglaselt nägu, tumedad silmad tema omadesse vaatamas. Menina liikus tühjalt küljele ja nägi, et kunstnik oli küllalt osav, et maalida silmad, mis vaatajat jälgisid. Igal juhul oli ülejäänud portree vaatamist väärt.

Kui mustus eemaldus, avastas Menina üllatusega, et pildil polnud puhak ega Neitsi Maarja, vaid peentes rõivastes noor naine. Kõrgete riietuste all nägi ta vaevu keerukalt kaunistatud varrukat, lille tükid naise käes, mingit tikitud rüüd ja ehteid. Ehkki määratud kinnast summutatud, olid värvid küllalt jõulised, et muljet avaldada – punane, must, roheline ja sinine. Ilmselt oli tegemist jõuka noore naise portreega, selle juures oli midagi eksootilist või *primitif*’i, mis muudis Meninat kahtlema, kas tegu on Euroopa maaliga.

„Kust sina küll tulid?“ küsis Menina portreelt, et vaikust lõhkuda, ja vastas, kui öde Teresa hää kaagutas: „Ahaa! Siis sa oledki!“ Menina keeratas ringi. „Sa ei tohiks siin olla, see on ainult nunnadele,“ ütles öde Teresa üksel seistes süüdistavalt. „Kui on külalisi, naised külast, tulevad nad ja istuvad siin.“ Ta osutas võrele. „Kõik inimesed, kes pole nunnad, istuvad teisel pool. Mida sa teed?“ Kahtlust tema hääles oli vähe, ta ei tahtnud mitte tähele panna.

Menina tundis end nagu teolt tabatud sõnakuulmatu laps. „See oli kapten Fernández Galáni mõte! Ta ütles, et ma peaksin otsima maale, mis võivad väärtuslikud olla, et neid müüa, ja me võime viia need...“

Öde Teresa ajas end sirgu ja tõi kuuldavale pahase sõnavalingu hispaania ja inglise segakeeles. „Kuidas sa julged kapten Fernández Galáni süüdistada! Alejandro ei ole varas! See oled sina, kes meilt varastada tahab! Häh! Sa pead kloostrist lahkuma!“

„Ei, ei, ei! Me ei taha midagi *varastada*. Kapten arvab, et kloostil on raha vaja, ja ta tahtis, et me leiaksin maale, mida müüa.“

„Häh!“ Järgnes veel üks hispaania-ingliskeelne valing Alejandro ja tema halbade kommete teemal, õde Teresa ei teadvat enam üldse, mida kaptenist mõelda. Menina nägi jahmatusega, et oli õrna kohta tabanud. Õde Teresal oli kapteni kohta palju öelda, tema elu kohta, et ta oli olnud... midagi häbiväärset... sellest ajast alates, kui ta oli väike poiss, mitte et ta oleks nüüd parem... midagi, midagi kiires hispaania keeles häbitute tüdrukute jahtimisest, kes veetsid oma elu tähelepäänu püüdes ja mehi ahvatledes. Alejandro tõmbas just seda sorti tüdruku ligi. Nad viskusid talle kaela; mõni ime, et ta abielus ei olnud – ta tundis ainult *putas*'id. Menina silmad läksid üllatusest pärani. Õde Theresa oli kapteni tüdruksõpru just *hooradeks* nimetanud! Kaasa arvatud Menina? Noh, tal oli kõrini, et inimesed teda niimoodi nimetasid!

„Mina *ei* ole *puta* ega tüdruksõber! Ma kohtusin temaga alles eile! Ta tegi selgeks, et tema meelest olen ma idioot, et vale bussi peale istusin ja lasin oma asjad ära varastada – ta oli väga ebaviisakas. Aga kuna te lubasite mul siia jääda, mõtlesin, et peaksin üritama aidata, nagu kapten palus. Ma palun teie eraruumides viibimise pärast andeks, aga ma ei leidnud kedagi, kellelt küsida. Miks te ei võiks lasta mul pilte vaadata? Nagu ma kaptenile ütlesin, ma õpin lihtsalt kolledžis kunstiajalugu. Ma tean veidike, aga mitte palju. Ma võin natuke mustust ära puhastada – kuivanud leivaga – ja teha märkmeid selle kohta, mis tundub väärtuslik. Siis võib tõeline ekspert pildid üle vaadata ja teile müügi osas nõu anda.“

„Häh! Eks me näe. Võib-olla meile ei meeldi oma pilte müüa. Tule nüüd. Sa pead sööma ja mina pean kabelisse tagasi minema.“

„Kas see tuba oli raamatukogu?“ küsis Menina õde Teresa järel ukse juurde minnes.

„Vana skriptoorium,“ vastas nunn.

„Skriptoorium? Kirjutustuba?“

„Jah, siin kirjutas alati üks nunn. Kloostris oli alati kirjatundja – kirjutaja. Palju raamatuid, raamatukogu ka, väga eriline, sest siis pol-

nud nii palju raamatuid, raamatud olid väärtuslikud. Neid inimesi polnud palju, kes lugeda oskasid. Aga siin kloostris olid kõik nunnad lühikesed, oskasid lugeda, nii et palju rahvast tuli, tahtsid teada, mida raamatud ütlesid, kirjutaja leidis raamatud ja rääkis neile, mida nad tahtsid.“

„Häis välja,“ ütles Menina.

Jah. Algul pidid inimesed abtissilt loa saama, aga kui ta lubas, said nad skriptooriumisse minna. Näed, siin on *locutio*, täpselt nagu kabinettis. Kirik ütleb, et nunnad peavad *locutio* taga püsima. Nii siin on trellid nagu vanglas, et nunnad maailmast lahus hoida. Kaua aega tagasi. Nüüd me ei kirjuta, vaid istume siin ja teeme tööd. Mitte nii palju katkiseid aknaid. Ja kamin on hea, kena ja suur, sest kirjutaja ei saa kirjutada, kui liiga külm. Kirjutaja on hea töö, ma mõtlen!“ Nüüd õde Teresa itsitas.

„Ma leidsin tüdruku portree. Ta ei näinud nunna moodi välja. Miks peaks tema portree kloostris olema?“

„Tüdruk!“ Õde Teresa turtsatas jälle naerda ja raputas pead. „Mõndugi on tüdruk! Palju tüdrukuid tulid kaua aega tagasi Los Golondrinasesse. Inimesed ei mäleta enam, aga kui nii palju tüdrukuid tuli, siis me aitame neid, mõnikord päästame nende elu,“ pomises ta jahatades teed mööda koridori. „Maailm oli tüdrukute jaoks ohtlik paik, kui nad üksi olid. Aga see on pikk lugu. Las Golondrinases on kõik pikk lugu. Ja vana. Liiga vana. Varsti unustatakse kõik meie tead – nunnadest, meie ordust, tüdrukutest. Kui just imet ei juhtu, ei saa keegi teada, mis siin juhtus. Sina oled viimane tüdruk, ma arvan. Hääl! Võib-olla võid sina meie lugusid rääkida, mis?“

„Võib-olla räägite mulle vanu lugusid ja ma teen oma parima,“ ütles Menina, lootes õde Teresat lepitada. Mis lood need küll oleksid, mõtles ta.

6. PEATÜKK

Madrid, talv 1504

Defensor del Santo Sepulchro maja oli leinas. Suure saali keskel seisis uhke musta ja kulda mähitud surnuraam, mida ümbritsesid pakitud mesilasvahast küünlad. Raamil lamas kolmekümnendate elusate keskpaigas naine, tema vahajas nägu paistis vaevu läbi mustad Brüsseli pitsist surilina. Naise sõrmede vahele oli põimitud suurtest mustadest pärlitest ning teemantide ja kullaga kaunistatud krutsiifisiga palvehelmed. Krahvinna oli surnud nädal pärast oma surnult sündinud poega ja poisi tilluke kirst, mille kaanel oli lambatall, seisis emal kõrval. Surnukehad olid juba peaaegu kolm päeva vaatamiseks väljas olnud, ümbritsetud perekonnast ning hulgast nunnadest, munkadest ja preestritest, kes pidevalt surnuvalvet pidades lahkunute hingede eest palvetasid. Järgmiseks päevaks oli plaanitud protsessioon Saint Nicholas de los Servitase kirikusse matusemissale, millele pidi järgnema sängitamine perekonna hauakambris.

Perekonna ainus tütar, viieteistkümnenaastane Isabella, põlvitas üksinda ema surnuraami ühel pool, tema isa, kuus venda ja preester olid teisel pool. Kui neiu riided viitasid jõukusele ja tema hoiak vaadusele, oli see tema nägu, mis huvi pakkus – pigem kena kui ilus, intelligentne ja erk, korrapäraste näojoonte ning tumesiniste silmadega tihedate kulmude all. Hubisevas küünlavalguses haarasid nukrad varjud Isabella musta leinakleidi, moodustades kontrasti tema kahvatu näo ja valge krookkraega. Neiu kõrvades rippuvad pärlid sädelesid val-

gust kätt pehmelt, samuti nagu tumekuldsed juuksed tema langetatud pead katva mantilja all. Korra või paar kerkis tema pilk ja ta nägi, kuidas Isabella lõi silmad uuesti maha ja surus need kokku, süda ja mõistus perutamaks.

Ta teadis, et isa ja preester pidasid võitlust tema tuleviku pärast. Tema perekond oli vana ning tema päritolu kaalus üles isegi tohutu summa, mille saaks klooster või abikaasa. Isabella oli *limpieza de sangre* kandja, see oli puhas katoliiklik päritolu, mida polnud rikkinud abielud mauride ega Hispaania juutidega sadade aastate vältel, kui muslimid olid Hispaaniat valitsenud. *Reconquista*'st alates olid *limpiezas Viejas*, vanad kristlased nagu krahvi pere, saanud veel rohkem jõukust ja võimu. Nende nimi tähendas Püha Haua Kaitsjat. Nendeid oli perekond mauridest valitsejate nina all saatnud raha, et hispaanilaste uskmatute käest tagasi saada. Kui nende katoliiklikud suguvõsased Isabella ja Ferdinand vandusid, et annavad maa tagasi muslimale ja katoliku kirikule, oli nende plaan riik uskmatutest – mauridest, juutidest ja ketseritest – puhastada juba südamelähedane üritus. Isabella, kelle uhkust oma päritolu üle võis võrrelda ainult tema pühendumisega kirikule.

Kolm tema poegadest, kellest ükski polnud väga jõuline, olid kirikute määratud ja õppisid juba Valladolidis seminaris. Ülejäänud kolm olid kihlatud teiste vanade kristlike perede tütardega. Ainult Isabella tulevik oli veel otsustamata. Ta oli sünnist saati lombakas ja preester oli kindlalt veennud krahvi panema tüdrit mõnda Madridi eliitkristlase, meenutades talle eeliseid, mis langevad osaks perekonnale, kelle tütar elab kuningliku verega ja tihedalt õukonnaga seotud nunnade hulgas.

See oli tõsi ja ometi... krahv arvas, et preestri tõus kirikus sõltus tema võimest juhtida kiriku rüppe jõukaid ja hea päritoluga inimesi. Aga päritolu küsimus oli krahvis kõhklusi tekitanud. Perekonna vanas aadlitiitli võis pärida ka naissoost järeltulija. Kui tema pojad peaksid pühajate surema, läheks tiitel Isabellale ja tema kaudu tema lastele.

Natuke enne seda, kui ta oma viimase lapsega nurgavoodisse jäi, oli krahvinna abikaasat veennud, et Isabella abielu oleks topeltkindlustatud perekonna nimele, ja krahv oli alustanud läbirääkimisi kihluse asja mitme perega. Nüüd oma naise surnuraami kõrval põlvitades vandus krahv läbirääkimised kiirelt lõpule viia. Niipea kui ta on oma valiku teinud, sõlmitakse abielu leinaperioodi lõppu ära ootamata. Preestril salasepitsused hakkasid teda tüütama.

Isabella nõtkus põlvitades, ta tundis nõrkust. Surnukehad olid kaks päeva vaatamiseks väljas olnud ja Isabella oli kindel, et tundis kerge lagunemise haisu. Tema lõhnataju oli praegu terav ja ta tundis liivdust. Ta tõstis taskuräti ruttu suu ette, et iiveldust alla suruda, ja otse pumatit, mis oli kuldketiga tema vööle kinnitatud. Seda nina juures tõstes tõmbas ta ninna kuivatatud apelsinikoorte, nelgi- ja aniisilõhna. Aga nüüd, kui ta seda tähele oli pannud, paistis surma lõhn ta oma imalasse embusse mähkivat. Ta peab minema saama, muidu oksendab ta kõigi silme all... Ta hakkas end üles ajama sametpadjalt, millel oli põlvitanud. Talle tehti puude tõttu järeleandmisi ja keegi ei noomiks teda äramineku pärast.

Isabella tõrjus pearaputusega teenrit, kes talle appi tahtis tulla. Neiu lõi uuesti risti ette ja pöördus end vaevaliselt püsti hoides ukse poole, näidates kõigile, et saab ilma abita hakkama, et ta on tugevam kui paistab. Ta teadis, et Alejandro jälgib teda. Isabella tundis, kuidas noormees oma kohalt hämaruses laulvate munkade seas teda armastuse ja murega jälgis, ehkki oli kapuutsi sügavale pähe tõmmanud. Homme sel ajal on nad läinud. Koos.

Et uhke Defensor del Santo Sepulchro perekonna tütar seoks oma saatuse koduõpetaja omaga, oli midagi, mida keegi poleks võimatuks pidanud. Sellepärast saidki kaks noort inimest kõikide silme all kirglikult armuda.

Krahvinna oli oma rasedustest liiga haige, et tütre hariduse eest hoolitseda, ja Isabella oli juba varasest lapsepõlvest saati koos vendadega koolituppa saadetud. Nende õpetajad olid lähedal asuva kloostri vanad õpetlased, kes väikese tüdruku seltskonnas noomivalt häälitse-

sid. Mis kasu oli naistel haridusest? Aga krahvil oli piisavalt võimu, et enamikus asjades oma tahtmist saada, ning tähelepanu ja kiituse tähele jätmine Isabella osutus vendadest usinamaks õpilaseks, võites oma pühklikeusega õpetajad ajapikku enda poole.

Siis, just enne Isabella neljateistkümnendat sünnipäeva, tuli majja uus õpetaja.

Fr. Alejandro Abenzucar oli Valladolidi seminari õpilane, kaheksa aastane noormees, kes oli näidanud suurepäraseid teadmisi matemaatika, kreeka ja ladina filosoofia alal. Tema kuulsus paljastatava katoliku õpetlasena oli jõudnud krahvi kõrvu, kes nõudis oma poegadele parimat ja veenis noormehe õpetajaid lõpliku vande andmist edasi lükkama, et too saaks veeta aasta või paar krahvi poegi õpetades. Seminari juhid ei arvanud, et midagi oleks võita paljastusest, et Abenzucaride klann oli olnud mõjukas mauri perekond, kellel oli võim ja jõukust suures vasallkonnas Andaluusias, kes olid – suurem osa neist – pärast *Reconquista*'t ristiusu vastu võtnud ja kelle noorim poeg oli astunud kirikusse tõendina nende usuvahetuse siirusest.

Fr. Alejandro õpetajad ei osanud arvestada, et *converso* õpetlane oli kene noor mees, keda oli õnnistatud harvaesineva kombinatsiooniga heast välimusest ja lahkest südamest, ka ei olnud neil aimugi, kui väga ta põlgas mõtet preestriseisusest ja kuidas ta sisimas mässas oma perekonna häbitava pealesunnitud usuvahetuse vastu. Ta oli ka meeletult uskaldane. Vihe oli neid seminari õpilasi, kes oleksid vaeva näinud, et *converso*ga sõbraks saada, oli ta siis andekas või mitte.

Mis puutus Isabellasse, siis ei vaevunud keegi mõtlema, et ta polnud enam laps, vaid mehelemineku eas, ja kui lonkamist mitte arvestada, kene tüdruk, kes igatses kiindumust, milleni ta valdavalt poegadele koosnevas peres kunagi polnud küündinud. Keegi ei küsinud üldalt, mis kasu oleks neljateistkümnendaastasel neiu Fr. Alejandro matemaatikast ja loogikast. Isabella viibimist koolitoas oli juba kaua aega häälestamõistetavana võetud ja nagu iga heast perekonnast neiu, ei jätud ka teda järelevalveta. Tema seltsidaam, range vanem naine, istus Isabella kõrval ja õmbles või luges tundide ajal oma palveid. Ainult

Isabella teadis, et vana naine oli täiesti kurdiks jäänud ja jäi sageli sirgelt toolil istudes või põlvitades magama. Isabella aitas vanal naisel tema nõrkusi varjata. Kui seltsidaamil oli vaja erksat muljet jätta, nõuti Isabella ta ärkvele ja külmadel kuudel sättis neiu magavale naisele salli õlgadele.

Alejandro sattus kooliruumist tütarlast leides segadusse, aga leppis Isabella kohalolekuga kiiresti tänu samadele omadustele, mis olid muljet avaldanud neiu teistele õpetajatele – tema vilgas mõistus ja hoolikalt läbi mõeldud vastused noormehe esitatud küsimustele, tema tähelepanelikkus ja õpitu läbimõeldud rakendamine. Ajapikku hakkas Alejandro märkama Isabella väikesi voorusi – tema keni kombeid, kaunist loetavat käekirja, tagasihoidlikku käitumist ja hoolitsevat tähelepanu, mida neiu oma vanale seltsidaamile osutas. Eelkõige märkas noormees ilmet Isabella näol, kui too tema poole pöördus, rõõmuõhetust, kui noormees tema tööd kiitis, ja seda, kuidas ta ujedalt laul langetas, pikad ripsmed põski puudutamas.

Alejandro mõistis, et Isabella kohalolek täitis koolitoa igal hommikul valgusega. Ta ei hoolinud sellest, et tüdruk lonkas. Tegelikult oli ta seda vaevalt tähele pannud. Seminaris polnud tal noorte naistega kokupuuteid ja ta unistas kogu aeg tüdrukutest. Siis hakkas ta unistama ainult Isabellast ning tema kaunitest silmadest.

Ujedale tüdrukule, kes ei tundnud väljaspool perekonda ühtki meest, oli Alejandro pimestav nagu Apollo leegitsevas kaarikus ja Isabella sattus segadusse, kui noormees temaga rääkis. Varem polnud ta kunagi jäänud peeglisse vaatama kauemaks, kui oli vaja veendumaks, et soeng oli korras, aga nüüd hakkas neiu oma peegelpilti tähelepanelikumalt uurima, et teada saada, millisena ta noormehele paistis. Isabella hakkas hoolikalt riietuma, mõtlema, kas see või too värv talle sobis, täiendama oma tualetti mõne ehtega, juukseid lõhnastama. Siis oli ta noormehe seltskonnas meeletult närvis, kas too tema pingutusi märkas.

Perekonna kabeli kõrvale õpetaja tuppa majutatud Alejandro veetis seal ühe vähem aega, käies edasi-tagasi üle siseõue krahvi raamatu

raamatu, kus ta oma tunde ette valmistas. Isabella armastas pärastlõunati istumiseks siseõues istuda. Kui seltsidaam palvehelmeste kohal pöhib, vahetasid nad lihtsaid igapäevaseid viisakusväljendeid. Alejandro vaatatas Isabella silmadesse, üritas midagi huvitavat välja mõelda ja ütles: „Täna on kena ilm,“ või „Kui valjult kirikukellad kõlavad.“ Kui ta meelepahaks noppis ta siseõues hajameelselt hoolikalt kasvatatud taimedelt parimaid õisi, et neid Isabellale ulatada. „Teie tikkinärviline värv,“ ütles ta, kui tema käsi neiu oma riivas.

Isabella noogutas õit vastu võttes ja naeratas noormehele. Oli kena, kui sulle lilli kingiti. Lõpuks küsis Alejandro, kas ta võiks Isabellale midagi lugeda, kui too õmbles – lugemisvara oli muidugi jumalale meelepärane. Alejandro valis „Jumaliku komöödia“. „See on armastusest!“ ütles ta, „Mõista põlast armastusest,“ hüüatas ta innukalt.

Armastus! Isabella punastas, vahtis pingsalt oma õmblustööd, nagu peaks ta elu seeski näinud midagi nii huvitavat nagu sinine siidniit. „Kui te paremaks peate,“ sosistas neiu. „Ma pole seda lugenud. Minu itaalia keel ei ole nii hea.“

„Aa, just nimelt! Siis on see kahekordselt kasulik – lisaks õpetlikule tekstile parandab see ka teie itaalia keele oskust.“ Aga selle õpetlik teksti oli armastus ja imetus. Ja nende huvitavate teemade arutamine andis neile tõesti võimaluse harjutada oma itaalia keelt, mida seltsidaam ei osanud. Aga kui tema kuulmine oleks olnud sama terav nagu nägemine, poleks ta pidanud itaalia keelt oskamagi, et märgata kirge, millega noored võrdlesid õukondlikku armastust, mis ei eeldanud midagi peale imetluse jumaldatu vastu, ja tavalist maist armastust, mis eeldas palju enam. Tegelikult räägiti armastusest ja selle ekstaasist Alejandroga tema kõrval nii palju, et Isabellal oli raske mõtteid armastuse üleva loomusel hoida. Alejandro seltskond muutis õhu magusaks ja lõrkaks ning noormehe häälekõla tekitas neius tundetulva, püüdis südame pekslema ja sundis värisevad sõrmed käsitööd lootusega puntraks käkerdama.

„*La gloriosa donna della mia mente*“ – „minu mõtete hiilgav daam“ –, nagu Dante oli Beatrice'i nimetanud, kajas Isabellal kõrvus, kui ta

meenutas, kui pingsalt Alejandro oli talle silma vaadanud, kui ta neid sõnu lausus. Ja öösel oma voodis lamades sosistas Isabella neid sõnu üha uuesti, tuletades endale samal ajal karmilt meelde, et Beatrice oli puhas ja puutumatu, ning neid sõnu tuli mõista vooruslikult.

Siis ühel pärastlõunal, keset äärmiselt pingsat vestlust hingehaiguse kire jõust, järgnes seltsidaam ühele sagedastest looduse kutsetest ja Alejandro hüüatas: „Ma pean teile rääkima, muidu suren!“ Ta põlvitas Isabella jalge ette ja haaras neiu käed oma pihku. „Te olete mu hing ja tõesti lill ning minu südame hiilgav daam. Ma annan oma elu, oma hinge teie meelevalda ega varja tõde kauem teie eest. Ma ei ole kristlane, kelle südames on tsölibaat, vaid maur, kelle soontes voolab veri. Ja mina ei ole Dante, et igavesti ilma Beatrice'ita elada. Ma eelistaksin surma teist eemalolekule.“

„Uskmatu!“ karjatas Isabella jubedustundega. Alejandro kiirutas vapralt edasi. Moslemi armastus kristlase vastu ei olnud autu. Kui *Reconquista*'ni oli Abenzucari perekond abiellunud kristlastest ja juutidest naabritega ning nautinud pikaajalist sõprust kristliku kloostriga – Pääsukeste kloostriga, Las Golondrinasega, mis seisis oru kohal kus asusid Abenzucaride valdused. Abenzucari naised läksid üha mähkme, et viia nunnadele kuivatatud puuvilju, vürtse ja mandleid nunnade tiu su paastupäevadeks, ning nunnad palvetasid, kui Abenzucarid kannatasid haiguste käes või naised sünnitasid, ja jagasid ravimeid, mida nad oma põhjalike oskustega valmistasid.

Ehkki Isabella ei suutnud kujutleda selliseid viisakaid suhteid nunnade ja uskmatute vahel, pehmenes tema jahmunud ilme.

„Kui te mind ei usu, siis teie isa raamatukogus on raamat, mis minu sõnad tõeks tunnistab. Need on auväärse kristliku eraku mälestused, tõelise vana kristlase nagu teie perekond, kes elas sadu aastaid mägides ja kiitis Pääsukeste kloostrit nunnasid nende teadmiste ja rahumeelsete suhete eest oma naabritega.“

„Aga te vahetasite usku ja see muudab kõik,“ ütles Isabella nukralt.

Alejandro ilme muutus, kui ta seletas, et oli teinud seda vastu tahtmist. Pärast *Reconquista*'t olid varem mõjukad moslemi perekonnad

nagu Abenzucarid, seisnud sünge valiku ees – ristimine või eksil mine maade ja varanduse konfiskeerimine. Aga Alejandro vanaldane oli otsustanud, et muist peavad minema ja muist jääma. Mitmed vanemate nõbude perekonnad põgenesid Portugali, aga Alejandro perekonnad, vennad, õed ja nende perekonnad olid kristlasteks saanud ja otsustanud, et oma valdusi säilitada. Ristimine oli vaid formaalsus. Abenzucarid jäädvustasid salajas moslemiteks ja ootavad paremaid aegu.

Perekonna ning kõikide nende teenrite ja talupoegade massiristimine oli toimunud tema vanemate mõisas. Muret tekitav hädavajadus, et tema isa arvanud, millele ei tuleks vähimatki tähtsust omistada, ei võinud nad tõsimeeli võtta omaks jumalavallatu kombe austada kristlikku jumalat Allahi, tõelise jumala asemel?

Abenzucarid polnud arvestanud sellega, kuidas kirikuvõimud nende usuvahetust kindlustavad. Alejandro silmad täitusid pisaratega ja tema hääli katkes. Pärast tseremooniat oli suur hulk inimesi – nende sõbrad ja naabrid, mehed, naised, lapsed ja vanainimesed – aetud kokku suure puudekuhja juurde. Nende kuritegu loeti süüriks. Nad olid taganejad, ristitud, kuid praktiseerisid salaja islami usku. Abenzucarid olid sunnitud vaatama autodafeed, mis järgnes, kui süüdistatud ketserid nende silme all elusalt põletati. Nende karjed, hüüded ja palved Alejandro võimetu isa suunas olid hoiatuseks vales kristlastele nende saava saatuse eest. Ja tuletasid neile meelde, et kiriku vaenlased olid nende eest nagu ka Hispaania vaenlased. Niisiis oli Alejandro otsustanud kirikuga, et hajutada kahtlused Abenzucaride usuvahetuse kohta.

Mida pidi Isabella nüüd tegema? Alejandro oleks pidanud olema kristlasest hispaanlase surmavaenlane. Aga tema süda oli tugevam kui see, mida religioon oli talle pähe tagunud, ning eelkõige äratas Alejandro mõte, et tema kahjutunnet mehe ja vaeste ohvrite suhtes.

Jumal on võimas! Ma armastan sind. Reeda mind, kui sa pead. Minu elu on sinu, sa võid sellega teha, mida soovid.“ Alejandro võttis Isabella kätte ja suudles tema randmete sisekülgi. Isabella kartis, et mines-

Seltsidaam tuli midagi oma sisikonnast pomisedes tagasi ja Alejandro lasi Isabella käest lahti. „Teie saladus on väljaspool ohtu. Ma ei reeda teid iial,“ sosistas Isabella seltsidaami selja taga, igatsedes uuesti Alejandro huuli tunda.

Koolitoas sõandasid nad nüüd vaevalt teineteise poole vaadates, kumbki tundis teise kohalolekut nii tugevalt. Alejandro meelest oli ta üha enam vaja Isabella kohale kummarduda, et osutada lõigule ratsamatus. Isabella pomises: „Kas see? Või see?“ ise vaevalt teades, kuhu ta leheküljel osutas, et noormeest võimalikult kaua enda lähedal hoida.

Kui nad olid ühel päeval koolitoas kahekesi, kui mitte arvestades seltsidaami, kes nurgas norskas, suudles Alejandro neiu painutunud kaela. Isabellat läbis värin, tema huuled paotusid ja ta tõstis pilgu. Enne kui noored arugi said, olid nende huuled kohtunud. Isabella tõmbas esimesena eemale, sosistades, et nad olid pattu teinud. Alejandro sosistas, et ta ei hooli sellest, ja suudles Isabellat uuesti, nii tugevasti, et kõrgustesse kerkinud neiu ei vaielnudki vastu. Seltsidaam liigutas ja nad võpatasid lahku.

„Kas sa tuled õhtul minu juurde?“ anus Alejandro sosinal.

Isabellal polnud aega teha midagi muud kui sosistada: „Jah!“

Isabella seltsidaam magas sügavalt alkoovis tema toas, aga juhaks, kui ta oleks ärganud, vormis Isabella patjadest magava keha pilujooned. Ta tõmbas selga tikitud öösärgi, lõhnastas end väikesest astjast roosiessentsiga, lipsas siis hääletult eestuppa ja vaikselt trepist alla läbi teenijate sissekäigu sisehoovi, kus Alejandro ta embusse haaras, nagu olekski tema koht seal.

Nad olid noored ja kirglikud armastajad, nad kohtusid igal öösel peites end suurte lillepottide taga siseõuel või Alejandro kongis, kui nad tema kitsal voodil teineteise külge klammerdusid. Isabella kuldsed juuksed voogasid tema paljastel õlgadel, kui Alejandro luges suudluse vahele Dante sonette. Aga Dante armastus Beatrice'i vastu polnud nende omaga võrreldes midagi.

„Dante ja Beatrice olid teineteisega vaevalt rääkinud, siis abiellus tüdruk teisega ja suri, jättes Dantele leinamiseks ainult oma varju. Mis

on sellisest armastusest?“ sosistas Isabella Alejandro öla vastas, teades selle soojust ja tugevust ja tundes haletsust Beatrice'i vastu.

Alejandro suudles teda pealaele. „Sellest sündis suurepärane kirjandus.“ Ta ohkas. „Aga mina ei taha suurepärase kirjandusteostest. Mina tahan ainult igavesti sinuga koos olla.“

Siis riskisid kõigea nende habraste õnnehetkede nimel, kui polnud aega midagi peale nende kahe, peljates aega, mil Alejandro on minna seminari tagasi minema ja lõpliku vande andma ning Isabella panna otsustatakse ühel või teisel viisil. Isabella teadis, et tema isa kaalub mitmeid pakkumisi tema käele, aga kahtlustas, et preester ei ole ta kõigesti nõus loobuma oma salasepitsustest panna teda kloostriisse elama. Olgu lahendus milline tahes, tulevik ilma Alejandro armastuse tundus süge ja külm nagu surm ise.

Siis hakkas Isabella hommikuti iiveldust tundma ja ühel hommikul ta magamistoas missale minekuks riietudes ta minestas. Teadvusele tahtes üksendas ta jõuetult taskurätikusse. Siis saatis ta oma teenijanna tema taldrikut õhukeselt viilutatud sidrunitega, mida ta järsku täiesti vastumeelselt ihaldas. Teenijanna tõi sidrunid ja ütles kavalalt, et Isabella riideid pestes polnud tema kuupuhastusest juba mõnda aega märki, võib-olla on varsti vaja riideid õmblustest järele lasta. Isabella üllatunud ilmet nähes raputas teenijanna pead ja pomises midagi selle kohta, kui huvitav see avastus Isabella tulevasele mehele oleks. Isabellale meenusid ema meeletud iiveldushood raseduse ajal ja see, et emagi oli sel ajal sidruneid armastanud. Kohutav võimalus andis endast märku.

Teenijatüdruk jahvatas edasi, öeldes, et sellised need moslemi tüdrukud olid, tahtsid ainult kristlike tüdrukute seeliku alla pugeda. Et Alejandro, preestri kohta nii kena noormees... Nii kohusetundlik mees tundidega,“ eputas ta naeratades ja mainis, et tema onu oli inkvisitsiooni silmis heas kirjas. Teenijatüdruk üritas sama ja onu oli ta soovile pannud, öeldes, et ta peab silmad ja kõrvad lahti hoidma, kui peaks olema midagi ette kanda, ning lubas tema eest sõnakese kosta. Alles eelmisel nädalal, ütles teenijatüdruk unelevalt, oli ta oma onule

rääkinud, et kokk oli salajuut ja saatanaga mestis, et tappa krahvin laps, kui too sünnib, et imikut juudi kannibalistlikes riitustes kasutada. Kokk oli hirmust nuttes ja oma süütust vandudes minema viidud ning tema asemele uus palgatud. Ei arvatud, et vana kokk enam tagasi tuleks.

Teenijanna pidi neil päevil saama oma tasu selle informatsiooni eest. Aga kui palju suurem oleks autasu informatsiooni eest, et *Meris* sohilaps määrib vana kristlaste perekonna au! Mis kaunist käevõru Isabella küll kandis. Isabella tegi käevõru vaikides lahti, andis selle oma piinajale ning pööras siis pea ära.

Kui Isabella Alejandrole rääkis, pani too käe tema kõhu peale ja hüüatas imetlusega: „Laps! Nüüd me *peame* abielluma! Otsus on meil eest tehtud. Jumal on kõikvõimas!“

Aga Isabella suutis mõelda vaid sellele, mis siis juhtub, kui tema seisukord avalikuks saab. Ta antakse inkvisitsiooni uurijate kätte, kes ei kohku tagasi millegi ees, et saada temalt kätte hukkamõistet ülestunnistus ja tõendid, et Alejandro süüdi mõista. Siis müüritakse tema elusalt, Alejandro antakse inkvisitsiooni kätte, kuni temalt piinamise teel täielik ülestunnistus kätte saadakse, ja siis põletatakse ta usutaganejana tuleriidal sarnaselt õnnetutele moslemitele tema perekonna mõisas.

Alejandro ütles, et tal on plaan. Nad põgenevad tema nõbude juurde Portugali, enne kui teenijanna altkäemaksust tüdineb ja Isabella seltskond avalikuks saab. „Aga kuidas?“ küsis pisarais Isabella. „Ja millal?“

„Tasa, armsam! Varsti, kui su ema sünnitab ja majapidamine ümberkorraldamisega hõivatud.“

Aga see oli krahvinna surm, mis neile täiusliku võimaluse andis. Matusemissa pidi olema üks neid harvu kordi, kui Isabella pidi lastest lahkuma, saadetuna muidugi oma seltsidaamist, aga vana naine oli väike takistus. Alejandro kannab oma rüü alla töölise riideid ja Isabella kannab oma mantli all lihtsaid rõivaid. Nende plaan oli lihtsalt pärast matusemissat minema lipsata, rahvahulka kaduda, kui perekond haudapanekuks privaatsesse krüpti läheb. Krüpt oli väike ruum ja ei

Isabella ega Alejandro olnud piisavalt tähtsad, et kohal viibida. Krahvinna surm oli matuste pärast rahvast täis. Läheb mitmeid tunde, enne kui Isabella ja Alejandro puudumist rahvahulgas märgatakse. Alejandro teadis, et ta oli andnud pojale rahakoti kuldmüntidega kulude katteks. Krahvinna ja selle raha abil oli noormees vajalikud asjad korraldanud. Krahvinna tagasihoidlik kaetud vanker, muulad ja reisimoon ootasid teda St. Nicholas de los Servitase kõrvaltänaval.

Ei jäänud ainult üks viimane detail – koht, kus nad järgmisel päeval kirikus kohtuvad, kui nad rahvahulgas lahku peaksid minema. Alejandro oli talle öelnud, et nad kohtuvad keskööl siseõue kaugemas otsas. Ta oli joonistanud kiriku väikese plaani ja märkinud nende kohtumispäiga ühes kabelis – ta teadis, et seinavaiba taga oli väike keldrituuba. Üks viis kujasse. Alejandro ootab teda, kui Isabella välja tuleb.

Isabella muretses kohtumise pärast, kui majas oli nii palju preestereid ja munki, aga Alejandro kinnitas talle, et pärast mitme öö pikkust varjualvet üritavad kõik enne homset matust paar tundi magada.

Ei et kui Isabella ema surnuraami kõrval põlvitas ning oma ema ja väikese venna hinge eest palvetas, palus ta süüdlaslikult ka nende endi õnnestumise pärast.

Kui ta viimaks pääses saalist ja selle lõhnadest, saatis Isabella oma seltsidaamiku minema ning sõlmis pihiku kergendustundega lahti. Kui paisunud tundusid tema rinnad olevat. Ta tuletas endale meelde, et ta peab vaid homseni kannatlik olema. Ta ootas, kuni oli käes aeg Alejandroga kohtuda, tõmbas villase keebi öösärgi peale ning tal õnnestus käsi puult tuge otsides ja pimedas suurest hallist kostvat norkamist kuulatades teenijate kitsast tagatrepist alla saada.

Ta ootas, paljajalu ja üdini läbi külmununa, kartes, et Alejandro oli juba magama jäänud. Viimaks kuulis ta plaatidel vaikseid samme. Ta tõusis Alejandrole vastu ja viskus kapuutsis kuju käte vahele. „Oh Alejandro, soojenda mind oma embuses. Nii külm on,“ sosistas ta.

Aga selle asemel, et teda emmata, kangestus kapuutsis kuju ja muutus terava üllatushüüdega eemale. Neiut karmilt eemale lükates

tõmbas ta kapuutsi peast ja Isabella ei näinud mitte Alejandrot, vaid preestrit! Siis ilmus pimedusest veel üks kuju, kes kiirustades sosistas: „Isabella, me peame kiirustama! Preester on üleval, aga ma kartsin, et sa saad oodates külma...“

Preester hüüdis: „Sa võrgutasid krahvi tütre? Lurjus, uskmatu, selle kristliku maja au rüvetaja! Usutaganeja! Saatan! Valekristlane!“

Uniseid silmi hõõrudes tulid teenijad ja preestrid. „Võtke ta kinni! Möirgas preester.“

Isabella langes preestri jalge ette ja väitis, et see oli tema süü, aga ta liiga hilja. Tõusis kära ja neli meest viisid rabeleva Alejandro minema, kes hüüdis, et süüdi oli tema, mitte Isabella.

Krahvi informeeriti kohe ja algul keeldus ta uskumast, et vihas *converso* munk oli tema tütre salakohtumisele meelitanud. Oleks ta aimanud, kui kaugelt suhe oli läinud, oleks ta mõõga tõmmanud ning Isabella ja Alejandro koha peal maha löönud. Nüüd lasi ta Isabella teadvusetuks piitsutada ja pani ta siis oma tuppa luku taha.

Järgmisel päeval katkestas ta kõik läbirääkimised kihluste osas.

Isabella teenija tõi talle korra päevas leiba ja vett ning Isabella veetis aega valudes ja vaikides. Mõõdus kuu ja lihavõtted lähenesid. Vorbid Isabella seljal paranesid. Ta ei tundnud enam iiveldust ja tema talje muutus laiemaks. Salakaval teenijatüdruk sosistas, et kuna talv oli olnud leebe, levis linna vaestekvartalites palavikuepidemia. Ta rääkis Isabellale, et Alejandro perekonna suur altkäemaks oli noormehe elu päästnud, aga ta oli saadetud tööle vaeste laatsaretti, kus mõllas taud. Teenijatüdruk kirjeldas suure naudinguga mustuse, kannatusi ja surma põrgut, kuhu Alejandro oli heidetud, kuni Isabella kõrval kinni kattis ja andis tüdrukule prossi, et too ära läheks.

Peegel ütles Isabellale, et ta on muutunud. Tema pehmed põsed olid aukus, silmade all olid tumedad varjud ning tema tumekuldsed juuksed olid tuhmid ja õhukesed. Ta tundis, kuidas vastik läbitungiv lõhn teda lämmatas, kui ilmad soojemaks läksid. Taud? Teenija vihjas, et oli viise, kuidas last mitte saada: oli jookke ja loitse ja vanu naisi, kes „selle eest hoolitsevad“. Isabella keeldus teda kuulamast. Ta ei tahtnud

midagi tegemist teha loitsude ja nõidusega ega mürkidega, mis panevad lapse tema kehast kaduma. Ta mäletas Alejandro rõõmsat nägu, kui ta mehele lapsest rääkis, ja tundis lapse vastu nii suurt armastust, et see peaaegu lämmatas teda. Teenijanna võttis häbenemata Isabella riideid ja riideid, kindaid, salle ja paelu. Isabella märkas seda varalt. Ta suutis mõelda vaid ühele asjale – kuidas last päästa.

Alejandrol õnnestus saata Isabellale kiri, kus ta nimetas neiut oma kõige kallimaks Beatrice'iks, oma valguseks põrgus. Isabella peab ta loota ning mõtlema ainult endale ja nende lapsele; kui ta leiab ja Pataukeste orgu, võib ta end noormehe perekonna armu alla anda. Isabella suudles paberit ja tundis lootusekiirt. Alejandro oli elus. Võib-olla õnnestub neil siiski veel Portugali põgeneda... Laps tagus jalaga, et teda julgustada. Kas ahnet teenijatüdrukut saaks ehk meelitada neid põgenemisel aitama? Isabelle avastas kavaldamise. Ta tuletas teenijale meelde, et inkvisitsioon polnudki talle koka reetmise eest tasunud, et kui ta aitab temal ja Alejandrol põgeneda, tasutakse talle heldelt. Teenija tunnistas selle tõeks ja nõustus armastajate kirju kätte toimetama, et nad saaksid välja selgitada, mida nad vajasisid – muulasid, toitu ja raha Alejandro valvurite äraostmiseks.

Siis tuli teenija uudisega, et Alejandro on surnud. Ta oli taudi jäänud ja tema surnukeha oli koos vaeste laipadega laatsareti taha lubatud visatud. Isabella ei reetnud ühtki emotsiooni, ta oli liiga löödi, et nutta. Kas Alejandrol oli surres tema nimi huultel? Temagi saatsi surma, aga ta peab elama, vähemalt seni, kuni laps sünnib. Ta teadis, et peab leidma võimaluse enne sünnitust paleest põgeneda ja Alencucaride juurde jõuda. Salakaval ja valelik teenija oli tema ainus lootus. Siis raiuti seegi lüli läbi. Uus, kurtumm teenijatüdruk tõi Isabellale toitu ja endist teenijat ei näinud ta enam iial.

Taru lootes oli teenija krahvile ette kandnud, et Isabella ja *Morisco* olid endiselt kirjavahetuses ning kavatsesid põgeneda. Krahv ei uskunud teda ja lasi ta toidu ja joogita keldrisse luku taha panna, et selle küberi jutu levikut takistada. Seal, seltsiks pimedas krabistavad rotid, teadis teenija, et tema ainus kättemaks oli see, et krahvi puhas vere-

liin saab ketserite verega rikutud! Ta hukkus haledalt kombel, üritades seintelt niiskust lakkuda.

Isabella, samamoodi palees vangis, teadis ainult, et tema olukord muutus iga mööduva päevaga üha ohtlikumaks. Siis avas uskmatul kombel just preestri sekkumine talle pääsetee. Hoolimata krahvi pingutustest neid lämmitada, olid vanade kristlike perekondade seas levinud kuulujutud sellest, et uskmatu oli üritanud Isabellat võrgutada. Preester andis krahvile nõu, et antud olukorras oleks kõige parem panna Isabella Madridist kaugel asuvasse kloostrisse, eelistatult mõnda tähtsusetusse nunnaordusse. Las tüdruk ja tema tekitatud skandaal surevad unustuses.

Kui krahv oma häbistatud tütrele tema saatusest rääkis, kuulis Isabella teda mahalöödud silmade ja alistuva ilmega, varjates lootust kübet, mis isa sõnad olid tema südames äratanud. Ta palus põlvili, et isa annaks talle patukahetsuseks kolm päeva raamatukogus, et ta saaks isale meelepärase kloostriga valida. Krahv, kellel ei olnud paremat plaani, nõustus ja saatis ta nappide sõnadega minema, märkamata, et tütre krinoliin oli kõrgemal kui varem. Isabella puue oli talle alati kohnaka kehakuju andnud.

Krahvi raamatukogus otsis Isabella meeletult raamatut, milles mainiti Pääsukeste kloostrit oru kohal, kus elasid Abenzucarid. Lõpuks leidis ta otsitava, hallitavate lehtedega laguneva kõlbe, mis pani ta aevastama. Selle oli mauride ajal kirjutanud kristliku erak järgija. Noor akolüüt oli järgnenud erakule tolle koopasse Andalusis mägedes, kavatsedes jagada oma isanda askeesi ja säilitada tema õpetusi järeltulevatele põlvedele. Aga erak paastus ja vaikis nii pikka perioodi kaupa, et abiline läks mägilaste juurest toitu ja seltsi otsima. Nende seas oli usklike naiste kogukond, kes elasid paigas, mida maurid nimetasid Pääsukeste majaks ja kristlased Las Golondrinase kloostriks.

Isabella polnud sellest ordust, Sors Santos de Jesus – Jeesuse pühad õed – kunagi kuulnud. Abilise sõnul uskusid kohalikud, et ordu oli seal olnud juba enne maure ja isegi enne maure seal elanud lääne-

maure, võimalik, et Rooma vallutuste ajast. Ordu oli osav meditsiini- ja farmatseutide ja tuntud heategevuse poolest mägilaskülades elanike usust hoidumata. Mägede elanikud uskusid, et nunnadel olid jumalast antud erilised anded. Nad ütlesid, et pääsukesed, kes igal aastal oma rändelt kloostrisse tagasi pöördusid ja sellele paigale nime andsid, olid surinud nunnade hinged ja et kloostris kummitas lehviva mantliga pikka kühma naine. Kõige tähtsam oli see, et ordu vastaks Isabella isa soovile tema ära peita.

Isabella jaoks oli tähtis ainult kloostriga lähedus Abenzucaridele ja tema. Praegu polnud tal muud plaani peale orgu jõudmise. Mida Abenzucarid perele öelda, kas nad võtavad ta enda juurde – selle pärast ei tahtnud ta reisi. Kas ta tuleb pika reisiga toime, õnnestub tal oma kühma varjata? Ta peab. Õnneks oli ta sale ja paisuvat kõhtu sai varjata lonkamist rõhutades, et seelikud õõtsuksid, või kummardudes oma jalutuskepile toetudes.

Krahv polnud sellest ordust midagi kuulnud, aga tegi ise järelepärimise. See, mis ta teada sai, pakkus talle sünget rahuldust. Kloostri oli vana kristlik taust ja see oli Madridist kaugel mägedes, vana Rooma-aegse rannikutee lõpus. Ta saatis notarite järele, et valmistada Isabella jaoks nunnakaasavara. Niipea kui asi korraldatud sai, lahkusid nad Madridist, Isabella tõlla nahkkardinate taha peidetud. Aga tema plaan Abenzucaride juurde minna oli võimatuks muutunud. Isa saatis teda ratsa.

Päev päeva järel liikusid nad piinava aeglusega, Isabella sundis enda tahtejõuga kiiremini liikuma, toetas end patjade najale, lugedes nunnadel üha uuesti kuid. Ta arvas, et nad jõuavad õigel ajal kloostrisse, kui laps just enne õiget aega ei sünni. Tema ema raskeid sünnitusi olid majapidamise teenijad ja põetajad sosinal arutanud ning Isabella oli kogunud rasedusest ja sünnitusest rohkem teadmisi kui suurem osa vallalisi tüdrukuid. Ta teadis, et aega polnud enam palju. Kõik hakkas lonkama. Ratas ei veerenud korralikult. Nad peatusid, et ratta määrada ja siis parandada. Isabelle küsitles kannatamatult kutsari. Kui kaugel veel? Kutsar ei teadnud.

Mägedesse viiv tee muutus järsemaks. Tõlla ette rakendati vanad muulad ja uued kutsarid, kohalikud mehed, võtsid juhtimise üle. Kui Isabella küsis, osutasid nad nende ees kõrguvale mäele ja lõpuks teatasid talle oodatud uudise, et nad jõuavad järgmisel päeval Las Golondrinase kloostrisse. Tõllas silitas Isabella kõhtu, et last rahustada, kui see siputas. Kui tõld õhtul mägedes asuva *refugio* juures peatus, oli tuim valu tema kõhu ja selja ümber tugevnema hakanud. Ta tuli ja läks kogu pika öö, tuli ja läks. Isabella lamas unetuna oma õlmaladratsil ja higistas hirmust.

7. PEATÜKK

Las Golondrinase klooster, suvi 1505

Järgmisel päeval vedasid muulad hingeldades ja pingutades tõlla üles mäest järskust tõusust, enne kui lõpuks peatusid. Käänuline tee tekitas Isabellal ilveldust, ta kummardus aknast välja ja ahmis suurte sõõraste kaupa õhku, mis oli pärast tasandike kõrvetavat kuumust puhas ja jahed. Kulla ja rubiinidega kõrvarõngad sädelesid päikesevalguses, kui ta pead pööras, et Alejandro lapsepõlvkodu vaadata. Allpool laiustas hästihooldatud oliivipuude terrassid ja juurviljaaiad ning ta kuulis nende kellasid ja lambakarjuseid kauguses hõikumas. Eemal klammasid yäikesed valged külad mäekülgedele.

Kõrgendustunne kohalejõudmisest, päikesesoojade ürtide ja mändide lõhn rahustasid Isabella närve ja sisikonda. Ta sirutas kaela, et vaadata kloostrivärvaid, trellitatud akendega seinu ning kellatorni ümber tiirutavaid ja allasööstvaid pääsukesti. Ta kissitas ereda päikesevalguse kätte silmi. Kui poleks olnud risti kellatorni tipus, oleks see tundunud olla järjekordne tühi mauride kindlus, seismas seljaga vastu mere kaljust külge. Nad olid möödunud paljudest sellistest kindlustest ja lossidest, mille maurid olid ehitanud ning pärast *Reconquista*t hävinud. Jah, seal, täpselt nagu raamatus kirjeldatud, seisis kuju, käsi muutunud jalge ees parvlevate kivist pääsukeste poole, kes olid nii reaalikult tehtud, nagu oleksid nad kohe lendu tõusmas. Isabella sulles silmad ja hetkeks polnud see mitte mägede tuul, vaid Alejandro hingetõke, mis tema põske puudutas, ja ta tundis lohutust.

Ainult hetkeks. Teda ootasid katsumused. Valu haaras teda uuesti tugevamalt ja tungivamalt. Ta surus taskuräti kõvemini pihku, mis hingamine oli pinnapealne. Tema ülahuulele tekkisid väikesed hügipiiasad. Isabella vaatas isa poole, kes arutas midagi kutsariga, kes ootas et ohjad enda kätte võtta. Isabella surus hambad taskurätti. Püüdis mõelda ükskõik millele peale valu, juhtis ta oma mõtted abivaimulike sõnadele selle koha kohta.

Enne kloostrit olid naised, kes olid kuidagi leidnud tee siia kaugele paika, teeninud paganlikke jumalannasid. Foiniiklastest oli jäänud votiivkeraamikat ja amulette ning väike kivi puuniakeelse kirjagamis väitis, et tegemist oli jumalanna Astartele pühendatud altari. Pliniuse järgi jäeti Kartaago naised siia, kui Hannibal nende mehed elevantide seljas üle mägede juhtis, et minna Roomat vallutama, ja nad pühitsesid Astarte altari oma jumalannale Tanitile. Hadrianus ajal olid seiklushimulised noored sõdurid võtnud ette retki, et otsida mägedest legendaarset Kartaago kaunitaride kolooniat. Aga kristlik jumal ja Neitsi eestkosted olid need paganlikud seosed hävitanud...

Isabellat haarav valu taandus ja ta loobus oma meenutustest imetades, miks tema isa küll nii kaua kutsariga rääkis. Paar minutit hiljem tõmbus tõllaaknal lebav käsi jälle kokkusurutud taskuräti ümber pigule. Ta *peab* sisse minema. Varsti.

Siis avas kutsar tõllaukse ja pani astmete ette paku. „Tule, tütar, ütles kahv rangelt. Isabella vajus isa abi, et tõllast välja astuda, ja seelikusaba ühte kätte korjates ulatas ta teise käe isale, püüdes mitte nägu krimpsutada. Tema laubale tekkis higi. Lapse elu sõltus sellest, et ta end ühegi märgiga ei reedaks. Isabella lükkas valu tahtejõuga edasi, ainult natuke veel... veel üks samm... veel üks.

Nad jõudsid värava juurde ja krahv koputas valjusti. Võretatud akna lükatil lahti ja naisehääle nõudis tulijate nimesid. Krahv ütles nende nimed ja tiitlid ning hetke pärast avanes värav kriiksudes pilssavalt, et tüdruk saaks sellest läbi minna. Kui valuhoo uuesti tuli, hoidis Isabella hinge kinni ja tema huulilt põgenes vaikne oie. Krahv tundis sünget rahulolu sellest, et tütar tundus vastumeelselt väravast sisse

läbi. Aga Isabella kõhkluse põhjuseks oli midagi kuuma ja märga, mis tema reitele voolas. Ta lasi pea longu ja suudles isa kätt, haaras ära omaast tema käsutuses olevast kättemaksuvõimalusest. „Jumalaga. Hetkest jätan ma patuse Isabella nime tolmu oma jalge ees. Võteta mind oma palvetes kui öde Beatrizi, selle nime võtan ma pärast minna hakkamist.“

Isabella lasi isa käest lahti, pööras selja ja kui ta väravast sisse astus, surus nunnarüü varrukast kahvatu käsi, et teda sisse tõmmata. Krahv hoidis kummardus vaikides krahvi ees ja lõi suure värava mürt-ke kinni, kui Isabella tema käsivarre külge klammerdus ja vajus põl-ve karjatusega, mida ta ei suutnud kauem alla suruda – see tuli valust ja sellest, et ta oli lõksus. Tema plaan oli läbi kukkunud. Nüüd ei jõua ta kunagi Abenzucaride juurde!

Las Golondrinase klooster, suvi 1505

Isabella lamas hingeldades kõval asemel ja kaks mustades rüüdis nunn ja pruunis rüüs ilmiknunn askeldasid tema kohal. Tuba oli hämar, ainult voodi jalutsis põlesid küünlad. Tal polnud aimugi, kui kaua ta oli siin olnud, valu küüniste vahel, mis oli nagu suur halastamatu loom, tulles uuesti ja uuesti tagasi, et teda pooleks rebida. Isabella oigas kokkusurutud hammaste vahelt, kui valuhoog lähenes. Kui valu taandus, vaatas ta metsiku pilguga enda ümber, tühja tuba, nunnade vilkuvaid varje. Kuidas ta siia sai? Kõik oli ebareaalne, võõras – voodis milles ta lamas, inimesed tema ümber, tema enda keha. Ta igatses magada. Tema isa... reis... värav... Raske oli mõelda, nüüd tuli see jälle, ta püüdis vastu panna soovile karjuda. Ta ahmis õhku ja surus hambad kokku. Aga lõpuks paiskus karje temast välja, kui valu võimust võitis tugevam kui enne.

Kui ta lõpuks hinge tõmbas, pühkis ilmik uuesti tema laupa ja kiskis tal imeda märga riidet, mis lõhnas mingi kibeda ürdi järele. Valu taandus, aga Isabella tundis uimasust. Mis oli juhtunud? Uksehoidja meenus talle häguselt. Uksehoidja oli värava kinni löönud ja hüüdnud... laps – oh jumal, nüüd tuleb see uuesti...

Kogu pika öö ja järgmise päeva triivis Isabella abituna palnajas, tajumata midagi peale valu, mis tuli ja läks. Kui ta silmad lahti tegi, nägi ta nunnade murelikke ilmeid, kui nad omavahel sosistasid, teid torkisid ja uurisid. Ta püüdis neid tõrjuda.

Siis tungis tema kurnatud mõtteisse kindel võimukas hääl, mis kiskus tal pressida, *pressi nüüd!* Ikka ja uuesti. Hääl muutus valjemaks ja nõudlikumaks, sundides Isabellat kuuletuma, aga tal polnud enam jõudu. Keegi võttis tal randmetest ja tõmbas ta üles, keegi teine toetas tema selga ja võimukas hääl kostis üha uuesti tagasi, öeldes nüüd, NÜÜD... tuba täitis kuum, iiveldust tekitav veehüü. Isabella nägi oma surnud ema nägu, ainult et ema ei olnud mustast pitsist surilina eest lükanud ja karjus: „Nüüd!”

Isabella tegi meeletu jõupingutuse ja vajus tagasi, teades, et on surinud. Ta värises kontrollimatult, tal oli külm, ta kukkus, kukkus. Nad raputasid talle midagi suhu, aga ta ei tundnud selle maitset. Laps... ta tundis pea kõrvale, et lapsele halastust paluda. Aga nad olid tugevad, miski täitis tema suu ja ta ei saanud rääkida, ta lämbus... mürk... ta ajatus pimedusele.

Kui Isabella uuesti silmad avas, paistis kitsast aknast sisse päike ja vahva larmasid linnud. Tema jalgevahe oli väga valus ja marraskil, aga tal oli kõhus korraga nii raske kui ka tühi tunne. Tema käsi liikus jõuetult üle lameda kõhu, mis oli nüüd kõvasti kinni tõmmatud. Ta tundis karedat linast öösärki ja tema juuksed olid patsi punutud. Toas kuuldasid mitu omavahel sosistavat nunn. Ühel oli käes veekauss, teisel lahtine laegas, milles olid rohupudelid. Akna juures kiigutas üks nunn oma käitel kompsu. Kompas hakkas nutma.

Kõik nagu imik, mõtles Isabella. Siis tuli talle meelde.

Kuuldus seelikute kahinat ja „*Deo gratias!*“. Voodile lähenes see sama kindel võimukas hääl, mis oli käskinud tal pressida. Üsna range hääle ja tihedate kulmudega nunn, nunnalinik ümber pea, kummutas voodi kohale. Rüü rinnal rippus tal keti otsas medaljon, vööle kinnitatud, tema käed olid rüüvarrukates risti ja temast õhkus pelutav võimukust. „Mina olen abtiss. Kuidas sa end tunnend? Kui suudad, siis räägi, kui ei, puhka ja ma tulen hiljem tagasi.“

Isabellat haaras meeletus. Abtiss tuli last ära viima! Ta ahmis õnnelult õhku ja keskendas pilgu tema silme ees rippuvale medaljonile.

Medaljonil oli väike lind ja kui ta lihtsalt seda vaatab, siis hakkab ta nutma. „Isabella! Vaata mulle otsa!“ käskis hääl.

Isabella tõstis hirmu täis silmad. „Auväärne ema abtiss... laps süütu.“

„Juba parem! Sa suudad rääkida. Sa hirmutasid meid kõiki koolitavalt ära, et laps ei tulegi välja, aga lõpuks, tänu jumalale, said selle hakkama. Sul on tütar, kelle me ristisime Salomeks, kui arvasime, et sured ilma talle nime andmata. Kas sa ei taha teda sülle võtta? Ta on juba viis päeva ema järele nutnud. Amm on küll väga hea, aga kindlasti parem on, kui oma ema teda toidab.“

Salome? Teda toita? Laps karjus näljaselt ja Isabella ajas end valiselt istukile, krimpsutades nägu. Ta tundis rindades survet ja õhku pakitsesid. „Oh! Mida ma teen?“ Tema öösärgi rinnaesisele ilmus kaks niisket plekki.

Abtiss noogutas heakskiitvalt. „Tore. Piim hakkab tulema. Vast saad hakkama.“ Tugevate käsivartega sättis ta Isabella istuma ja viipas nutvat last süles hoidvat nunna. „Tee öösärg eest lahti – just nii. Nunn pani lapse Isabella käsivarre kumerusse tema rinna vastu. Nii põsel tundes pööras Salome kohe pead ja haaras oma väikese suuga sellest, väristas end ja hakkas ahnelt imema.“

Ta oli küll nõrk, aga rõõmus naeratus levis Isabella näol, kui ta sõrmetest ja õlgadest roosat inimeseraasu vaatas. „Kui kaunis ta on! Vaadake tema juukseid, nii tihedad. Ja nii täiuslikud väikesed sõrmed!“ Laps avas ühe silma ja vaatas emale otsa, nagu tahaks öelda: „Muidugi, mida sina arvad?“ Siis jätkas ta häälekalt imemist. Isabella käsivarred tõmbusid kaitsvalt pingule.

„Me eeldame, et sinu isa ei teadnud,“ ütles abtiss.

„Ei,“ kogeles Isabella.

„Hmh! Mehed näevad ainult seda, mida soovivad. Uksehoidja teab kohe aru, milles asi, ja hoolitses selle eest, et värav ruttu kinni panna.“ Abtissi toon oli kuiv. „Sa tegid hästi, et viimase minutini oma seltskonda varjasid. Ilmselt päästis see teie mõlema elu.“

Isabella tõstis pilgu ja küsis hirmunult: „Kas te saadate mind tagasi?“

„Kas sa tahad seda?“

„Ei.“

„Ja lapse isa?“

„Surnud,“ sosistas Isabella lapse pead silitades. „Surnud. Ta... Ma ei taha teda tagasi, sest tema pere elab orus...“

„Hõnksid?“

Isabella noogutas ja hoidis hinge kinni.

Abtiss näis mõtlik. „Hmm. Nende noorim poeg, ma tundsin teda, kui ta väike pois oli. Ta tuli ema ja tädidega siia külla. Lahke loomuga ja nutikas. Ta liitus kirikuga, teatud mõttes pantvangina pärast pealtnäha soovimatust.“

Isabella noogutas. „Ta rääkis mulle. Ta oli mu vendade õpetaja. Me teadsime Portugali põgeneda ja kui meid lahutati, ütles ta mulle, et pean püüdma tema pere juurde jõuda, aga mu isa otsustas mind siia viia – ja see polnud võimalik. Nüüd ma mõistan, et Alejandro perele ei olnud aru ainult sellest, et nende poeg on minu pärast surnud ja et ta tahaks mind isegi siis, kui oleksid nõus Salome enda juurde viia, aga siis lahutataks meid igaveseks.“

„Aha, kallis, ma arvan, et sa teed Abenzucaridele ülekohut, aga siiski, kui keegi väljastpoolt kloostrit tõesti teada saab, on sellel kohutavad tagajärjed Abenzucaride, lapse ja sinu jaoks. Ma arvan, et sinu jaoks oleks kindlasti parem anda nunnavanne, lapsega siia jääda ja Abenzucaridele selle sõna saata.“

Isabella sosistas: „Jääda? Ma ei saa ju nunna voorusevanne anda!“

„Hmm. Me kõik oleme patused, elu on väärtuslik ja lapsed on õnn. Ja paljud suurepäraseid nunnad, eestseisjad ja abtissid, isegi pühakud, olid ka emad. See on püha seisus. Kirikus näevad mehed ja naised erinevalt. Mehed annavad sellele ülearuse spirituaalse tähtsuse ja kontrollivad seda naiste kontrollimise vahendina. Aga usklike naiste jaoks annab vabadus perekonnast neile võimaluse edeneda teenimises, õppimises ja praktilisele jumalateenimisele pühendatud elus. Aga sul on vabadus endal otsustada. Sa võid mulle täielikult pihtida ja aja jooksa otsustada, kas soovid jääda ja nunnatöötuse anda või mitte.“

See oli üha kummalisem. „Teile pihtida? Kindlasti pean ma pihtima?“

Abtiss tõusis ja pani käed risti. „Ah, meie vanaldane preester!“ ühitas ta hajameelselt. „Meil, loomulikult, on preester, ehkki ta magab suurema osa ajast. Kirik hoolitseb selle eest, et meie vaeste nõrkade naiste kogukonnal oleks preester, sest mehed, isegi vanadusest nõdrad, peavad spirituaalsel tasandil naiste üle valitsema. Päh! Nende saadetud preestrid on alati nii vanad, et me oleme sunnitud nende eest hoolitsema, kuni nad surevad. Õnneks on Las Golondrinase abtissil õigust pihti vastu võtta, patukahetsust ja pattude andeksandmist pakkuda.“

Isabella vahtis teda, suu ammuli. Abtiss lubas endale kerge naistuse.

„Spetsiaalne erand. Selle õiguse andis meile Saragossa piiskop Valerius, enne kui ta Diocletianuse valitsuse ajal märtriks kuulutati, sest meie kogukond oli nendes mägedes nii ära lõigatud. Ta lootas, et meie eeskuju innustab mägilaste naisi tsölibaadis elama.“ Abtiss pööritas silmi, nagu oleks taevast kannatust palunud. „Ma mõtlen tihti, kas kirikuisad eelistaksid, et paljunemine üldse ära kaoks, kuid pole ükski paavst seda luba ära võtnud, sest meil on õukonnas mõjukaid sõpru, kes...“

Kusagil kaugemal karjatas naine valjusti, abtiss puudutas Isabella kätt ja tõusis püsti, kui nunn sisse tormas. „Siin on õde toiduga. Ühitas süüa ja puhata. Me räägime hiljem. Ma pean minema. Kohalik naine hakkab sünnitama, ma kardan, et suurte raskustega. Tulge, õed, ärge unustage ravimikasti ja puhtaid rätikuid.“

Neli nunna kiirustasid välja, jättes Isabella üksinda, tema kõrval taburetil auramas savikauss supiga, leib, virsik ja karikas veini. Salome magas. Isabella pani ta ettevaatlikult sülest ja jõi oma suppi. See lõhnas ürtide järele ja selles oli keedetud muna, see oli kõige maitvaim toit, mida ta kunagi oli söönud. Ta kogus viimased supitilgad leivaküliga kokku ja sõi siis aeglaselt virsikut, lastes mahlal mööda lõuga alla voolata. Ta võttis lonksu veini. Tema katsumused olid möödas, tema õlgadelt oli võetud hirmu ja varjamise koorem, mida ta oli nii kaua

hoidnud. Ehkki ta suutis seda vaevalt uskuda, olid nii tema kui ka Salome ja väljaspool ohtu. Tema kergendus oli nii tohutu, et tõi kaasa rõõmu ja kindla teadmise, et ta jääb siia. Ta surus Salome enda vastu ja surus lapse pehme pea juures: „Me oleme väljaspool ohtu, kullake. Jumal juhatab meid siia ja tema hing on meiega. Jumal on võimas, Jumal on võimas.“

9. PEATÜKK

*Las Sors Santas de Jesuse kroonikast;
Andaluusia, Las Golondrinase klooster,
jaanuar 1509*

Rahu kõigile, kes seda loevad.

Abtissi käsul alustan mina, õde Beatriz Jeesuse pühade õdede austust, Las Golondrinase kloostri kirjutaja, meie ordu kroonikat. Ma usume, et mis iganes sellele kloostriks osaks saab, säilib see kroonika, mis sisaldab meie asutajanna pühakirja ja traditsioone, mis juhivad meie tööd, et kunagi tulevikus tõde tunnistada.

Abtiss ütleb, et alustamiseks peame kujutlema, et keegi ordu asutajast mitte teadlik võõras avab selle raamatu, ehk alles paljude aastate pärast. Et sellist lugejat kroonikas sisalduvaga tutvustada, oleks tema meelest kasulik, kui ma alustan oma pühitsemisega ordu, põhjustest, miks mind kirjutajaks määrati ja neist erelistest põhjustest, mis viisid selle raamatu kirjutamiseni. Muidu ei üritaks ma iial kirjutada oma vääritust isikust, ei alustuseks ega üldse mitte, aga minu kohus on kõikides asjadesse abtissile kuuletuda.

Pärast kolme noviitsiaastat, mis järgnesid minu tütre Salome sünnile kloostriks, andsin Salome kolmandal sünnipäeval nunnatöötuse ja sain nimeks õde Beatriz. Ta jagas selle päeva rõõmu ja istus tervituspäevapidusöögil *sala grande's* minu kõrval. Teised õed toitsid teda palakast ja maiustustega, nagu oleks ta linnupoeg.

Minu jagab minuga kongi. Abtiss ei luba last minust lahutada, ja ordukodus elaks, öeldes oma otsekoheselt viisil, et vähemalt üks õde kloostriks on ema. Julgesin sellist vastutulekut vaevalt loota. Kui ema kinni nunnade päevakavast, ärkab korra, kui ma varakult orduks palvuseks tõusen, ja tuleb siis meie juurde kabelisse missale. Ema on väga sõnakuulelik, saab aru, et tema ema ja teised peavad teadma, et nad on valitud, kui nad uurivad oma südametunnistust või tunnevad, ja et muudel aegadel on meil väga palju tegemist, nii et ema suurema osa ärkveloldud ajast orbudekodu lastega, jagades neile nööke ja mänguasju, kui mina oma töödega tegelen. Ülejäänud õed töötavad ja noomivad teda kõik õed, palvetavad temaga koos ja loevad talle lugusid pühakutest.

Ma arvasin, et mulle määratakse kloostriks kõige mustemad tööd, ja abtiss soovis, et ma aitaksin vanaldast õde Angelat, kes oli kolme aastat viis aastat skriptooriumis valitsenud. Ehkki oma usus vanaldast oli õde Angela oma valduste kirklik kaitsja. Tema juhendas alati kataloogisid ja puhastas raamatuid, kirjarulle ja käsikirju, seadis need ja valmistas sulgi ette, kärpisin küünlaid, hoidsin pitsereid ja teisi asju kohas, hoolitsesin, et oleks puhast liiva kuivatamiseks, ja ordu orbudekodu lapsel oleks oma väike missaraamat ja pühakute raamat. Üks asi, mis teenis ära õde Angela vimmaka heakskiidu, oli minu käekiri – ta ütles korduvalt, et oli õnnistus, et mind oli vähehaaval õpetatud kirjutama õpetatud. Kui õde Angela kuu aega enne pealt suri, ütles abtiss, et mina sobin kõige paremini tema kohale võtma.

Minu tegeles kirjutaja peamiselt kloostri kirjavahetusega – ärikirjad ja palved ravimite valmistamise juhiste järele või korraldused ordu laenukandjatele, samuti skriptooriumis hoitavate aruannete, raamatute ja dokumentide järele vaatamine. Meie abtissile, kes on noor ja armastab korda ja tõhusust, pole kunagi meeldinud, et aruandeid kirjutatakse korras kirjarullidel, ja on alati arvanud, et kloostriks peaks olema korralik kroonika, eriti selleks, et oleks täpne kirjeldus ordu elust, mil meie armastatud asutajanna end nägemustes ilmutab.

Neil juhtudel on asutajanna alati ilmunud kindla eesmärgiga – et anda või hoiatada. Tema sõnad anti kirjutajale alati täpselt edasi, et neid saaks vajaduse korral hiljem kontrollida.

Skriptoorium oli loomulikult kogu ordule avatud – juba kogukonnast alguspäevadest peale on meie ordu reegel olnud see, et kõik muud saavad haridust, oskavad lugeda ja kirjutada, tunnevad aritmeetika ja ladina keelt. Aga õde Angela ei lubanud kellelgi teisel kirjanikuks puutuda, nõudes, et need oleksid riulitel kindlas järjekorras, millest ainult tema aru sai, kindlas alkoovis kardina taga. Isegi abtiss kõhkus, kui soovis kirjarullidest midagi järele vaadata, nii õde Angela püüdis kui ka selle tõttu, et vajalikku oli raske leida. Aga kuni õde Angela skriptooriumis valitses, ei saanud midagi teha.

Õde Angela ei teadnud, et minu kohus oli ka temal silma peal hoida, sest aeg-ajalt lükkas ta ise seda märkamata küünla ümber. Kui ta oleks skriptooriumi põlema pannud, oleks sellest vähem kahju sündinud kui tema hoiustamismeetodist.

Eelmisel nädalal, kui ma ühele kirjale vastamiseks tinti segasin, nägi abtiss ja soovis lugeda ülevaadet viimasest korrast, mil asutajanna end nägemuses ilmutanud, see oli juhtunud enam kui kolmkümmend aastat tagasi. Ta ei lubanud mul tõusta, et seda talle tuua, nii et jahatasin ta alkoovi, kus hoiti kirjarulle, ja ma olin just sulle tindipoti kastnud, kui abtissi karjatus vaikuse lõhestas. Viskasin sulle kahest torma sin tema juurde nii ruttu, kui mu haige jalg lubas, kartes, et ta rästikupesa peale sattunud ja hammustada saanud. Selle asemel valitses alkoovis kardina taga kaos, mis koosnes näritud lambanaha narmendavatest ribadest ja pärgamenditükkidest – rottide töö! Olime abtissiga sellest jubedusest üsna endast väljas ja nutsime koos kaotatud taga.

„Võib-olla,“ ütles abtiss käisega silmi kuivatades, „pole asi nii halb nagu paistab.“ Aga oli küll. Isegi ilma rottideta olid paljud kirjarullid lagunened, vanadusest haprad või hallitanud ja loetamatud. Mõned lagunesid meie puudutuse peale tolmuks.

Kui me seda segadust sõelusime, ohkas abtiss. „Inkvisitsiooni peast ametist tuli kiri, mis tekitab minus rahutust, ja ma otsisin kogu

meie arhivikannet viimasest korrast, kui meie asutajanna end ilmutas. Ma usun, et see oli üsna kohe pärast seda, kui meie katoliiklikud vaimulikud Isabella ja Ferdinand abiellusid ja asutajanna hoiatas, et nad ei vandanud Hispaania ristiusu alla ühendada, maurid välja kihutada ning paavsti õnnistusega inkvisitsiooni mõju tugevdada, et puhtust maa ketseritest ja uskmatutest. Asutajanna hoiatas saabuvate katolike eest ja andis nõu, kuidas pühakirja kaitsta. Seda ma teada saingi. Best kiri ütleb, et nad hakkavad süstemaatiliselt läbi vaatama kõik religioosid asutusi nagu meie oma, mis naudid kuningliku perekonna eeskostet, sest „kuningliku perekonna osalus eeldab pühakirja kinnitust usu puhtuse ja ketserite puudumise osas“. Nad otsisid loomulikult moslemeid ja juute ning isegi kui ühtki ei ole, on inkvisitsioonil meetodid, et leida neid või vähemalt *conversos*eid, kes on vaimu poolest kahtlased. Phäh! See, mida inkvisitsioon teeb, on kurjast, et tulevata lahkavamusi nende sekka, kes jumalat teenivad ja vaeseid armastavad. Meie ordu on rahumeelselt elanud roomalaste ja läänegootide ajast ja kõige pikemat aega meie mauridest valitsejate võimu all. Me oleme alati prohvet Muhamedi suures aus pidanud ning sarnaselt juude ja moslemitega omistasid esimesed kristlased kõik asjad jumala nimel. Meil on palju ühist, oleme me siis juudid, moslemid või kristlased, ainult jumal võib meie üle kohut mõista. Ja ometi külvab kirik vaenelust ja verevalamist. Ja me peame tegema, mida suudame.“ Ta oli rääkimise ajal korjanud kokku kuhja ribasid, aga oli võimatu aru saada, kuidas need omavahel sobisid.

Sin tegin õnneliku avastuse – kõige viimane rull, mis oli uuem, oli paremini säilinud, näritud, aga osaliselt loetav. „Abtiss, siin on midagi. See tükk sobib tollega. Näete... midagi saab kirjutatust aru...“
Hispaania sultani Abu l-Hasan Ali valitsemisajal tuli meie asutajanna kätte kirje...

Abtiss hüüatas: „Ime! *Deo gratias*. Ma usun, et see oli Abu l-Hasan Ali valitsemisajal! Kas ülejäänud on loetav? Saad sa sellest aru?“

„Võib-olla. Ma üritan selle, mis loetav, ümber kirjutada ja sellest aru saada. Aga abtiss, mul on üks mõte. Miks mitte kasutada seda

võimalust, et alustada meie ordu korralikku kroonikat, nagu te alati soovinud olete? Me võime Abenzucaride kingitust kasutada."

Abenzucarid – isegi nüüd oli see nimi kibemagus – olid saatnud skriptooriumile väga uhke kingituse: suure raamatu tühjade pärgamentlehtedega, mis olid peaaegu läbipaistvaks lihvitud; köide oli päris ilusam vanadest kirjarullidest, mis haisesid kitsede järele. Raamat oli köidetud nahka ja kulda ning selle kaanel on koguni kuldne pääsus. See saadeti tänuks ravisalvi eest, mis oli tehtud meie aedade taludest, mis madalamatel kõrgustel ei kasva, ja tehtud Abenzucaridele kui nende kõige noorem tütar pärast sünnitust põdema jäi ja nad tema elu pärast kartsid. *Deo gratias*, tüdruk paranes. Salome tädi. „Raamat on kergem rottide eest kaitsta kui hunnikut vanu kirjarulle ja see kestab palju aastaid.“

Abtiss noogutas, tõusis jalule ja pühkis käed tolmust puhtaks. „Ma peame meeles pidama, jumal saadab isegi õnnetusi asja pärast. Jah, kasuta Abenzucaride raamatut. See on suur ja kui sa väikese käekirjaga tihedalt kirjutad, mahutab see palju. Muidugi saab ühtainsat raamatut kaitsta – ja transportida – viisil, mis kirjarullide puhul on võimatu. Näen veel üht eelist. Meie pühakiri laguneb, sellegi võib uude kroonikasse ümber kirjutada, enne kui see hävib.“

Pühakiri! Ma polnud selle peale mõelnud, aga abtissil oli õigus. Ehkki rotid ei saanud sellele kahju teha hõbekastis, milles seda hoiti, hävitas seda aeg. Ehkki nunnad teadsid pühakirja loomulikult peast, on ordu kombeks, et nunna pühitsemise eelõhtul on tal abtissi juures spetsiaalne audients, et saada abtissi õnnistus ja tervitussõnad, ning talle näidatakse meie hinnalist aaret, iidset pühakirja. Kui minu kord kätte jõudis, vaatasin ärevusega, kuidas see hõbekastist välja tõsteti. Hinnaline dokument meenutas kuivanud lehtede hunnikut, mis vanadusest pudenes, nii et sellest langesid helbed abtissi sülle. Tegelikult on selle seisukord isegi rottide närimata väevu parem kui meie varem hävitatud kirjarullide oma.

Abtissil oli õigus, meie pühakiri tuleb ümber kirjutada, enne kui see hävib. Aga samal ajal tuleb seda peita inkvisitsiooni eest samal

ajal, mille nad ei tohi leida seda kroonikat, kus mainitakse asutajanna ilumisi ja abtissi medaljoni. Mõlemad õonestavad selle kirje apatust ja võimu, kus mehed on jumala inimese näo järgi ümber lõigatud ja keelanud naistele tõelise vaimsuse. Leidmine määraks meid hukule ja sellele järgnev hävitustöö takistaks tõe ilmsikstulekut, mis alati usub ühel päeval juhtuvat.

Abtiss tõusis ja lõi käsi reipa liigutusega kokku. „Kirjuta pühakiri ladina keelele – ladina keeles, just nii nagu see praegu on –, ja olgu kroonika kirjutatud selle ümber, et sümboliseerida seda, kuidas meie ordu embab oma püha raamatut. Kui kõik on koos, on see loogiline selle jaoks, kes seda paljude aastate pärast loeb. Las teenija korraldada skriptooriumi ära ja lase tal jäägid ära põletada, kui sa nendega saad.“

Abtissi soovidele kuuletudes töötasin päeval ja küünlavalgel, et kirjutada järgmine jutustus asutajanna viimasest ilmunisest:

Annus Domini 1470... Rahu... kõik, kes loevad... Granada sultani Abu l-Hasani valitsemisajal... abtissi nägemus... asutajanna... uudised... Kastilia kuninganna Isabella võitis kuningas Henryt... infante Ferdinand... Aragoni... Hispaania... jumala kuningriik... maurid hävitati ja kihutati minema... kuninganna Isabella... palverännak Las Golondrinasse... Kartaago tee... olge kristlikud, inkvisitsioon... pidage meeles katarite saatust... Carcassone... Gran Canaria... missioon pühakirja... ja medaljoni.

Ma tõlgendasime seda abtissiga kui hoiatust inkvisitsiooni huvist Las Golondrinase vastu, mille põhjuseks oli kuninganna. Kuninganna Isabella tegi enne mauride lõplikku lüüasaamist siia palverännaku ja jäi Las Golondrinase patrooniks jääda, et austada kristliku ordu vaimust, mis hoidis usu valguse elus läbi moslemite pimeduse sajandite. Kuningapere daamid on endiselt meie patroonid ja kaitsjad, kuid kindlasti tahtis asutajanna tuletada meile meelde „ketseritest“ katarite saatust, kui „katoliiklik“ sõjavägi hävitas Carcassonne'i, põletades ja puues keedusid allumast. Kas asutajanna hoiatas meid, et medaljoni ja pühakirja kaitsmiseks peame asutama misjoni Gran Canarial?

Aga millal? Ja kuidas?

Suvi 1509

Kevadel ja suvel, kui tee üles mäkke on läbitav, tulevad lapsed. Me saime kaks tükki. Neil on väga peened riided ja mõlemad on uude aastavanused. Ma panen nende kaasavara suuruse kaasavara aruandele kirja. Rohkem informatsiooni meil aruannetele lisada ei ole – neil pole teisi nimesid peale nende, mis meie neile anname. Räägitakse, et on valmistused laste äraviimiseks õukonnast tehakse suure saladuse all armetute tüüpide abil, kes esinevad vahendajatena, nii et keegi ei tea laste lõplikku sihtkohta. Enamik tuleb taluperedest puuhoidjate saatel, kes ei oska meile laste tõeliste isikute kohta midagi öelda.

Vaesed nimetud süütukesed. Kas nende emad, kui nad elavad, igatsevad oma tütarde järele? Ma mõtlen, kui mind oleks niimoodi Salomest lahutatud, ja täna iga päev jumalat meie peidupaiga ees. Minuni on jõudnud jutt, et mu isa usub nüüd – ilmselt mõne teema jutu põhjal –, et ma olin lapseootel, kui ta mind siia jättis. Ta on kätte maksu vandunud, aga ma usaldan jumala kaitset.

Talv 1510

See talv on karm. Mägedes on kogu aeg lund sadanud. Ometi ei jää allikas palverändurite aias mingi ime läbi.

Salome istub koos teiste tüdrukutega klassitoas, õpib ladinakeelseid palveid ja numbreid. Ta mängib puutükkidest mängulaua taga kirjutamist. Ta tahab mind kõikides asjades jäljendada ja istub, armastades

meie tekkendunult krimpsus, tähtede kirjutamist harjutades. Siis istub Salome minu poole ja tema nägu valgustab naeratus – sama nägu nagu see valgustas tema isa nägu, kui ma igal hommikul koos teda armastasin.

Ma juttunud imelisi asju. Kolmekuningapäeval täitus taevastähtedega. Külmas ilmas hoolimata puude õitsema hakanud ja kohalikud räägivad, et nägid taevastähte. Külades valitseb nälg ning abtiss ja ladude eest vastutavad meie teravilja-, õli- ja kuivatatud puuviljade varud, et kõik midagi saaksid. Nunnad muidugi paastuvad nii palju kui võimalik – usk on võimas elujõu läte –, aga lapsed meie orbudekodus peavad sööma. Me peame pidevat võitlust, et neid rottide eest kaitsta. Aidaku jumal meil kõigil suve ja uue aasta vastu pidada.

Kevad 1512

Esimesel nädalal tähendas ootamatu kevadsula vastlapäeval küla jaoks suurt õnnetust. Lume sulades mattis maalihe enda alla madalama maa, kus küla kitsed ja lambad sõid. Loomad püüti minema ja meest, kes neid karjatasid, toodi raskete vigastustega laatsaretti. Laatsaretti ööd näevad vaeva, et neist nelja elu päästa, aga viies sureb. Meie tal on rase naine ja hulk lapsi, kes temast sõltuvad ja keda me peame aitama.

Meie laod on sel aastaajal peaaegu tühjad ning abtiss on meie viimase aastavara hoitud suhkru ja jahu ära kasutanud, et teha *polvorónes*eid. Meie mehe vend nõustus need mööda iidset, aga järsumat muulala metsas hinda viima, et neid seal müüa. Lihavõtte ajal on meie laatsaretti rikastes majades väga nõutud ja vend saab nii palju toitu, kui peil Pääsukeste orus on võimalik anda, et meie nälgivatele küla-

elanikele jagada. Kloostris peame lahja kõrdiga leppima, aga naised elavad palvest. Salome saab suurema osa minu portsjonist. Tema on liiga kõhn ja tema nahk näib läbi kumavat.

Suvi 1514

Meieni jõudsid uudised, et Hispaniola saare hispaanlastest valitsejaid kritiseeritakse selle pärast, kuidas nad pärismaalasi kohtlevad. Sevillas on paljud katku surnud. Me palume preestrite eest, kes on indiaanlaste metsiku kohtlemise hukka mõistnud ja palvetavad, et nad lõpeks, ning peavad eestpalveid surnute ja surijate eest. Püha amet saatis veel ühe kirja, mis rõhutas, et ustavad peavad ette kandma kõigest kahtlustest valekristlaste suhtes. Abtiss oli ülejäänud päeva palvetanud.

Mäekülge kloostrist allpool on astmeliseks tehtud ja nüüd loetakse seal õuna- ja oliivipuud. Meie kanad hauvad ja nokivad puude vahel ehkki me rebaste pärast hoolitseme, et linnud saaksid öhtul oma asikasse aetud. Me korraldame sel aastal erilisi missasid, et head saaks kindlustada.

Kevad 1518

Kaks külla tulnud munk palusid abtissilt luba minuga skriptooriumi *locutio* juures ühes meditsiinilises küsimuses rääkida. Nad otsisid raudmarutõbise koera hammustuse vastu. Nad sosistasid läbi võre skriptooriumis, et olid kuulnud uskmatute imerohust ja olid oma hammustada saanud venna pärast meeleheitel. Ma katkestasin oma

lühikese üheksa Avicenna traktaati, aga nende vargne agarus tekitas kahtlusi, et nad olid inkvisitsiooni nuhid. Kuna Avicenna oli kuulus arst, ütlesin neile, et ravimi retsepti, mille ma neile ümber kirjutasin, andis meile kaks sajandit tagasi kristlasest erak, kes oli siin mägides koopas elanud. Võib-olla on nad kuulnud tema järgi kirjutatud raamatust? Väga püha mees. Ravimi koostise oli talle antud Püha Hieronymos. Hoiatasin neid, et ravim mõjub ainult siis, kui seda antakse puhta südamega ja samal ajal loetakse spetsiaalset palvet neitsile ja pühale Antoniusele.

Kõik ei oska lugeda.

September 1520

Selle aasta hilissuvel tulid kadunud kuninganna jälgedes kaks kuninglikku printsessi, keda saatis hulk aadlidaame. Nende saatjaskond rühkus uhket vaatepilti. Tõldu vedasid lumivalged muulad ja neid järgisid kirkavärviliste lippudega ratsanikud, arvukas livreedes vahtkond ja hulk jesuiite. Printsessid korraldasid kabelis mälestusmissa oma vanavanematele Isabellale ja Ferdinandile ning nende lesestunud naise kuninganna Juanale, kes on suletud kloostrisse Tordesillases. Printsessid sosistasid, et sellest ajast peale, kui ta hulk aastaid tagasi kadus, hoidis ta abikaasa surnukeha oma kongis endale seltsiks ja ta ei pääst päris segi. Teised rääkisid, et lugu tema abikaasa laibast on vale, et Juana on täie mõistuse juures ja teda hoitakse vastu tema enda tahtmist vangis. Vaeseke, naine on võimetu kiriku jõu ja aadlike võimude suhtes, kes kuulutavad ta hulluks või nõdraks või mõeldakse, et õigustada tema kõrvaldamist.

Printsessid jäid kolmeks päevaks, võtsid missa, palvete ja söögi-ajal kloostri igapäevaelust osa ning panid koguni õlgkübarad pähe, et meie alas juurvilju korjata. Orbudekodu lapsed laulsid neile

kirikulaulu, meie arvates üsna ilusasti, ja pärast andsid nad igale lapsele kuldmündi, ka Salomele, keda nad pidasid üheks orbudekodu tüdrukutest. Printsessid uuendasid oma vanaema töötust kloostri kassast, kosta ja tegid enne lahkumist kloostrile helde kingituse. Pärast oli abtiss üsna kurnatud.

Salome istub pool päeva minu kõrval. Ta saab oma ülesanded teisi tüdrukeid valmis ja muutub rahutuks. Ta on ladina ja kreeka keeles tubli ning oskab lugeda itaalia ja natuke prantsuse keelt. Mõnõuan, et ta istuks vaikselt ja harjutaks kirjutamist, rõhutades, kui oluline on ilus ühtlane ilma tindiplekkideta käekiri – hoolimata teiste pisaraterohketest vastuväidetest, et see on võimatu. Ta trambib jalga, kui ma käsin tal vigased kohad ümber kirjutada, aga ta õpib ilusa ühtlase käekirjaga kirjutama.

Abtiss hakkab andma Salomele väikesi kirjutaja ülesandeid, nagu sulgede teritamine või tindi segamine, ning kuna Salome on hoolas ja peseb alati enne käsi, kui ta raamatut katsub, lubab abtiss tal meie kauneid illustreeritud missaraamatuid vaadata. Mõned väga peened need on meie patroonide annetused, milles kuldsed tähed ümbritsevad pilte, kus on kõige kaunimate üksikasjadeni kujutatud pühakuid ja ingleid ja neitsit, losse ja kuningaid, loomad on nii peenelt joonistatud, et isegi nende tillukesed vurrud on näha; põllud ja metsad, pilved, kuu ja tähed – sädelev pilk taevalikku maailma. Salome armastab need sama palju nagu abtiss ja mina, ja tal on ka kloostriis olevate maailma suhtes peen vaist arenenud.

Talle ei meeldi paljud palverändurite annetatud maalid – need kauni käsikirjaga võrreldes on need sageli üsna viletsalt joonistatud, tahtejõu võit oskuste üle, aga abtiss nõuab, et me peame kõik sellised maalid üles riputama. Pime koridor, kust me igal hommikul *sala de las niñas*esse minnes läbi läheme, on täis kõige jubedamaid neist.

Aga orbude kaasavaraga satub meile mõnikord peenemaid maale ja Salome aitab abtissil valida, milliseid neist *sala de las niñas*esse riputada. Seal on pilte Neitsist ja Jeesuslapsest ja lapspühakutest, mille

ilmsel värvides, tundlikes nägudes ja peenelt täiuslikes taustadega, millest õhkub jumaliku armu soojust, võib tabada itaalia kunstniku mõjutusi. Need pildid muudavad *sala de las niñas*e orbude elu mõnemeelsaks paigaks.

Viieteistkümnenda aastalt on Salome oma vanuse kohta pikk, tal on tühjendunud silmad ja minu kuldsed juuksed, enne kui need olid lühemad. Ta ei saa aru, miks ta ei võiks juba noviitsirüüd kanda. Talle meeldib, et iga asi omal ajal, ehkki mu süda on tema tuleviku pärast murets täis. Ehkki mina olen nunnana rahu ja rahulolu leidnud, ei ma olin kunagi armunud, näen ma, et minu tütres on samasugune viimse kireks. Ma ei tahaks, et ta oleks kohustatud nunnaks minna nagu orbudekodu lapsed, ometi ei näe ma võimalust, kuidas ta saaks kogeda elu väljaspool kloostrit või abielluda. Ja muidugi ei tahaks ma teda üksinda ära. Kui ma mõtlen, mis oleks Salomele elu parem, kujutlen, et meil Alejandroga õnnestus Portugali põgeneda. Meil arutaksime pikal talveõhtul tule paistel Salome ja meie tuleviku. Aga kahetseda oleks tänamatu. Salome elu on minu käes.

Suvi 1521

Salome on kuusteist aastat vana ja on lõpuks igatsetud noviitsirüüd saanud. Ta peab seda võrreldes koolitoaga ametikõrgenduseks ja arvab, et on nüüd võrdne teiste tüdrukutega, kes selles vanuses noviitsiks saavad. Ta on elav ja armastav ja koerust täis.

Aprill 1523

Mis ometi on juhtunud! Eile õhtul ilmutas asutajanna ennast min käigus abtissile, see toimus nii kiiresti, et abtissil oli vaevalt aega taibata, mis toimub, enne kui asutajanna oma juhised andis ja kutsus Inkvisitsioon jõuab Las Golondrinasse, ehkki pole kindel, millal abtiss peab tegema korraldused, et saata meie medaljon ja pühakirja turvalisse kohta. Gran Canariale tuleb asutada meie ordu misjoniklooster. Abtiss peab välja valima kaksteist naist, kes teele asuvad neli pühitsetud öde, neli noviitsi, kes pole veel lõplikku tootust saanud, ja neli keskealist ilmikõde, kes valitakse tervisliku seisundiga terve mõistuse alusel. Kõige vanem nunn saab volituse toimida abtissina ja pihte vastu võtta ning üks seltskonnast peab täitma kirjutaja kohuseid ja reisipäevikut pidama. Aja jooksul järgnevad meie teised liikmed.

Seda kõike mulle kroonika jaoks dikteerides sammus abtiss skriptooriumis edasi-tagasi. „Ma ei tea, kas me peame medaljoni ja pühakirja kohe saatma või ootama, kuni misjon on valmis, ja saatma need hilisema saatkonnaga. Mis siis, kui need kaotsi lähevad, sest ma ei misin kirrustades?“

„Ehk on liigne ettevaatus eelistatud,“ vastasin. „Mäletate, millal hävingu rotid siin põhjustasid ja kuidas me lasime skriptooriumi seina sisse metalliga vooderdatud kasti panna, et kroonikat kaitsta. Me peaksime ootama, kuni teame, et Gran Canarial on olemas samasugune turvaline koht, kus kroonikat hoida. Kes teab, millised tingimused misjon Gran Canarial leiab või kuidas nad sobiva maja saavad. Võib-olla oleks parem oodata sõna, et kõik on valmis, ja siis võivad medaljon ja pühakiri teele asuda.“

„Jah, ma usun, et nii on kõige parem, öde Beatriz. Me ootame, kuni misjon on neile koha ette valmistanud.“

Juuni 1523

Abtiss pühendas end ettevalmistuste tegemisele ja kaks kuud hiljem oli kõik valmis. Abtiss saatis külast kaks meest korraldama misjonite reisi laeval, mis suundub Gran Canariale. Nad tulid tagasi kuu aega hiljem, et laeva kapten teenis maadeavastaja Kolumbuse juures ja misjonikond on heades kätes. Järgmisena tuli valida, kes peaksid asuma.

Abtiss pidas oma vanemate nunnade koguga nõu ja tuli tõsise ilmutusega minu juurde skriptooriumisse. „Me oleme nõukogus otsusele jõudnud, öde Beatriz, aga sina pead samuti otsuse langetama. Misjonil peab kirjutaja olema...“

„Kui soovite, et mina Gran Canariale läheksin?“ Ma olin hämmeldunud. Mu jalg teeb mulle nüüd nii palju vaeva, et sageli ei suuda ma ühelt kohalt tõusta, ja minu kirjutamiskäsi on tihti nii kange ja paistes, et ma ei saa sõnu kirjutada.

Abtiss raputas pead. Korraga teadsin, mida ta järgmisena öelda kahtles. Maapind mu jalge all hakkas vajuma, mu süda tõmbus rinnus kokku ja ma otsisin kirjutuspuldi külgedelt tuge.

Salome on noviitsidest kõige võimekam ja intelligentsem ning sa oled talle kirjutaja tööd õpetanud. Ta on küll noor, aga sobib kõige paremini uue kloostri kirjutajaks, ja ma ei pea sulle rääkima, kuidas kirjutamine on sajandeid aidanud ordu õeskonnaks siduda. Nüüd seob see meid üle mere. Ma ei saada teda ilma sinu nõusolekuta, aga sa oled seda nägu näinud, kui me oleme misjonist rääkinud.“

Olin küll. Nüüd muutus tuba mu ümber hämaraks ja miski tõmbas mu rinnus pingule, nii et ma ei saanud hingata. Kui järsku võib see muutuda! Teadsin, et Salome polnud mitte ainult valmis abtissile kirjutama, vaid kibeles minema, ehkki ta püüdis seda minu eest varjata. Abtiss ootas vaikides, ei kehutanud ega sundinud mind, aga minu keha oli selge. Ordu oli mulle ja mu lapsele varjupaika ja rahu pakkunud, kui ma arvasin, et maailmas seda enam pole, ning nüüd oli minu kohal oledule midagi anda ja pakkuda oma tütrele ainsat võimalust, mis

talle võis avaneda, et kogeda elu väljaspool kloostrimüüre. Ta on praegu kaheksateist aastat vana ja peaks järgmisel aastal nunnatööle andma. Tundsin eelaimust, et ei näe teda iial nunnarüüs.

Kogusin julguse kokku ja nõustusin. Salome tuli natukese aja pärast joostes, elevusest hingetu. „Oh, ema! Abtiss ütleb, et sa andad kirja. Ma igatsen nii väga minna, aga siis puruneb mu süda mõttest, et pead sind maha jätma!“

Lubasin, et jumal valvab meie üle ja ühendab meid palvetes ning kordasin abtissi sõnu päevaraamatust, mida Salome peab pidama. Ta heitis käed mulle kaela ümber ja lubas hingetult, et kirjutab täieliku aruande kõigest, mida näeb ja kogeb. „Suudan vaevalt uskuda, et sa kirjutajaks, ema! Ja abtiss lubas, et sina tuled järgmise nunnade grupi niipea, kui see on turvaline, et ma ei anna enne töötust, kui sina sinna jõuad. Me ei ole kauaks lahus. Ainult seni, kuni oleme uue kloostri vanadele nunnadele mugavaks teinud ja rajanud tee nende kändade lidele, vaesed vanad kullakesed!“ lisas Salome üleannetult. „Aga ma täidan oma uusi kohustusi ustavalt ja sa saad minu üle uhke olla. Ma laevad tulevad Gran Canariale ja lähevad, nii et ma saadan kloostri kirju täieliku ülevaatega meie tegemistest. Need lahutavad nii hõlpsalt su meelt, et sa soovid, et ma oleksin varem läinud!“ Siis oli ta piisalt mõttest, et peab minust lahkuma, ja oli paar viimast päeva ärevil, kurdades ootusärevuse ja kurbuse vahel.

Sama tundis kogu klooster, teenijatest kuni kõige vanemate nunnadeni. Sellest hoolimata tehti nimekirju, dikteeriti juhiseid, pakiti kirste ja pakiti neid ümber.

Liiga ruttu oli kõik valmis ja õhtul enne seda, kui nad teele saaden kuulas abtiss kõigi kaheistkümnepihti. Järgmisel hommikul pärast unetut ööd peeti eriline missa, söödi kiirustades hommikust, või pigem ei söödud. Meie närvid olid viimseni pingul.

Preester, kes oli pärast missat magama jäänud, raputati ärkvel, et ta loeks ette piiskopi lubakirja, õnnistaks meie üritust viia jumala sõna Gran Canaria paganatele ja takistada moslemi uskmatuid oma usu mürki levitamast. Kui koit mägede kohal puhkes, veeresid tollal

hunnid pöörde. Salome tõstis nahkkardina ja lehvitas nii kaua, kuni nad kadusid kaduist.

Kloostri ja mu südames valitseb tühjus, aga Salome kirjutab, kui nad kohale jõuavad, ning me kõik ootame nende kirju ja uudiseid nende minjast.

Järgnevatel kuudel klammerdusin selle mõtte külge.

Juuli 1524

Gran Canariaalt pole midagi kuulda, aga abtiss sai soovimatu läkituse kohalt ametilt. See kiri oli pahaendeliselt erinev nende tavalisest marmarist, et me iha, liigsöömise ja laiskuse suhtes valvel oleksime ning oleksime rangelt kinni eraldatuse nõudest kindlustamaks, et maailm meie pahedega meid ei määri... See kiri väitis, et neil on andmeid, et meie klooster varjab *Morisco* sohikut nagu õun ussi. Nad saadavad kirju tema isikut kindlaks tegema ja karistama neid, kes tema siinseid vastutavad. Abtiss on saanud käsu alustada uurimise jaoks võimalike kahtlusosaluste väljaselgitamist, et neid oleks siis võimalik kohutavalt käsitleda.

Ühtegi, et küllap leidis mu isa kloostriteenijate hulgast nuhi, ehkki ma ei ole mitte väga nutika. „Kui tänulikud me peame olema, et Salomed siin ei ole. Ja ta on läinud piiskopi erilise õnnistusega! Ma võin mõeldagi öelda, et siin pole *Morisco*’e lapsi,“ ütles abtiss.

Kui ta ära läks, tänasin kõigeväelist Salome pääsemise eest inkvisitsiooni uurimise käest ja kahetsesin oma igatsust tema järele. Jumal

September 1524

Deo gratias, uurijaid pole tulnud. Me olime kuulnud kohutavaid tegusid sellest, kuidas nad teistes kloostrites halastamatult käes otsisid, ja teadsime, et mõned meie ordust viiakse paratamatult visitsiooni kongidesse sealsetele nunnadele seltsiks. Me saime aga kordust tänu kohutavale haigusele, millega kaasnes köha ja palavik, valutavad liigesed ja põletav lööve. See levis meie laatsaretis ja siis ka budekodus, nakatades kõige vanemad patsiendid ja kõige väiksemad lapsed. Hiljuti on ka mitmed haigeid põetanud õed haigestunud ja kaks kõige vanemat nunna, keda haigus tabas, on surnud. Abtiss on mul kirjutada Pühale ametile hoiatava kirja, et paljud mehed palverändurite öömajas olid nakatunud. See põhjustas meestele kohutavat piinu nende privaatsetes kehaosades ja kui haigus muutis mõned neist pimedaks, vabastas see teised lihalikest kiusatustest, sest neil polnud enam vähimatki lootust oma iharaid tunge rahuldada.

Saime vastuse, et kindlasti saatis jumal kloostri selle nühkida meie pattude eest, et uurija lükkab oma külastuse esialgu edasi.

Haigus on nii tõsine, et oleme oma aiad hooletusse jätnud ja need on juba vilets. Me kardame talve. Head Abenzucarid annetasid meile oliive, kuivatatud viigimarju ja datleid, õli oma saagist, mis tähepärgi sel talvel paljude jaoks vahet elu ja surma vahel. Saabusid väikesed kaksikud tüdrukud, kaunid kaheaastased lapsed, uhkelt siidis ja liskivides nagu kaks kurtisaani. Nende kahekordne kaasavara kulus kevadel *polvorónes*'te koostisainete ostmisel marjaks ära. Aga nenda ema! Ühest lapsest loobumine peab olema piin. Kahest loobumise peab küll lausa surm olema.

Sala grande's leidis aset kahe meie kõige vanema orvu nunnaka pihitsemine, samal ajal kui üks orb haaras pidustuste ajal võimalusest lasta jalga noormehega külast ja tekitas suure skandaali. Me ei suuda aru saada, kuidas noored said kohtuda, et selline plaan välja haududa, sest tüdrukutel pole lubatud kloostrist väljuda. Ometi soovib mu sõbrad neile head.

Minu Canarialt pole sõnagi kuulda. Palvetan iga päev, iga tund, et ta naaseb ja Salome eest.

Mai 1526

Õel on ilm väga soe ning meie kitse- ja lambakarjad on sel aastal hästi kasvanud. Nende kellad teevad armsat häält, kui kari rohtu sööb ja pätsukesed laulavad jälle räästaste all. Aga kroonika – tegelikult minu töö – on hooletusse jäänud. Pärast Salome lahkumist on minu haiguse jalga korduvalt löönud põletik, mis ei lase mul kaua aega istuda, ja mu käed teevad mulle nii palju vaeva, et teinekord ei saa ma üldse kirjutada. Kui ma ainult leiaksin novitside hulgast mõne õpilase või abilise! Aga see on täpne töö ja neil, kellel kannatust pole, pole ilus käekiri, aga need, kes ilusasti kirjutavad, pole eriti vaimulikud.

August 1527

Õel sellest on neli aastat, peatume me iga kord, kui väravas kell heliseb, lootes, et viimaks tuleb sõnumitooja kirjaga meie misjonist. Nüüd asemel on kell helisenud seetõttu, et suvi on toonud suure hulga palverändureid ja haigeid. Nad räägivad, et katk on linnadesse tagasi tulnud, ja meil on palju kahetsemeid palverändureid, kes kardavad, et haigus on jumala karistus nende nurjatuse eest. Nii meeste kui ka naise nõu on rahvast pungil täis ja me palume jumalat, et suurem osa neist paraneks, enne kui teed läbimatuks muutuvad ning meile jätku talveks hulk lisasuid toita. Abtiss töötab sama palju nagu ükskõik

milline noorematest nunnadest. Lisaks laatsaretis põetamisele oli eile rakkes sibulate ja küüslaukude korjamisega, et neid keldris saadakse pakkida, ning meie viimaste poolvalmis virsikute mees saadakse panemisega. Aga ta jäi hingetuks ja viimaks õnnestus teda veenda, et ta laseks teistel töö lõpetada.

Juuni 1530

Lootus meie misjoni suhtes on kogunisti hääbunud. Igal kevadel on abtiss saatnud külamehi Sevilla sadamasse laevakaptenitelt küsima, mida nad teavad Gran Canariast ja sealsest Jeesuse pühade oodest ordu kloostrist. Aga ehkki paljud meremehed teavad Gran Canariast, pole ühelgi meie sõnumitoojatele midagi rääkida ja nad ütlevad, et meie seltskond on kindlasti piraatide küüsi langenud või laevahukko otsa saanud. Kogu klooster leinab nende kaotust.

Oktoober 1538

Eile tuli palverändur, kes väidab end kunstnik olevat ja vannub, et tasub meile ülalpidamise eest pildiga. Teame kogemusest, et see tähendab, et ta kavatseb jääda kauaks, sest need maalid võtavad mitu kuud aega. Abtiss oigas, et pattu kahetsevate kunstnike hulk, kes oma töid kloostrile annetasid, oli tõesti imeline – küllap elasid nad kurnurjatut elu. Ja kuna pildid on tavaliselt jubedad, langeb karistus meile peale. Abtiss ütleb, et enamik neist tekitaks Salomele naerukrambid. Ometi arvab ta, et me peame need kõik kuhugi riputama. Mõni neist leiab tee *sala grande*'sse, aga enamik riputatakse kõige pimedamate

koridoridesse. Abtiss nõuab, et ainult portreed võivad riputamise rippuda, ja kuna neid on vähe, säästetakse teda hullelt.

Märts 1539

Paastuaia magus lõhn täidab kloostrit öösel ja päeval. Õukond tellis *Sancta Santa* jaoks suure koguse ja rikkad perekonnad võtavad osu. Kõik õed ja ilmikõed küpsetavad neid kordamööda ja köögi-õunaid hoilavad ööpäev läbi tuld pliitide all. Aitan köögis nii palju, kui suudan. Vähemalt on ahjude juures soe, ehkki seismine paneb mu külma valutama.

September 1539

Päikesed on talveks lahkunud. Mu käed muutuvad kangeks ja mul on raske raske sulepead hoida. Mõtlen tihti oma pattudele ja märkan, kuidas juures hallust – pilvedes, ilmas ja sügise hääbuvas valguses.

Kevad 1540

Eile lähenevad lihavõtted, paastuaia pikad pimedad päevad on möödas, lumi sulab ja ehkki on veel väga külm, soojendab päike risti-õunat minusuguste vanemate nunnade konte, kui klooster ootab, et

soojad tuuled pääsukesed Aafrikast tagasi tooksid. Abtissal tervis ja sel talvel hea olnud ja ta veedab suurema osa ajast oma *locutio* ees istudes. Mina jagan oma aega – olen hommikuti skriptooriumis ja pärastlõunati aitan tal kloostri igapäevaasju toimetada. Abtissal nunnade õde, hiljuti leseks jäänud, tuli ilmikõena kloostrisse elama. See õde, õde Emmanuela, andis kogu oma abikaasalt päritud vara mulla ning ma olen tema varandust ja omandit katalooginud.

Mul jääb sageli õhust puudu ja ma ei usu, et läheb enam kaua, kui ühinen nunnadega, kes puhkavad koobastes kloostri taga nagu varakristlased Rooma katakombides. Siis asub üks orbudest minu kohale. Ma igatsen asjaliku abilise järele.

10. PEATÜKK

Las Golondrinase klooster, Hispaania, kevad 2000

Tüdrukud! Nii palju tüdrukuid korraga kloostris! Siis tüdrukud paigutati. Nüüdisaegsete tüdrukute üle kurtes ja üllatavalt kiiresti lõpetades juhatas õde Teresa Menina läbi kloostri varjuliste käikude kogu tema tuppa, kus ootas lõunasöök.

Menina üritas abi pakkuda. „Tõesti, õde Teresa, te ei saa toitu mulle tuua. Lubage mul nunnadega koos süüa. Ma võin aidata süüa valmistada ja nõusid pesta. Kodus ma...”

Õde Teresa raputas kangekaelselt pead ja pöördus tagasi inglise-hispaania segakeele juurde. „Palverändurid peatuvad, me panime nende eest hoolitsema. Nunnade tavad, me sööme alati omaette ja koolame, kui õde püha raamatut loeb. Kui me räägime, siis kloostri nunnadest, see pole võorastele. Vanadel aegadel, kui palverändurid tulid, oli meespalveränduritele üks ruum söömiseks ja naistele teine ning mehed ja naised kuulasid söögiaegade ajal pühasid raamatuid, samamoodi nagu nunnad. Nüüd pole palverändureid, me panime katkise nunnad nendesse ruumidesse. Vett tuleb sisse, katus variseb varsti kokku.” Õde Teresa kehtas rusutult õlgu. „Aga me toidame sind, ära sure.”

Menina hüüatas: „Mehed? Te lubasite kloostrisse mehi?”

„Oh, vähesed mehed, haiged mehed, surevad mehed, pattu kahetsetud mehed, *palverändurid*, jah. Nad on naistest eraldatud, eraldi söögikohad, eraldi üks kabelisse, isegi eraldi laatsaret, suure väravaga. Värav on

lukus. Sama asi kabelis. Nii et nad saavad jumalat kummandada, nad sat kuulata, mitte näha naisi, keda nunnad naiste laatsaretis ravivad. Ilmikõed ravivad mehi. Kui nad tahavad nunnadega rääkida, nad nad seda *locutio's*, selles, mida sa nägid. Ainult kui preester või munk võib abtiss teda näost näkku näha.“

„Kõlab natuke hullumeelselt... ma tahtsin öelda, et nõuab väga suurt vaeva, et mehi ja naisi lahus hoida,“ ütles Menina. Ehkki ta polnud tunnistama, et ükskõik kui hullumeelselt see ka ei kõlanud, sobis talle gude eraldamine talle praegu väga hästi.

„Nüüd meespalverändureid ei ole. Päh!“ Öde Teresa raputas kätt tundlikult pead. „Mehed pole enam nii head nagu vanasti. Ei ole, ei ole, siis ka nii head, sellepärast tulid paljud inimesed siia ja kahetsesid. Nüüdsel ajal inimesed väga pahad, ei kahetse. Ei muretse pattude pärast. Ei mõtle jumala peale, nad arvavad, jumal ei näe neid. Nad unustavad oma usu. Nad unustavad oma kohustuse. Oma perekonda. Mõtlevad kes teab mida. Siis kes teab, mida nad teevad.“

Menina ees kõndiv öde Teresa peatas äkki oma nutulaulu ja taastis hapra käe vastu seina, nagu soovides hinge tõmmata või nagu tehes miski talle haiget.

„Isegi Alejandro unustab. Ta oli altaripoiss, kandis *Semana Santa* ajal pilte. Tema isa oli vana vabariiklane, oli siin politseinik, tal oli palju lapsi, vihkas kirikut, ei rääkinud preestriga. Aga tema naine, Alejandro ema, ta nõudis, et lapsed oleksid ristitud, leeritatud. Ta oli hea tüdruk, isegi kui abiellus mehega, kes kirikut vihkas. Lapsed kasvasid suured, üks, siis teine, tulid kloostriisse Tiaga jumalaga jätma, rääkisid, et nad on liiga vanamoodne, pole töökohti. Nad läksid Madridi, Zaragozasse, kolm läksid Salamancasse, üks tüdruk läks Londonisse ülikooli, see kohtus mehega, abiellus.“

„Ja Alej... kapten, miks tema ei läinud?“

„Alejandro, kõige noorem, on viimane. Ta sündis, kui ema arvas, et rohkem lapsi ei tule. Haa! Ta üllatus. Aga ta suri, kui poiss oli viis aastat vana. Siis kui poiss oli kaheksateist, tema isa tuli minu juurde küsima, mida Alejandroga teha. Ta oli koolis väga tark, õppis inglise keelt, leidis võimaluse aastaks Ühendriikidesse kooli minna, elas

politseiniku perekonnas. Siis tuli koju. Mina arvasin, see oli hea mõte, aga isa ei kuulanud. Ja kui Alejandro läks, oli seal tüdruk, kes talle väga meeldis. Ja aasta pärast ütles ta oma isale, et ta tuleb veel koju, ta õpib Ameerika Ühendriikides. Isa istus *locutio's* saalis, et ei luba, aga ma hoiatasin teda, kui ta viimasele lapsele luba annab, jääb poiss Ameerikasse. Aga Alejandro isa ei kuulanud jälle ja jäi kahetsema.“

Menina arvas, et igaüks, kes öde Teresat ei kuula, peabki kahetsema. Ta ei raiska aega, et neile põhjust selgitada.

Alejandro oli seal viis aastat. Ta käis ainult kaks korda kodus. Igal korral mõtles tema isa, et nüüd ta tuleb koju ja jääb. Aga kui Alejandro lõpetas, oli tema isa kurb. Alejandro tahtis Ameerikasse jääda. Ta ei tahtnud politseinik olla, võis ameerika naisega abielluda. Ja siis oli tema isa suremas. Siis tuli Alejandro koju ja tal oli piinlik, et ta isa nii üksi üksi jättis. Ta lubas isale, et jääb. Aga siis ta tegi seda, mis ta tahtis... Alejandro on politseinik, jah, aga mitte nagu tema isa. Ma mõtlen, võib-olla ta õppis Ameerikas halbu asju.“

„Ei!“ Menina küsis: „Missuguseid asju?“

Jah, ma arvan, tal on politseiniku kohta liiga palju raha. Tema isa oli suur pere, polnud kunagi nii palju raha, aga siin pole kellelgi palju raha, nad saavad hakkama. Alejandro elab oma isa majas, on vabariiklane, naist ei ole, lapsi ei ole, pole öde, kes süüa teeks, maja korras. Ta kulutab palju raha isa maja peale, ütles, et tegi selle korda. Aga Ameerika *novia* jaoks, kes varsti tuleb – vesi ei tule kaevust, peab olema vesi, peab olema vannituba, kolm vannituba, elekter, uus köök, maja suuremaks, ta rääkis basseini! Veoautod tulid suure hulga küttega, plaadid ja torud ja isegi kü... külmutuskapp, ma arvan, et nad nimetatakse nii. Mehed tegid mitu kuud tööd, et maja oleks tema jaoks jaoks paale. Kogu küla ootab, et teda näha, ta peab printsess olema, aga maja oli küll valmis, *novia* ei olnud. Alejandro läheb natuke ajaks tagasi Ameerikasse, tuleb siis tagasi. *Novia* ei ole. Naist ei ole. Ma arvan, ta on väga õnnetu.“

Hmm, mõtles Menina, võib-olla sellepärast oligi ta kaptenile vastumeelseks muutunud – sest temagi oli ameeriklanna.

„Ta ostis kiire auto, kuulas valjult muusikat, tegi isegi ise uues köögis süüa! Siis ta sõi üksi! Oli väga üksik. Ei rääkinud *novia*’st.“ Õde Teresa raputas pead. „Need asjad ei ole head! Aga kõige hullemad on tema *tüdrukud*! Phähh! Nüüd tal on palju tüdrukuid! Väga halvad tüdrukud kõrgete kontsadega, liiga lühikeselikutega, näitavad oma jalgu tervenisti. Nende kõhud! Tänapäevased tüdrukud ei häbene midagi. Nad tõmbavad sigarette. Vastavad oma nägu. Näitavad kõigile kõike. Ei taha kodus olla, lapsi kasvatada, perekonna eest hoolitseda. Ma mõtlen, nii halvad tüdrukud Alejandrost on saanud *playboy*!“ Õde Teresa hääles oli kurbust ja meeleheidet.

Kapten Fernández Galán ja *playboy*? Mõistus keeldus seda uskumast. „Aga te ei käi kloostrist väljas, õde Teresa, kuidas te seda kate teate?“ küsis Menina naeruturtsatust maha surudes.

„Ahaa! Mis sa arvad? Külas on vanad naised, nad tulevad igal hommikul missale, pärast tulevad *locutio*’sse. Nad näevad kõike, nad räägivad mulle kõigest.“ Ta hakkas uuesti minema. „Kõigest!“ kõnles rahulolevalt.

„Sa aru.“ Hulka vanu naisi oli lihtne šokeerida ja Menina tundis kaastundesööstu kapteni vastu, kes oli siin lõksus surevale isale andmis- lubaduse pärast. Aga ta mõtles, kas õde Teresa vihjas sellele, et kapten oli korrumpeerunud politseinik, võttis altkäemaksu? Selles jumalaga hüljatud kolkas? Kelle käest? Mille jaoks?

„Ma olin vihane, kui Alejandro su siia toob,“ jätkas õde Teresa, kui nad Menina toale lähenesid. „Ma mõtlesin, siin on veel üks paha tüdruk. Aga kui sa räägid, ei ole sa selline nagu teised. Nii et ma ütlen jah, sest ma näen kõrvadega.“

Menina raputas selle loogika peale pead. Nüüd olid nad jõudnud Menina tillukesse tuppa, kus väikese veinikarahvini juures ootas kandik leiva, juustu, oliivide ja apelsiniga. Kujutage ette, vein lõuna ajal! Menina mõtles, kuidas vältida seda, et ülejäänud päevaks siia paanida

õde Teresa oli veidike klaustrofoobiat tekitav. Kui õde Teresa lahkuma läks, küsis Menina: „Kas ma saaksin kusagil õues olla? Rõdul? Kas on midagi, mille nimi on, hm, *jardin de peregrinos*?“

„Rõdu ei ole,“ ütles õde Teresa. „Ahaa! Aga jah! Palverändurite aed. Ma näitan sulle kohe,“ ja hakkas minema mööda teist koridori, mis oli kitsam ja pimedam kui ülejäänud, seinad olid suuremas osas kaetud, ainult paaris raamis rippus midagi, mis meenutasid tuhandeid puulõikeid. Lagi oli madalam ja siin haies mädaneva puidu, mädanenud mürja krohvi ja väikeste surnud loomade järele. Plaadid koridori põrandal olid muutunud kildudeks ja tolmuks, mis nende jalgade all liikusid. „See on kloostris vana osa.“

Jah, seda nüüd küll, mõtles Menina jalge ette vaadates.

Nad peatusid kõrgete puust luukide ees ja õde Teresa tõusis kiki- rades, et vana roostes põikpuuga jõudu katsuda, kuni Menina ütles: „Lahage minul,“ ja selle lõpuks lahti sai.

Luukidega kaetud uks avanes poolenisti, vajus hingedelt maha ja avanes lahti, lastes päevavalgust koridori. Väljas osutus esmapilgul üsna väikeseks kloostriaiaks, mille tagumises ääres oli kalju, ning see oli rooside, jasmiinide ja umbrohu alla mattunud. Tihnikus õitses mõni kuldne apelsinipuud ja kõrgel kaljuseinas olevas võlvitud nišis nähtas Menina ajahambast puretud skulptuuri.

„Kõegi pole ammu kasutanud,“ ütles õde Teresa ja osutas kalju- nišis kalju alla seatud merekarbikujulisele samblaga kaetud alabast- ri vagnale. „Allikas.“ Oli kuulda vee tilkumise heli.

Vesi? Meninal oli janu. Roostes pump vannitoas andis kummalist punast värvi vett ja ta ei julgenud seda juua, aga siinne vesi oli puhas ja ta võis lennujaamast ostetud plastpudeli vett täis lasta. „Kas seda võib juua?“

„Muidugi, see on mägedest, puhas. Siin on palju kaevusid – olen kaevanud küll palju – ja allikaid. Kloooster saab alati mägedest vett. Varem olid meil ämbrid, väga, väga rasked kanda. Aga siis me moderniseerisime, pumpadega on lihtsam,“ seletas õde Teresa rahulole- valt. „Aed oli naispalveränduritele,“ selgitas ta. „Et siin istuda, siin

on vaikne, saab palvetada ja mediteerida. Pühasid raamatuid lugeda. Eriline koht. Siin on hea olla, ma arvan.“

Menina nägi, et sellesse minidžunglisse polnud keegi juba pikka aega jalga tõstnud, ja ta lootis, et ei leia siit kõrge umbrohu all ammu kadunud palveränduri luukeret, aga vähemalt oli see vanas Aeda ümbritses kolmest küljest marmorpink, millel sai istuda. Ta trampis pingini jalgraja, siis tallas veel heina ja rohtu maha, tehes rajaja allika juurde, ja rõõmustas oma raskete saabaste üle. Fotoaparatuur oli olnud kohvris, nii et ta ei saanud pildistada, aga ta otsustas, et kirjastab aiast visandi, et see vanematele saata, kui ta järgmisel nähtu Madridi läheb.

Kuni Menina rohtu tallas ja mõtles, läks õde Teresa minema. Menina tõi oma tühja veepudeli ja täitis selle kuju alt nirkseva vee. Ta tõstis pudeli ja vaatas vett, aga see oli selge, ei mingit puru ega midagi, vähemalt mitte silmanähtavaid amööbe. „Terviseks,“ ütles ta, ja läks tagasi oma tuppa, et lõunat süüa.

Harjumatu veinijoomine keskpäeval ja ajavahe tegid Menina uuesti uniseks, ta tõmbas end voodis kerra ja jäi tukkuma. See oli suhteliselt rahutu uinak, mida häiris tunne, et keegi hüüab teda, tirib teda teadvuseloleku piirile, enne kui ajavahest tingitud väsimus ta uuesti unustab. Ta ärkas segaduses, hõõrus silmi ja püüdis meenutada, mida ta teeb võõras toas, kus hiline pärastlõunapäike heitis põrandale raudvõre varju. Kas ta oli vanglas?

Siis meenus Meninale, kus ta oli, ja ta laskus oiates pikali, mõeldes oma vanematele ja sellele, kui endast väljas nad nüüdseks juba on. Nad helistasid igal juhul hostelisse ja said teada, et keegi polnud teda näinud ega omanud mingit aimu, kus ta oli, aga Menina ei saanud selles suhtes absoluutselt mitte midagi ette võtta. Nad süüdistavad Beckyt, helistavad politseisse ja ilmselt FBIse ja jumal teab kuhu, aga on sellest midagi kasu? Kui kaua aega läheb, enne kui keegi Hispaania politseile elu sisse ajab, et nad teda otsima hakkaksid? Ja kuidas nad ta leiaksid? Ilmselt ei liiguta Hispaania võimud end enne, kui pühad lühikesed on. Sellepärast oli kapten tema ainus side välismaailmaga ja ta suhtus

alati ettevaatusega. Mis oli nii pakiline, et too ei saanud isegi lühikesed aega külast lahkuda?

Menina otsustas, et ei saanud enam kauem edasi lükata pesemist ja vahelduvas vannitoas. Ta võttis seljakotist väikesed tualett-tarbed, aga Lyn oli sinna pistnud, teise vahetuse aluspesu, sokid, paarid käsirätid ja isegi dressipluusi, mille ta oli unustanud. Julgustades seebitas Menina end pumbast tuleva jäise vee all ja hõõrus kogu keha pähe. Lõdisedes mähkis ta end hommikumantlisse ja pesi käsi, kui suutis, pesu. Uuesti oma kongis, riputas ta märja pesu kuivatusse ja üritas juukseid kammida, kui õde Teresa ja teine vana nunn, kes tutvustati kui õde Clarat, ilmusid õhtusöögi ja uue küünlaga.

Õde Clara oli väike kuivetunud naine, veel vanem kui õde Teresea, ja tema suu liikumisest võis järeldada, et ka hambutu. Aga tal oli lahke nägu ja kortsuderägastik tema näol vormus naeratuseks, kui ta värisemata tervitas: „*Deo gratias*.“ Ta silitas Menina põske, ütles talle mõned sõnad hispaania keeles, et sellest on kaua aega, kui neil viimastel nii noor külaline oli, ja ta oli väga teretulnud, ja ta lootis, et Menina siinviibimine õnnistab teda rahu ja lohutusega.

Sin pistid kaks vana nunna käed varrukates risti ja õde Teresa hakkas rääkima aeglases kaalutud hispaania keeles, nii et nii Menina kui ka õde Clara temast aru said. „Ma arutasin teiste õdedega seda, kui Alejandro maalide kohta rääkis.“ Õde Clara noogutas innukalt. „Me oleme töötanud surmani siia jääda, aga see on tõsi, et meil on raha. Meie Ainus, mida me saame raha teenimiseks teha, on *polvoronés*eid küpsetada ja inimesed aitavad meid, kui saavad. Meie oleme oma ordus praegusel ajal pole tüdrukutel kutsumust. Mõni õde on vana, mõni õde Clara ja mina ega saa voodist tõusta. Mõni on haige ning mõni ravimeid ja sooja tekki. Me kannatame oma ebamugavust, nagu me tahab, aga isegi lihtsal elul on oma vajadused, et me saaksime siin jumalat teenida.“

Õde Clara pistis vahele: „Ja kui jumalal on meie jaoks uut tööd, siis me oleme valmis.“ Ta noogutas uuesti, nagu oleks kohe valmis uue missiooni alustama.

„Miks kirik ei aita? Teate, neil on kindlasti mingi sotsiaalfund, ei usu, et katoliku kirik jätaks nunnad nälga,“ ütles Menina abivalm. „Kas te pole küsinud?“

Õde Teresa mõtles hetke, enne kui vastas: „Las Golondri on väga vana religioosne asutus, võib-olla maailma vanim, meil võisid olla Roomaga... kerged eriarvamused, kaua aga ei gasi. Inkvisitsioonile ei meeldinud meie klooster, aga ma arvan, Hispaania kuninganna kaitses meid. Sellest hoolimata nägime me vaeva, et Roomat mitte tülitada. Õde Clara ütleb, et võib-olla juba saatis nüüd sinu meid aitama. Nii et ma ütlen sulle, jah, kloostris on palju maale. Kõik on vanad, mõni võib hea olla, mina ei tea, pole näevad kohutavad välja – minu meelest –, aga me ei öelnud kunagi ei, kui keegi need meile kinkis. Vana skriptoorium ja *locutio* abtissi poolel on ainsad kloostris osad, mida me kasutame. Seal on mõned maalid, mõned portreed, võib-olla on need kõige paremad, sest abtiss vaatas neid. Nüüd me istume nendes ruumides. Need portreed on head, need on seltsiks. Ja *sala grande*'s on palju teisi pühunnikus koos, aga me pole *sala grande*'t palju aastaid kasutanud, et ma ei tea, mis seal on. Ja *sala de las niñas*'es samuti, ma arvan, et Clara näitab sulle. Tema on ainus allesjäänud nunn, kellel on pidev dega tegemist olnud, võib-olla mäletab ta midagi. Kui sa häid puuleiad, siis otsustame, mida teha. Sa võid puhastamise jaoks kausid leiba võtta.“

Kanade leiva mainimise peale turtsatas õde Clara, kõlgutas end edasi-tagasi ja noogutas peaga üles-alla. „Klukk, klukk!“ hüüatas ta lõbusalt ja jäljendas raasukesti söövaid kanu.

Menina mõtles, kui palju õde Clarast tegelikult abi on.

Siis võpatas õde Clara, nagu oleks keegi teda hammustanud. Tema pilk oli naelutatud medaljonile, mille Menina oli jätnud lauale kõnni valguse sõõri. Õde Clara sikutas õde Teresat varrukast ja sosistas talle hispaania keeles midagi, mis pani õde Teresa üllatunult hüüatama. „Õde Clara ütleb, et sul on püha medaljon. Sa ei ole katoliiklane, kuidas sa selle said?“

Kui vanemad adopteerisid mind lastekodust. Medaljon oli mul juba, kui nunnad mind enda juurde võtsid, ja nad ütlesid, et peaksin selle hoidma. On see midagi erilist?“

Õde Clara võttis medaljoni, pööras ringi ja vaatas veel pingsamalt. Ta sosistas ta jälle midagi õde Teresale, kes hõõrus sõrmedega medaljoni ja vastas sosinal teisele nunnale. Õde Clara suu vajus lahti ja ta ütles Meninat.

„Ah! Klooster? Seda sa ei rääkinud,“ nähvas õde Teresa.

„Ei, ei rääkinud. Ma ei arvanud, et see on oluline...“

Õde Clara on hispaania nimi, eks ole? Hispaania keeles tähendab sinu naisteenijat – või mitte teenijat, õuedaami. Sa tead maali „Las Infanta“? Velásqueze maal? Infanta ja tema kaaslased, tema „õuedaami“ Prados?“

„Aa, see maal! Jah, muidugi ma tean seda. See on nii kuulus, kõik teavad seda.“ Hispaaniakeelne vestlus oli kurnav ja Menina tundis kiiret segadust – kuidas nad korraga medaljoni juurest Velásquezeni maalini jõudsid?

„Ah! Nii et sa oledki Menina! Hmmm, nagu see maal. Aga Andres ütles, et sa ei otsi Velásquezt, vaid Tristan Mendozat. Kui sa teisele rääkisid, siis õde Clara teadis seda nime.“

„Ah!“ Menina oli tõesti segaduses.

Jah, Õde Clara ei mäleta asju, mis juhtusid täna hommikul, ja on ikkagi nagu laps, aga mis juhtus ammu, jah, seda mäletab ta hästi. Õde Clara oli noviits, oli tema tööks maalide nimekirja koostamine.

Menina läks inglise keelele üle. „Inventuur? Õde Teresa, andke andke, aga ma kardan, et ma olen liiga väsinud ega saa midagi aru, mis hispaania keeles räägite.“

Õde Teresa läks samuti abivalmilt inglise keelele üle. „Ta on kindel, ja sa tead aruandesse Tristan Mendoza.“ Õde Clara kordas nime ja ütles midagi. „Võib-olla mitu korda, ta ei ole kindel,“ ütles õde Teresa.

Menina arvas, et ilmselt mängib õde Clara mälu talle vingerpussi, aga ta ei tahtnud ebaviisakas olla. „See oleks... uskumatu. Kui kloostril

oleks üks tema maal, võiks see palju raha väärt olla, nii et me peaksime kindlasti seda otsima. Ja teate, kui Tristan Mendoza oma maalid neeris, maalis ta oma nime alla pääsukese, täpselt nagu see väike tolli medaljoni küljel. Mu isa ütleb, et see on pääsuke, hm, *gatund* sest tal on kaheharuline saba. Nii et ma mõtlesin, et miks ta seda tegi ja sellepärast ma...“

Õde Teresa katkestas teda. „On õhtupalvuse aeg. Kunagi palvestasid kõik nunnad *Semana Santa* ajal kogu öö, aga nüüd valvame lühemaks mööda.“

Ta pani medaljoni käest, käsi vanadusest värisemas. „Tule, Clara,“ käskis ta uuesti hispaania keelele üle minnes.

Õde Clara kuuletus alandlikult ja kui nad ära läksid, märkas Menina, kui kõhnad ja haprad mõlemad vanad naised välja nägid. Nende rüüd olid kulunud ja paigatud, servad narmendasid. Vanad vanakesed! mõtles Menina. Siin pidi olema *midagi*, mida nad saaksid müüa, ja tal oleks parem see üles leida, sest keegi teine seda ei teinud. See aitaks tal äraminekuni aega viita ja kui ta ei leia *midagi*, müüa müüa, noh, siis peab ta *midagi* muud välja mõtlema, et nunnasid ei data. Pealegi, mis siis, kui siin kloostri oli Tristan Mendoza maal? Kas see vast teema lõputööks!

Nälg tuletas talle toitu meelde. Ta luges jälle küünlavalgel reigjuba süües samal ajal külma aedviljaomletti ja juues väikese kannu vein. Ta püüdis leiba tagavaraks jätta, aga tal oli kõht nii tühi, et ta sõi selle ära. Siis puhus Menina ära küünla, mis oli liiga lühikeseks põlenud, aga ta polnud sugugi väsinud. Kuidas inimesed küll enne televiisori ja pehmes köites raamatuid hakkama said? Ta vähkres ja keeras end kloppis kühmulist patja ja soovis, et oleks juba järgmine hommik. Algas all külas jälle laulmine ja trummipöörin. Menina soovis, et saaks näha, mis seal iganes toimus. Võib-olla oli võimalik palverändurite tagumises servas kalju otsa ronida ja sealt vaadata? Pealegi oli tal jalg ja veepudel oli tühi.

Menina otsis kobades tikke, süütas selle, mis küünlast veel alles oli, ja otsis tühja plastpudeli. Ta pani saapad jalga, mässis voodilt võetud

õõtsade ümber ja vaatas välja. Koridoris oli kõhe, aga kui vanad naised pimedas tee leidsid, ei tohiks siin muretsemiseks palju põhjust olla. Ta astus vapralt pimedusse, püüdes vältida katkisi põrandaplaate ja valgussõoris, mille tema küünal sammu või kahe ulatuses heitis. Kui tasku sällitamiseks seinal hoides jõudis ta luukidega usteni, siis need rippusid lahtiselt ümber heledama nelinurga koridori tinte pimeduses. Öö oli õues jahe, aga õhk oli pärast sees valitsevaid tihedat tärke ja pea kohal särasid tähed. Menina tundis lõkke lõhna ja kuulis laulu ja ebaühtlase muusika taktis plaksutamist.

Menina tundis lauget kaljut, mis oli päevasest päiksest ikka veel soe, ja ta otsis käsikaudu teed väikese tilani, kust vesi vaagnale voolas. Ta astus pudeli ja jõi, siis puhus ta küünla ära, tõmbas teki tihedalt ümber ja istus oma kookonis, vaatas tähti, kuulas vee rahustavat solinat ja kuulis pimeduses valjenevaid hääli. Kas selline tunne oligi nunn olla – kloostrist väljaspool läks elu edasi, sa võisid seda kuulda, isegi haista, aga ei saanud seda kunagi näha ega selles osaleda? Menina polnud kloostrite peale mõelnud lapsest saati, kui vanemad näitasid talle pilte kloostrist, kust nad olid ta leidnud. Talle meenus nüüd, kui kurvad nad olid, kui talle tollest paigast rääkisid; pärast Menina äraminekut oli kloostrilooline rahvamass seda rünnanud ja mitu nunna oli tapetud.

Midagi ei räägitud esimeses baptistikirikus *midagi* kloostritest. Alles Holly Hillis renessanssi õppides oli ta kloostritest rohkem teada saanud – nunnad pidasid koole ja haiglaid, haldasid varasid ja isegi kirjastusi, etendades religioosseid näidendeid publikule, kes istus *locust* kottidega. Heade sidemetega nunnad mõjutasid isegi poliitikat. Nad tellisid koguni kunsti- ja muusikateoseid; mõned kloostrid olid suured kinnistustootjad. Nad olid moodustanud ühiskonnas olulise jõu, isegi kui nad elasid maailmast eraldatud paralleelsele.

Korraks torkas Meninale pähe, et kuna tal oli nii palju muud, millele mõelda, polnud ta eile lõunast saati bussis Theo peale mõelnud. Palverändurite aias istudes, muust maailmast eraldatud, tõmbas Menina sügavalt hinge ja puudutas kohutavaid mälestusi, nagu

katsuks tuikavat hammast, et näha, mis tunne see on. See polnud kunagi olnud, aga praegu oli ta väljaspool ohtu ja rahulik. Tahtmata lükkas lühkuda, istus ta tähti vaadates, kuni lauljad väsisid ja laulmine lakkas. Ta teadis, et parem oleks püüda magada. Menina tõusis ja sirutas kaela, otsis kobades tikke, et klaasis küünlajupp süüdata. Kostis nõrka kähinat – tuules liikuv taim, salamander või ehk hiir. Ta tõstis küünlad, aga ei näinud midagi. „Head ööd,“ sosistas ta sellest hoolimata.

11. PEATÜKK

Las Golondrinase klooster, Hispaania, kevad 2000

Menina tõmbas õhukese padja pea peale, et lärmi summutada, aga see ei aidanud ja muutus valjemaks. Õde Teresa hüüdis kiledal häälel kireva sisse: „Deo gratias!“ ja virutas hommikusöögikandiku lauale. Menina sundis end istuli tõusma ja lükkas juuksed silmade eest.

„Hääl!“ pomises ta, üritades unesegaselt aru saada, kus pagana heli ta on, mis päev parajasti on ja mis sellist jumalavallatut lärmi tekitab. „Gracias!“ Ta ajas end istukile. Teisipäev. Täna oli teisipäev. Kõrghaagne koor tema akna taga oli mingi narkolaksu all.

„Hästi, nüüd oled sa üleval, nii et ma ütlen sulle, sa lähed tunni aja pärast, pärast missiat,“ ütles õde Teresa, „koos õde Claraga abtissi ruumidesse pilte vaatama. Mina pean minema kabeli ukse lahti tegema, saad need missale laskma.“ Õde Teresa kiirustas minema.

„Hea küll, si. Suurepärane. Aitäh.“ Menina hõõrus une silmist ja mõttis endale meelde, kus ta oli. Ta vajus uuesti seinale, rüüpas kätt ja sõi mandlileiva viilu nii aeglaselt kui suutis, et sellest kaueks jatkuks. Siis haaras ta käteräti ja hambapasta ning läks mööda koridori vannituppa. Esimene asi, mida ta tagasi tsivilisatsiooni jõudes mõtles lubab, on pikk kuum dušš.

Kui õde Clara tuli, haaras Menina märkmiku ja pastaka ning järgnes vaiksest kasvununnale läbi koridoride labürindi, kuni nad kuulsid istikuga purskkaevu vulinat. Õde Clara juhatas teda mööda sammasaastaga ristikäiku sama ukse juurde, mida Menina oli päev varem

kasutanud, ja nad olid jälle hämaras *locutio* salongis. Menina tundis, et hakkab kloostri labüridis juba orienteeruma.

Õde Clara sikutas teda käsivarrest ja osutas laual seisvale suurt korvile, kus olid leivatükid. „Alejandro. *Pobres pollos!* Vaesed kangad turtsus ta.

Meninal oli töötamise jaoks valgust vaja. „Ma ei näe,“ ütles ta hispaania keeles.

„Aa,“ ütles õde Clara ja paistis üllatunud olevat. „Sinu jaoks on pime?“ Ta tõtserdas kaugema seina juurde ja sikutas rasket kangast mis nägi välja nagu kardin. Toas muutus valgemaks ja tuuleõhk tõi päikesevalguse vihus tolmu üles. Õde Clara aevastas.

„Suurepärane,“ ütles Menina ja aevastas samuti. Kardinat rippus eest tõmmates ja seda toolile seades nägi ta, et see oli raske vaip, mis rippus ridva otsas. Ta vaatas seda lähemalt. See oli kare vill, pleekinud ja kulunud, ehkki Menina nägi, et see oli kunagi olnud erksate värvidega värvitud ja muster meenutas madusid ja linde. Seintel rippus veel mitmeid teisi samalaadseid vaipu. Kõigile oleks keemine puhastus ära kulunud.

„Nunnad istuvad talvel siin ruumis,“ ütles õde Clara. „See on soe. Alejandro ja teised mehed toovad puid.“ Ta osutas seinale laotud küttepuudele. „Me parandame oma riideid, loeme, loome palveid.“

Menina pomises: „Mmm, kui tore,“ kibeledes tüdruku portree kallal tööd jätkama. Ta mudis leivatükki, kuni see pehmeks muutus ja hakkas tööle. Mustuseloori taga rõhutas lame puna-must taust tüdruku peent riietust ja ehteid, mis nõrgalt sädelesid. Ta paistis unustanud viisteist või kuusteist aastat vana olevat. Menina arvas, et tegemist on kihlusportreega. Tüdruku tumedad juuksed olid ehitud pärlitega ja kullaga tikitud tuunika oli õlgadel kinnitatud põimitud paelaga, mis ehtisid kalliskividega pandlad. Tuunika all oli juveelidega kaetud varrukatega valge alussärk, kaela ja randmete ümber oli rõivastel pits, ja tüdruk kandis tähekujulise ripatsiga kaelakeed. Peale tüdruku polnud maalil midagi, mitte mingeid taustadetaile, tooli, raamatuid, õhkleid

õhkleid, lemmikloomi, silmapiiri, pilvi ega taevast. Ainult drapeeritud kardin ja selle taga pimedus.

Vasaku kätte oli tüdrukul vöökohta lähedal surutud lehvik. Tema käes hoidis ta südame vastu surutud nelki. Viis, kuidas tüdruk kõrgilt ja otsustavalt tema pilku enda omas hoidis, muud Menina rahutuks. Unustage lill südame kohal ja fakt, et tüdruk ei ühelt riides, nagu hakkaks mehele minema, Meninas süvenes, et tegemist oli tugevast isiksusest noore neiuga – tegelikult tema raudse tahtega. Pildi ülemisse paremasse nurka oli midagi kirjutatud. Menina kasutas veel leiba ja tasuks ilmus nähtavale keerutatud kirjuti ja kuldsete rooma numbritega aastaarv, 1590. Menina nägi, tõmbas silmad pilukile ja üritas kirjutatut lugeda. Lõpuks tõmbasid tema silmad sellega, et s nägi välja nagu f ja ta luges valju häälega, et pildil oli Maria Salome Bertran, kes oli kuninglikust perekonnast ja hispaania aadlisoost, don Teo Jesus Beltrani ja donja Isabella Beltrani de Aguilari tütar, peagi astumas Las Sors Santas de Jesus ja Las Andese kloostrisse. Nagu kihlusportree, ainult et tüdruk oli kihlunud Jeesusega.

Aga talle meenus ammine mälestus: pildid seintel, erilised tüdrukud. Ühelt riidesse pandud, et nunnaks saada. Kuuma šokolaadi ja magusate kookide maitse... Ta ei suutnud seda mälestuse allikat unustada, aga kindlasti polnud see midagi, mida ta oleks kogenud Lausl Runi esimeses baptistikirikus.

Menina tundis, et portree ümber rippusid õhus küsimused. Tüdruk tundis olevat kaunis ja rikas. Aga see klooster, kuhu ta pidi minema, tundis olevat Andides ja ta oli osaliselt inka. Kuidas sai Hispaania Amerikas peaaegu nelisada aastat tagasi maalitud tulevase nunna portree sattuda Hispaania mäetipus asuvasse kloostrisse, mis oli miljardeid miili kaugusel kõigest?

„Ahaa!“ hüüatas õde Teresa. Menina pööras ringi. Kella vaadates nägi ta efimatusena, et ta oli üle viie tunni töötanud. Tooli poolt, kus õde Clara tukkus, kostis norskamist. „Õde Clara!“ ütles õde Teresa rõhuga ja etteheitvalt ning vaene õde Clara võpatas ärkvele.

Menina andis oma parima, et õde Clarat noomimisest säästa. „Teresa, tulge vaadake seda portreed, mille ma leidsin! Võib-olla saate teie öelda, mida see siin teeb.“

Õde Teresa tõmbas Menina poole vaadates laud pilukile. Ta kerkis silmi, taganes sammukese ja kissitas jälle. „Ma ei näe enam nii hästi nagu varem. Liiga palju valgust. Ma ei näe suurt midagi.“ Õde Teresa oli pead pööranud, nagu vaataks maali, aga vaatas pingsalt kaugemale vasakule. Nagu ei näeks ta tegelikult üldse midagi. Siis nägi Menina seda, mida polnud varem märganud – et nunna silmad olid kilejad, sarvkestad läbipaistmatud. Menina sirutas käe õde Teresa nähte ja liigutas seda edasi-tagasi. Nunn pilgutas silmi, aga tema silmad ei liikunud. Vaene vanake, mõtles Menina.

„Õde Teresa, te ei näe, eks ole?“

„Jumal muutis mu silmad pimedaks, et ma oma vaimuga paremini näeksin,“ nähvas õde Teresa. „Ja ma kuulen. Ma näen, mida ma näen.“

„Kui te ei näe, kuidas te siis kloostris teate, kuhu minna?“

„Kloostris... ma olen siin nii palju aastaid; ma tean teed sellest ajast kui ma veel nägin. Nüüd juhib jumal mu samme. Ja kõik su loobumine paneb mind unustama, sulle tuli külaline. Tule.“ Ta lõpetas järelepeetult vestluse oma nägemise teemal.

„Suurepärane! Mu vanemad võtsid Ameerika konsulaadiga ühendust.“ Menina ohkas kergendatult. „Kapten Fernández Galán sai sinu oma telefoni ikka tööle.“

„Jah, see on Alejandro. Tema on su külaline.“

„Oi.“ Neetud! „Miks?“

„Küsi temalt. Tule *locutio* juurde, seal saate rääkida.“

„Mille?“

„Nunnad ei tohi kloostrist välja minna. Inimesed tulevad kulla peavad nunnadega rääkima läbi *locutio*.“ Ta osutas raskele raudvõrka kaetud seinale. „Alejandro istub sealpool, sina siinpool,“ käskis õde Teresa. „See on lukus. Nii et midagi ei saa juhtuda. Haa! Alejandro pole sellega harjunud!“

„Ma arvasin, et see koht ei saa enam imelikumaks minna,“ pomises Menina. „Mida mina ka teadsin?“

Ta tundis samme ja kapten tõmbas teisel pool võret kardina eest. „Kõnnikust, precili Walker. Ma loodan, et elasite öö kloostris.“

„Jah. Kummaline on läbi raudtrellide rääkida. Nagu oleks...“

„Ma aru. See pole Ritz, aga tähtis on see, et värav on tugev. Hoidke mind, miks ma teid siia tõin, pole hullumeelsus ja miks te ei taha siia jääma, pole hullumeelsus. Ma selgitan hiljem, aga praegu ei taha ma. Ma tahan ainult küsida, miks õde Teresa käskis mul palju tulla ja Meninale tuua. Ma mõtlen, ta ei saa nii näljas olla!“

„Teil on piltide jaoks – tõesti, te oleksite pidanud selles suhtes õde Teresale luba küsima. Ta oli maruvihane, kui leidis mind asju otsimas. Ma arvasin, et ma tahan neid varastada. Või tegelikult arvas ta, et ma varustasin teid, et te panite mind seda tegema.“

„Ma ütlesin temalt küsida! Te nägite, kuidas ta värava mu nina ees hoidis.“

„Jah, noh, mida iganes. Teil oli õigus, siin on palju pilte ja õde Teresa ütles, et ma võin vaadata. Ma hoiatasin teda, et kui miski paistab huvitav, peab ekspert selle üle vaatama, aga praegu on suurem probleem, et ma ei oska öelda, mis nad on. Kuivanud leib ja vanamoodne viis piltide puhastamiseks. See pole ideaalne, aga praegu ei suuda ma midagi muud välja mõelda. Lihtsalt selleks, et saaksin pinnalt piisavalt mustust eemaldada, saamaks aimu – ma tahan väga ettevaatlik olla ja lõuendit mitte kahjustada ega värvi puhtuse hoida.“

Koridorides rippuv kraam tundub mulle väärtusetu, aga õde Clara ütles, et abtissi ruumides on portreid,“ jätkas Menina. „Sealt ma saan otsingid ja *sala grande*'s on neid veel. Aga te rääkisite midagi, et portreid rüüstati Hispaania kodusõja ajal – enne Teist maailmasõda, kas te ei mäleta, eks ole? Kas seda rüüstati? Sest kloostris valitseb segadus, aga ei paista sedamoodi, et märatsevad rahvahulgad oleksid siit

läbi käinud. Võib-olla on see, mis iganes siin enne sõda oli, ikka siin.“

Alejandro noogutas teisel pool võret. „Teil on õigus, seda ei räägitud,“ nõustus ta. „Kummalisel kombel. Teistes Hispaania osades peatasid vabariiklased kloostrid, kirikud ja mungakloostrid ära, sest kardasid fašiste. Paljud preestrid ja nunnad tapeti, aga Las Golondrinas ei pannud keegi põlema. Siin oli teisti. Keegi ei tapnud nunnasid, kui suurem osa siinsetest inimestest olid vabariiklased. Nad ei rääkinud nunnasid.“

„Hea küll, ma loodan leida midagi, mis natuke raha sisse tooka. Ma näen, et neil on raha vaja. Nunnade riided on peaaegu räbalad ja nad teadsite, et õde Teresa on pime?“ küsis Menina. „Ta peab arsti juurde minema – ta võib hallkae operatsiooni vajada või on tal glaukoom. Ja õde Clara on lihtsalt... vana. Ühel hetkel on temaga kõik korras, aga järgmisel on ta segaduses. Ja nad ütlevad, et nemad on noorimad. Ma ei ole ühegi teisega kohtunud, aga ma arvan, et mõned vanemad nunnad on voodihaiged. Paljud aknad on katki, nii et talvel peab neid kohutavalt külm olema. Ei saa lasta abitudel vanadel naistel lihtsalt nälgida ja külmetada. Ja vanad inimesed võivad raskelt kulda. Ma siis, kuni mõni neist puusaluu murrab; kuidas õde Teresa teda puusast saab aidata?“ Menina hakkas jälle ärrituma.

Kapten Fernández Galán ohkas. „Ma tean. See on suur probleem. Külaskäik me üritame aidata. Me toome neile toitu ja talvel on neil ka minad ja söepannid – te teate, mis asi on söepann? Inimesed toovad neile puid, sütt ja...“

„Puud ja süsi ei küta nii suurt maja nagu see siin! Pealegi, söepannid on tuleohtlikud ja söesuits võib tappa. Või tekitab hajameelset vana nunn tulekahju ja voodihaiged põlevad ära, nälgivad surnuks ja surevad alajahtumise kätte.“

„Jah, ma tean neid asju, aga nunnad on kangekaelsed ja keelduvad lahkumast,“ väitis Alejandro. „See on elu, mille nad valisid. See on auasi, see paneb proovile nende usu jumalasse, et siin surra. Vana tuli siia alati tüdrukuid, et nunnaks saada või lihtsalt kloostri elada.“

...nunnad, neid nimetati ilmikõdedeks – nad ei andnud töötust ega teenust, aga elasid nagu nunnad. Siin oli laatsaret vanade haigete jaoks ja ilmikõed, kes nende eest hoolitsesid. Ja isegi need nunnad, kes toovad toitu ja puid ning asju, mida nunnad vajavad, nad tahavad mõnikord pühade ajaks koju, aga ei taha külas elada. Nad tahavad linnaelu, ilusaid kortereid ja autosid, häid töökohasid ja kinosid ja puhkusi. Vanad nunnad pole nende kohustus.“

„Kas te sellepärast elategi ikka veel siin?“ küsis Menina. „Et nunnad neid hoolitseda?“

Õde Teresa oli mu ema lemmiktädi. Ta päästis kord mu ema elu. Nad on mu isa surnud ja mu vennad on ära läinud, ainult paar vana nanna, paljud neist mu ema nõod. Mina olen siin meie perest ainus, kes nii et jah, nad on minu kohustus. Ma lubasin oma isale. „Just nii,“ ütles õde Teresa oli rääkinud.

Hetkeks tundis Menina liigutust. Siis tuletas ta endale meelde, et kapten võis ju praegu lahke mulje jätta, aga oli tema vastu erakordselt sõbralik ja jäme olnud. Ehkki, hea küll, ta pidi tunnistama, kapten ei päästnud ta nende tööliste eest, kes vaatasid teda nagu lihatükki. Aga ta ei pidanud Meninale meeldima.

Ma otsin edasi. Ma tahaksin ka nunnasid aidata ja pealegi on see lihtne. Aga ärge leiba unustage – kohe homme, eks ole? Mul kulub palju ja ma ei usu, et nunnadel praegugi piisavalt süüa oleks, nii et ma ei tahaks nende leiba võtta.“

Õde probleemi. Külaskäik jääb leiba alati üle, see ei lähe raisku, sest nad söövad selle sigadele ja kanadele. Ma toon seda. Siis näeme.“

„Ärge tulge mind vaatama, tooge ainult leiba, oleks Menina tahtnud öelda. Aga ei öelnud.“

Kui Menina sõi lõunasööki, mis koosnes leivast, juustust ja mingist tomatipüree, oli juba hiline pärastlõuna ja õde Clara oli öelnud, et tema kord oli kabe olla, nii et nad lõpetavad selleks päevaks. Homme vaatavad nad *sala grande*'sse.

Menina katsus eelmisel õhtul pestud aluspesu. See oli ikka veel märg. Seda oli vaja värskes õhus kuivatada. Ta korjas pesu kokku ja läks seda palverändurite aeda riputama. Ta laotas pesu soojale küttele, täitis plastpudeli veega. Tagasi oma tuppa jõudes võttis ta märkmeid ja uitas mööda kitsaid väikesi koridore, mis õde Teresa sõnul olid kirikuehitise kõige vanem osa. Kuna aeda avanevad luugid olid lahtised, küllalt valgust, et näha midagi, mis nägi välja nagu kaks puulõiget nende vahel tonsuuriga munga väike portree.

Lähedalt vaadates märkas Menina, et mungal oli kõver nina ja ta kandis lihtsat kapuutsiga rüüd. Väikesed kissis seasilmad vaatasid kaugusse ja kitsad tõsised huuled olid kokku surutud. Kas kunagi üritas munk lühinägelikuna kujutada? Või keskendununa milleks ebamaisele või vaimsele? Menina võttis pildi seinalt, et sellele rõhk valgust langeks. Mida kauem ta vaatas, seda enam tajus ta, et munk vaatas midagi, mis pakkus talle enneolematut naudingut. „Fr. Ramon Jimenez“ seisis tema pea kohal ja Menina suutis vaevu välja lugeda sõnad „*Tribunal del Santo Oficio de la Inquisicion*“.

Ta riputas pildi seinale ja pööras tähelepanu puulõigetele, mis ripusid tema silmade kõrgusel. Esimese juures oli mingi lõbus mehefiesta või midagi. Rõõmsad inimesed osutasid oma lastele ja tütarlastele üles, sõdurid, mingisse kangasse mähitud lava, lihtsate tuunikaatega inimesed küünaldega.

Teine puulõige oli vähem lõbus. Sellel oli tuunikates rahvahulk, kes tegi tuleriidadele kokku seotud ja põlvitav pikajuukseline tüdruk, keda anuvalt laval oleva naise poole tõstetud. Fiesta toimus elusalt põletatavate inimeste ümber. Ja lavalt vaatas seda seesama inkvisiitorist munk.

Puulõiked oma kummalise seguga süütust rõõmust kohutava meenetuse üle olid väga häirivad. Nende mõjust juhmiks löödud Menina taganes ja põgenes aeda, värskes õhu ja loojuva päikese pikkade kiirte juurde. Ta vajus marmorpingile ja toetas pea kätele. Ta teadis, mis see oli, inkvisiitorid põletasid ketsereid tuleriidal. See oli pilt ammu ajast. Nüüd oli maailm teistsugune. Oli ju? Miks oli tal tunne, et see juhtus otse tema silme all?

Menina istus seal, kuni päike loojus, läks siis sisse ja kobas kätega tuleriidi seina tagasiteed, keerates pilgu kohutavatelt puulõigetelt ja kurtalt mungalt. Tema toas oli lambis küünal süüdatud ja laual lahtine kandik. Ta sõi, pani hommikumantli selga, üritas reisijuhist välja tõusta lugeda ja jäi magama soovides, et tal oleks pehmes köites voodilugu või ajakiri või midagi, mis oleks osa tema puhtast korraldusest Ameerika maailmast. Ta vajus rahutusse unne ja nägi und.

Ta oli rahvahulgas ja trügis, et näha mingit etendust väljakul enda ees. „Vaadake,“ ütles mees, kes osutus paksuks bussijuhtiks. „Näete midagi, mis?“ Ta osutas käega. Väljaku teises otsas oli suur platvorm, kus preestreid ja võimukandjaid, ja paistis, et käimas on mingi pidu. See oli religioosne protsessioon, et koguneda laval olevate võimukandjate ees. Neile järgnes teine, aeglasem, viletsam rongkäik – palverändurid mehed, naised ja lapsed, rietatud ühesugustesse patukakandjatesse, küünlad käes. Rahvahulk lehvitas ja hüüdis neile, „Kõrgust, karjus. Ilus, umbes Menina-vanune tütarlaps vaatas nende poole, pilgus õudus. Tõsisel toonil loeti ette nimed ning küünaldega kandes hakkasid karjuma ja nutma. Menina-ealine tüdruk langes otse põlvile, anudes krooni kandvat naist. Ta oli juuditari, sest ta ei tundnud kunagi ühtki teist usku tundnud, aga ta oli ustav hispaanlane, ta abielluma, halastage...“

„Ketserid!“ karjus bussijuht. „Põletage nad!“ Ta limpsis huuli, kui tuleriidi hakkasid protsessiooni väljaku keskele suruma.

Nüüd läheb lõbusaks,“ hüüatas bussijuht. Vaikus, siis trummipõlde ja igal pool oli tuli... nagu tulest kuumamas, ärkas Menina iseenda meenutuste peale, väänles köite haardes, mis teda kinni hoidsid, üritades meeleheitlikult pageda jalgu limpsavate leekide eest. Ta tõusis voodis istukile, värisedes ja silmi hõõrudes, et painajat tõrjuda. Kõigest unest ärgas, kordas ta endale ikka ja jälle, aga et selle tagasituleku vältida, jäi ta unega võideldes ülejäänud ööks ärkvele.

12. PEATÜKK

*Las Sors Santos de Jesuse kroonikast; Las
Golondrinase klooster, Andaluusia, sügis 1548*

Deo gratias, lõpuks on mul skriptooriumis abiline. Mitte noviti, vaid kaheksateistkümnenaastane tüdruk, kes enne sügistormide algust meid värava taga kokku kukkus. Ta kandis rohmakaid poisterõivaid, kühma täidest, oli haige ja peaaegu teadvusetu. Tema kaaslane, mägilas tüdruk Maria, pidi teda oliivipuude terrassidest üles tassima. Maria ütles, et tüdruku nimi on Esperanza, et ta oli ohus, ja anus, et pääsukest daamid teda aitaksid. Maria ise ei jäänud ei sööma ega puhkama. Kiirustas minema, öeldes, et loodab peagi mehele minna.

Esperanza veetis palju nädalaid laatsaretis, enne kui suutis meile, abimeist, rääkida. Ta oli nälginud ja nõrk ning siis meeltesegaduses palavikuga, mille tõi kaasa külmetus. Ta sonis saladusest, mis teda hirmutas, loomulikkult tema juures, püüdsin teda rahustada ja lohutada ning talle peadest devalt kinnitada, et ta on väljaspool ohtu. Selleks ajaks kui Esperanza oli piisavalt tugev, et voodist tõusta, olin temasse kiindunud. Mingil ajal oli ta täitnud Salomest minu südamesse jäänud tühja koha.

Esperanza läks abtissi juurde ja andis talle pauna *reales'*eid, öeldes, et võib oma ülalpidamise eest maksta, kui tal lubatakse suve tuleks siia jääda. Seni oli ta valmis tegema ükskõik millist tööd kõõgis või pesu pesema või ükskõik mida me soovime.

„Mu kullake, sa võid jääda nii kauaks, kui vaja. Meie ordu on andnud vande naisi kaitsta ja ma sain aimu, et sa kardad midagi kogu

... ehkki isegi kõige sügavamatel meeltesegaduse hetkedel ei saad sa, mis see on,“ ütles abtiss. „Mis puudutab sinu tööd siin...“ Tema vattis Esperanza käed enda omadesse, uuris neid ja ütles, et ta pole polnud neiu iial potte ega riideid küürinud, ja ta kahtles, kas Esperanza oleks füüsilises töös mingit kasu. Küsisin ruttu, kas Esperanza võiks mind skriptooriumis aidata. Olin temaga tema paigutuse ajal piisavalt kaua aega koos veetnud teadmaks, et ta polnud mitte ainult intelligentne, vaid ka hästi haritud. Lasin tal end jaoks mõne paar ümber kirjutada ja tema käekiri oli suurepärase.

... see on ebaharilik, et keegi, kes pole meie ordu vastu võetud, oleks meie asjadest aimu... aga Esperanza... tundub, et oma saladusi ei ole ta osanud pidada. Kas ma võin sulle meie omad samuti usaldada?”

Esperanza noogutas. „Annan teile oma sõna, abtiss.“

„Väga hea.“ Siis noomis abtiss Esperanzat, et too oli unustanud öelda, kes ta päästis. „Miks mitte saata talle mõned oma *reales'*ed pulbristamiseks?“ Esperanza punastas ja hüüatas: „Muidugi!“

Kui näitasin talle meie raamatukogu ja skriptooriumi, vaatas Esperanza ringi, ohkas rõõmust ja hakkas end kohe kasulikuks tegema, kuulates tähelepanelikult kõiki õpetusi, mida jagasin. Kui kahju, et ta endaga ei liitu, temast saaks suurepärase kirjutaja, kui mind enam ei ole! Aga ta oli andnud surivoodil isale lubaduse, et abiellub, ja on unustanud oma lubadust pidada. Tema meeleolu on paranenud ja ta on nüüd päevast, mida ta ei veeda usuasjadega tegeldes, palvetades ja muus, on ta minu kõrval, teinekord mõnda köitesse nii süvenenud, et pean teda teravalt olevikku kutsuma. Usaldan talle üha rohkem ülesandeid ja eriti laatsareti õed kiidavad tema kiirust meditsiinilistest probleemidest vajaliku leidmisel.

Kui Esperanza oli oma kohustustega harjunud, oli abtiss otsustanud välja uurida, millist ohtlikku saladust Esperanza varjas. Kui me pidime teda kaitsma, oli oluline teada, miks. Lõpuks nõustus Esperanza oma loo rääkima ja kui abtiss oli sellest natuke kuulnud, nõudis ta, et ta kroonikasse kirjutataks.

Esperanza oli kuninga nõuniku ainus tütar. Tema ema oli sünnisel surnud ja ta elas üksildast elu Seville, sünges majas täis muusika, vaipu, raamatuid ja varje. Esperanza jäeti lapsehoidja hoole alla, ta oli armunud Seville majutatud sõdurisse ja kasutas iga võimalust, et käia jumalateenistusel katedraalis, mille lähedal tema sõdur vabastati postil seisis.

Ühel päeval, kui hoidja Esperanzat missalt koju tõi, valitses riik navatel karnevalimeeleolu, kaugusest kostis trompetite ja trummipöörin helisid. Lärmakas rahvahulk trügis, rüseles ja surus ettepoole, et näha mingit vaatamängu väljakul nende ees. „Peremees on ära, meil on vaja tarvis kiirustada,“ ütles hoidja. „Lõbutseme natuke, kullake, eks öelge.“ Ta tiris Esperanza vahimeheni, kes tõstis lapse endale kukile, et ta näeks.

Väljaku servas oli lava täis preestreid ja võimukandjaid ja trummipöörin lähemale jõudis, astus väljakule rida kapuutsides muusikutele järgnes teine, aeglasem protsessioon – paljajalu, ühesuguse lihtsates rüüdes ja valve all, kõigepealt mehed, siis naised ja kõõluseid hoidvad lapsed. Laste hulgas jäi Esperanzale silma tema enda vanem väike tüdruk, kes hoidis naisel käest kinni, ja Esperanza lehvitaski. Naine ja väike tüdruk vaatasid hirmunult tema poole ega lehvitanud vastu. Nimed loeti tõsisel toonil ette ning küünaldega inimesed hakkasid karjuma ja nutma.

Põsed õhetamas ja silmad säramas, osutas lapsehoidja. „Need on ketserid, kiriku vaenlased. Valekristlased, kes pöördusid tagasi oma patuste moslemi ja juudi kommēte juurde!“ Ta limpsis oma huuli, kui sõdurid inimesi väljaku keskel seisva suure hao- ja õlekuhja poole astusid. Mõned kuhja poole liikuvad inimesed tõmmati kõrvale. Sõdurid heitsid sujuva liigutusega neile silmuse kaela ja tõmbasid. Inimesed vajusid maha ja tõsteti üles, nende lõdvad kehad heideti tuleriidale. Rahvahulgast kostis rahulolematusepominat.

„Poomine,“ ütles valvur halvustavalt õhku läbi hammaste tõmmates, „nende jaoks, kes saavad seda endale lubada.“

„Nad tapsid meie issanda – pange nad kannatama. Elagu inkvisitsioon!“ hüüdsid inimesed nende ümber. Väike tüdruk ja tema ema tõusid ning klammerdusid teineteise külge, ema anus sõdureid, kui nad uuesti mängima hakkas. Tõrvikuid hoidvad mungad süütasid need ja ootasid, kuni kõik patukahetsejad, kaasa arvatud tüdruk, keda Esperanza oli lehvitanud, ja naine, kes tüdrukul käest kinni hoidis, olid ühte punkti surutud ja kõvasti kokku seotud. „Nüüd läheb kullake,“ hüüatas lapsehoidja.

Trummipöörin mattis nutu ja palved ning mungad süütasid tuleriideid. Suits voogas ja siis tõusid kokku seotud inimeste ümber ja süütsid neid leegid, ronides kõrgemale ja kõrgemale, kuni põlev kuumus pealtvaatajate nägudeni ulatus. Laps, kellele Esperanza oli lehvitanud, mattus leekidesse ja kohutavad karjed tõusid õhku, kui inimesed tuleriidal meeletult rabelesid ja väänlesid. Suits paisus siis sulavat ja kokku vajuvat. Esperanza jälgis hirmust hirmunult, kuni tuul korraga leeki õhutas ning saatis pealtvaatajate silma paksu suitsupilve, mis lõhnas põleva inimliha järele ja kandis sellega ebamaisid karjeid. Väljak pimenes järgmisest suitsupilvest ja Esperanza kaotas teadvuse. Kui ta oma voodis ärkas, oli kõrbevaatuse hais tema kopsudes, juustes ja nahal ning ta oksendas meelest ja korduvalt.

Ta leidis Esperanza omaenda okses värisemas, kulmud kõrbe- ja palavikus ja hüsteerias, lapsehoidja kõõgis valvurit lõbustamas. Rahaliselt kõige rahulikum inimene, tõmbas Esperanza isa lapsehoidja kätt püsti ja peksis teda vastu seina nagu hullumeelne, kuni naine meelekohutuse üles tunnistas, vadistades, et ta pakkus lapsele rõõmsat voodust. Esperanza isa kihutas hoidja kohutavate vannete ja needuste eest majast välja.

Tema asendile asus rahulik ja tasakaalukas vanem naine, kes valvas Esperanzat, kui laps magas, ja lohutas teda, kui ta painajaid nägi. Kui Esperanza nüüd silmad sulges, nägi ta tulle jäänud lapse nägu ja tema silmad täitsid karjed. Ta kartis kõike, puudutas vaevalt toitu, närvis sõrmed verele ja muutus iga päevaga kõhnemaks ja närvilisemaks.

Tema meeleheitel isa jõudis otsusele, et ainus viis deemonid ajada oli hõivata tüdruku mõtted õpingutega.

Ta palkas mitu õpetajat ja seadis tütrele sisse päevakava, mis sobinud üliõpilasele – kreeka, ladina, prantsuse, itaalia keel, astronoomia, filosoofia ja ajalugu. Esperanza õppis joonistamist, maalimist luule kompositsiooni. Olid religioonitunnid, muusika, tikkimine ja tantsimine. Isegi väikese lapse jaoks kohandatuna oli see koormav, see avaldas soovitud mõju. Esperanza sai söögiisu tagasi ja jäi õppima, olles liiga väsinud, et und näha.

Esperanza polnud enam lastetuppa pagendatud. Selle asemel istus temast isa kaaslane. Nad lugesid ja õppisid tähti tundma ning õpetas lauas küsitles isa tüdruki matemaatikas ja filosoofias. Pärast seadis ta üles *alquerque*'i laua värvilised nupud ja õpetas talle, milliste käikudega tema rüütleid maha võtta. Tema isa vana sõber, don Jaime nimeline muusik, viibis sageli nende seltsis.

Kui Esperanza oli kolmeteistkümnepäevane, avaldas isa talle don Jaime nõuande vastaselt saladuse – maja salajase toa, mis oli täis kiriku keelatud raamatuid. Seal oli moslemite koraan ning juutide kabala ja talmudi, mauride araabia ja kreeka keelest tõlgitud meditsiini- ja loodusteademalised tekstid, pärlase Ibn Sina suurepärase arstiteaduslik „Ravimite raamat“ ja Al Masudi lugu reisist kaugele maale üle udu ja pimeduse ning sadu aastaid enne *Reconquista*'t. Need raamatud olid kunstiteosed, kaetud nahka ja kulda, kaunistatud keerukate mustritega, messingist või hõbedast pannaldegaga – imeliselt kaunid, inkvisitsioonile needuseks.

Esperanza ja tema isa lugesid neid raamatuid koos, eriti Ibn Sina, millel oli tema isa südames eriline koht. Isa õpetas talle, et neis raamatutes olid tarkus ja teadmised, mille oli andnud jumal, kes ilmub end inimestele erinevatel viisidel, paljude uskude õnnistatud prohvetite abiga. Olles olnud tunnistaja jubedale autodafeele, ei tohtnud Esperanza iial kedagi ketserluses süüdistada. Ta ei tohi ka seda salajast raamatukogu iial mainida.

Esperanza mõistis, et isa vaated olid tema usuliste juhendajate omadega vastuolus, ja eriti mõistis isa hukka tsölibaadi nõuet nunnade

õpetuste seas. Esperanza tajus, et see oli kuidagi seotud tema tulevikuaga, aga kui ta ema kohta küsis, siis isa ainult ohkas ja lubas talle öelda, kui ta vanemaks saab.

Kui tähenes Esperanza kuueteistkümnepäev, tekkis isal tüdruki kohta ning teda hakkasid vaevama palavik ja hingamisraskused. Esperanza nägi isa veetmas terveid päevi „Ravimise raamatuga“, katkestades üht ravimit teise järel, kui ta taskurätti suu ees hoidis ja verd imes. Esperanza luges seda raamatut koos isaga, jättis meelde sümptomid ning segas ravimeid ja mähiseid, aga nendest polnud rohkem kui arstidest ja apteekritest. Kui nad lauamänge mängisid, nägi ta, et isa käed olid kõhnaks ja valgeks muutunud ning ta värises kogu liigutades.

Isa kinnitas talle, et ei hakka veel surema. Mõnikord ta sõi, kõndis ja nägi jälle välja nagu tema ise ning Esperanza lootis, et ta on kiiresti paranenud. Siis võttis isa haigus järsku pöörde halvemuse poole ja kui Esperanza tahtis teenrit preestri järele saata, raputas isa pead. Kui ta küstumas, võttis isa tütre kae ja rääkis, et kunagi oli ta sügavalt kahtlenud, et tal polnud poega, aga juba kaua aega ei tundnud ta enam kahtlust. Ta andis tütrele oma õnnistuse, rääkis, et tütar on väärika perekonna viimane järeltulija, ja võttis temalt vande, et ta ei hakka kunagi elama karikat religioosset elu, vaid abiellub ja sünnitab lapsi, et jätkata välja ei sureks.

Esperanza anus, et isa räägiks emast, enne kui on liiga hilja, aga isa andis ta viipega vaikima. Õhku ahmides tõstis ta kolm sõrme, märkides, et peab tütrele rääkima kolme asja. Esimene – tütar oli kogu oma varanduse ainus pärija ja pidi alati mõtlema vaesetele; heategevus oli kohustus. Teiseks, et ta varanduseküttide ohvriks ei langeks, oli ta määranud tema eestkostjaks oma sõbra, vagaduse poolest tuntud tüdruki, kes oli töötanud talle sobiva abikaasa leida. Esperanza peab mõtlema, et lepi eestkostja valikuga ega lase end kõigutada rüütliuule ja nunnade lugemisest saadud tütarlapselikest kujutelmadest. Oma viimase kahiseva hingetõmbega sosistas Esperanza isa: „Kolmandaks... mu ema... Don Jaime... küsi don Jaime käest.“

Pärast isa surma oli Esperanza sunnitud süüdsuse huvides elama oma eestkostja majja, kus ta taipas, et isa usaldus tolle varajanes eksiarvamusel. Ehkki aadlik, väliselt vaga ja mitmete tegevuslike asutuste patroon, polnud ta nii rikas ega nii aus, kui ta tundus. Eestkostja lipitsevatest kaastundeavaldustest hoolimata tundis Esperanza end ebamugavalt.

Ta vältis eestkostjat ja tema naist nii palju kui võimalik, püüdes vältida tubades ja süvenes raamatutesse, kuni ühel päeval kutsus teda eestkostja juurde. Esperanza võttis end kokku, et kuulda oma kohustest. Aga kui tema ja ta seltsidaam salongi astusid, kõndis eestkostja vihaselt edasi-tagasi. Otse neiu juurde astudes pistis ta oma viha näo Esperanza oma lähedale, karjus ja vandus nii raevukalt, et ta lendas tüdruku silmadesse, kui mees teda ja tema isa needis, et nad olid salakavalad ketserid. Šokeeritud ja jahmunud Esperanza hüüas: „Härä, mida te sellega mõtlete? Kes meid süüdistab?“

„Ära mängi lolli, sinu isa keelatud raamatutest koosnev salajas raamatukogu on leitud. Nad süüdistavad teda ja sind. Uskumatu, rämps heideti tulle, nagu oleks tulnud teha sinu isa ja sinuga.“

Esperanza kattis näo kätega ja tal oli tunne, nagu oleks isa uuesti surnud. Need kaunid kõited, tema isa aarded, kõik tuhaks muutunud. Jõhkardite, lollpeade ja barbaarsete fanaatikute käe läbi! Raev pidi tema südames nii kuumalt, et ta sundis end seda varjamaks pilku maha hoidma. Eestkostja ülejäänud tiraadi kuulas ta vaikides – et raamatud olid kuulnud tema vanaisale, moslemist kaupmehele, kelle keelatud kirjavara tõestas, et too oli valelik *converso*, kelle poeg oli uskumatu hoorale lapse teinud.

Esperanza tõstis tema poole pilgu täis täielikku jahmatust. Mida ta hakkab nägema? Tema oma juurde, õrises, et Esperanza abielu korraldamiseks tuli tal esitada tõend tema *limpieza sangre* kohta, ainult et sellist tõendit polnud. Tema ema polnud kunagi oma perekonnast moslemiusust loobunud, oli Sevilla Regina Coeli kloostri nunnurüü all varjanud ketserlikku südant ja sünnitanud veel ühe *converso* sohiku.

Esperanza sõnad kajasis Esperanza kõrvus, põrand kõikus küljelt küljelt ja kõik mattus pimedusse. Teadvusele tulles lamas ta külmal mar- ja Esperanza ja tema seltsidaam hoidis tema nina all tugevalõhnalist lõhna, vaadates teda kahtluse ja põlastusega. „Teie ema oli hoorast naine, teie ei saa parem olla!“

Aga kuidas see saab tõsi olla?“ vaidles pisarais Esperanza vastu. „Kuidas ei saa oma kloostrist lahkuda. Mu isa oli headus ise. Ta pole võinud olla nunn poleks...“

Esperanza ei olnud rohkem midagi.

Ühenda oma magamistuppa jäänud, kõndis Esperanza edasi-tagasi, muutmata paigal istuda, ja oli kohutavalt hirmul. Ta oli seltsidaamaga majas lõksus. Siis meenusid talle isa viimased sõnad. „Küsi don Jaime.“ Kedaagi teist igatahes polnud, kellelt küsida. Kui see kohutav päev õhtusse jõudis, kirjutas Esperanza ladina keeles kirja, mis oli varemalt segaselt sõnastatud juhuks, kui see peaks valedesse kättesse sattuma, soovides kerjasmunk Jaime nõu, kellele ta soovis pihtida. Esperanza sai kirja usaldada ainult oma paažile, kes ei osanud lugeda ladina Esperanzale ustav. Ta andis väikesele käskjalale mündi ja mõned sõnad ning saatis ta teele.

Pärast tuli turvaliselt tagasi, aga Esperanza veetis unetu öö. Kas don Jaime oli aru saanud? Aga järgmisel päeval kutsuti ta saali, kus ta nägi kapuutsis paljasjalgne munk ootas ja end täide pärast sügas. Kui Esperanza sisse astus, kõmises don Jaime sügav hääl süüdistavalt: „Kõhisege! Ja pihtige, et valmistada hing ette selle jaoks, mis ees ootab.“ Esperanza puhkes nutma ja don Jaime juhatas ta vaiksesse nurka, et ta saaks põlvili, pea kätele toetumas. Selles silmakirjalikus majapidamises ei vaieldud keegi jumalalasulasele vastu.

Don Jaime kapuutsi varjus sosistas don Jaime: „Hoia pea maas ja kuula. Sinu ema oli moslemist abielust sündinud laps, moslemi abielust ja ka krist-...“ Aga sinu eestkostja jutt on osaliselt tõene. Sinu ema oli armas ja hea daam, kelle vanemaid ja vanavanemaid sunniti usku vahetama. Tema perekond oli pealesunnitud *converso*d ja takistuseks tema abielule. Kui tema vanemad surid, avas sinu ema varandus talle Regina

Coeli kloostri ukseid. See oli tuntud oma apteekrite ja meditsiinilise osavate nunnadega ja su ema lootis oma oskusi seal kasulikult rakendada.

Aga seitseteist aastat tagasi, enne kui ta oli oma novitsiaadi lõpetanud, puhkes ühes Sevilla kõige vaesemas ja tihedama asustatud osas sadama lähedal, kus laaditi ja lossiti Ameerikast tulnud laevade kummaline ja surmav taud. Esimesed ohvrid olid just Hispaaniale saabunud galeoonilt maha astunud kaks meremeest. Nad jäid sadama kõrtsis, kui nad haigeks jäid ja palavikus hõõgusid. Päevaga olid nad kõhud lõhkemiseni paisunud, neil voolas kõrvust verd ja nad kaotasid peavalu pärast, kuni surm nende piinad lõpetas. Mõni nendega ühes hoortööd jäi varsti samade sümptomitega haigeks, nad kannatasid sama piinu ja surid samuti. Peagi jäid teised mehed, kes olid nende laadimise radega olnud, haigeks ja haigus levis nagu tuli kuivas puus kvartalis, kus elas nii palju meremehi, ja kaugemalegi, tappes palju täiesti terveid meremehi, siis poodnikke ja lihunikke ning teisi, siis varsti juba rikkaste majade teenijaid ja rikkaid endidki.

Oli hooaeg, kui laevad tulid Ameerikast ja läksid sinna enne suurtõrme, ja meremeeste surm sellisel ajal oli suur kaotus. Hispaania rääkis Põhja-Ameerikas kogunevate moslemi vägede rünnakut ja nende säilitamine sõltus Uuest Maailmast tulevast rikkusest.

Varsti oli surnuid liiga palju, et neid tänavatelt kokku korjata, ja kõik, kes said, põgenesid Seville. Sinu isa oli üks vähesi meditsiinalaste teadmistega inimesi, kes jäid, et aidata. Ja ta tuletas meelde ametnikule meelde, et Regina Coeli kloostri noviits õeldi olema kogenud Uue Maailma haiguste ravimises.

Õde Maria Caterina oli kogenud apteeker, enne kui ta kloostri läks, ja pärast seda ulatus kuuldus temast peapiiskopi kõrvu, kui ta edukalt ravis Uue Maailma haigustest nakatunud tagasipöördunud misjonäre. Need preestrid paranesid tihti tema ravi all ja nendelt õppis ta palju Uue Maailma haiguste ja pärismaalaste ravivõtete kohta. Hispaania arstid kadestasid tema edu ja nimetasid teda uskmatute nõiaks, aga peapiiskop ei lubanud astuda ühtki sammu tema vastu.

Õde Maria Caterina oleks tavaliselt nõustanud *locutio* tagant, aga ta ei tahtnud liiga tõsine, et kloostri sõnumeid vahetada. Maria Caterina ei tahtnud isiklikult haigeid ravida. Peapiiskopi käsu kohaselt juhatati kloostris nõi, kui nägijaid oli vähe, kiiruga koos oma ravimikastiga tööd.

Sinul oli metsik suvetorm, sadas tihedat vihma ja tuul lennutas laevad, mis ehmatas hobuseid. Tänavad olid märjad ja libedad ning kutsarid olid valinud müristamine hobused perutama. Kutsar kaotas kontrolli ja tormavad hobused vedasid tõlda, külg ees, piki jõekallast. Just sinu isa, kui tõld üle rinnatisse jõkke lendas, kiskusid hobused end kutsarist välja ja saatjad kukkusid jõkke, aga reisija paiskus tõllast välja. Sinu isa oli selle õnnetuse tunnistaja. Ta oli läinud välja äikest vältima ja kiirustas reisijale appi, kes tema üllatuseks oli naine, vapustatud, aga vigastusteta ja huvitus ainult sellest, et leida oma ravimikast. Ta näis, et oli teel kvartalis, kus möllas palavik. Sinu isa nõudis, et naine ja tema ravimid sihtkohta.

Peagi olid nad süvenenud vestlusse taudist. Mõlemad meenutasid, et sinu ema oli samasugustest sümptomitest rääkinud, ja nad arutasid haiguse iseloomulikke aspekte. Alles siis, kui daam mantli kärsist lahvatas, märkas, et paremini näha, märkas sinu isa, et tema huvitav nägu kandis noviitsirüüd.

"Kuidas mu eestkostja sellest teada sai?" nõudis Esperanza.

"Kuna ta saab osa sinu isa varandusest, kui abielu aset leiab, ei raiunud ta aega, et muretseda tõendid sinu päritolu kohta. Kui ta tavapärase vahenditega midagi teada ei saanud, pakkus sinu eestkostja talle summat inimesele, kes selle teabe hangib. Sinu isa teener oli rahamaator, algul avaldas ta sinu isa raamatute peidukoha, siis selle, mida oli oma silmadega näinud. Et sinu isa kohtus üksinda ja järelevalveta noviitsiga, et nad rääkisid tumedatest kunstidest, mida oli haigusest paranemiseks vaja, kuidas sinu isa ja õde Maria Caterina rääkisid, et näha, kas haiguse suhtes kasutusele võetud ettevaatusabiinõud olid tõhusad. Nende ellujäämine oli tõend, et Saatan kaitses neid Jumala saadetud katku eest."

Nad hoolitsesid mitmeid nädalaid haigete ja surijate eest, näg sid paar tundi und kui võimalik. Õde Maria Caterina saatis aga kloostrisse sõna, aga ei lubanud kellelgi kloostrist endale appi tulla, mitte ühtki nunna ja võib-olla koguni tervet kloostrit ohtu seada, oli sobimatu, aga ajad olid rasked.

Lõpuks tegi jõuluaegne külmalaine taudile lõpu. Õde Maria Caterina teadis, et peab kloostrisse tagasi minema. Ehkki ta polnud veel lõplikku töotust andnud, anti noviitsidele harva luba lahkuda. Meeleheites mõtles sinu isa välja julge ja ohtliku lahenduse – et Maria Caterina pidi lihtsalt kaduma. Nad pöörduvad tagasi oma vanemate moslemiusku, abielluvad jumala silmis moslemitena ja põgenevad Hispaaniast.

Tema ja sinu isa tulid minu majja, kus nad töötasid minu ja ka teise moslemist tunnistaja juuresolekul: „Ma tunnistan ainult jumalat Allahit ja Muhammad on tema prohvet.“ Nad abiellusid kui moslemid. Sinu isa andis sinu emale lepingu kinnituseks väga kallid teemantide ja pärlitega sõrmuse. Aga nende õnnelikud ilmed ületasid kogu maailma kalliskivide väärtuse.

Kui Maria Caterina kloostrisse tagasi ei läinud, otsiti läbi kool, kus ta töötas, aga leiti ainult üksik king ja tühjad rohupudolid. Arvati, et ta oli haiguse küüsi langenud ja tema keha oli koos teiste ohvritega ühishauda visatud. Selle asemel varjas paar end minu majas. Ma anusin, et nad kohe Hispaaniast põgeneksid, aga äriasjade korraldamine, mida sinu isa vajalikuks pidas, hoidis neid kinni ja siis teada, et ta ootab last, ega olnud reisimiseks küllalt terve. Ta võttis sinu isalt lubaduse, et kui ta sünnitust üle ei ela, siis laps ristitakse ja kasvatatakse kristlasena üles sinu isa bioloogilise poja või tütreana.“

„Ja minu ema?“

„Ta surigi sünnitusel, nagu oli kartnud, ja sinu murtud südamega isa elas sinu pärast edasi. Ei sinu ema ega isa pöördunud kunagi moslemiusust, mille nad olid omaks võtnud, aga sinu isa pidas oma lubadust ja kasvas sind kristlasena. Ainult toapoiss teadis tõde ja pressis

sinu jaoks sinu isalt vaikimise eest raha välja. Vähem õilis mees, kes sinu isa oleks lasknud lurjuse mõrvata. Sinu eestkostja on liiga hõlpsalt et sind inkvisitsiooni kätte anda. Nad võtavad sinu varanduse ja peavad selle endale hoida.“

„Ja toapoiss... tema kujutab ju endast endiselt ohtu?“

„Aa, toapoiss... leiti kõrvaltänavast, kõri läbi lõigatud. Vargad, kellele sinu eestkostja palkas sinu eestkostja,“ ütles don Jaime kuival. „Nii, mu eestkostja naine heidab mulle kahtlustavaid pilke. Ma leian selle naise abi saata. Las see naine näeb, kuidas ma sind õnnistaksin.“

Esperanza taipas, et tema ümber polnud kedagi, keda ta võis usaldada. Ta hakkas kartma mürki igas toidusuutäies, igas veinikarikas, ja ta kurjust oma eestkostja maja hämarates nurkades. Tema lapsepõlvajad tulid tagasi ja unetud ööd nõudsid oma osa nagu siis, kui ta väike oli. Tema tuba oli vangla. Suutmata süüa ega magada, jäi Esperanza haigeks – algul oli ta letargiline, siis palavikus, algul ei tahtnud süüa, ei suutnud voodist tõusta. Päevad libisesid öödesse. Palavik jätkus, tema liikmed valutasi ja kuumasid. Kord, kui ta pilgu tõstis, nägid nad eestkostja naine tema kohale, käes habemenuga ja salk Esperanza juukseid. Esperanza üritas karjuda ja kaotas teadvuse.

Kui ta lõpuks teadvusele tuli, pühkis kurva ilme ja kõvera ninaga teadvusele tema nägu roosivette kastetud käsnaga. Esperanza tundus kummaline. Ta tõmbas käega üle pea ja sai aru, et tema hambad olid maha aetud. „Palaviku pärast,“ sosistas teenijatüdruk. „Aga need kasvavad tagasi. Mina olen Maria, teie uus teenijatüdruk. Don Jaime saatis mu. Tal on plaan, aga kõigepealt peate kõvasti vaeva nägema, et terveks saada.“

Kummalisel kombel paistis, et Esperanza eestkostja ja tema naine olid otsustanud, et neiu peab terveks saama. Nad kutsusid kuulsat arsti, kes määras rugevdavaid toonikuid ja toidu. Esperanzale anti puljongit, milles olid munad, peenest jahust tehtud leiba ning vürtside ja meega maitustatud veini. Lisaks küsiti temalt pidevalt, mida ta süüa sooviks, ja nad ütlesid, et ta nimetaks, millised road talle meeltmööda oleksid. Kõige

kummalisem oli see, et eestkostja naine tuli iga päev ja luges talle just ette, kõige igavamast mõeldavast raamatust, arvas Esperanza, et oli tüütu teos naiste olemusest ja nende teest voorusele. See oli üks naiste vigadest Eeva tütardena – too oli toonud maailma palju naiste alaväärsus ja hingeline nõrkus muutis nad kõlbmatuks keegi muu jaoks peale allumise oma isadele, vendadele ja abikaasadele. Teie eestkostja naine luges rõhu ja tähendusrikaste pilkude saatel lõiku, mis puudutas kristlike naiste käitumist ja kohustusi.

Lõpuks ei suutnud eestkostja naine vastu panna ja rääkis Esperanzale, et tänu eestkostja lahkusele kihlatakse ta suursuguse mehega, kes on valmis tema sündimise häbistavatest asjaoludest mehele vaatama. Kahtlustades, et midagi oli viltu, küsis Esperanza oma tulevase abikaasa nime. Don Cesar Guzman, anti napp vastus.

Maria, kes astus supikausiga tuppa, sosistas: „Ma küsin don Jaime. Ta pööritas silmi, kui üks eestkostja naise järel sulgus. „Jooge seda.“

Paar päeva hiljem kummardus Maria Esperanza kohale ja sosistas: „Don Jaime ütleb, et vanakuri oleks parem abikaasa kui don Cesar Guzman. Ta on vana ja on matnud viis noort naist, kõik rikkad ja tugevad nagu teie. Teda on neetud haigusega varjatud kehaosade, madaladapunnide, paisete ja jäleda eritisega ja ta piinleb meeletult, püüdes poega sigitada. Vajadus poja järele on tema hinge õginud. Ta püüab oma naisi, kui need käima peale ei jäänud ja paari aasta jooksaolus on kõik. Don Jaime ütleb, et don Cesar mürgitas oma naised. Ta usub, et teie eestkostja sõlmis tehingu, pakkudes teid don Cesarile koos suuri kaasavaraga, et too ei esitaks küsimusi teie ema kohta. Eestkostja jättis teie ülejäänud varanduse endale ja don Cesar laseb teil elada, kuni te talle lapsi sünnitate. Teie eestkostja ja don Cesar ootavad innukalt abielu sõlmimist. Te peate esimesel võimalusel põgenema.“

„Põgenema? Kuidas? Uksed on riivis, minu seltsidaam valvab mind päeval ja ööl ning valvur väravas ei laseks mul lahkuda. Ja kuhu ma läheksin?“

„Don Jaime mõtles plaani välja, aga te peate minu kaasa võtma. Teie eestkostja naine on kõige julmem perenaine päikese all. Ta kas-

tehtud all ogadega vööd, et oma ihu piinata, ja valu sunnib teda nimesi alandama. Ta laseb teenijaid väiksemagi ettekäändega kätte peksta, eriti noori, ütleb, et peksmine teeb nende hingele head. Ta ei anna meile süüa ja karistab meid toidu varastamise eest, kui meil on nii suur nälg, et me näppame raasukesi. Ma igatsen ema ja oma ema ja poisi järele... lubasin abielluda, enne kui isa minuga abiellub. Ma pean tagasi minema, enne kui ta mu unustab ja teiega abiellub.“

„Aga kuidas me saame minna? Ja kuhu?“

„Me saame niimoodi. Meie teiega riietume poisteks ja läheme mägede poole. On üks klooster, mitte kaugel minu külast – naised ja tüdrukud, kes on pekstakse või halvasti koheldakse, lähevad nunnade juurde. Kui nad näevad teid, peavad mehed andma abtissile midagi panust oma hea käitumise eest. Mehed tunnevad kloostri ees aukartust ja koheldavad meie küla naisi paremini kui teised mehed oma naisi. Naised peidavad teid don Cesari eest.“

„Kuidas?“ Maria küsis. „Don Cesar?“ Vihase sammuga läks ta üle toa, andis Mariale kõrvakiilu kuulujuttude levitamise eest ja läks ta toast välja.

Põgenemine tundus võimatuna. Sellele mõeldes nuttis Esperanza sõrmedega meeletult ja kuivatas siis linaga silmad. Ta oli lubanud eestkostja valikuga leppida, aga isa poleks iial tahtnud, et ta oleks abiellunud don Cesariga. Selles olukorras polnud tal valikut. Ta peab don Jaimele usaldama. Ja leidma endas julgust või muidu toimuvad asjad niipea, kui nad näevad, et ta on valmis voodist tõusma.

Esimesel, et eestkostja naine ega seltsidaam polnud seda võtnud, et ta peitnud kuldreaalide tagavara nikerdustega seedripuust riidekasti salalaekasse, mille oli eestkostja majja kaasa võtnud. Sel õhtul, kui seltsidaam magatoast tüdines ja ära läks, jättes Esperanza magama, istus neli vaiksest ja sobras kirstus. Kukkur rahaga oli alles. Ta võttis selle endaga voodisse kaasa. Pärast seda ootas ta igal õhtul, kuni seltsidaam toast lahkus, lipsas voodist välja, et mööda tuba edasi-tagasi käimises jõuvarusid taastada, kuni kuulis seltsidaami tagasi tulevat.

Ta tundis end tervena, ent hoidis paranemist saladuses ja jättis peamiselt endiselt kidura mulje.

Ühel hiliskevadelisel päeval sosistas Maria: „Suvi on ainus aeg, kui me saame mägedes liikuda, ja ma peame varsti minema. Ma viin teile voodi alla peitmiseks uue ööpoti. Edaspidi kallake unerohu, ma teen eestkostja naine teile toob, ööpotti. Ma viin selle iga päev teie juurde ära ja hoian tagavaraks. Ööl, mil me lahkume, segan seda seltsidaami veini sisse, kui ma talle õhtusöögi toon. Ma annan ka valvurile vana unerohuga segatud veini. Ta ajab mulle kogu aeg käsi külge, käppesti mu pihikut! Ma naeran ja kalkan tema karikasse veini, jätan pihiku lahti, las ta arvab, et ma olen järele andnud. Siis paneme poiste riided selga...“

„Paaži riided? Aga mu paaž on väga väike ja ma...“

„Ei, lollpea! Kõögipoisi riided! Kui te annate mulle midagi, mis on lega maksta, loobub meie kõögipoiss oma kaltsudest – ta on nii pikk nagu teie. Ma hoiatan, riided haisevad, aga seda parem, ja teie juuksed on juba lühikesed, peate ainult näo ja käed mustaks määrima...“ Mõlemad vaatasid Esperanza käsi. Valged ja saledad, nappade küüntega. „Hõõruge tahma korralikult käte peale ja küüned saavad sellised kaded reedaksid meid kohemaid, ükskõik, mis riided meil on, nad ei oleksid,“ andis Maria nõu. „Ja meil on raha vaja.“

Esperanza näitas talle võidukalt oma rahakukrut, aga Maria raputas pead. „Maamatsid reaalsega? Meid võetaks varaste pähe kinni. Ta võttis ühe kätte. „Ma poleks iial arvanud, et hoian pihus raha. Don Jaime vahetab selle väikeste müntide vastu, mida talunikel võiks.“

Seltsidaam ei jälginud enam Esperanzat, kui too unerohu ja kümme õhtut valas Esperanza rohu tagavaraööpotti. Kümnenädal päeval lipsas Maria tupp pambuga, millel oli higi- ja poisilõhn. Üheteistkümnendal päeval sadas kõvasti, aga vastu õhtut muutus selgemaks. Sellel pärastlõunal tuli Maria unerohuga täidetud ööpott järele ja vormis huultega sõnu: „Täna öösel!“ Kui öö lähenes, plagistas Esperanza hambad hirmust, seltsidaam kortsutas kulmu ja ütles, et

ta on tal jälle palavik tõusnud. Seltsidaami nina tõmbus haiguse tõttu peale – riidepamp Esperanza voodi all – krimpsu ja ta hoidis kinni.

Kui seltsidaam õhtusöögi ära sõi, veini ära jõi ja oma toolil kõssi alla nagu surnu, oli küünal lõpuni põlenud. Maria avas ukse ja sosistas: „Kõrvestage!“

Maria kandis räpast nahkvesti, selle all kulunud linast särki ja paitasid pikke ning ta oli oma patsid ära lõiganud. Esperanza riieus hõõrudes, räpased riided tema kehal tekitasid temas vastikustunnet. „Tõhke käed ja nagu voodi kõrval olevas kannus märjaks ja määritud hõõrtega mustaks,“ käskis Maria sosinal. Ta sidus rahakukru kinnade alla, nii et see moodustas Esperanza hargivahe kühmu. Esperanza ütles, et see on ebamugav, aga Maria väitis, et see on poistele vajalik osa. Ja kuna Esperanza aktsent oleks nad reetnud, pidi ta hoidma Marial oma maamurrakus kõik jutud ära rääkida. Nad olid sõpradest vennad, tagasiteel oma külla. Maria oli nutikas vend; Esperanza oli lihtsameelne, sünnist saati tumm. Esperanza ajas silmad kinni, kratsis rahakukrut ja Maria summutas naeruturtsatuse.

Nad hüüsid magavast valvurist mööda, avasid ukse ja ootasid, kui purjus meestekamp mööda tuikus, nende järel öised vahimehed. „Hau! Püsi varjus,“ kamandas Maria. Nad kiirustasid öösse, teades, et kui vahimees ärkab, antakse häiret ja neid hakatakse kohe otsima.

Enegi nägid nad, et see oli tõsi. Igal pool, kus nad söömiseks või öösel järele jätmiseks peatusid, või isegi kui nad talumeeste vankril küüti peale istusid, kuulsid nad lugu varastatud pärijannast ja vaevatasust, mida eestkostja pakkus sellele, kes neiu talle tervena tagasi toob. Kõige lähemalt läks neil kõrtsis, kus neile anti halastusest koorukest ja natuke hautist. Nad olid end kõrvuti kolde juurde surunud, kui sisenesid vahimehed, küsides, kas keegi on pärijannat näinud, mainides, et leiutasu oli veel suurem, kui varem lubatud. Seltskond jäi vaikseks ja Esperanzat haaras hirm, et ta antakse välja, eriti kui üks karmidest meestest kummardus, naerma pahvatas ja Esperanzale vastu silma laskis, öeldes: „Siin ta on, teie ausus! Autasu kuulub mulle!“ Siis

puhkesid kõik naerma rämpase lollikese üle, kes oma leiva kohal üles naersid ja noogutasid nalja peale, kui ta oma peast täi võttis ja kätt vahel tappis.

Aga põhiliselt oli reis raske. Nad olid ruttu kingataldadele jõudnud, kuid kulutanud ja kingad nii hästi kui oskasid, nartsudega jalga ümber sidunud. Esperanza lonkas, kui nad võimaluse korral talumajade vahel vankritel küüti palusid. Aga oli juba südasuvi, kui nad jõudsid metsa jalamile, mis olid tundunud palju lähemal olevat, kui nad teele astusid. Nad olid kaks näljast noort tüdrukut ja õhtuks oli nende nälg nii suur, et nad raiskasid toidu peale alati rohkem, kui olid kavatsenud. Nad mõndid olid peaaegu otsas, aga Maria ei lubanud neil reaale kasutada. Nüüd hoidsid nad vähese leiva ja õli ning metsikute puuviljadega tal dal hinge sees.

Näljast ja kurnatusest hoolimata muutus Maria enesekindlaks, osutas valgetele kividele, mis tähistasid teed läbi metsa, julgustas ja ergutas Esperanzat. Nad tõusid üha kõrgemale. Õhk muutus hõõgumaks ja jahedamaks, piiritus taevas lendasid kotkad ja pistrikud.

Esperanza kaotas ajataju. Tema jalad olid marraskil ja päeva lõpuks puni ei suutnud ta mõelda muust kui sellest, et tuleb üks jalg teise ette panna. Ainult inimeste lahkus külades hoidis neil eluvaimu, kui Esperanza jalad veritsesid. Ta jäi uuesti palavikku. Lõpuks keeldus ta edasi minemast, tahtmata midagi muud rohkem kui teeserva heita ja surra. Maria jättis ta kokkuvajunult kivile ning tuli tagasi kuivatatud leivakooriku ja poolmädanenud õunaga, mis ta oli kellegi sigade varastanud. Maria andis need Esperanzale, öeldes, et enam pole kergele minna ja Esperanza peab üritama.

Kaks päeva hiljem, õues magatud ööst tuimana, jõudsid nad terrassil kasvava oliivisaluni, mis paistis asuvat maailma tipus. Maria tõusis ja tiris ja meelitas Esperanzat terrassidest üles mingi suure kiviehitise väravateni minema, hingeldades: „Siin! Ainult natuke veel! Veel samm või kaks,“ ja laskis tal siis tolmu vajuda, et kellanööri võtta. Viimast mida Esperanza kuulis, oli kella kõlksumine. Ta ei hoolinud enam sellest, kas ta elab või sureb.

Ta arvas, ümberringi haigepöetajatest õed, kes lõikasid tal räbalais kättest kubitsevaid riideid seljast. Ta võitles paaniliselt, et püsti jääks, et peab põgenema, muidu pannakse ta kuradile mehele. Ta astus talle ürtidega puljongit ja rahustavat toonikut ning mässis kättemärgid kividel soojendatud tekkidesse, kuni ta rahulikumaks sai. Lõpuks vajus Esperanza nii sügavalt kurnatusunne, et tundis nagu oleks ta surnud.

Nad tapavad mu, kui nad mu leiavad,“ ütles ta, kui oli piisavalt väsinud, et suutis rääkida.

„Ma tean,“ vastas abtiss.

Nad on Esperanza juuksed kasvanud, tema kõhn nägu on ümaram ja ta on natuke värvi, ta on skriptooriumis rahul. Ma sõltun temast, et ta ei jätaks minu eest kroonikat, kui mu käsi ja ranne on liiga paistes ja langed. On hea, et mu kõrval on jälle tüdruk, eriti selline, kes nii hästi oma ülesandeid täidab.

Ja nii läksime rahulikult skriptooriumisse, kuni päevani varsti pärast seda, kui pääsukesed olid tagasi tulnud, täites kloostri oma pesa- ja roõmsate helidega, ja tuli uus laps. See polnud kaasavara, vaid õnnega laps, tema jäeti kaltsudes meie värava taha, ehkki öö läbi ta tõvasti sadanud. Abtiss saatis minu ja minu üllatuseks Esperanza tagasi.

13. PEATÜKK

Las Sors Santas de Jesuse kroonikast; Las Golondrinase klooster, Andaluusia, kevad 1849

Algul me ei näinudki seda täiskasvanu pea ja näoga last järele alustajalgade ees. Luz ei räägi ja võib tundide kaupa nii vaikselt istuda, on peaaegu nähtamatu. Oli üllatav näha kääbuslast rietatuna kuhja särke ja katkistesse kingadesse. Rikkad majad hindavad oma kääbusi riietavad nad peentesse rõivastesse ja peavad neid meelelahutuseks nagu lemmikkoeri, nagu polekski nad inimolendid, kellel on hing ja oli nurjatu komme ja Esperanza sosistas mulle keevaliselt kõrva, et poleks iial arvanud, et abtiss peab kääbust! Milline häbi!

Abtiss nähvas: „Esperanza, ära vaata mind sellise põlgusega, tüdruk jäeti täna hommikul värava taha.“

Esperanza punastas. Kääbuslapse kohale kummardudes võttis abtiss tal lõuast kinni ja pööras tema näo valguse poole. Laps võpatis abtissi vaevu varjatud raevu põhjus oli ilmne. Lapse nina ümber ei näha marrastusi ja esmapilgul jänesemokana tundunud vigastus tegelikult sakiline arm, mille oli põhjustanud hoop, mis tema ülemise huule lõhestas. Silmad rāpases näos olid suured ja hirmunud, vaatamata ühe otsast teise otsa, juuksed olid vanunud ja täis kahjureid. Abtissi ilme muutus ning ta ütles leebelt: „Laps, siin oled sa väljaspool olin. Keegi ei löö sind. Aga kas sa oskad meile öelda, mis su nimi on ja kui vana sa oled?“

Tüdruk ei öelnud midagi.

„Ei ta tõi!“ Kääbustüdruk pistis käe oma kleiditaskusse, võttis kogu murtud paberi, ulatas abtissile ja lasi pea longu nagu hoopiga lahkuda.

Abtiss võttis paberi lahti ning luges kirja valjusti ette:

„Tulnud õed, ma tuln pika tee, et jätta oma tütre tütar Luz teie hoolde ja hoolde alla. Mul pole kedagi teist, kelle poole võiksin pöörduda. Ma olen suremas ega suuda teda kauem kaitsta. Laps on kurval kombel haigestunud oma sünnipära tõttu. Meie perekonnas on pikka aega olnud traditsioon, et need abielluvad omavahel, et säilitada perekonna vara ja väärtused ja minu ainus laps, mu tütar, abiellus nōoga, kes oli teda lapsest saati armastanud. Ta oli oma abikaasa silmatera, plekitu naine ja lahke naine kõikidele oma majapidamises – kaasa arvatud tema abikaasa kääbus, kes oli tuntud iharusega köögitüdrukute vastu. Siis sünnitas mu tütar nende esimese lapse, kes on selline, nagu te teda näete. Samal ajal kui vaene laps sündis, hävis mu tütre õnn. Kui mu väimees vaest tütre nägi, sattus ta raevu, olles veendunud, et mu tütar oli talle kääbusega abiellunud. Mu tütar väitis, et on süütu, aga ta tiriti juukseid pidi nurgast välja ja pandi luku taha kui abielurikkujat, tema juurde lubati ainult preester teda pihile võtma, siis jäeti naine surema.“

Kui ma juhtunust kuulsin, kiirustasin väimehe juurde rääkima, et kui sellest kunagi ei räägitud, olid meie perekonna naised ka varem kääbusi sünnitanud, seda oli ette tulnud peaaegu igas põlvkonnas, ja neid ei nähtud teiste silme alt eemal. Väimees sulges oma kõrva ega lubanud tüdruki näha. Vaene tüdruk suri üksinda lukustatud kongis vereloigus, ta oli teener, kes ta leidis. Õnnetut kääbust ei nähtud enam iial.

Anusin võimukandjaid, keda tundsin, et nad kahe süütu inimese surma teinud, aga kõik pesid oma käed sellest asjast puhtaks, öeldes, et mees võib oma perekonda ohjeldada, nagu sobivaks peab, ja kui ta on oma naise vastu armunud, on see tema südametunnistuse asi; ta peaks üles tunnistama ja patist kahetsema.

Naine on tolm mehe jalge all, minu tütre jaoks ei leidu õiglust! Anusin väimeest, et ta laseks mul lapse endale võtta, aga ta on sellest eeldatavast loomusest aru kaotanud ja vanden, et paneb selle olevuse kannatama. Ta

lubas mul oma majapidamisse jääda ja selle tunnistajaks olla. Ma lootes, et saan vaest last tema isa eest kaitsta. See õnnestus mul alati ajuti. Mees muutus ajapikku hullemaks ja kohtles tüdrukut nagu kumpeksmised, hoobid ja mõnitused, teda ei õpetatud isegi palvetama, ta meen kolde juures õlgedel ja sõi pühkmeid. Ometi pärib esmasündinu Luzi traditsiooni järgi suurema osa isa varandusest. Isa ei julge teda tappa, ta tahab panna tüdruku mehele ühele teisele orvuks jäänud nõole ja ühe ühise varanduse endale kindlustada.

Kui mu väimees mitmenädalasele jahiretkele läks, võtsin Luzi ja pugesin. Olin kuulnud, et Pääsukeste kloostris võivad meeleheitel naised leida kaitset, mida neile mujal ei anta. Armastusest jumala ja Nelldi Ma vastu, halastage Luzile ja andke talle peavarju ning mina palun teile oma ülejäänud maise elu ajal ja pärast seda kõigeväelise trooni ees.

Abtiss voltis kirja uuesti kokku. „Kohutav. Loomulikult võtame vaese lapse enda juurde. Me võtaksime ka tema vanaema, kui ta ainult ta üles leiaksime. Aga ma saatsin sinu järele, Esperanza, ja sinu järele, õde Beatriz, sest ma tahan, et te iga sõna kroonikasse kirja paneksite, tõenduseks ebainimlikkusest ja julmusest, mida naised peavad taluma. Aga mind huvitab üks asi. Sa rääkisid meile, et sina ja sinu lugesite keelatud tekste. Maurid olid looduse suhtes tähelepanelikud ja loodusteadustes haritud. Ja kirik on nii palju nende töid põletanud. Raamatute põletamine pahandab abtissi rohkem kui miski muu.

„Jah,“ ütles Esperanza ettevaatlikult. „Minu isal oli palju mediteerimisraamatuid, mida ta mulle luges, ja mida mina uurisin, kui ise lugeda oskasin...“

„Laatsareti õed rääkisid, et sa... kas sa suudad meenutada midagi, mis puudutas kääbuste küsimust?“

Esperanza mõtles veidike. Siis ütles ta, et ühes kreekakeelses tekstis loomade paljunemisest oli viidatud sugulusaretuse tulemusena nõrgenevale karjale ja nõrkadele vasikatele või talledele, kellel oli selle tulemusena kolm jalga, ja sellest oli autor järeldanud, et sugulusabielud väikeses inimrühmas võivad anda tulemuseks kehakaalu ja vaimselt nõrku järeltulijaid. Siis oli ta osutanud oma järelduste alusel

loomade suhtes, et sugulusabielud inimeste puhul võisid sarnaseid tulemusi anda.

Siis on see puhas ketserlus. Kirik õpetas, et tähelepanekud loomade käitumise kohta ei pädenu kuidagi inimeste kohta, kes olid Jumala näo järgi. Esperanza isa oli siiski nõustunud traktaadi lugemisega, et see oli looduse seadus, ja loodus oli jumala seaduste ilmutus. Tõestis oli mainitud, et perekond, kus sündisid kääbuslapsed või selgrooga lapsed, peaks vältima abielusid veresugulastega, olgu need nii kauged kui tahes. Esperanza lisas kibedalt, et traktaati loeti koos tema isa ülejäänud raamatukoguga. Abtiss krimpsutas nägu ja manas pominal harimatuid loltpäid, kes varjasid teadmisi ja tõelisi maailma hädasid, põhjustades süütutele lastele, nagu Luz, ebameeldivat kannatust.

„Atah, Esperanza.“ Siis pöördus ta Luzi poole ja ütles: „Laps, sinu isa tahendab valgust, kaunist valgust, mis särab sinu hinges ja saad elada turvalises paigas. Mine koos Esperanzaga, kes hoolitseb, et sa ei saaks end pesta ja puhtad riided. Siis antakse sulle väike voodi. Kõik on sul koht tühi – Esperanza, küsi köögiõdedelt suppi; lase neil sinu munaga rammusamaks muuta ja Luzile natuke meeieiba anda, kui seda järele on. Lase laste eest hoolitsevatel õdedel nende marras-
tate jaoks salvi otsida. Kui Luz rääkida ei taha, peame kannatlikud olema – see ei tule sõnakuulmatusest.“

Luzi vanust oli võimatu teada saada. Abtiss pakkus kaheksa ja üheksa või üheteistkümnelt eluaasta vahel. Ta ei oska lugeda ega kirjutada ja kardab kõike nii väga, et ei suuda õppida midagi muud peale kookimise. Aga seda teeb ta tõesti väga hästi. Paljud tüdrukud nitavad pikkade õmblustundide ajal, aga Luz ripub õpetaja iga sõna all. Ta rõõmustab omaenda õmbluskorvi üle, kus on värvilised siid-
nõelad, nõelatops, tillukesed hõbedast käärid ja sõrmkübar. Ta hoiab kogu aeg kõike äärmiselt rangelt korras ja on kõik pisted selgeks õppinud. Ta istub tundide kaupa vaikselt oma töö juures toolil, mis on teh-
noliliselt piisavalt madalaks, et tema jalad maha ulatuksid, kuni kutsutakse palvele või sööma või ristikäigus kõndima. Tema pisted on kaunid,

korralikud ja peaaegu nähtamatud – erinevalt Esperanza õmblustest. Esperanza, kõigest oma haritusest hoolimata, suudab vaevu ühtlast õmblust teha. Luzi kiidetakse ja seatakse teistele tüdrukute eeskujuks ning see on imesid teinud. Vähehaaval on ta ümaranum muutunud. Tema haavad paranesisid ja ta isegi naeratab mõnikord. Ei räägi siiski iial ja terav sõna või vali heli sunnib teda pisarais nutma pugema.

Esperanza on palju rõõmsam, et saab Luzi järele vaadata, ja taastab ta skriptooriumisse õmblema, kui teised tüdrukud õpivad. „Ta on vaikne ja tubli, oled ju, Luz? Ja vaadake, õde Beatriz,“ ütles Esperanza mulle ühel päeval. Ta võttis taskust kokku volditud taskurätiku ja las ta laiali – see oli õrn nagu ööliblika tiib. „Luz tegi selle mulle. Kas kaunis?“

Luz säras heameelest, kui ma taskurätikut imetlesin. See oli väga kaunis – ääred pitsiga kaunistatud ja sellele oli tikitud lill. „*Golondrina!*“ näitas Esperanza. „Ma näitasin talle, kuidas nad kaunistavad igale poole pesi teevad, et talle laulda, sest ta toidab neid raskustega. Eks ole ta tubli, nutikas tüdruk!“ Luz punastas heameelest ja Esperanza kallistas teda.

Õmblusõpetaja on pannud Luzi kloostrikabeli tekstiile parandama. Tavaliselt ei lase ta kellelgi peale iseenda neid puudutada. Vahel sai abtiss kirja meie eestkostjalt kuningannalt, kes soovis palvetada Hispaania Ameerika indiaanlaste ristiusku pööramise eest.

Abtiss käskis õmblusõpetajal Luzile uue töö anda, altariina kunniganna isikliku kabeli tarbeks, kaunistatud religioossete sümbolidega, mis on põimunud väikeste *golondrina*’tega, meie kloostri sümbolidega. See saadetakse aupakliku kirjaga, mis lubab palveid vastavalt kunniganna käsule veenmaks teda meie kuulekuses tema soovidele, meie usu puhtuses ja meie austavas tänulikkuses.

„Me peame kasutama iga võimalust kuningannale meelde tuletada, et näeme temas oma kaitsjat,“ pomises abtiss.

14. PEATÜKK

Las Golondrinase klooster, Hispaania, aprill 2000

Menina, kes oli öösel unega võidelnud, et painajaid tõrjuda, oli järgmisel hommikul õde Clarale järgnedes unine. Ta soovis, et tal oleks terve päev kohvi. Nad möödusid skriptooriumist ja peatusid raske kahe poole ukse ees. „Siin on *sala grande*.“ Õde Clara kohmitses vöö küljes kinnitatud suure võtmekimbu kallal ja leidis selle, mis tegi lukust lahti keevast kaunistustega rauast luku – aga ehkki võti pööras, ei tulnud uks avatuks. Õde Clara tõukamisest, pomisemisest ja palvetest lahti.

Menina palus õde Claral kõrvale astuda ja virutas uksele oma saaga jaaga ühe korraliku hoobi. Uks nihkus lahti – nende sisenemisel tõusnud tolmupilve järgi otsustades ilmselt esimest korda paljude aastate jooksul – ja jäi poolenisti avatuks. Menina aevastas ja nägi üht vaadates, et nad olid nii pikas ja pimedas ruumis, et selle kaugemal seinad jäid varju. Ta eeldas, et saal võtab enda alla kogu kloostri pööningu. Kui tema silmad pimedusega harjusid, sarnanes saal tollega, kus oli rauast võre ja kus ta oli olnud eile, ainult et see siin oli palju suurem. Siin oli samasugune nikerdustega tume puitmööbel, hobu- ja kühvliiduga täidetud kõva sohva, millest täidis välja pressis, ja sellega kaetud toolid. Seinal rippus tohutu viltuvajunud krutsifiks. Siis jäi Meninal hing kinni. Seinad, mis olid algul paistnud lihtsalt pimedusse, nüüd olid tegelikult kaetud pildiraamidega.

Hõrk valgus langes läbi tolmukübemete kulunud Pärsia vaibale ja kaelale. Mööbli selja- ja käetoed olid kaetud pehkivate katetega,

ühel toolil oli käetugi küljest ära kukkunud. Seina ääres Neitsi Maarja tolmuse kipskuju ja kahe toeka viltu vajunud kirikuküünla all raske laud, mida kattis auguline tikitud linik. Kloostriis hõljus kaitanud lõhn tungis igale poole ja vaikus rippus nii raskelt, et seda käega katsuda.

„Kui kaua sellest on, kui keegi seda ruumi viimati kasutas?“ küsis Menina ringi vaadates.

„Palju aastaid. Talvel on külm. Aga ma usun, et Tristan Menina maal oli selles saalis.“

„Kas te mäletate, kus, õde Clara?“ küsis Menina jõuetult, ta pilgu seintele, kus rippusid ilmselt sajad pildid, kõik mustuses ja vanadusest tumedaks tõmbunud. Nagu otsiks heinakuhjast nõela. Clara tatsas ühe ebamugava välimusega diivani juurde, istus ja lootusrikkalt ootama.

„Õde Clara, kas te teate, millisel seinal see rippus?“

„Mis?“ Õde Clara tõstis käe kõrva juurde, et paremini kuulda. Menina kordas küsimust peaaegu karjades. Õde Clara pööras ilmselt silmi ja kehtas õlgu.

„Miks ma küsisin?“ ütles Menina iseendale. Ta valis huupi väikse raami, tõstis selle kerge liigutusega seinalt maha, võttis tüki leiba ja hakkas seda peopesade vahel pehmeks tegema ja siis ettevaatlikult vastu pinda suruma. Leib imas mustust, kuni lagunes. Menina astus tagasi ja taipas, et näeb kätt. Ta surus ruttu veel leiba maali pinnale, kuni tundis ära sellesama tonsuuri, kõvera nina ja kisis silmadega munga, keda ta eilegi näinud, ainult et teise nurga alt. Menina viis pildi toa keskele ja otsis selle alumisest servast signatuuri, aga ei leidnud midagi, ühtki märki tähtedest ega linnust. Ta soovis, et tal oleks luup, aga ei olnud. Õde Clara magas, palvehelmed süles, suu lahti, ning norskas kergelt.

Menina pani munga päikese käest kaugemale, võttis järgmise raami seina keskelt ja hakkas nii kiiresti kui võimalik tööle. Kõikide piltide ülevaatamine võtaks kuid.

Paar tundi hiljem polnud õde Clara liigutanud. Mures, et äkki on vana nunn surnud, kontrollis Menina tema hingamist ja taipas, et

õde Clara öisest palvetamisest väsinud. Nüüd seisid pool tundi erineva suurusega tumedat maali seina ääres. Menina taganes ja vaatas silmi kissitades tehtud tööd. Munk köitis tema tähelepanu ja ta nägi, et tema reaktsioon oli ilmselt tingitud väsimusest ja segaduses. Aga maalist õhkus halba ja see ei meeldinud talle. Lõpuks astus ta maali näoga seina poole.

Küsimus puudutas järgmist nelja pilti... Ta vaatas, püüdes aru saada, mida need kujutati, otsis tuttavaid teemasid, sümboleid ja aineid, mis religioosuses kunsti kordus, mis annaks talle maali kohta vihje. Kõik need olid talle alati meeldinud ülesanded, kus üliõpilased pidid maali „lugema“, aga seal olid õpikud ja raamatukogu, kust sai abi otsida. Nüüd oli ta omapead, ainsaks toetuspunktiks mälu.

Holly Hillis algas kursus renessansi metodoloogiast igal aastal sama näljaga, et kõikidel usklikes lõunaosariikides üles kasvanutel oli renessansikunsti teemade kindlakstegemisel edumaa. Menina oli kaastöömusega avastanud, et aastaid baptistlikku pühapäevakooli ja rahulolevusega värvimisraamatuid sellise eelise andsid. Ja ehkki metodoloogias räägiti ainult põhialustest, meeldis Meninale otsida vihjeid maali peidetud tähendusele, seletada valguse, varju ja värvide tähtsust, figuuride asetust, sümboleid – nagu läbi akna langevad valgused – sümbooliseerivad jumalikkude valgust, mis maailma valgustab, või pühakute tähistavad viljakust ja ülestõusmist, koer ustavust ning papadest uskusid keskaja inimesed, et lindude hääletsuses kõlas Jumal, nagu tahaksid nad Neitsi Maarja poole palvetada.

Aga kunstniku vaatenurk on vaid osa tervikust. Maal on dialoog kunstniku ja vaataja vahel ning maali tõlgendamiseks tuleb mõista, kuidas kunstnik eeldas oma kaasaegseid sellest aru saavat. See sõltus ajast, ajastust, millal pilt maaliti, poliitikast ja religioossetest ideedest. Tuleb esitada küsimus, „kus“ asuvad kunstnik ja vaataja. Võib-olla pidi maal siduma annetaja või kunstniku eestkostja pühakute tegelastega – sel juhul langes pühaku pühadus omakorda tellijale. Võib-olla oli pilt maalitud selleks, et äratada vaatajas aukartust jumala

sõna võimu vastu, võib-olla oli sõnumiks elu võim surma üle või kinga või kuninganna ühendamise jumalaga, või pidi pilt heitma rõgust saladusele, mida kõik kunstniku kaasaegsed teadsid, nagu veini muutmine Kristuse ihuks ja vereks armulaua ajal – võimalused olid lõputud, aga oluline oli otsida pildi sõnumit *selle* inimese jaoks pilti vaatas.

Menina mõtles selle kõige peale, kui ta avas oma märkmiku ja võttis pastakal otsaku pealt. Ta tegutseb metoodiliselt ja annab igale pildile numbri, enne kui seda puhastama hakkab, ja kirjutab siis lühikesed kirjeldused sellest, mida ta leiab. Siis võib ta üritada dialoogitesti.

Ta võttis maali number üks ja tõmbas silmad pilukile. Mida ta sellega öelda tahtsid? Mida kauem ta seda vaatas, seda koledam tundus talle tundus – kuunäoga madonna, kelle käed paistsid olevat hüljatud juurde joonistatud ja rippusid ebamugava nurga all tema varrukatest. Kas kunstnikul puudusid baasteadmised anatoomiast või oli see kunstiline avaldus? Menina jätab selle kellegi teise mureks. Igaks juhuks puhastas ta signatuuri otsides maali nurga, leidis C, millele järgnes midagi, mis võis olla „Lopez“.

Maal number kaks osutus samasuguseks pettumuseks – lahutatud suuga lääged inglid, pruuni taeva taustal tuimad ja elutud. Signatuuri polnud. Menina pani selle madonna kõrvale.

Number kolm oli vaikelu rooside ja liiliatega, millest Menina teadis, et need viitasid Neitsi Maarjale. Tegemist võis olla väärtusliku maaliga, sõltuvalt mustusekihi all olevatest värvidest ja detailidest. Ta otsis signatuuri, leidis B ja pani maali kõrvale.

Number neli oli tuim laps, kes kandis õlal lammast. Nii lammas kui ka lapsel olid ühesugused dramaatiliselt pruntis suud ja hingestatud ilme. Nii jube, et pani Menina naeratama. Ta pani pildi madonna juurde.

Kolm ja pool tundi hiljem oli Menina räpane, teda ümbritsesid kahtsinat suvaliselt vastu seina toetatud maali. Ta tõmbas käsivarrega ühe lauba. Ükski ei tundunud paljutöötav – võib-olla pisut paremad või vähemalt vanemad kui need, mis koridorides rippusid –, aga ta oleks

oleks hõlpsalt vedada, et miski seninähtust polnud suurt midagi väärt. Ta tõmbas püsti, sirutas selga ja vaatas uuesti seinu. Oli varane pärastlõuna ja saalis oli küllalt valge nägemaks, et silmade kõrgusel rippuv maali raam oli kühmulise mustriga.

Ta uuris raami lähemalt, kraapis küünega ja sellele jäi juuksekarva- ja sõrme hall kriips. Menina sülitas sellele, puhus hingeõhku ning tõmbas seda dressipluusi varrukaga, kuni see mustaks sai ja hõõrutud pinnal oli tekkinud tuhm sädelus. Mitte kullatis, nagu ta oli arvanud, et see on Venetsia oma? Aga kindlasti osutas hõberaam sellele, et see raam sees peaks üsna hea olema. Ta uuris pilti lähemalt. Paatina oli tüüpiline väärtidest muster. Siis hüüatas Menina: „Oi!“ Väärtidest olid väikesed kaheharulise sabaga linnud.

Ta vankus pilti maha võttes selle raskuse all. Menina toetas pildi vastu seina ja hakkas tööle, kuni nägi midagi, mis tundus olevat nägus rahvahulk. Ei, üks hetk, servas oli profiilis nägu. Teised ei olnud nägusid – nad seisisid kuklaga. Nad vaatasid keskele paremale, kus oli midagi heledat, tundus nagu kaks kuju... midagi juhtus keskel... Menina nägi midagi, mis meenutas sidemeis jalga. Kas see kõver asi oli kark?

Õnnetusse ajavad näod, mõned profiilis, mõned nurga all, ilmusid raamist alt – grotesksed näod, süfiliitlikud või alkohoolikud või midagi sellist, ninad liiga lühikesed ja laiad ning sõrmed üles keeratud, suud lahti, haiged, väsinud ja hullunud näod, paistes ja pekstud ning muundunud raskest elust ja näljast – kannatav rahvahulk, kes olid kõik midagi keskendunud. Keegi lamamas ilmselt kandraamil. Luukere. Ei midagi liigutas maali alumises servas. Kui sajandite mustus ära tuli, näitasid humanoidsete näojoonte ja õelate silmadega reptiilikehadega demonid Menina poole, ise rahvahulga jalge vahele kadumas, põgenesid selle eest, mis iganes pildi keskel toimus.

Menina tundis teema kohe ära – piibli lugu sellest, kuidas Jeesus ristis ja kurje väime välja ajas. Menina puhastas veel, kuni nägi kaht signuuri maali keskel. Kaks meest profiilis? Ei, paistis, et mees ja naine. Viimase leivatükiga tupsutas ta maali alumist vasakpoolset nurka. Ja kui viimane leivatükk lagunes, arvas ta, et nägi T-tähte. Siis R-i.

See on võimatu, ütles Menina endale maali pöörates, et sellel ei ole kem valgust langeks. Aga oli see T? Ja suur M? Nüüd oleks ta minu ära lakkunud, kui poleks teadnud, millist kahju see maalile teeb. Ta nii põnevil, et korjas põrandalt määrdunud raasukesi ja puhastas neid tugevamini, kui vana maaliga teha tohiks, ja siin see oligi – ta ei teadnud seda uskuda, hõõrus silmi – väike plekk. Ei tohi liigselt suhtuda, plekk on plekk... kui see just pääsuke ei ole! Menina puhastas, nägi tähti T-r-i-s, siis M-e-n-d, ja lõpetas hõõrumise, et maali üldse pöördumatult kahjustada.

Ta tõusis püsti ja tõmbas paar korda sügavalt hinge. Tema, Menina Ann Walker, üheksateist aastat vana, oli just teinud avastuse, kunstimaailma avastuse, niisama lihtsalt! Pahh! Kunstiajaloolased lootsid kogu oma karjääri, et teevad seda, mida tema just oli teinud. „Ma ei suuda seda uskuda,“ pomises ta üha uuesti ja uuesti. Siis hüppas rusikaga õhku ja hüüdis: „Jah!“ Oodake ainult, kuni Becky, Holly ja tema vanemad sellest kuulevad! Jah! Ta oli nii erutatud, et ta väikese võidutantsu ja hüüdis: „Õde Clara. Õde Clara! Ärgake üles! Head uudised!“ Ta puudutas erutatult vana nunna käsivart, õde Clara norsatas valjusti, ärkas ja tõstis ehmunult pilgu. „Mis?“

Menina ütles väga valjusti hispaania keeles: „Ma leidsin Tristan Mendoza! Ma leidsin selle! See oli siin! Täpselt nii, nagu te ütlesite, ma leidsin selle! Aitäh! Aitäh!“

„Deo gratias...“ pomises õde Clara silmi hõõrudes.

Kostis samme, õde Teresa lõi ukse lahti ja teatas ilma sisestamiseta, et Menina söök ootab teda ning nad peavad kiirustama. Õde Clara pidi palvetama minema ja tema pidi minema tagasi kööki, kus küpsesid *polvorones*ed. Kogu maailma tahtis neid, kõik jäi täna hiljaks, tal oli liiga palju tegemist ja Alejandro tahtis Meninaga rääkida.

„Õde Teresa, tulge vaadake. Ma leidsin Tristan Mendoza! Ma leidsin selle!“ Menina peaaegu hüples erutusest üles-alla nagu vileaastane, kui talle korraga meenus, et õde Teresa ei näe. Ta hakkas vabandama, aga poleks pidanud vaeva nägema – õde Teresa ei kuulanud.

„Ära räägime sellest hiljem. Tulge nüüd!“ haugatas ta. Mööda kooli koridori salongi minnes tegi ta nii palju lärmi, et teda oli teisele koolilasele raske kuulda, kurtes, et oli *Semana Santa* ja neil oli liiga palju muud, et kogu aeg Menina külalisi vastu võtta. Kapten ütles teiselt poolt, et ta ei tasakaalukalt, et tal oli vaja politseiasjade pärast Meninaga rääkida.

Kui nanna komberdasid minema, Õde Teresa kurtis minneski Menina püüdis tantsisklemist jätta ja pulbitses rõõmust. „Nii, teil oli õigus, kloostris on väärtuslik maal, ma leidsin just...“

Menina üllatuseks polnud kapten sellest huvitatud. Ta ütles: „Ann Walker, ühed inimesed otsivad teid.“

See muutus aina paremaks. „Jumal tänatud! Mu vanematel on õnnestunud kellelegi eluvaim sisse saada. Ma olen nii...“

„Mis vanematel, mis? Ehkki te mind ei usu, oleksin neile helistanud, kui see oleks võimalik olnud, aga ma ei saanud. Nii et võib-olla leidsin neid inimesi teie perekond,“ ütles ta aeglaselt. „Ja võib-olla leidsin neid, kes on nagu kunagi varem, et te end varju hoiate.“

„Mida? Muidugi on need mu vanemad! Kes veel? Ma helistasin neile lennujaamast ütlema, et ma polnud veel Madridi jõudnud ja et ma olen bussiga. Loomulikult lasid nad politseil bussi üles otsida ja nad leidsin, et ma olin siia jäänud ja...“

Ei, teid jälitavad mees ja naine ning kes iganes nad on, pole nad teile teada. Tegelikult nad ei taha, et politsei teada saaks, et nad teid otsivad. Ja kuna mina ei taha, et nad mulle probleeme tekitavad, pean ma teie selle asja juurteni jõudma. Te peate mulle rääkima, kes teid jälitab.“

Menina tundis korraga, et tema suu kuivab ja tema elevus haihtus, kui talle meenus: „Oh jumal, palun, mitte Theo!“ sosistas ta. Theo oli tema ja sidemeid, et teda otsida, aga Bonnerid üritavad ju ometi mingit teed välja mõelda selle kohta, miks pulmad ära jäeti.

„Kes on Theo?“ nõudis kapten.

„Hm, mitte keegi. Küllap palkasid mu vanemad eradetektiivi mind uurima.“

„Ei, seda ma ei usu. Ja te räägite mulle, miks ma seda ei usu. Siis te räägite mulle, miks nad teid otsivad, sest selles puudub jaaks igasugune loogika. Vana mees, pensionil politseinik, minu sõber, sõidab Málagaast tagasi küllasse mägedes, kus ta elab oma perega, ja teeb kohvipeatuse. Kui ta kohvi joob, tuleb baari paat ja naine, kenad riided, tahavad panna baari aknale silti, tüdrukut väga ilus tüdruk, ja seal on kirjas „Menina Walker“, ameeriklane kadunud. Lubab informatsiooni eest suurt tasu. Minu sõber arvas, ma peaksin seda teadma... pole tähtis, miks. Aga tema tahab ka teada, miks, nii et ta kuulab kõike – vana komme. Ja inimesed ei arva, muregast istuv vanamees oma piibu ja kohviga kuulab. Ta tahab teada, mida see paar edasi teeb. Ta joob veel kohvi, loeb oma ajalehti. Ta tellib süüa, jookke, kulutab väikeses baaris palju raha, ja rahvas hakkab ütleb hea küll, nad võivad oma kuulutuse üles panna, aga parem oleks politseijaoskonnas ametlik avaldus täita. Aga see paar ütleb ei, nad ei taha politseid tülitada.“

„Kummaline, et nad nii ütlesid! Miks?“

„On kummaline, eks? Minu sõber, temale ka ei meeldi...“

„Oh, jumala pärast! Mis teile kahele ei meeldi? Teil peaks hea meel olema, et keegi tahab mind teie kaelast ära võtta.“

„Te peate kuulama... Minu sõber saab aru, miks ma ei saa praegu minna, last ära minna, nii et selle asemel, et koju minna, tuleb ta mind vaadata. Kui inimesed söövad, läheb ta välja, nagu kusele, et nende autot vaadata. Kui number meelde jätta. Vana harjumus. Ja siis ta üllatub, sest ta teab midagi, mida enamik inimesi, isegi politseinikke, ei tea. Väike embleem numbrimärgil näitab, et auto kuulub katoliiklikule organisatsioonile. See on nagu *confraternidad* – vennaskond. Aga minu sõber teab, et see vennaskond on Hispaanias väga vana, väga, väga konservatiivne, mõned ütlevad, et inkvisitsiooni ajast pärit, ohtlik, sest... kuidas seda öelda? Nad on fanaatikud, inimesed, kes on kõigeks valmis, et kirikut kaitsta.“

„Kuidas ta seda teab? See tundub üsna fantastiline oletus.“

„Te peate millestki aru saama. Te olete Ameerikast ja ameeriklaste jaoks on eilne päev möödas, lõpetatud. Hispaanias ei ole see möödas.“

...kodusõja ajal, juhtus hirmsaid asju, mida inimesed tänagi ei usu. Minu sõbra perekond olid vabariiklased nagu minu isagi. Nad said tulid fašistid sellesse külla. Nad võtsid kõik mehed ja poisid, isegi lapsed, ja poosid nad väljakul üles. Nad tahtsid minu isa ka, aga tema oli jahil, sest toitu ei olnud, ja kui nad tulid, peitis ta end mägides, koopas.

Minu ema, tema naine, oli kuusteist, laps oli sündimas. Tema ema koos teiste naistega siia kloostri ja nunnad võtsid nad enda kätte ja panid värava lukku. Fašistid väga ohtlikud, aga fašistid olid katoliiklased, nad ei pannud kloostrit põlema. Ja värav on väga tugev. Minu ema ja teised naised olid väljaspool ohtu. Nii et hiljem, tänu nunnadele, on mul vanemad ja minu perekond. Minu isa sõbral ei meeldi nii hästi. Fašistid läksid ka tema külla, tapsid tema vanemad ja tapsid palju naisi, tapsid palju inimesi. Selle eest on ta terve oma elu katoliku kirikut vihanud, sest fašistid on katoliiklased ja katoliku kirik ei meeldi fašistidele. Ta on suure osa oma elust kirikut ja selle saladusi õppinud ja ta teab asju, mida suurem osa inimesi ei tea. Kiriku kaitse on väga vanamoodne, nüüd on kõik nad ära unustanud, arvad, et nad pole tähtsad. Aga nagu see *confraternidad*, on nad olemas ja Vatikanis mõjuvõimsad. Võimsad teistes kohtades. Ja minu sõber teab, need inimesed ei raiska ilma põhjuseta aega tüdrukute otsimiseks. Nii et nüüd te peate mulle rääkima, mis see põhjus on. Ärge öelge mingeid mänge.“

Mänge? Menina tahtis sealt lihtsalt minema saada. „Kuidas peaksite te minna katoliiklikest organisatsioonidest teadma? Ma olen lõunamaine baptist – katoliku kirik ei saa nii meeletult usuvahetada, nad ütlevad, et nad kogu maal turiste jälitavad!“

Peab olema veel midagi, mida te mulle ei räägi, kui need inimesed teid leida tahavad. Nad saavad kiriku väga kõrgelt tasemelt juhtide, mõned ütlevad, et lausa Vatikanist. Ja Vatikanil on side kõikide valitsuses, politseis, igal pool. Kirikul on tänapäeval suur mõju. Te arvate, et usufanaatikud pole ohtlikud? Nad on kõige ohtlikumad inimesed maailmas. Vaadake Põhja-Iirimaad, vaadake

baske. Vaadake Lähis-Ida. Nii et ma küsin veel ühe korra, miks Hispaanias olete?”

„Ma olen teile rääkinud ja rääkinud – ma tahan lihtsalt Ma minna!”

„Preeili Walker, alustage sellest Mendozast. Miks ta oluline?”

Meninal hakkas tekkima tunne, nagu oleks ta Alice Iinedemaal. Oli juba Tristan Mendozast rääkinud ja ehkki too oli huvitav kummal ajaloo üliõpilase jaoks, kellel oli vaja kooli lõputöö kirjutada, ei saanud Menina aru, kuidas see kaptenile selleks kummaliseks ülekuulamiseks põhjust andis. „Vaadake, ma uurin teda, sest mul on see medaljon, sellel ei saa kellegi jaoks peale minu mingit tähtsust olla, see võttis medaljoni kaelast ja ulatas võre vahelt läbi, rääkides kaptenile, kuidas ta oli koos selle medaljoniga leitud, ja kuidas nunnad tahavad et ta selle kuueteistkümnendal sünnipäeval endale saaks. „Nii et see on minu jaoks tähtis, sest see on ainus, mis mind bioloogiliste vanematega seob. Kas te näete seda väikest lindu ühel küljel? Põhjus, miks ma Tristan Mendoza vastu huvi tunnen, on see, et ta signeeris oma maalid ja tema signatuuri all oli seesama väike lind. Ma tahtsin uurida tema töid uurida – see on ainus koht, kus neid on –, et teada saada, kas see pääsuke tähendas midagi, milline ajalugu tal oli, see oleks minu bioloogiliste vanematega. Walkerid on imetoredad ja ma armastan neid, aga kui te pole adopteeritud, siis te ei mõista seda kohutavat vajadust oma bioloogilist peret tunda. Keset teie elu oleks nagu see. Ma tean, et pääsukesed võivad olla lihtsalt kokkusattumus, aga see on tõesti minu ainus juhtlõng.”

„Hispaanias on perekond väga oluline. Ma mõistan. Nunnad aitavad minu ema, minu perekonda. Nüüd pean mina aitama õde Teresa, nagu ma oma isale lubasin.” Ta tõstis medaljoni üles ja kissitas sõrme libistas sõrmed üle kulunud kujutiste mõlemal poolel ja jäi hetke mõttesse, enne kui medaljoni tagasi andis.

Veidi kannatlikuma tooniga ütles kapten: „Siinsetes mägedes on mõned vanad lood juudi kristlaste kogukonnast selles Hispaania osas, kui roomlased siin olid. Esimesed kristlased olid samuti juudid, nad

nad ei ütle, et Jeesuse ema Maarja oli igavesti neitsi, sest tal oli lapsi peale Jeesuse. Siis, sadu aastaid hiljem, kui Constantinus otsustas, et kirik, jah, Jeesus on jumala poeg, on jumala moodi ja kirik on alati neitsi. Kes tol ajal enam teab, mis Maarja kohta tõsi on. Aga katoliku kirik on väga võimas ja inimesed ei tohi küsida, mis kirik peavad uskuma, mida kirik ütleb, ja kirik ütleb, et Maarja jäi neitsiks, sellepärast ta jumala juures nii võimas ongi. Ja ma arvan, et vanad lood kristlikest juutidest, kes olid siin, kui roomlased siin olid, on pääsukesed, aga ma ei tea, miks. Aga pole tähtis, te peate teema ülejäänud loo ära rääkima, et ma teaksin, mida ma saan teie loost uskuda. Esiteks, kes on Theo? Kuidas tema seotud on?”

„Hm, Theo pole mitte keegi.”

„Kui ta pole mitte keegi, miks te arvasite siis, et ta saatis inimesed otsima?”

Menina tundis ärevust kasvamas. „Theo oli... hea küll, me pidime otsustama.”

„Pole? Te olete Theoga kihlatud? See pole mitte keegi?”

„Ei, ma ei ole kihlatud. Enam mitte.”

„Miks?”

Menina üritas häält värisemast takistada, kui ta rääkis kaptenile, et ta oli üldiselt tülitsetud ja pulmad ära jätnud. Ta üritas rahulikult rääkida, et inimesed läksid pidevalt lahku. Aga ükskõik, kui väga ta seda ei tahtnud, nägi ta ennast ja Theod autos järve ääres, tundis Theo kätt oma suul ning oma abitust... see kõik tuli mühinal tagasi, ta ei suutnud teha oma mõtteist tõrjuda. Theo käsi summutas tema karjeid, nii et ta ei saanud hingata... nagu oleks mees teda vihanud... ja siis... *miks sellest ei saanud numbrit teha...* Menina ahmis õhku. „Ja mina... ta... ma tulin Hispaaniasse, sest...” *Jää vait!* andis Menina endale käsu.

„Aga te abiellute, kui te koju lähete?”

„Ei!”

„Miks?”

„Oh tunne, nagu oleks tal aeglaselt nahka seljast kooritud. „Jätke mind rahule! Ma ei taha sellest rääkida!”

„Parem on, kui te mulle räägite.“

„Kuulge, see pole teie asi, sel pole midagi pistmist inimestega, te kirjeldasite, ega mingi kirikuvaidlusega. See on seotud ainult nuga!“ Ta haaras võrest ja puhkes nutma. „Nüüd jätke mind rahule.“

„Preeili Walker, mul on kahju, et te lahku läksite, mitte ei abiellunud nagu te tahtsite... see on valus. Aga võib-olla ta ei ole hea inimene, võib-olla pole ta teie jaoks hea mees. Mõnikord meil veab ja me saame õigel ajal teada, et ei tohiks usaldada inimest, keda armastame.“

Menina kaotas igasuguse enesekontrolli. Selle asemele astus tema. Ta oli vihasem kui iial oma elus. Ta haaras mõlema käega võrest ja soovis, et saaks võre taga seisva mehe tappa. „Usaldada? Ta välgas mu! Ja ütles, et see pole oluline, et me pidime abielluma, ja ma arvasin, et ta tahtis mind rasedaks teha, ja ma ei tea isegi, kas see on tõsi või – mu ema ütles nii, kui ta seda teaks, nii et ma ei rääkinud teile. Ja ei saa politseile rääkida, sest ma ei taha vedada oma perekonda kätte, kus kõik tema korporatsioonivennad ütlevad, et ma... ma olen õige, ma ei saa isegi oma parimale sõbrale rääkida! Ma üritan sellega hakkama tulla ja tulingi ja ma tundsin end paremini ja täna ma arvasin... ma teie... hävitasite selle... te... te... tundetu tõbras!“ Ta kuulis end kargas sõnu, mida ta polnud iial varem kasutanud, kuni puhkes nutma, ega suutnud enam jätkata.

Kapten lasi tal karjuda ja nutta, kuni Menina hakkas õhku ahmima. „Pole hea mitte rääkida, kui selline kohutav asi juhtub.“ Ta haal kogu kaastundlikult. Mõistlikult. Milline jama, mõtles Menina abitud, ja ma teda vihkan. „Maailmas on palju halbu inimesi, aga pole teie nii, kui tema on üks nendest.“ See tegi asja hullemaks. Menina ei tahtnud tema kaastunnet. Ta ei tahtnud mõistlik olla. Ta ei tahtnud, et kapten või keegi teaks! Kui mees teab, oleks teda nagu uuesti vägistatud. Menina tagus oma Timberlandi saapaga kogu jõust vastu võret, kuni trellid kõlisesid ja tema jalal hakkas valus. „Olge te neetud! Te rumalad! Neetud!“ karjus ta nii valjusti, kui suutis.

„Te olete vihane,“ ütles kapten. „See on hea! Olge tema peale vihane. Ta on teie viha ära teeninud, ja olla minu peale vihane, et te

te seda rääkisite, on parem kui olla vihane enda peale millegi pärast, mis pole teie süü.“

„Jää, jää-vait, sa lollpea! Jää juba vait!“ karjus Menina jälle.

Kapten oli õde Teresa seal ja noomis: „Alejandro! Mida see tähendab? Mida sa ütlesid?“ Ta pani käe ümber Menina õlgade ja ütles: „Tahen teid näha.“

Õde Teresa tiris nuuksuva ja õhku ahmiva Menina minema. Kapten ei kirjeldanud midagi ja tagus siis ise võret, öeldes, et see oli oluline. Menina ei tahtnud. Ta oli end korraks juba peaaegu iseendana tundnud, aga see ei kestnud. Tema elu oli varemeis. Ülejäänud päev oli vilets hägu. Ta võttis end T-särki ja teist vahetust aluspesu ära pesema, loputas neid uuesti ja uuesti jäises pumbavees, kuni käed tuimaks muutusid. Ta istus ta palverändurite aias ja üritas hommikuste leidude kohta mõtteid teha. Ta ei mäletanud mitte ühtki asja. Ta võttis oma reisi-kaasi, luges samu löike uuesti ja uuesti ning pani raamatu aina käest, kuni muutis. Sel õhtul oli tema kandikul väike taldrik mandlikookidega. „Tahameid,“ ütles õde Teresa ja läks ära.

Meninal polnud isu ei nende ega millegi muu järele. Ta heitis pihvi ja vahtis pimedusse. Talle meenus, et ta polnud hambaid pesnud. Ta hakkas tõusma, et seda teha, aga otsustas, et kui tema elu kokku kukub, võivad ka hambad ära mädaneda.

15. PEATÜKK

Las Golondrinase klooster, Hispaania, aprill 2000

Järgmisel hommikul hõikas õde Teresa: „*Deo gratias!*“ Menina hõikas oma paistes silmi ja ajas end istuli. Ta vihkas maailma ning kõiki ja kõiki selle sees. Pea valutab. Neljapäev. Kolm päeva lihavõteteni. Meenus talle eilse päeva alandus ja miski polnud enam oluline.

Õde Teresa lomberdas reipalt uksest välja. Menina jõi kohvi ühes selle maitset tundmata ära, krimpsutades nägu selle peale, kuidas ta oli eelmisel päeval enesekontrolli kaotanud. Rohkem ei saanud ta seda endale lubada. Ta pani riided selga, tundes end täiesti võimatuks.

Tund aega hiljem läks ta õde Clara järel *sala grande* poole, kui naine köögis peatus ja osutas laialt naeratades jahmatavale vaatepildile: korv fooliumisse pakitud šokolaadikaladega, mähitud vikerkaarvärvlistesse tsellofaanikihtidesse, kõik kokku seotud tohutu suure mitmevärvilistest paeltest lehviga, millest rippusid lopsakad keerduvad lindid. Sildil seisis: VALOR.

„Valor on väga kuulus, väga hea, väga kallis!“ ütles õde Clara kinnalt. „Kapten Fernández Galán ostis selle.“

Menina silmitses vikerkaarvärvlist korvi. „Miks?“

„Miks? Sest kala on kristlik sümbol! Hispaanias tuuakse liha võteteks šokolaadist kala; inimesed teevad kingitusi, perekonnas, sõpradele.“ Õde Clara heitis Meninale kavala pilgu. „Mehed kingivad tüdrukutele. Ja siin on väike kiri.“ Ta ulatas selle Meninale ja ootas.

Menina võttis lahti paberitüki, mille serval seisis „*Polizia*“, ja luges:

„*Querida Walker, igal aastal saadab minu vanem õde Zaragozast neid kirju sinu nanta ajal, et mulle meelde tuletada, et olen ikka tema väike vend. Kõik väike need vastu endale ja õdedele minu tervitustega.*“

„*Alejandro Fernández Galán.*“

Enamasti armastas Menina šokolaadi. Nüüd surus ta hambad kokku, rebis kirjakese tükkideks ja oli juba korvi pörandale virutamas, kui õde Clara saabastega trampida, kui õde Clara hirmunud ilme ta nägi. „Sa pead selle vastu võtma,“ ütles õde Clara väriseva häälega korvi. „Palun, too see sisse. Alejandro ütles, et tuleb sind näha vaatama.“

„Oh kurat! Miks?“ Menina võttis raske korvi.

Õde Clara kehtas õlgu ja avas *sala grande* ukse. „Mina ei tea, miks. See väike tema tüdruksõber on eile õhtul siin.“ Ilmselt ei teinud õde Clara naiste klatšivõrgustik *Semana Santa* ajal pausi. „Nii palju tüdrukuid. Ta peaks abielluma. Ta on üksildane.“

„Oh või?“ See kõlas natuke teravamalt, kui Menina oli kavatsenud. Miks ei anna ta seda neetud šokolaadi oma tüdruksõbrale, las ta tal too paksuks! *Sala grande*'s virutas Menina korvi maha. Kapten Fernández Galán oli nuhtlus! Ühel hetkel oli ta ebaviisakas, järgmisel hetkel nunnade pärast, järgmisel urgitses temalt saladusi välja, järgmisel... veel üks kuumavereline tüdruksõber. Tal oli kaptenist kõrgem.

Õde Clara, rāpaseid lollakaid pilte täis seinad ja fakt, et ilmselt oli tal ainult neli-viis valget tundi, et korralikult näha. Ta vaatas maali rahuldusest ja deemonitest mustunud hõberaamis ja puhast laiku, kus pilt oli rippunud. No ta oli selle leidnud. Kah asi!

Ta vaatas ringi, et näha, kas veel mõni raam talle silma jääb. Paistis, et sama suuri, samal kõrgusel rippuvaid pilte oli veel neli. Menina läks kõige lähema juurde ja katsus raami. Rāpane, mustri ja raske. Ta tõmbas selle nii järsu liigutusega seinalt, et traat läks katki. Kahju! Jah, samasugune hõberaam, sama muster. Veel kolm samasuguse

Hea küll. Nüüd oli ta leidnud viis Tristan Mendoza tööd: kolm maali, stseeni interjööris ja kaks portreed. Ehkki need olid kummalised ja kahemõttelised, oli siiski tegemist suure avastusega. Menina soovis, et saaks sellest elevile minna, aga tema ainus mõte oli minna Nunnadel oli sellest siiski kasu. „Noh, õde Clara, ma leidsin kõik Tristan Mendoza pildi.“

Õde Clara tõstis pilgu palvehelmestelt ja sirutas laiali aetud meedega käe. Siis tõstis ta teise käe ja ajas ühe sõrme püsti, liigutades teisi sõrmed kokku. „Kuus Tristan Mendoza pilti oli. Kuus. Õde Clara tuleb varsti, aeg lõunat süüa.“

Lõuna! Menina taipas, et tal oli hundiisu. Ta polnud eilsest nälga vapustusest saadik midagi sünnud. Ta püüdis toidule mitte mõelda. „Kuus? Olete kindel?“ Ta silmitses piltidega kaetud seinu.

„Kuus maali.“ Õde Clara hoidis sõrmi valguse käes ja vaatas näljalt unelevalt. „Üks, kaks, kolm, neli, viis, kuus,“ loetles ta hispaania keeles.

Õde Claral pidi pea näljast samamoodi ringi käima nagu Menina. Menina üritas lõkkele puhuda ärritust kapten Fernández Galán ja tema totra kingituse vastu, aga ta oli liiga kurnatud, et hoolida. Ta pakkis lahti kahvaturhelise, kollase ja helelilla tsellofaani kihud ja näha, mis korvis on. Ta poleks ka surma ähvardusel ühtki kala püüdanud, aga oleks ebaviisakas, kui ta õde Clarale ühtki ei pakuks. Nunnad naeratas rõõmsalt, kui ta kala võttis, fooliumi maha kooris ja aeglaselt kala söi.

Menina vaatas korvi, mis pakatas sädelevatest fooliumisse pakitud kaladest... hea küll, üks lollakas kala, mõtles Menina üht suurt valades.

„On hea?“ küsis õde Clara.

„Mmm,“ tunnistas Menina vastu tahtmist. Kumbki võttis lisa. Menina kuuldis samme, üks löödi lahti ja õde Teresa hüüatas: „Ahaa!“ Õde Clara võpatas süüdlaslikult. Menina pakkus õde Teresale šokolaadi kala, mis kutsus esile terava loengu teemal, et *Semana Santa* ajal ole nunnadele maiustused keelatud. Menina meelest oli hea, et õde Teresa

leidnud kõiki neid värvilisi fooliumitükikesi, mis õde Clarat ümbritsevad. Õde Clara ohkas ja langetas käe pooleldi söödud maiustusega.

Menina üritas õde Teresale teiste piltide leidmisest rääkida, aga õde Clara, kui tal õnnestus seda teha, ütles too: „Alejandro on jälle siin ja ta peab end temaga kohtuma minema. Ütlesin, et ta peab end sinult üldi pidama, mitte sind pahandama nagu eile. Ta teab, et ma olen tema peale väga vihane. Õde Clara! Tule!“

Õde Clara pistis viimase šokolaaditüki vargsi suhu ja lahkus õde Clara järel saalist.

Variseva südamega korjas Menina fooliumitükid kokku, võttis need ja pani *sala grande* ukse kinni. Toas oli korraga pimedaks läinud, sest laevast oli pilve tõmbunud ja sadu polnud kaugel. Kõrvalruumis, mis oli salongis, oli samuti pime, Menina pani korvi käest, otsis tikke ja süüdas küünla. Täna vaikib ta väärikalt, ütleb vajaduse korral ainult „ei“ või „ei“, muud ei midagi. Ainult et ta oli eilse ebadaamiliku käitumise pärast nii endast väljas ja tundis sellist piinlikkust, et pahvatas. „Alejandro... ma tahtsin öelda kapten Fernández Galán, hm?“ Mis selle mehe nimi oli?

„Preili Walker,“ ütles mees teiselt poolt võret. „Mulle meeldib teie nimi, kui te mulle Alejandro ütlete.“

Menina vastas närviliselt. „Oh. Tore, ütle mulle Menina; mind ei tunne ka keegi preili Walkeriks... Hm, aitäh šokolaadi eest. Ma pole kunagi korvita kalu saanud. Meil on kodus lihavõttemunad, tead, need lapsed värvivad neid, ja lihavõttejanes...“ Menina needis ennast. „Jah, ta hakkas jälle pihta! Mis sai väärikast vaikimisest? Miks ta pidi minust lobisema nagu idioot? Šokolaadist rääkides...“ alustas ta.

„Ah see. Palun. Minu rõõm. Aga ma tulin siia, et sinult midagi küsida.“

„Kuule, ma töotan nii kiiresti, kui saan,“ ütles Menina, „aga ilma elektrita pole valgus suurem asi, kui päike loojub, ja ma ei näe pimedust.“

„See pole kuidagi maalidega seotud. Mul on su abi vaja.“
Mis nüüd?

„Mida?“ nõudis Menina.

„Ma tahan, et sa täna hilja õhtul ühe inimese jaoks kloostri viisi lahti teeksid.“

„Sa tahad, et ma teeksin *mida*?“

„Jah. Ma toon Albaania tüdruku. Ma arvan, et ta on albaanlane. Ta on sinuga parem kui nunnadega. Nendele ta ei meeldi. Ta on unustanud kuusteist, võib-olla mitte veel päris.“

Tüdruksõber, kellest õde Clara oli rääkinud! Kolmekümnendate eluaastates mehel polnud mingeid asju ajada tüdrukuga, kes oli peaaegu laps. „Kas ma sain õigesti aru – sa tahad, et ma lasaksin *Albaania* tüdruku, alaealise, keda sa ilmselt isegi kuigi hästi ei tunne, sest sa oled kindel, kust ta pärit on?“

Kõlas nii, nagu oleks kapten tahtnud öelda, et tal on vaja tüdrukut varjata. Ta hakkas selgitama, aga Menina plahvatas enne, kui ta oleks jõudnud lõpetada. „Ma juba tean sinu „tüdrukutest“! On siin aimu, kui kiiresti siin kuulujutud levivad? Vanad naised, kes minust tulevad, jälgivad külas kõike ja kõiki, ja kiirustavad õde Teresale teatama mõnele teisele nunnale rääkima. Nunnad on vapustatud, peavad kõiki neid tüdrukuid prostituutideks. Mina olen viimane inimene maailmas, kes aitaks sul kloostri teismelisega seksida!“ Menina peatus siin hinge tõmmata. See mees oli vastik, nurjatu, räpane!

„Palun, see pole see, mida sina mõtled! Tüdrukud, keda vanad daamid näevad, jah, nad peavadki välja nägema nagu prostituudid. Ma olen mees; vanadaamid mõistavad hukka, aga ei imesta. Hispaania mehed on mehed...“

See polnud õige asi, mida öelda. Menina, hea tüdruk, kes oli varemalt kunagi kellelegi vastu vaielnud või üheksateistkümnenda aasta jooksul häältkäi tõstnud, kuulis end karjumas nagu segane kalurimutt juba teist korda kahekümne nelja tunni jooksul. „Mehed kohtlevad naisi nagu lihatükke! Kuidas mehed nii kuradi ülbeks muutuvad? Ja nüüd, *nüüd*, on sul see, see *laps*, ta on võib-olla viisteist? Sa oled peaaegu küllalt vana, et tema isa olla! Mis sul viga on?“ karjus ta. Ta oli jälle vihane, jauras haledatest lollidest meestest. Ta jutt kõlas nagu... Beckyll!

„Mida?“

„See pole... kuula mind korra, oh mu jumal, sa arvad, et mulle meeldib lastega seksida... Ei, ei, ei!“

„Mida, *mida* siis?“ Menina hää ulatus detsibellideni, millest tal aitas pole.

„Hea küll! Sa pole sellises meeleolus, et mind uskuda, see on pärast teie lastelamist normaalne. Ole vait ja ma räägin sulle, mis toimub, mis toimub see on. Ma ei saa õdedele rääkida, isegi mitte õde Teresale, ma arvan, et on ohtlikum liiga paljudele inimestele, kui ma räägin. Tüdruk on suures hädas, nii et mul on sinu abi vaja.“

„Ei, neetud, ma ei aita sind! Sa oled vastik!“

„Jah, ja mina mõtlesin, et sinul on nii kena hää! Kõigepealt kuula, ma ei karjuda, palju tahad. Võib-olla sa mõtled, miks ma sellesse külla jään? Siin on vaikne ja vanamoodne, palju vanu inimesi. Võib-olla mõtled, et ma jään oma tädi pärast, sest mu perekond oli siin? Jah, need asjad on tähtsad, aga kuna minu pere on sellest külast ja kõik vanad, et ma andsin isale lubaduse, on see ka minu kate. Ma olen siin pärast, mida ma õppisin politseiakadeemias Ameerikas – jälitus. Siin aastat tagasi, kui ma uuesti Hispaaniasse elama tulin, värbasid Hispaania võimud ja Interpol mind suureks jälitusoperatsiooniks.“

„Mida? Siin? Keset pärapõrgut?“

„Jah, selle pärast, et see koht on pärapõrgus. Täna tuleb enamik inimesi siia mööda kiirteed. Nagu sina tulid bussiga. Aga enne kui kiirteed ehitati, oli vana tee, mis tuleb siia rannikult Marbella lähedalt, läbi läbi mägede itta Baskimaale, siis piirini. See tee on siin ilmselt olnud kaks tuhat aastat ja see läheb isegi sellest külast kõrgemale mägede, Prantsusmaa poole. See on vilets tee, raske leida, palju teid, mõnikord mägedest varisenud rahnud, väga ohtlik, nii et tänapäeval ei kasuta seda. Aga on palju vanu mägiteid, kogu Euroopas, hea teada on need teinekord läbitavad ja on inimesi, kes neid kasutavad.“

„Kes?“

„Seda ma püüangi sulle rääkida. Kogu Euroopas on politsei aastaid neid teid jälginud, sest inimesed kasutavad neid teid salakaubaveoks

endistest idabloki riikidest ja kaugemalt, Iraanist ja isegi Afganistanist. See on väga suur politseioperatsioon ja nad töötasid pikka aega lihtsalt, et lõksu seada. Siin.“

„Oi.“ See seletus tekitas Meninas veidike totra tunde, et ta on mehe peale karjunud. „Narkootikumid?“

„Jah, narkootikumid on mängus. Narkootikumid on väga suured. Need mehed, kes Hispaaniasse tulevad, teavad, et võimudel on nad teid raske jälgida. Nad toovad Afganistanist ja Türgist Euroopa kassaheroiini ja kokaiini. Siin on narkootikumidele suur turg, palju inimesi rannikult Marbellas, Puerto Banúses, teistes kohtades. Narkootikumid on suured jahid, villad, palju raha. Kurjategijaid ka. Nad arvavad, et on väljaspool ohtu, võivad teha, mida tahavad. Aga nad veavad salakaubana midagi hullemat kui narkootikumid. Võib-olla oled kuulnud, isegi Ameerikas tegelevad Ida-Euroopa gängid inimkaubandusega – Kosovo ja Albaania ja Rumeenia ja Ukraina. Mehed tulevad ja räägivad noortele tüdrukutele, et nad võivad minna Prantsusmaale, Saksamaale ja Inglismaale, rikkad maad, palju häid töökohti, rikkades, rikaste perede laste eest hoolitsemine, saavad lapschoidjaks, saavad ilusa toa, inglise keelt õppida, palju raha teenida. Nii et tüdrukud muidugi lähevad – mõnikord nad tahavad minna, mõnikord nad rekonnavad sunnivad neid, isegi müüvad neid nendele meestele, ja mõnikord nad röövatakse. Siis saavad tüdrukud teada, et mehed valetavad restoranitöökohtade ja laste eest hoolitsemise suhtes. Nad pannakse veoautodesse luku taha ja viiakse prostituutideks nagu orje. Mehed, kes neid toovad, peksavad nad läbi, vägistavad, annavad neile narkootikume, et sundida neid prostituutidena töötama, võtavad nende raha ja ähvardavad nende perekondi kodus, kui tüdrukud üritavad põgeneda või polisteisse helistada.“

„Oh.“ Menina toetas lauba vastu võret ja sulges silmad, meenutades seda tunnet, kui Theo käsi oli tema suule surutud, oma hirmu ja kõige hullem – võimetust. Nagu oleks ta rämpsuks alandatud, millekski. Tema suu kuivas. Tal tekkis tahtmine oksendada, kui ta kuulis, et see juhtus ka teiste tüdrukutega.

Mehed, kellest vanad naised õde Teresale räägivad kui minu „tüdrukudest“, on politseinikud. Salapolitseinikud. Nagu ma ütlesin, Hispaanias on mehed mehed. Mina ei ole abielus. Vanad naised ei ole mehed heaks, kui mul on prostituudid, aga keegi ei pea seda imeks. Vanad daamid on jahmunud. Nad teevad skandaali. Seda mul ei meeldi, sest see on kattevari. Naispolitseinikud aitavad mul jälgida, kes mägikülades tulevad ja lähevad.

Elustööd on palju, uued villad mägedes rikastele välismaalastele ja need võortööliste. Võimud ei saa neid kõiki kontrollida ega peatada neil Hispaaniasse tulemast. Ja kui nad töö lõpetavad, reisivad nad tagasi koju otsides ringi. Sa nägid mõnda neist meestest külas, kui sa olid tol päeval, kui sa bussist maha jäid. Sellised külad nagu Madrid, nad palkavad neid lihavõttepüha rongkäiguks *Semana Santa* ajal, sest siin ei ela enam piisavalt palju noori mehi, et neid ehitada. Me teame, et kurjategijad segunevad mustlastega, kes on siin sel aastaajal oma laatadega tulnud. Siis nad aitavad kõiki neid, kui tulevad suured veoautod tüdrukute ja narkootikumidega. Tol päeval, kui sa politseijaoskonda tulid, olen ma vihane, sest ma ei tea aru, kas oled lihtsalt rumal prostituut, kes on mul teel ees, või kas oled sa peibutis või kuidagi seotud – mingi madam tüdrukutele, keda nad toovad. Sinu jutt kolledžireisist Madridi kõlas võimatusena. Aga kui sa ütlesid „Theo“, mõtlesin, ma pean teadma, kui tema on sinuga seotud.“

„Oi! Ei, ta ei ole. Ta on... jõledik, aga ta ei salakaubitse naiste ega narkootikumidega.“

„Ma ei tea, kui napilt sa tol päeval väljakul pääsesid. Nad oleksid kindlasti võinud sind võtta nagu teisi naisi. Sa oled väga ilus, seksikas, aga sa oled raha väärt. Aga minu isa sõber muretses, kui ta nägi plaanid sinu pildiga. Ta teab sellest operatsioonist ja tuli mind hoiatama, et kui inimesed tulevad kadunud Ameerika tüdrukut otsima, seab see nende keeruka operatsiooni ohtu. Me peame madalat profiili hoidma, et nad nad kätte saame.“

„Muidugi. See kõik on üsna hirmus.“

„Jah, ja hullemaks läheb. Inimesed, kes nendelt gängidelt nad tikume ostavad, ostavad ka naisi ja nad maksavad väga noorte rohkem. Sa olid vihane, kui mõtlesid, et ma tahan kuuetekümneaastast – on mehi, kes tahavad isegi kaheteistkümnendaastaseid, mõnikord nooremaid väikesi tüdrukuid. Mõned jahiomaniikud ostavad meid ajaks mitu tüdrukut, erinevas vanuses, aga kõik noored, kõik tüdrukud, kes arvasid, et lähevad paremat elu otsima, ja leiavad end peagi. Kui tüdrukud tagasi tulevad, müüakse neid uuesti, aga mõnikord ei tulegi tagasi. Me leiame merest surnukehi. Nad viskavad tüdrukuid üle parda, kui on lõpetanud. Kui sa näeksid, mis nendega enne nad on juhtunud... Need mehed on loomad. Ja mehed, kes jahiomaniik tüdrukuid müüsid, toovad neid juurde. Alati toovad. Ja meie peame neid takistama.“

Menina mõtles meestele, kes olid olnud tema ümber tol päeval lõunal, kui ta bussist maha jäi, ja sulges silmad. „Ja see tüdruk, kes tahad, et ma täna õhtul sisse lasaksin?“

„See tüdruk on Almira. Ta ei saa suurt rääkida – nad purustasid ta nina- ja lõualuu, aga ta on vapram ja tugevam, kui nad arvasid. Ma arvan, et ta on ellujääja, sest ta on vihane, vihane nagu sina eile. Tal on nestus põgeneda ja nüüd on ta tähtis tunnistaja; ta suudab paljud naised meestest tuvastada. Eelmisel nädalal, just enne sinu tulekut, tõi üks lapolitseinikest, üks minu „tüdruksõpradest“ Almira siia turvamajas, kus me teda hoidsime, varjas teda oma auto pagasiruumis. Almira rääkis, et veoautol, mis ta eelmisel kevadel tõi, oli ventilatsiooniluuk, ja ta muukis selle lahti ja nägi mägede vahel loojuvat päikest. Me ootasime sama ajani sel aastal, et loojuv päike oleks samas asendis ja viisime ta samal ajal vana teed mööda Prantsusmaale, et ta meile seda kogu näitaks. Kui ta seda tegi, leidsime sealt lähedalt teevaru, millest me ei teadnud, ja tee, mida nad kasutasid. Ta on nutikas tüdruk ja riskieluga, et meid aidata. Ehkki ta on väga, väga hirmul.“

Almira rääkis meile, et ta kuulis mehi rääkimas sellest, kuidas *Semana Santa* ajal uusi tüdrukuid tuua – me arvame, et kas homme suure reede öösel või laupäeva öösel, sest nendel öödel on meil tradit-

tsioonid *Semana Santa* protsessioonid ja inimesed tulevad välja ja liituvad küünaldega rongkäigus. Siis on siin pidu, rahvahulk, väga meeldiv. Kõik vaatavad protsessiooni; lauldakse ja inimesed ei pööra tähelepanu võõrale kaubikule, mis metsast tuleb. Ei näe kinni seotud tüdrukuid kaubikus.

Aga me tegime suure vea, naispolitseinik ja mina. Kui mu kolleeg soovis Almirat tagasi turvamajja viima, kus ta elas, palus Almira, et ta viiks minua autos sõita. Ta ütleb, et see on nii ilus, ta pole ühtki sellist autot näinud. Vaene tüdruk, meil on temast kahju. Käskisin kolleegil tüdrukut natuke maad külast väljas oodata. Ma viin Almira tema juurde. Me hakkame sõitma ja siis pöörasime tagasi küla poole. Almira naeris, ta teadis stereost muusikat, mängis, et on Hollywoodi filmitäht. Kuni me jõudsime tagasi külla ja ta tundis väljakul töötavad mehed ära. Ta hakkas põrandale ja hakkas oigama, et nüüd tapavad mehed ta ära. Ma ütlesin, et ta on varsti tagasi turvamajas, aga kui ma kohtumiskohale jõudsin, ei oodanud minu kolleeg meid. See on halb ja ma ei saanud midagi saata ega telefoni teel abi kutsuda. Mina ei saa jälgimist teostada. Mul pole muud valikut, kui Almira tagasi tuua ja teda siin hoida. Almiral on õigus – ta on surnud, kui nad ta leiavad. Ta on minu sõber, aga mulle ei meeldi, et ta seal on. Turvalisem on, kui ta jääb sinuga kloostriks peidus on.“

Ütle mulle, mida teha.“

„Sa pead keskööl väravas olema – nad löövad keskööl ööpalvuse. Kui nad tulevad – ja teed värava lahti, et Almira sisse lasta, siis paned värava kinni ja läbi seinad on kõrged, värav on väga tugev, klooster on nagu kindlus, kui see suletud on. Aga parem, kui nunnad ei tea, et siin on politseinik. Nad hakkavad muretsema.“

„Muidugi.“ Menina süda värises. Miljonite miilide kaugusel igalt poolt ja nüüd õhtlikku politseioperatsiooni segatud. Aga ta teadis, et ta peab Almirat aitama. Almira keeldus olemast ohver, hoolimata jubedast asjast, mis temaga oli tehtud – isegi hullemad kui see, mis oli juhtunud Meninaga. Hea küll, kui Almira suudab seda teha, leiab ka Menina endast julgust.

Menina soovis kogu südamest, et Becky siin oleks. Becky sitke.

„Oota! Mis sai nendest inimestest, kes sinu jutu järgi mind ütlesid? Ma ei suuda leida ühtki põhjust, miks nad peaksid seda tegema.“

Kapten Fernández Galán ohkas. „Ma arvan, et see on teine põhjus, leem, ja me peame selle hiljemaks jätma.“ Ta köhatas. „Ja veel ühe põhjuse ei mõtle minust enam halvasti? Sa tead, et ma ei ole pedofiil. Ma pole tüdruksõpru?“

„Eks ma pean sind vist uskuma, aga sa petsid kõik ära.“ Kapten oli viinud Menina mõttele, kas ta rõõviti, et temast nunna teha, aga see polnud vaja mehele mainida.

„Tore,“ ütles Alejandro ohates. „Ja et sa teaksid, ma ei ole tegelikult küllalt vana, et Almira isa olla. Ma olen kolmkümmend kolm. Hüüa näeme.“

Menina hüüdis talle pimedusse järele: „Kapten... Alejandro, ei ole, kas sa saaksid öhtul midagi süüa tuua?“ Ta lootis, et mees külmub. Muidu pidid tema ja Almira endil šokolaadist kalade ja kuivanud kala väga hinge sees hoidma.

Ta läks käsikaudu kobades tagasi oma tuppa, vapustatuna sellest, mida oli rõõvitud ja orjaks müüdud tüdrukute kohta kuulnud. Neljapäeval enne lihavõttepähi oli õhtusöök kasinavõitu. Ta sõi hea, läätsi ja õuna nii aeglaselt, kui suutis, ja meenutas öde Teresa juustest, kui palju tüdrukuid kloostrisse tuli. Noh, nad poleks ilal olnud oodata sellistesse jamadesse sattunud tüdrukuid nagu Menina ja Almira. Ta lootis südamest, et tal õnnestub Almirat öde Teresa silma alla sattumast hoida.

16. PEATÜKK

Las Sors Santas de Jesuse kroonikast; Las Galondrinase klooster, Andaluusia, suvi 1549

Las Sors Santas, sel Salome sündimise päeval lubab käsi mul veidike kirjutada. Ta oleks nüüd peaaegu nelikümmend viis, vana naine. Aga ta on saatnud tüdrukud täitma tühja kohta minu südames – alustades Esperanza, siis Luzi ja nüüd Pia. Ta on silmipimestav olevus, hõlpsate juustega nagu suvine kuuvalgus, õrna kahvatu naha, selgete siniste silmade ja õrnade näojoontega. Ta on neljateistkümneaastane ning ehkki sale ja nõrke, tema kuupuhastus on just alanud, hakkab ta näitama naise kehakuju. Aukartust äratav öde Sophia, kes näitab selle sellist vaprust, kui asi puudutab keeldu välismaale reisida, kui asi puudutab puudutab ja on raskes olukorras nii nutikas, on tema päästnud oma osa mänginud.

Pia on enesekeskne ja tema jäine rahu on nii noore inimese puhtsõnase ajav. Ta rääkis meile tuima ja tundetu häälega kohutava lugu.

Minu ema suri, kui ma olin kümneaastane. Ta oli väga kaunis ja me elasime ilusas majas, kus olid pehmed voodid, siidkardinad ja päikseline süda – kõik asjad, millele ma ei mõelnud enne, kui mul neid enam ei olnud. Ma pärisin oma ema juuksed, mis olid tema jõukuse sümboliks. Heledajuukselisi oli tumedapäiste kaunitaride maal vähe ja minu vanaema oli pärit kaugelt põhjast, kus inimestel on hele nahk ning juuksed nagu päike ja kuu. Ta oli koos oma abikaasaga laevaga

reisinud, kui piraadid ründasid. Piraadid tapsid tema abikaasa ja sid minu vanaema vangi, müüsid ta ühe viimase moslemist kaupmehe haaremissse Seville, *Reyes Catholicos*'te valitsusaja alguses. Aga kaupmehe ema sai teada, et mu vanaema oli kristlane nagu ta ise, ja põhjapoolseid sekte, protestandid. Ta halastas noorele lesele, kelle rasedus oli algusjärgus. Kaupmehe ema veenis poega vangi vabastamiseks laskma ja mu ema sündis selle daami kaitse all. Daam suri varsti pärast seda ja jättis mu vanaemale helde rahasumma, mis võimaldas ennast ja last üleval pidada.

Vanaema peened näojooned ja hõbedased juuksed kõltsid paljusid mehi, aga abielu välismaalasega, kes polnud hispaanlane ega ka kristlane ja kelle perekonna eest keegi ei võinud vastutada, oli mõeldamatu. Ent naisena sõltus tema ja tema lapse julgeolek kaitsest, mida ta pakkuda ainult jõukas mees. Minu vanaema ostis Madridis maja, temast sai kurtisaan.

Minu ema päris tema põhjamaise ilu ja teda kasvatati protestantlikku usu järgi, millest mu vanaema kangekaelselt keeldus loobumast. Kui mu ema oli seitsmeteistkümnepäevane, nõustus vanaema teda kaitsema võluva noore grandi eestkostele alla andma; noormees oli ainuke, kes pidi pärima suure varanduse hõbedakaevandustest, mis Ameerika kolooniates tema perekonnale kuulusid. Mees lubas pakkuda minu emale ilusa maja, riided, ehted, tõllad ja teenijad – kõik, mida kaunis ja edev noor naine ihaldada võis. Mehe ainus nõudmine oli, et minu lapsi ei saaks. Tema perekond ei taluks sohilapsi, kes, kartis ta, võiksid tulevikus tema varandusele pretendeerida. Ema rääkis mulle ainult, et ta oli palju aastaid „hoolitsenud“, et lapsi ei oleks, ehkki tema naine ilmus vari, kui ta mulle seda rääkis.

Ta jäi jälle rasedaks ja sel korral ta keeldus selle eest „hoolitsemast“ uskudes, et isa lepib minuga. Aga seda isa ei teinud. Ta oli manustanud hane ja mind hoiti temast eemal, sest ta ei tahtnud mind üldse näha. Siis tuli välja uudis, et mu isa perekond oli laostunud. Nende hõbedakaevandused kolooniates olid kohutavas maavärinas täielikult hävinud, Hispaanias oli perekond kaelani võlgades. Meeleheitlikus katus

peretükkide jõukust taastada hakkas isa arutult mängima ja tegi ainult üht vilgu. Mu ema ehted ja tõllad müüdi maha ning meie kaunis ema jäi mõõblist tühjaks.

Minu ema oli isa viha sihtmärk. Ta hüüdis mind protestandist kutsitud protestandist litaks ja rääkis, et mind oleks tulnud sündides katolikuks, selle asemel et lasta mul oma ema kulul elada nagu printsi. Ta veetis minu emaga üha vähem ja vähem aega, mõnitades teda, et ta ei tahtnud kosta inetu pärijanna, kellega perekond soovis teda naita. Kõrvaldajad piirasid meid, nõudes emalt raha, mida meil enam ei olnud.

Emal jäi haigeks ja arstid ei suutnud teda päästa. Tal poleks nagu pidanud enam jõudu elada. Isa müüs maja ära, aga mängis saadud raha kiiresti maha. Inetu pärijanna abiellus teisega ja isa hakkas mind karmide kalkuleeriva pilguga vaatama. Ehkki ta mind vihkas, hoiti ta mind enda juures. Hoolitsesin selle eest, et tema juuresolekul ei räägita.

Ta üritas õukonnas kuninga soosingut ära teenida ja saada hästi tasustatud ametikohta, kuid see ei õnnestunud. Ta mängis üha meeletumalt. Me kolisime ühest kohast teise, üha räpasematesse ja viletsamatesse korteritesse. Ehkki ta ei saanud endale lubada õukonnaga mööda minna rännata, pani isa sel ajal, kui kuningas Madridis elas, selga oma emale riide viimased jäänused ja tiirles mõjukate õukondlaste läheduses, üritades nende teenetest ja võimust kasu lõigata. Tolleks ajaks olime kahes pimedas räpases toas tänaval, mis kajatas prostituutide hüljatusest hüljatusest, kes peitsid oma tüdinud nägusid varjudesse. Mind saadeti päeviti heategevuslikku kooli, aga muidu jäeti mind pikkadeks tundideks üksinda külma kätte ja sageli nälga, välja arvatud need harvad korrad, kui isa lasi mul mu vähesed viisakamad hilbud selga panna, mis olid keebina õlgadele kammida ja viis mind endaga õukonda.

Hoidsin pilgu maas ega rääkinud kunagi, kui just ei pidanud otsekohe küsimusele vastama. Tajusin, et olin hakanud tähelepanu äratama. Ühel päeval saatis üks vanem mees – aadlik, keda olin näinud isa sõbraskatseid tõrjumas – mu isa koju. Mind kutsuti külma tuppa,

millele isa sarkastiliselt viitas kui „salongile“. Mehel, kes tundus väga vanana, olid läbitungivad silmad ja märjad punased huuled. Ta meeldinud mulle. „Tee kniksu!“ käskis isa.

Mees silmitses mind kriitiliselt. Ta käskis mul toas edasi liikuda, kutsus mind enda juurde ja sõrmitses mu juukseid. Tema sõrmed ronisid mu peas nagu roti käpad. Tõmbusin tema puudumise eest eemale, aga tema põimis ühe juuksesalgu oma sõrmede vahel ja tiris seda nii tugevasti, et mul tulid pisarad silma. Ta naeratas, kuid see paha oli.

„Nagu ema, nõnda tütar,“ ütles mu isa. „Selliseid juukseid ei ole paljudel tüdrukutel.“

„Võib-olla. Aga ta pole siiski nii palju väärt, nagu sa arvad. Kui vana!“

Üle isa näo libises kaval ilme. „Ainult üksteist.“ See hämmustas mind, sest ma olin neliteist. „Teatud härrasmeeste jaoks, kes eelistavad noori ja puutumatu, on ta väga palju väärt. Mulle on mitmeid pead kumisi tehtud, aga teie olete asjatundja, mõtlesin, et võib-olla hindate tema noorust. Te kas olete minu tingimustega nõus või viin ma ta El Padronile...“

Alles hiljem sain teada, et El Padron oli Madridi võimsa kaupluse omanik ja hüüdnimi, aga tajusin, et ükskõik, kes ta oli, ma ei tahtnud tema juurde minna.

Isa külaline vaatas talle hetkeks otsa ja kehtas siis õlgu. „Haha, Annan nii palju.“ Ta viskas lauale nahkkukru. Isa ei suutnud karta ükssõiksust teeselda ja haaras innukalt kukru. Seal paistis olevat suur summa raha, aga isa viskas selle mehele tagasi. „El Padron pakub kaks korda rohkem.“

Vana mees vahtis mind veel mõne minuti nagu kaaluks seda, mis sis, noogutas jahedalt ja lahkus.

„Isa, kes see mees oli? Kas ta tuleb tagasi?“ sõandasin küsida, aga ta urahtas, et küll ma varsti teada saan. Ja kui ma tema käsku ei täida, siis inkvisitsioon oli minu ema ja minusuguseid protestante süüdi mõistnud ja ta annab mind nende kätte. Koolis olin piisavalt õppinud, et inkvisitsiooni karta, isegi rohkem, kui ma oma isa kartsin.

Hüümisel pileval käskis isa mul kõige paremad riided selga panna ja istunud asjad kompsu siduda. Kui olin tema käsu täitnud, võttis ta kassi-purgi punast kreemi ja pani seda mu huultele ja põskedele. Tema mantleid selga, et välja minna, kui koputati. Ukse taga seisis isa vanamees. Ta ulatas isale endisest suurema kukru. Isa kõhkles, et kas siis kukru. Ta naeratas aeglaselt ja lükkas mind mehe poole. „Tule,“ käskis ta mind.

„Kuhu, isa?“

„Minna, kuhu sa kuulud,“ ütles ta. Tema oli juba laua kohal kummitanud ja luges kukrus olevaid reaale. „Võta ta,“ ütles ta pilku tõstmata. Tema asjad on kompsus.“ Kuulsin laua poolt metalli kõlksatust, kui vanamees kompsu mulle sülle surus ja mind toast välja tiris. Tal oli tugev haare, mis mu õlale haiget tegi, ja mulle ei meeldinud ilme tema näol.

Minne sisse ja vaatame kauni auhinna üle,“ pomises ta mind lahtiselt tõlga lükates. Olin liiga hirmul, et küsida, kuhu me läheme. Siis istus ta minu kõrval, tema keha minu oma vastu surutud, ja tema käed hakkasid mu mantlit lahti kiskuda, ehkki hoidsin seda nii tihedalt enda vastu, kui suutsin. „Lase lahti!“ hingeldas ta, tema vastik hingeõhk minu näol. „Või pärast peksan sind, kuni...“

Karjusin nii valjusti, kui suutsin, ja võitlesin talle kogu jõust vastu. Ta lõi mind valusasti ja surus vastu istet, rebides ühe käega mu mantlit ja teisega seelikut, kui väljast kostis valju lärmi. Hobused hirnatasid ja kutsar hüüdis, siis nõksatas tõld ninga läks liikvele, sõitis üha kiiremini ja kiiremini, rappudes meeletult. Inimesed tänaval karjusid; meie rattad põrkasid millegi vastu, mind ja meest pillutati tõlla ühest äärest teise. Kohutav sõit lõppes, kui tõld kaldu vajus ja jubeda kolinaga ümbritseti haki, visates mu vangistaja vastu munakividel purunenud katust ja mind tema otsa.

Tema pea oleks nagu plahvatanud. Ta lebas, pool keha verises tõlla teine pool väljas, ja kui inimesed ukse lahti tõmbasid, tõmbusin ma kompsuga nurka kõssi, tundes oma näol midagi sooja ja märga. Hobused hirnusid läbilõikavalt, kabjad tagusid vastu tõlda. Tõstsin

käe ja vaatasin seda, see oli nüüd üleni punane. Inimesed hoidesid hobused olid lõhkuma läinud, teised karjusid, et hobused olid kinni, ja keegi ütles, et hobused olid perutama hakanud. Parv väikesi linde oli ilmunud eikusagilt ja hobustele näkku lennata. Teised seletasid, et hobuseid oli ehmatanud naise mantel, mis oli raga tuule alla võtnud ja nende nina ees plagisenud.

Lärmav rahvahulk vajus tõlla peale. Käed pisteti purunenud kinnist sisse, et laiba taskud läbi otsida, ja liiga hirmul, et karjuda, vaatasin ma, kuidas kaltsaka räpased sõrmed varastasid mehe sõrmed kingad.

Siis tõmbasid kellegi käed mind tõllast välja. Pruuni mantli puutsi alt ütles naisehää, et nüüd olen ma väljaspool ohtu, siis tundis kuidas ta mul käest kinni võttis. „Sa suudad kõndida. Ruttu! Mändi pandi jalgele ja viidi mantli varjus rutuga ära. Siis muutus kõik pimedaks ja vaikseks.“

Õde Sophia ei suuda juhtunut loogilisemalt selgitada. Ta oli kinnises tõllas magama jäänud ja hää oli rääkinud talle õnnetusest – ta oli ümber läinud, kuri mees oli surnud. Siis ärkas õde Sophia, nagu oleks nähtamatu käsi ta ärkvele raputanud, ja ta kuulnud väljast hirmu. Korraga lukati kardinad eest ning rapsiv ja hüsteeriliselt karjuv tüdrukat tõlda. Naisehää ütles teravalt: „See pole mees, vaid naine! Mine sisse! Sa oled väljaspool ohtu, ma vannun. Õde Sophia, see sa võib oodata. Minge tagasi kloostrisse!“

Õde Sophia on vaidlushimuline. Ta avas suu, et küsimust esitada ja vastuseid nõuda, aga enne kui ta jõudis sõnagi kuuldavale tuua, hoidis tõllauks kinni ja pandi riivi. Kutsar oli ringi keeranud ning tulnud teed tagasi minema hakanud. Pia, nähes, et tõllauks on riivis, oli murestunud.

17. PEATÜKK

Las Sors Santa de Jesuse kloostri kroonikast; Andaluusia, hilissuvi 1550

Ta ei olnud viimane! Abtiss sai kummalise sõnumi, et „peidetud tüdruk“ äravõtmine nõuab ühe nunna isiklikku sekkumist, tugeva ja vana nunnaga, sest tüdruk ei olnud laps. Aega oli vähe, sest varsti oli talv ja tee muutub läbipääsmatuks, nii et õde Arsinoe saadeti teele ning ta tuli koos Marisoliga tagasi külma sügisese rahetega, mis muutis mägittee libedaks ja leotas mõlemad läbi. Marisol jäi välja nagu uppunud rott, juuksed mõlemal pool nagu tilkusid ja suurte pruunide silmade pilk eksles rahutult ringi. Ta on ainult kaheksateistkümnepäevane, aga isegi külmast ja hirmust poolsurnuna ei jätnud Marisolist midagi, mida me kloostis harva kohtame – trotsi. „Tõu võis mind siia saata, aga te ei tee minust iial nunna! Ma põgenen!“ Ta sisistas kokku surutud hammaste vahelt, kui ta ära viidi, et ta ei ole novitsirüü selga panna.

Õde Arsinoe info alusel ähvardas tüdrukut võimukandjate poolt kinni võtta ja õukonnakunstnik Tristan Mendoza oli asjaga kuidagi seotud. Õde Arsinoe usub, et ema oli nurgavoodis suremas, kui ta tüdrukut õukonnast ära tõi. Tüdruku täisnimi on Maria Isabella Vilar d'Ascencion, aga ta nõuab, et teda hüütaks Marisoli ja irvitas mõtte, et Tristan Mendoza on tema isa, väites, et ta on Uude Maailma avastava laevastiku komandöri don Diego Vilar d'Ascencioni tütar. Abtiss ütles mõistlikult, et kui see on tõsi, peaksime tüdruku loo ära

kuulama, et tema isa suhtes õiglaselt käituda. Marisol kipub vaidlema, aga ei saa abtissi jaheda loogika vastu.

„Mu ema ja isa põlvnesid vanade kristlaste perekondadest. Ma ei naema suri, kui mu ema sündis, ja Josefa, orvuks jäänud kuuenda kümneaastane nõbu, kes oli liiga vaene, et tal kaasavara oleks olnud, võttis mu ema eest hoolitsemise enda peale ning läks hiljem tema klostrikooli kaasa. Kui mu vanaisa suri, siis tema ainus elav laps minu ema – oli tema varanduse pärijanna. Kuna polnud sugulasi, kes tema eest kostnud oleksid, sai temast kuningliku eestkoost ablas. Neljateistaastaselt lahkus ta kloostrist, kus teda oli haritud, tuli konda ja elas koos Josefaga kuninganna lähedal tubades.

Don Diego Vilar d'Ascencion oli mu emast kolmkümmend aastat vanem, ta nägi teda peagi pärast ema saabumist õukonda. Mu ema oli kaunis, heast perekonnast ja rikas ning isa palus kuningalt luba tema abielluda. Kuningas andis nõusoleku – don Diego oli palju kordi käinud laevastikku Uude Maailma ja tulnud tagasi suurte varandustega. Aga kui ta parajasti merel ei olnud, nautis don Diego maale ja kaunist naisi ning tellis Tristan Mendozalt minu ema kihlusportree.

Josefa oli vapustatud. Räägiti, et Tristan Mendoza portretist naistest oli mingi võlujõud, mis tõmbas meeste silmi endale ja arendas nende fantaasiad. Josefa ütles, et don Diego naeris tema vastuvõetavalt välja, öeldes, et Josefa peab minu ema kõige sündsusetu eest kaitsma.

Josefa rääkis mulle uhkelt, et Tristan Mendozat ärritas tema kohalolek ja ta keeldus, kui kunstnik üritas teda ära osta, et ta mu ema temaga kahekesi jätaks. Minu ema lõbustas see alati, kui ta sellest rääkis, väites, et Mendoza rääkis talle lugusid ja ajas teda naerma, nii et portree jaoks poseerimine ei muutunud tüütuks.

Kui portree valmis sai, ütles Josefa, et don Diego rõõmustas, kui rippus ema magamistoas ja meie õega pidasime seda imekaunist. Ema oli pildil palju uhkemalt riides kui kodus, kui ta oli perekonda ja majapidamist puudutavate asjadega hõivatud. Pildil mängles valgus tema siidkleidi voltidel, millel oli lai seelik ja kange valge krae. Juuksed olid

pead ja nägu ümbritsesid pärlid ja paelad, varrukatel oli pits ja õlgadele pärlid rippusid tema käes. Tumedad silmad olid suured ja tihedalt näis ujedana, paistsid silmad naeratavat täpselt nagu eluski. Josefa ütles, et enne pulmi oli portree rippunud ühes õukonna avatud kabinest, teeninud ära palju kiitust, kuni jäi silma kroonprints don Balthazarile.

Enne pulmistusega sinnamaani jõunud, raputas Josefa pead. Ta sosistas, et ta oli Don Balthazarile sündides kuri loits peale pandud. Tal oli õukonnas naer, mis kõlas palee koridorides, sageli võtsid krambihood teinud mõistuse ning ta ulgus ja ajast suust vahtu välja, võitles kujutletavate vaenlastega, viskles ja naeris kõige peale, kuni ta tuli ketti panna ja läks koer. Ehkki ta oli Hispaania troonipärija, olid läbirääkimised don Balthazari abielu asjus liiva jooksanud. Ema käskis Josefal otsida kaitse kõrvade jaoks sobivama jutuaine kui õukonna kuulujutud vaenlaste printsiist. Josefa kortsutas süngelt kulmu ja ütles: „Ma tean, mida ma tean!“ aga ei rääkinud rohkem midagi.

Pärast pulmi viis isa mu ema ja tema pildi oma lossi, see oli vana ja kindlus kõrgel mägedes Madridist lõunas. Üks mu esimesi mälestusi on see, et istun koos Josefaga ühes sealses tuulises tornis ja lehitseme hüvastijätuks isale, kes lahkeb reisile Hispaania Ameerikasse.

Mu emal oli viis last, kes tema aega sisustasid – mu kolm vanemat venda, öde Consuela ja mina. Me elasime vaikselt, alustasime igat päeva missaga, sellele järgnesid õppetunnid. Pärast õhtusööki kadusid poisid oma kullide, sadulate ja jahikoortega, meil Consuelaga oli muusika ja tikkimine, me harjutasime tantsusamme või mängisime malet. Consuela oli minust kolm aastat vanem ja kui ta oli kolmeteistkümneaastaseks saanud, sarnanes ta meie emaga. Josefa ütles, et mina sarnanen isaga.

Kui me isa reise vaheajal nägime, oli ta lahke. Meie Consuelaga käisime talle, ta küsis mu vendadelt nende õppetükke ja tegi meile unelisi kingitusi – kalliskive ja pehmeid sille, kullatud karbikesi ja pööralt nikerdatud poiste suuruses mõõku. Tema ja mu ema jäid varakult õhtule. Mõne nädala pärast oli ta jälle läinud.

Poisid magasid koos oma õpetajatega ühes tornis ning Consuela, Josefa ja mina magasime väikeses alkoovis minu ema magamistuba juures olevate tubade kaugemas nurgas. Consuela magas sügaval, mina olin kerge unega ja tasased helid – kustuvate süte praginades, öölinnu jahihüüd tasandikul või Josefa norskamine – äratasid mind. Ühel ööl, kuu aega pärast seda, kui isa oli meile sügise külastuse teinud ja lahkunud, kuulsin hobuse kapjade klobinat sisehoovis, kus kiire käsklus: „Avage kuninga nimel!“ ja siis raskete jalgade sammud ning käsk teenijad minema saata. Ema hüüdis teravalt Josefale, et vii laste juurde jääks. Ma ütlesin, et ema paistis hirmul olevat, aga Josefa vaigistas mind viisil, mis reetis, et temagi kartis.

Palju tunde hiljem kopsisid hobused jälle minema. Küsisin Josefale, kas need saladuslikud külalised olid. Josefa raputas pead ega öelnud midagi.

Järgmisel hommikul hiilisin ema magamistuppa. Tema silmad olid tumedad ringid, põsel kriimustus ja Josefa oli käe ümber minu värisevate õlgade pannud. Kuulsin teda ütlemas: „Aga mida sa oleks saanud teha, mis poleks asja hullemaks teinud? Ta on prints ja ma ei käskida end sisse lasta iga aadliku lossi kogu riigis. Sa ütled, et tal on tugevad mehed kaasas...“

„Tal on kümne mehe jõud ja ta on hull.“ Mu ema ütles: „Hullumeelne... tal oli minu portree koopiat! Kui ta lapse eostab, on kuningas lubanud temast uuesti pärija teha. Ja kui ei, hauvad nad tema tapmiseks salanõu. Ta jauras, ütles, et minu kujutis portreel räägib tema maga, see lubas teha temast... normaalse mehe! Nüüd ta usub, et ma see ongi! Kui ta... lõpetanud oli, pani ta oma pistoda mu kõrile ja keelas mul sõnagi öelda, vaid oodata ja vaadata, kas ma ootan tema last! Kui ma don Diegot hoiatan, ütleb prints, et ma meelitan ta oma voodisse, ja abikaasa mõistab mu süüdi tema au hävitamises. Kui ma teda ei hoiata, kardan oma abikaasa elu pärast. Josefa, me oleme kadunud! Kadunud! Mu vaesed lapsed!“

Siis märkasid mõlemad mind, Josefa kõssitas mu minema ja ütles mulle hiljem, et kui ma oma ema armastan, pean unustama, mida kuulsin. Aga hirm oli meie ellu astunud.

Kui pärast vahejuhtumit sai ema minu isalt tema sekretäri allkirjaga kirja, kus kästi mu vennad viivitamatult Zaragoza lähedale kooli juurde kooli saata. See ei meeldinud emale, aga lootsin, et ta kuuletus. Poiste kirstud pakiti kiiresti ja nende toapoisid võtsid nendega kaasa minema. Poisid olid meid hüvastijätkuks ühelt elevil, uuest seiklusest põnevil. Lehvitasime Consuelaga kurnatudega tornist, kuni nad olid tillukesed täpid all tasandikul. Ema silmad olid punased ja ta paistis mures olevat.

Teenijateperega liitus uus tüdruk. Nüüd süütas tema meie küünla ja ma meile tuppä süüa. Tal olid viltused silmad, mis vaatasid erisuguse suundadesse, mis minu meelest andis talle kurja ilme.

Kui talv kevadele ruumi tegi, kannatasid ema ja Consuela kõhval käes. Josefa ning ema paistsid jagavat õnnetut saladust selle kohta, miks ema pidi hommikuti puhkama, soovis mett süüa ja miks Consuela muutus kahvatuks, kõhnaks ja letargiliseks ega huvitunud enam sugugi õppetööst. Tema silmad muutusid üha suuremaks ja suuremaks ning näole ilmus kurnatud ilme. Ta ei tahtnud enam laulda ega malet mängida. „Peaaegu neliteist,“ sosistas mu ema ärevalt, „võib-olla algab tal kuupuhastus – see muudab neiud sageli väsinuks.“

Aga Consuela jäi liiga nõrgaks, et voodist tõusta, ja ema jäi kogu päeva tema kõrvale, meelitas teda natuke puljongit jooma, kui öde talvel oli, ja palvetas, kui Consuela magas. Mina olin ärevil, soovisin, et Consuela tervena ärkaks ning minuga koos õppima ja mängima hakata. Selle asemel hakkasid Consuela kaunid juuksed välja langema ja silmad vajusid sügavale pealuu sisse. Ema ise oli murest haige.

„Tule,“ ütles Josefa valjusti, tõmmates mind ühel päeval haigetoast välja, kui ema ja viltuste silmadega teenija õe eest hoolitsesid. „Sul on väike õhku vaja ja seekord ei pääse sa sellest, et mind parandustööde juurde aidata!“ Ma vihkasin parandamist, aga oli kena kevadpäev pärast külma talve ja mul oli hea meel haigetoast välja saada. Me võtsime parandustöö – Josefa oma suure õmbluskorvi ja mina kauni maalitud kinnise kasti, mille isa oli mulle kinkinud sõrmkübarate, tikkimissiidi ja kääride jaoks – idatorni, kust mauridest kaitsjad olid kord külvanud

nooli katoliiklikule sõjaväele enda all. Josefa oli pannud paksud paksud aknaorva, mis moodustas laia kivist istme.

Josefa mässas minu nõelale niidi tahaajamisega ja asjatu nõelamisega kinnitamisega, võttis nõelad jälle välja, kõhatas, nagu tahaks kima hakata, aga ei öelnud midagi. Lõpuks müksas ta mind ja ütles: „Vaata, pääsukesed tulevad Aafrikast tagasi.“ Meie peade kohal lendasid pääsukesed õlejuppidega edasi-tagasi ja vanade lindude vahel oli kuulda alles munast kooruvate tibude siutsumist. Paar päeva pärast mist päeva püsis ilus ilm ja me jälgisime, kuidas vanalinnud väsimata edasi-tagasi lendasid, nokas putukad oma lastele. Josefa vaatas rühma lunde kui õmbles.

„Näed,“ ütles ta ühel päeval teravalt. „Uus isalind lendab sinu peal kohal ümber pesa. Vaata, mis nüüd juhtub.“ Uus isalind läks pesa tulla nähtavale, tibu nokas. Siis lendas ta ära ja me nägime tihedalt täppi tema nokast maha kukkumas. Minu õuduseks võttis ta ühe haaval pääsupojad, lendas veidi kaugemale ja viskas nad alla.

„Et ema oma paariliseks meelitada, tapab ta esimese abikaasa üheksa,“ sosistas Josefa üle öla vaadates. Mõne päeva pärast ilmus kohutaval hobusel sõnumitooja. Frantsiskaani kloostri, kus mu vennad koolis käisid, oli juhtunud õnnetus. Nad olid puhketunni ajal riistkassas kaevuserval istunud. Kui kell neid uuesti tundi kutsus, ei olnud mu vennad tulnud. Nende sõnakuulmatuse peale vihastanud munkid läksid neile järele läinud, aga neid ei leitud kusagilt. Kogu klooster otsis neid igalt poolt ja lõpuks tegi vee järele saadetud ilmikvend kohutava avastuse – kõik kolm olid kaevupõhjas, uppunud. Kui nad olid appi kaetud, polnud keegi neid kuulnud. See pidi väga kiiresti juhtuma, sest neist kukkus kogemata, teised üritasid teda aidata ja uppusid samuti.

Mu ema minestas.

Nädal hiljem, kui suvekuumus alt tasandikult lossi poole kerkis, suri ka Consuela.

Ema katkus juukseid ja itkes. Siis sai ta isalt kohutava kirja, mis ütles temast täielikult lahti. Ema veetis üha enam aega oma erastatud ees põlvitades. Josefa ei lahkunud hetkekski minu kõrvalt ega lubanud

midagi, mida ta polnud oma kätega valmistanud. Viltuste kühveliga teenijatüdruk kukkus kõõgi kivitrepil, murdis jalaluu ja lõi selle hõlgesti lõhki, et ei saanud enam normaalselt käia ega lauast süüa. Oma nurgas kõõgis sosistas ta, et teda oli lükatud, aga teiste teenijatele, nagu ka Josefale, ta ei meeldinud ja temast ei tehtud midagi.

Kõik need rahutud kuud ja mu ema vöökoht oli paisunud. Tuli minna sõnumitooja. Mu isa oli nädal pärast Sevillast lahkumist meile koju jäänud. Arvati, et ohtlik laine oli teda kõikidest tema kolleegidest hoolimata ühel ööl ootamatult tabanud, kui ta tekile astus. Kuninganna peeti tema hinge eest missasid. Kuninganna, kes oli alati minu sõber, saatis mu emale sõna, et ta peaks sünnituse ajaks õukonda minema. Josefa ütles, et keelduda oli võimatu, et me peame kaitset otsima seal, kust seda leiame. Alustasime aeglast kuuma teekonda üle Hispaania Madridi. Kui me kohale jõudsime, valitses õukonnas lein. Kuninganna oli surnud. Levisid kuulujutud.

Kõik need määrati palees toad, aga sügise tulles olid need kaminatest ja kaminadest hoolimata tuulised ja külmad. Mu ema liikus raskelt ühest tuppa ja jäi siis voodisse. Tema silmade all olid tumedad lohud, ta ei saanud enam vaadata, ja kui ta tõstis käe linadelt, et mu põske silitada, nägid tema sõrmed paistes. Mul lubati vaikselt tema kõrval voodil istuda ja mängida sõrmustega, mida ta enam kanda ei saanud ja mis seisid tema voodi kõrval kirstul. Öö lähenedes valgustasid tema magamisruumi kaks jämedat küünalt – üks kummalgi pool voodit –, mis heitid valgust eebenipuust krutsifiksile voodi kohal seinal. Tuuletõmbus pani küünlaleegid hubisema ja pikad varjud veiklesid krutsifiksil, nagu oleks Kristus valudes väänelnud. Ema sõrmused hiilgasid küünlavalguses nagu lohe silmad – punaselt ja roheliselt. Ülejäänud toas valitses sügav varjud. Ma kujutlesin, et miski ootas seal hinge kinni hoides.

Igal õhtul, kui Josefa õhtusöögi tõi, küsis mu ema: „Kas vastus on juba tulnud?“ Josefa nõudis, et kõigepealt peab mu ema sööma, kuni ta lõpuks väsimusest kuuletus ja võttis paar lusikatait suppi, siis

paar lonksu magusat mandlilõhnalist veini Veneetsia klaasist peest. Josefa kuivatas tema suu õrnalt linase salvrätikuga. Siis andis ta õhtu järel ühe vastuse: „Ehk homme.“

„Josefa, saada talle uuesti sõna! Nad ütlevad, et tema üksi saab hakkada seda korraldada, lapsi ära saata. Tema on nüüd mu ainus loots.“

Josefa käskis mul ema eest palvetada, et tema tervis paraneb. Võtsin palvehelmed, sulgesin pisaraid tõrjudes silmad ja palvetasin kogu hingest. Consuelal polnud mu palvetest midagi kasu olnud. Ma vähemalt astus Josefa ühel õhtul rõõmsama ilmega tuppa ja küsis, kas ema kohale, et talle midagi sosistada. Hiilisin lähemale ja kuulsin sõnu: „Ta pani asja käima, saatis...“ Rohkem ma ei kuulnud.

Ühel süngel õhtul kuu lõpus sadas rasket vihma ja puhus tugev tuul. Ema voodi kohal paistis okaskrooni kandev pea edasi tagasi visklevat, kui piinatud keha agoonias tõmbles. Ehmatasin, kui kuulsin ema voodist kummalist karjet, see meenutas mitmevärvilise linnahüüdu, kelle isa oli oma reisirõõmest toonud. Teenijad vihkasid seda linnahüüdesid, et ta karjus neetute häälega, ja kui me Madridi tulime, ei võtnud lindu kaasa.

Veinikarikas kukkus Josefa käest põrandale ja purunes. Teenija rüüski deti joostes ämmaemanda järele ning peagi saabusid arstid ja apteeker, kes sisse astudes märki mantleid seljast kiskusid. Ema tegi üha suurema hääle ja uuesti seda häält ning ma katsin kõrvad kätega. Kiirustades möödus preester, keda saatis unine poiss, kelle käes oli armulaud. Päästis Josefa käsivart ja ütles, et keegi ootab.

Josefa tuli voodi juurest, tõmbas mind püsti ja vedas ukse poole. Anusin, et võiksin jääda, aga Josefa raputas mind tugevasti ja sosistas raevukalt, et ma pean olema vapper tüdruk – ema palvetele minu tervistamisest oli vastatud. Seal seisis pikka kasvu nunn, vaikselt ja hõlmatult nagu kuju, mantel käsivarrel. Ta voltis selle lahti. „Mina olen õde Arsinoe,“ sosistas ta. „Ärge tehke ühtki häält ja pange see selga.“

Tõmbusin eemale, aga Josefa võttis mantli ja mähkis selle mulle nii tihedalt ümber, et ma ei saanud liigutada. „Mine õde Arsinoega,“ käskis Josefa, kui ma rabelesin ja jalaga tagusin. „Kui sa oma ema

istad, siis mine kohe! Mine!“ Mind juhiti mööda pimedat koridori ja tagumist treppi, mis viis köökidesse ja sahvritesse, siis väikese keldi, mida kasutasid kaupmehed tellimuste täitmiseks, tänavale. Alla lastud kardinatega tõld ootas vihma. Nunn lükkas mu tõlda avaks ja ma nüüd olen. Josefa ja mu ema pöörasid minu vastu ja saatsid mind. Ma ei anna neile iial andeks.“

18. PEATÜKK

*Las Sors Santa de Jesuse kloostri kroonikasti
Andaluusia, sügis 1551*

Marisol on viimase aasta mossitanud – see on tema viis kõikehõlmava kurbusega võidelda. Ja viies tüdruk, Sanchia, on teistega liitunud. Ta on üheksa-aastane ja tuli pärast seda, kui pääsukesed ära lendasid, murest alt orust, kus põlde puhtaks põletati, tõusis suitsu. Kui jubedalt ta hane. Kui ta teadvusetuna suletud tõllast välja tõsteti, arvasime algul, et ta on haige, võib-olla suremas. Aga õde Sophia, kes ta tõi, ütles, et ta oli ainult sügavas unes. Kohutava valu tõttu lapse põlenud jalgade ja säärtes oli õde Sophia sunnitud jootma talle reisi ajal ühe anna unerohtu teise järel.

Nüüd, kui ta paraneb ja jälle käia suudab, on Sanchia rahutu. Tema armidega kaetud jalad ja sääred teevad valu ning ta ei saa õppetunde pikalt paigal istuda. Ta hüpleb, niheleb ja tantsib alates hetkest, mil ta ärkab, kuni õnnestub teda viimaks veenda voodisse heitma. Ahv meelitas loo lapselt välja taldrikutäie *turrone* abil, mille ta väikeste tükkideks murendas, et neid talle ükshaaval sööta.

„Sõdurid tulid, kui me magasime. Nad loopisid mööbli ja meie riided laiali ja tõmbasid padjad puruks. Nad ütlesid, et kus on juudid, seal on ka kuld ja kalliskivid. Nad naersid, kui leidsid küünlajalad, mille mu ema süütas küünlad reedeti, kui kardinad olid ette tõmmatud. Need olid peidetud Neitsi pildi taha koos isa heebreakeelse palve-

raamatiga, millest ta oli lubanud mind ühel päeval lugema õpetada. Nad leidsid nad hõbedast veinipeekrid, mis kuulusid ema perekonnale, kuni kuueharulise tähega, mis on saladus. Ema pani käe minu otsa ja ütles, et sõdurid naersid ja olid rõõmsad, sest nad mängisid minu juures, just nagu see mäng, mida mina isaga mängisin, kui tegin näo, et olen leierkastimängija ahv. Isa väntas mängult oma leierkasti ja ta tantsis. Siis tõstis ta pilgu ja küsis: „Kus on ahvike?“ ja mina tõstsin ja peitsin end välkkiirelt ära, kuni vanaema ja vanaisa mind kaitsetega välja meelitasid nagu lemmikloomadest ahve pähkli-
ga meelitatakse.

Ja siis viisid sõdurid meid minema, sinna, kus oli palju inimesi piinatud koos luku taga. Ema ütles, et see oli ka mäng. Sõdurid viisid meid ja mu vanaisa ära ning kui nad tagasi tulid, hakkas ema nutma ja ta ütles, et see on halb mäng, et ma kardan ja tahan koju minna. Nad viisid nad ema ära ja kui ta tagasi tuli, ei rääkinud ta minuga. Üks sõdur tuli ema ja isa vaatama. Nad rääkisid läbi trellide ja ema langes põlvile.

Ema sai natuke aega pärast seda hääle tagasi ja rääkis, et järgmisel hommikul oli temal ja isal mulle üllatus: nad teadsid võluloitsu, mis muudab mu pärisahviks. Ma peidan end koos nendega ning kui tema ja ta võlusõnad ütlevad, muutun ma ahviks ja pean hüplema ja tantsima, nagu ma alati tegin.

Järgmisel päeval tulid sõdurid tagasi. Nende riiete asemel, mis me kodust kaasa võtnud, andsid nad meile jubedad karedad hõlstdid. Nad sundisid meid kingi ära võtma ja kandma küünlaid ja siis läksid kõik koos vanglast ära. Väljas olid rahvahulgad, kes näitasid meie peale ja hüüdsid: „Raisk!“ ja „Mõrvarid!“ ja sülitasid meie peale.

Ema ütles, et nad pole olulised, sest minust saab ahv, aga võluvägi ei hakka enne tööle, kui me õiges kohas oleme. Siis ütlevad nemad isaga võlusõnad ja mina ei tohi karta, vaid pean hüppama nunna juurde, kes rahustab. Ema osutas pikale kogule ja ütles, et nunn annab mulle rahustusi ja muudab mu uuesti tüdrukuks, enne kui ma arugi saan. Aga ma ei tohi tagasi vaadata, muidu loits ei mõju.

Ta ütles, et tehakse tuli ja mu jalad võivad natuke kõrvetada, aga ahv suudab sellest üle hüpata. Ta näitas, kuhupoole ma minema, ja kordas üha uuesti ja uuesti, mida ma tegema pean. Ma ütlesin: „Ma tean! Ma tean! Just seal!“ Siis sidusid nad ema ja kõitega kokku, mina nende vahele surutud. Mind nad siiski kiirelt sidunud.

Mu vanemad surusid end serva poole, mina nende vahel, kui nad sika mängima hakkas. Inimesed meie ümber nutsid ja anusid, kaugemal oli lärm ja rõõmuhõisked. Kuulsin ema isalt küsimas, kas ta on kindel, ja isa ütles väriseva häälega, et kõik pilgud on tühjad, ei nähta, kui ta kiirelt liigub. Ta käskis mul rangelt toonil nunnade pealinikut silmas pidada – vaata, ta põlvitab varjus. „Oota võlusõnu, kordas isa üha uuesti, „siis jookse otse tema juurde.“

„Ma tean, ma tean!“ ütlesin mina. Siis tulid mungad pragistades tõrvikutega. Kui nad langetasid tõrvikud selle koha juurde, kus ma seisin, mõtlesin, miks nad hoolikamad ei ole. Siis kuuldus pragistamine. Suits kerkis, inimesed hakkasid lämbuma ja karjuma ja korraga oli igal pool meie ümber. Mu vanemad köhisid ja ema ütles: „Nüüd!“ Ma kuulsin vanemaid lausumas võlusõnu: „*Yit' gadal v'yit' kadaib idaraba!*“ Nagu ahv, kiirustasin üle leekide, aga need kõrvetasid ikka mu sääri ja jalgu nii hullusti, et ma jooksin väga kiiresti, et eemale pääseda. Köhisin ja ahmisin suitsu käes õhku. Kohutav karjumine muutus üha valjemaks ja valjemaks ning siis tuli nunn suitsu sisse ja kattis me mantliga ja me kiirustasime minema. Kui ta mantli ära võttis, olin juba väike tüdruk ja nutsin, sest mu sääred ja jalad tegid nii hullusti valu, et tal polnudki maiustusi!“

Abtiss andis talle viimase tüki *turronet*. Sanchia sõi selle ära, tema rahutu pilk hüples meie seas ringi. Tema sääred ja labajalad on juhedat armidega kaetud ning ta kordab pidevalt „võlusõnu“, juudi surnupõlv, uskudes, et see viib ta mingil viisil tagasi perekonna juurde. Armajumal, nad on nüüd tulde lennanud tuhk. Ja kui inkvisitsiooni uurtajad tulevad, esitavad küsimusi ja lapsi läbi vaatavad, kui ta neid sõnu kordab, reedab ta ennast ja meid... me ei julge selle peale mõelda.

Kui Esperanza Sanchia tagasi *sala de las niñas*esse viis, ulatas abtiss inkvisitorite kirja. Las Golondrinase kord läheneb. Abtiss puusid medaljoni oma kaelas.

November 1551

Kui ma esimest korda lund sadas, tuli abtiss erutatud olekus skriptuuridesse ja saatis Esperanza mingit käsku täitma. „Õde Beatriz, sa nägin asutajannat! Ma olin ristikäigus, kui lund sadama hakkas, nägin juhatust, kuidas kaitsta Esperanzat ja teisi, mõeldes, kuidas nad kõike katab. Korraga oli ta seal, tema must mantel lehvis täpselt nagu teisedki on kirjeldanud! Ta ütles „saada nad“, „pruudid“ ja „Hüpaania Ameerika“, aga rohkem ma ei kuulnud. Sama järsku oli ta kadunud.“

Mõeldes, kas ta oli seda ette kujutanud. Abtiss oli üsna vana, mitte vanem, suure pinge all ja muretses väga. Ta nõudis, et meie viisid end kasulikuks teeksid. Meie üllatuseks on mossitav Marisol muutunud väga tubliks orbude eest hoolitsejaks ja vastutab enamikul juhtudest *sala de las niñas*e eest. Vaikne Pia istub sageli Luziga, aitab teda parandustöodes ja muidugi töötab Esperanza iga päev minuga. Abtiss hoiab Sanchiat nii palju kui võimalik enda juures, üritades teda ilma end reetmata inkvisitsiooni küsitleja jaoks ette valmistada. Ta räägib Sanchiale ühe loo teise järel pühakutest ning sunnib teda tundama neid ja katekismust ja palveid ja roosikrantsi palveid, nii et Sanchia oskaks ülekuulamisel õigeid vastuseid anda. Keegi meist ei usu, et see õnnestuks, aga meil pole südant seda abtissile öelda.

Me üritame jõulupühi oodata ja kui paast on möödas, siis pidusööd, kui õde Serafina lõpliku töotuse annab. Selle päeva tähistamiseks on tavalisest suurem pidusöök. Õde Serafina isa on rikas lesk, kellel on Uues Maailmas valdused ja hõbedakaevandused. Kummalisel

kombel polnud ta orbudekodu tüdruk, vaid tuli Las Golondrinas ühe teise kloostri koolist. Õde Serafina on elav neiu, kes pidevalt biseb. Tema vanemad poolvennad on temasse kiindunud. Nad saavad talle kirju uudistega ja sel aastal tegid nad kloostriisse spetsiaalse visiidi, et enne külmade tulekut õega kohtuda. Nad on mitmeid korda isa asju ajades Hispaania kolooniates käinud ja pidid peagi uuesti asuma. Nad jätsid abtissile raha uhke pidusöögi jaoks, et õe nunnade saamist pühitseda.

Uusaasta

Jaauar ja veebruar 1552

Paljudel pimedatel talveõhtutel, kui mäestikutuuled uluvad ja koguneme oma õmbluskorvide ja parandamist vajavate riietega ümber, löbustab õde Serafina meid oma vendade lugudega Hispaania Ameerikast. Ta räägib nii ilmekalt, et leekidesse vaadates näeme kardavaid madusid, kullast ja kalliskividest aedu ning selle kõlge kerkivaid uusi linnu, mida Hispaania asunikud on ehitanud, ja need on kaugel kaugemal mõisaid, mis ulatuvad silmapiirini, kus mäed pilvedest kerkivad. Meie jaoks, kes me oleme määratud mitte iial kloostrist lahkuma, on see põnev.

Õde Serafinal on ka hulk hirmsamaid lugusid, pärismaalastest nendest kommetest võtta endale hulk naisi ning hispaania asunikutele pole katoliiklastest hispaanlannasid, kellega abielluda, nii et nad võtavad mestiitsidest naiste hulgast armukest ja konkubiine, kes on väga kaunid, ja nende lapsed jäävad ristimata, kui hispaania nunnad või preestrid ei sekku. Ta väidab, et bordellid ja lahutused on igapäevane nähtus. Noomisin õde Serafinat sellise kergemeelse jutu eest, et oli veidi aega vait ja ütles siis, et tal oli parem lugu, seekord nunnad

õde Serafina ja noogutasin. Ma pole noviitsidega kunagi väga range olnud.

Ta ütles, et pärast seda, kui Francisco Pizarro ja tema konkistadorid inkade keisrid vangistasid ja tapsid, olid hispaanlased läinud kogu maailmale, rüüstanud indiaanlaste suured kulla-, hõbeda- ja kalliskivivaraid, kus iganes nad neid leidsid. Rikkusest joobnud, läksid nad varandusi otsides rannikust üha kaugemale. Lõpuks, kõrgete mägide tarjus, rüüstasid konkistadoorid palee, mis kuulus niinimetatud inkade neitsitele, keda õde Serafina vennad teatud paganlikeks nunnadeks pidasid. Neitsid kadusid, nad viidi sõjasaagina kaasa, et inkade kuningas saaks neid õnnestada, sest sealne rahvas pidas neitseid pühadeks. Aga inkad ei tahtnud väitsid, et neitsid põgenesid pühasse kindlusse mägedes, ja nad läbi võluvärava oma jumalate maale astusid.

Noviitside perenaine katkestas teda ja ütles, et aitab küll paganlikest nunnadest. Õde Serafina ütles, et ta hakkas jõudma selle osani, mis oli juttu kristlikest nunnadest ja müsteeriumist. See oli loomulikult liiga põnev, et vastu panna ja me panime oma õmblustöö käest, et seda kuulda.

Kindlasti saatis jumal õde Serafina meie juurde. Tema järgmised sõnad olid nagu pimedas talveõhtus lõõmav päike!

Kuningas ja kuninganna soovisid, et pärismaalased oma hinge päästmise nimel ristiusku pööraksid, järgnes Pizarrole peagi hispaanlasest piiskop koos salga frantsiskaani munkadega. Ta kiitis inkade neitsite maja hävitamise heaks ja nõudis, et selle paiga puustamiseks paganlikust jumalakummardamisest tuleb kive kasutada kloostri ehitamiseks, mille juurde pidi kuuluma ka väravas asuv uhke kabel. Kui piiskop sisemaale reisis, et seda sisse pühitseda, leidis ta oma kinnatuseks ja pahameeleks, et hispaania nunnade ordu oli kloostri kinnistusest teadmata ja loata enda valdusse võtnud. Tal polnud aimugi, kuidas selline asi juhtuda sai, aga tema selja taga rääkisid inimesed, et inkade võimude teed olid äraarvamatud. Ainus seletus oli, et nunnad olid Pizarro laevastiku laevade salajases peidikus kohale toodud.

Pizarro ei lükanud seda kuulujuttu kunagi ümber. Õde Serafina ja vennad ütlesid, et ilmselt kartis Pizarro lolliks jääda. Ta oli kunagi kamatu ja kui olid olemas dokumendid, mis oleksid võinud seda valgust heita, ei oleks tema neid lugeda osanud ja ta oli liiga ette et seda tunnistada. Piiskop polnud samuti kunagi vastu vaieldud, rahvas ei hakkaks arvama, nagu poleks ta kirikuvõimude usaldusväärne. Kui keegi nunnasid mainis, manas ta näole kinnise ilme ja suuri hõõrde ametlikku seletust oodates.

Aga õde Serafina vendade andmetel oli nunnade sealolekul põhjus. Vanemad meremehed rääkisid rannikukõrtsides, et kunagi olid mauri meresõitjad Hispaaniast ületanud kohutava udu ja pimeduse mere, torm oli nad võõrale maale puhunud. Sellest ei tulnud rääkida, juhuks, kui inkvisitsioon peaks seda kuulma. Katoliiklased Hispaania tahtis, et avastuse au kuuluks ainult katoliiklikele meredeavastajatele. Aga meremehed, kes tuulte ja hoovuste tujusid muutisid – etteaimamatud ja metsikud tormid muutisid merereisi üheks Maailma ohtlikuks –, uskusid, et selline asi võis juhtuda iga laeva mis Atlandil kursilt kõrvale kaldus. Ehkki nunnad oleksid vaevalt merele läinud... see peab saladuseks jääma!

Õde Serafina oli naernud ja vendade oletusi fantaasiaküllaseks lolluseks nimetanud. Nad vaidlesid vastu, et pole talle veel parimat osa rääkinudki. Juhtumisi tõmbas klooster Päikeseneitsite palee kohal peagi ligi suuri pääsukesteparvi, samamoodi nagu nende õde Serafina klooster. Algul tunti seda lihtsalt kui „Hispaania kloostrit“ ja öeldi ordu kui Sors Santas de Jesus de Los Andes. Aga hiljem, tänu pääsukestele, sai klooster tuntuks kui Las Golondrinas. Õde Serafina hakkas just vabandama, et ehk pole see tõsi, aga armas lugu sellist hoolimata, kui ma tõusin ja karjatasin.

Õmbluskorv kukkus mul sülest põrandale ja ma jõllitasin õde Serafinat, nagu oleks mägi ise rääkima hakanud. Siis haarasin ta randmest ja tõmbasin ta nii järsult püsti, et tema õmbluskorv kukkus samuti maha ja teised vaatasid mind ehmunud nägudega. Nõu polnud vaja nii karmilt korrale kutsuda, isegi nii naeruväärse loo pe

hale minuga kaasa, kohe,“ käskisin ja hakkasin teda toast välja

Esperanza vaidles vastu. Küllap ta arvas, et ma kavatsen õde Serafinat lüüa, ja hüüdis: „Ei! Õde Beatriz, ärge tehke! Õde Serafina on tõesti seda lihtsalt välja. Mina olen ka sellistest asjadest luge-

Siis tule sina ka,“ käskisin ja tirisin õde Serafinat, kes nüüd nuukis, et ei kordas ainult seda, mida vennad olid rääkinud, ega tahtnud midagi halba. Läksime kolmekesi otse abtissi salongi. Abtiss tõstis pilgu raamatut ja kortsutas sellise äkilise sekkumise peale kulmu.

Õde Serafina, rääkige uuesti lugu, mida te meile jutustasite.“

Abtiss ja pisarais täitis õde Serafina käsku, Esperanza ootas niisama, temagi oli närviline. Abtiss lasi õde Serafinal seda veel kaks korda korrata, siis oli õde Serafina kindel, et tal ei tule pahandusi, ja ta läks minema. Esperanza tahtis tema järel minna, aga ma käskisin tal paigale jääda.

„Nüüd selgita, miks sa usud, et õde Serafina rääkis tõtt.“

Õde Serafina on veidi kergeusklik ja erutub kergesti, aga Esperanza on samasugune ja tema mälu on nii hea kui ka täpne. Ja nüüd rääkis ta, et kümnenda sajandi ajaloolane Al-Masudi kirjutas mauri meresõitjast, kes kadusid üle udu ja pimeduse mere. Aastaid hiljem ilmusid nad uuesti välja aaretega ja lugudega kummalisest maast, kus olid kullast väljad ja kalliskivikaevandused.

„Ja kas sa oled seda raamatut näinud?“

„Muidugi. Oma isa raamatukogus,“ vastas Esperanza.

„Ja sellepärast võib õde Serafina jutt sellest, et konkistadoorid leidsid juba hispaania nunnad Hispaania Ameerikast eest, tõsi olla? Kas meie misjonäre vedav laev võis läände kalduda?“

„Kui see on võimalik ühtede, miks siis mitte ka teiste jaoks?“ vastas Esperanza.

Abtiss lasi ka tema minema.

Abtiss paistis sama vapustatud olevat nagu mina. „Hispaania nunnad Uues Hispaanias? Meie misjon ei uppunud ega langenud

kehalise heaolu ja Hispaania Ameerika kolooniate pärimaade pööramise eest.

Meie kanade ja kitsede eest hoolitsev õde hõõrub käsi nendele juurdekasvu üle ja lihavõtte pidusöögiks nuumati hulk. Köögis seguneb *polvorones*'te lõhn meie lihtsa igapäevase leiva setamise hõnguga. Kabeli hõbenõud on läikima hõõrutud, alt pestud ja parandatud ning külaelanikud tõid meile kaks vaati sügise veini. Käärkambris on linasesse riidesse pakitud armu leivad. Laatsarettides on õed pannud valmis puhtad sidemed, määrded, toonikud ja tinktuurid. Talvised haigused toovad suvel juurde palju palverändureid.

Kui ma täna abtissi juurde läksin, nägin oma jahmatuseks juures teisel pool võret üsna metsiku välimusega närustes riides naise kelle riideid hoidis koos piha ümber seotud köis. Arvasin, et küllap see üks erakutest, kes aeg-ajalt seltsi ja korralikku toitu otsides juurde tulid. Abtiss viipas mind enda juurde ja sosistas: „Uksehoidja avas talle täna hommikul värava ja ta rääkis erutatult, väites, et peab kellegi leidma, peab abtissiga rääkima. Uksehoidja soovitas tal kõigepealt palverändurite peatuspaika minna, süüa ja puhata ning siis vaadatakse, mida ta soovib, aga mees hakkas jaurama, et ta peab leidma noore tüdruku, kes ehk siia toodi. Samal ajal ei tahtnud ta lahku oma eeslist, kelle seljal oli suur sadulakorv. Uksehoidja nägi üllatusena, et see oli täis pintsleid, värve ja lõuendit. Mehe aktsent ja õukondlik kõne olid vastuolus tema räsitud väljanägemisega ning uksehoidja arvas, et ta võis mõne orvutüdruku isa olla, kes oli tütrele järele tulnud. Uksehoidja sõlmis kokkuleppe. Ilmik viib ta abtissi juurde, kui ta väravasse jätab.

„Ma küsisin temalt tüdruku nime ja põhjust, miks mees teda otsib, aga...“ Abtiss kergitas kulme ja noogutas peaga *locutio* poole. Tema ilme viitas sellele, et teisel pool võret pobisev mees oli hull. Ja tõesti ta posises midagi kroonprints Balthazarist. Juba enne Marisoli tulekut teadsime me kroonprints raevuhoogudest ja krampidest ning olime kuulnud jutte, et kuningas oli troonipäriluse järjekorda muutnud. Aga

mees väitis, et don Balthazar oli kuninga käsu peale tapetud ja et mõned inimesed valmis kogunema märtrist printsipiiri juurde.

„Inimesed on krooni suhtes rahulolematud,“ ütles korratu välimusega mees. Seal, kus hoitakse saladusi, vahavad kuulujutud. Don Balthazari pooldajad ütlesid, et ta oli eostanud lapse, tüdruku – ja ta on Hispaania trooni õigusjärgne pärija. Laps kadus kaks aastat tagasi. Kuningas on andnud käsu tüdruk üles otsida.“

„Aga mis on minul selle lapsega pistmist?“ küsis abtiss.

„Ma pean leidma ta enne, kui võimud seda teevad. Sest mina olen vaba. Ma pean talle tõtt rääkima ja andeks paluma,“ vastas mees. Läbi nägime ainult tema metsikuid silmi, kui ta näo vastu varbasid. „Ja teda hoiatama, et ta on ohus.“

„Andeks paluma?“

„Abtiss, ma olen suure patuga hakkama saanud. Jumal õnnistas mind andega, aga mina kasutasin seda kurjasti. Armastasin naisi üle määra ja kasutasin oma annet, et maalida neist portreid viisil, mis äratas. Ma olin edukas, sest portreede maalimine oli nagu armatsemine – need paljastasid end mulle, usaldasid mind, andusid mulle. Kaunitel on palju erinevaid nägusid, ilmeid, mida nad soovivad maailmale näidata, ja nägu, mida nad tavaliselt peidus hoiavad. Portreed, need armastus, nõuavad enda paljastamist. Ma nägin edevust, kavalust ja ahnust ja näitasin neid elegantsi või elujõuna. Ma teadsin nende ahnust, nende ahnust ja eelkõige seda, kellel oli häbiväärse saladusena hoida, kelle päritolu ei tohtinud iial avalikuks saada. Sest need naised olid mulle võlgu. Ma aitasin neid lapsi varjata. Ja võtsin neilt tasu seltskonnas viisil, mida ihaldasin.

Minult telliti väga noore neiu kihlusportree. Ta oli uje ja tagasihoidlik, kurjusest ja kalkuleerivatest mõtetest puutumata. Hakkasin temani pidama, kuidas ta ära võrgutada nagu teisedki, aga selle asemel armastasin poolenisti ega tahtnud talle halba teha. Aga tundsin kohustust maalida teda sensuaalse ja ihaldusväärseks – tema tulevane abimees tellis portree kui maailma näinud mees, väga mõjukas ja rikas, ja

ta isegi armastas väga naisi. Kasutasin kõiki oma kunstnikunõu-
jamisi pilku silmades, täidlust huulte juures, et maalida teda sellisena
nagu ta võiks tunduda – kui ta oleks olnud mõni teine naine. Tütar
abikaasa oli väga rahul ja maksis mulle kahekordse tasu.

Õukonnas imetleti seda portreed väga ja sellel oli kroonprintsile
tohtu mõju. Kui mulle anti käsk teha maalist koopiat kroonprints-
erariumide jaoks, tundsin ebamugavust, aga ei söandanud kunagi
kule käsule vastu hakata. Tundsin kergendust, kui tüdruk abiella
kadus õukonnast koos portreega oma abikaasa koju. Aga ma ei unu-
nud unustada tema armast nägu ja usaldavat ilmet ning hakkasin ka-
hetsema, et olin pildi niimoodi maalinud, tundsin, et olen neiu meele
viisil reetnud. Aga printsi jaoks koopia tegemist pidin ma veel rohkem
kahetsema. Ma ei olnud harjunud end süüdi tundma ning selle välti-
miseks viskasin töösse ja naistesse. Maalisin ja maalisin ja sain
mööduva aastaga üha rikkamaks ja edukamaks.

Kui sain teada, et tüdruk oli laste emaks saanud ja elas vaik-
selt, et abikaasa oli pikkadest eemalviibimistest hoolimata talle pühendu-
nud, tundsin kergendust. Ma polnud talle siiski kahju teinud. Ma ei
tea, kuidas sai alguse kuulujutt, et see naine oli kroonprintsile armu-
Tõsi, kroonprints oli daami portreed ihanud, aga naine ise oli tema
turvalises kauguses. Aga kuulujutt ei kadunud kuhugi, seda levitasid
printsile pooldajad, kes väitsid, et tõenditest hoolimata oli ta tavaline
mees ja sobiv troonipärijaks. Siis sosistasid nad, et naise abikaasa oli
temast lahti öelnud, sest naine oli kroonprintsile ühe lapse sünnitanud
ja valmistas järgmist sünnitama. Ma ei uskunud seda kuulujuttu ku-
gugi, aga teadsin, et see neetud portree oli hullu printsi iha õhutanud
nii et ta võis ohtlikuks muutuda. Siis sain teada, et daami abikaasa oli
suurem osa tema lapsi olid kahtlastel asjaoludel surnud ja naine oli
jälle last. Kuninganna ei uskunud laimu ja kutsus naise sünnituse ajaks
õukonda. Kuningannale ei saanud ära öelda, aga daami õnneks oli
kroonprints ootamatult, kui tema oli teel Madridi.

Mõni kuu hiljem sain sõnumi, milles anuti abi tavalisele pro-
leemile – soovimatu tüdrukulapse diskreetne äraviimine. Käivitasin

protsessi, et lasta tüdruk tavalisse kohta viia, mille täpset
asukohta pole ma kunagi teadnud. Alles hiljem sain teada, et laps oli
naine-tütar, kelle headus oli iial mu hinge puudutanud, ainsa
inimese, keda olin iial armastanud. Küllap otsis ta minult abi, kui sai
teada, et mina aitasin lapsi ära saata ja teadsin, kui ohtlikuks muutub
inimene, kui ema peaks surema.

Minu, vaene laimatud naine, suri koos lapsega sünnitusel, just siis,
kui don Balthazari toetajad õhutasid kuulujuttu, et too oli kuninga
õhutatud, aga ta oli eostanud lapse, tüdruku, kes oli Hispaania
kuninga järgne pärija. Nad kavatsesid tema selja taha koguneda
seda märtrisurma surnud printsi nimel Hispaania kuningannaks
valitud. Kaks Inglise spiooni võeti kinni, piinati ja nad tunnistasid
enda, et otsivad sedasama last. Nad hukati ja tüdruku otsingud hoo-
lehti. Kuningas andis käsu leida tüdruk enne, kui temast saab relv
Hispaania vaenlaste käes.

Mõistsin, mida olin teinud – põhjustasin hävingut ja surma arm-
ast naisele. Mu anne hülgas mu, minu portreed ei hinganud enam
keegi, mida ma üritasin, oli lame, elutu ja igav. Tellimused kuivasid
kuhu, võlad kuhjusid. Jõin ohtralt, kuni ei teinud ööl ega päeval vahet,
mõeltesin meeletult ning kui ma enam edukas polnud ja naised mind
sõnaga hakkasid, otsisin üles prostituudid ja kõige viletsamad nau-
dunud, millega meeli tuimestada, et unustada, mida ma olin teinud.

Minu süükoorem kasvas, kuni ma ei suutnud seda enam taluda.
Läksin pihile ja kahetsesin süütu naise ja tema perekonna – üks laps
oli arvatud – hävitamist. Patukahetsuseks käskis preester mul alles-
jäänud tütar üles otsida, saavutada tema andeksand ja teha tema eest
mõni patukahetsustegu. Hakkasin otsima kloostrit, kuhu olin aida-
nud saata nii palju soovimatuid tüdruke. Aga ehkki ma olin selle
protsessi nii palju kordi käima lükanud, jäi asukoht hoolikalt valva-
tud saladuseks, ja kui väga ma ka üritasin, ei suutnud kloostrit leida.
Ma sain ainult teada, et see asus mägedes, pääsukeste paigas. Andsin oma
võimad ära ning selle raha, mida ma polnud tulde loopinud, jagasin
vaestele ja jätsin endale ainult kunstitarbed. Töötasin, et kui jumal

mind tüdruku juurde juhatab, maalin jumala ülistuseks meistrit. Kaks aastat liikusin ränduri ja palverändurina ühest usuasutusest teise. Aga ma olen haige ja meeleheitel, et enne surma ta üles leida ja andestada saada.

Siis, paari nädala eest teel, nägin suurt pääsukeseparve mägilastel lendamas ja mägilased ütlesid, et linnud pöördusid tagasi oma kodu. Las Golondrinase kloostrisse. Esimest korda tundsin lootust, et nad tulla võivad olla tulid nad teed näitama. "Ta peatus, et hinge tõmmata ja tema peatus vajus rinnaele." "Mina olen nurjatu Tristan Mendoza."

"Ja laps, kellest sa räägid?"

Ta sosistas: "Maria Isabella Vilar d'Ascencion."

Mehe jutt klappis Marisoli omaga. "Jah," ütles abtiss hetke pärast ettevaatlikult. "Jah, ta on siin. Aga ma ei tea, kas te võite temaga kokku tulla." Pidasime abtissiga nõu – kas Marisolile peaks rääkima? Ta ei ole nii metsik, nagu tundub. Aga tema asi oli võimaluse korral andestada ja vaesele mehele ei tohiks keelata õigust seda paluda. Abtiss otsustas Marisoli järele saata.

Marisol tormas sisse, oodates loengut kloostri reeglite rikkumise eest, ja tõi kuuldavale jahmunud "Oi!", kui nägi meest võre taga.

Abtiss küsis tal istet võtta ja ütles otse: "Marisol, see mees väidab, et end olevat kunstnik Tristan Mendoza, kes maalis sinu ema kihlportree."

"Kui see nii on, siis vaadake ette," ütles Marisol järsult. "Jah, hoiatas alati, et kunstnikku ei tohi usaldada ja naised peaksid tema seltskonnas oma voorust valvama."

Isegi Marisol niheles abtissi ranget kulmukortsutust nähes, ehkki allus kerge ohkega, mis pidi märkima seda, kui vähe ta hoolis. Mees langes põlvile ja hüüdis: "Ime!"

"Mis see on?" nõudis Marisol kahtlustavalt.

"Minu palvetele on vastatud. Ma tulin oma süüd tunnistama ja otsima teie halastust ja andestust kurja eest, mis ma teile ja teie armastatele tegin. Ma olen kogu teie pere tapja. Nende veri on minu käel, minu hingel."

Marisol pomises: "See kerjus on hullumeelne. Abtiss, lubage mul..."

"...te palgal!" käskis abtiss.

Marisol klammerdus *locutio* külge ja kordas oma juttu.

Marisol polnud Marisolil midagi öelda. Ta vajus oma toolil kõssi, ta ei saanud ja haavata. Ta surus lõuapärad kokku ja vaatas metsiku pilguga minu poole, tema elav trots oli kadunud. Tema silmadesse kerjusid pisarad, kui ta nägi vaeva, et leida uuesti viha, mis oli tema kilp. "Ma ei teadnud, miks mind ema ja Josefa juurest ära ajasid, ja ma ei teadnud, kuidas ta suri. Ma olen neid vihanud ja vihanud ja nüüd räägite teie mulle... ma vihkan ka teid, kogu südamest ja hingetõmbega."

Marisol käsi sirutus minu oma järele. Pikka aega valitses vaikus.

Marisol, meile õpetatakse, et kui meilt andestust palutakse, peakime andeks andma, sest me loodame, et jumal annab meie patud andeks. Abtiss õhutas abtiss lahkelt, aga kindlalt. "See tuleb meie enda hingest kasuks nagu ka jumalale auks."

Marisol noogutas, käed aina taskurätti mudimas. "Vaene Consuela," sosistas ta.

Tristan Mendoza ütles alandlikult: "Olen töötanud kasutada oma kunst ainult jumala teenimiseks. Lubage mul nüüd seda teha. Tegin oma emale nurjatu pildiga liiga – kas võin maalida vaimuliku portree. Teie hoiatate tema noviitsirüü, et märkida tema üleminekut nunnaellu? Teie hoiatate portreid tellivad sageli nunnaks hakkava neiu perekonnad."

Marisol ütles, just sellise portree oli õde Serafina noviitsiks astudes kaasa toonud. "Enneaegne!" urahtas abtiss.

Marisol tõstis pea. Tema silmadesse oli veidike tuld tagasi tulnud. Abtiss ütles ruttu: "See on võimatu. Marisolil pole kutsumust."

Marisol ütles: "Tristan Mendoza meid. Ta vaatas mõnda aega vaikides Marisolil ja ütles siis: "Ma näen, et kutsumust vahest ei ole, aga tema headus tema südames saadab korda suuri asju. Ta käitub isetult, ehkki see toob talle valu, ja võib olla suur jõud headuse teenistuses. Ta hakkab teda sügavalt armastama."

Marisol tõstis ruttu silmad. „Tõesti? Olen ma ilus nagu mu ema?”
Abtiss raputas pead. „Marisol! Karda edevust!”

„Oh, palun,” anus Marisol. „Kloostris pole peegleid ja järelikult ei ole ma sarnanen oma isale. Isegi mu ema hoolitses oma välimuse eest. Ja need noviitsirüüd, mida meid kandma sunnitakse, on nii ilusad.”

Abtiss ohkas. „Aitäh, härra, teie pakkumise eest. Kas ma võin teile ettepaneku, et patukahetsuse märgiks maalite Marisoli ja tema õde. Te võite ka mõelda... headust koos mõne teise meie tüdrukuga? Te töötate muudkui teisel pool *locutio*'t ja õde Beatriz on järelevaataja.”

„Rõõmuga, abtiss.”

„Täna teid!” hüüatas Marisol.

Siis saatis abtiss Tristan Mendoza öömajja ja Marisoli tagasi tööle. Mõtlesin valjusti, miks oli abtiss valmis lubama sellist lihalikkust pärast tuntuud meest maalima viit noort tütarlast.

„Põhjuseid on mitmeid. See viib tüdrukute mõtted sellelt juhtumist inkvisitsiooni visiidilt eemale ja mees igatseb oma tegusid heastada. See on ainus tema käsutuses olev vahend. Kui on vähimatki viha, millelegi kohatule, kui ta teeb ettepaneku, et mõni tüdrukutest temaga kusagil mujal kloostris kohtuks, saadame ta kohe minema. Ma ei taha, et ta seda tahab.”

„Ja ma tahan tema tööd näha. Tal võis olla kõutsi moraal, aga tal ei ole meistri kuulsus. Kloostrisse vaevalt meistreid satub ja mul on veel üks mõte, millest ma räägin siis, kui näen, kuidas portree edeneb.”

Tristan Mendoza alustas järgmisel päeval, tõusis varakult, et minna käia, enne kui hakkas värve hõõruma ja segama. Ehkki tema nägu oli kohutavalt kõhn, peaaegu surimask, ilmus sellesse veidi elu, kui ta värve segas, samal ajal kui tüdrukud läbi *locutio* piilusid ja küsimusi esitasid. Kui ta valmis sai, võttis ta veidi aega, et tüdrukuid juhendada, kuidas nad peaksid seisma omal pool *locutio*'t. Marisol näpistas põski et neile värvi anda, ja ajas juuksed kohevile. Luz hoidis oma lemmiknukku, too oli rietatud loori ja lillekrooni, nagu hakataks teda nunnaks pühitsema, ja nõustus istuma ainult Esperanza jalge ees. Esperanza oli võtnud kaasa raamatu ja luges oodates. Sanchia niheles ja Pia kammis

juukseid, et need hõbedase kosena seljale langeksid. Tristan Mendoza nägi teda vaatepilti nähes ohke alla. Ma noomisin teda teravalt.

Ta palnud enam vesistav patukahetseja. Tema häälede oli ilmunud, ta ütles noot ja ta käskis tüdrukutel paigal püsida; ta pidi kiiresti minema, sest aega oli vähe. Ta asus tööle lõuendiga, mille oli eelmisel nädalal juba valmistanud, kui mina tema lähedal asuva laua taga töötas.

Kõik nädal. Siis pööras Tristan Mendoza lõpetamata maali tagasi *locutio* poole, et mina ja abtiss saaksime seda vaadata. Abtiss ütles läbi võre ja ütles: „See on tõesti üsna hea! Lõpetamata, aga ma tahan teid hõimelduses... vaadake Luzi oma nukuga. Ta on tüdruku hinge täiesti täpselt tabanud, samuti nagu Esperanza intelligentsi, Marisoli tühimuse, Sanchia demonid ja Pia võõrandumise maailmast, nagu ei peaks me miski teda! Mõelge nüüd sellele. Olen sageli palunud, et saadaks meile kunstniku, kes suudaks maalida meie pühakirja, et see oleks allegoorilise tsükliks. Seni pole ükski siia tulnud kunstnik suutnud piisavalt andekas või pole talle saanud meie saladusi usaldada. Aga ma usun, et Mendoza annet on kannatused ja patukahetsus kannatanud, mitte hävitanud. Ta võib inimese põhiloomust mõista, aga ei taha näha sellest kaugemale, jumalikku armu, ja ma olen üha enam veendunud, et pühakirja tuleks säilitada siin maali kujul, ehkki me peame leida võimaluse kroonika ära saata.”

Tristan Mendoza ei näe enam nii haige välja ja ta räägib pildi tegemisest kabele jaoks, kui on tüdrukute pildi lõpetanud. Ta küsis äärmiselt, kas me soovime mõnda pühakut austada. Abtiss ütles, et tal oli plaan, mida ta soovib kunstnikuga arutada. Aga tema ettekuulutus lükkas peagi täide, ehkki mitte nii, nagu me arvasime – tema surma. Enne kui portree valmis sai, helistati keset ööd valjusti värava poole. Peagi tuli unine ilmikõde minu kongi ja ütles, et abtiss oli *locutio* pühakut võtnud vastu sõnumitooja, ja mind oodati kohe. Panin kiiresti riideid ja kiirustasin abtissi ruumidesse.

Abtiss näitas ametlikku kirja. „Kohus jõuab järgmisel nädalal kohale. Kõiki kloostris viibijaid küsitletakse – nunnasid, noviitse,

ilmikuid, teenijaid ja ka vanemaid kui nelja-aastaseid lapsi. Ei hakanud nad ütlema, et nad tunnevad ketseri lõhnast ära ja annavad uurijatele üsna vabad käed selles osas, kuidas nad infot koguvad. Tema hääl värises pisut.

Korraga sulgusid salongi seinad meie ümber. Klooster, meie peamine paik, oli muutunud meie vanglaks, lõksuks, hauaks. Kaja mu kõrvades mattis abtissi järgmised sõnad enda alla.

„Ma ütlesin „pruudid“, õde Beatriz.“ Abtiss rääkis teravalt, ta tundus vajadusest end korrata. „Nüüd ma saan aru, mida asutatakse mõtles. Esperanza, Marisol, Pia ja Sanchia peavad minema maailmast abikaasasid otsima! Ning kroonika ja medaljoni ka võtma. Ma teen vajalikud korraldused, et nad võimalikult kiiresti minema saaksid hakata. Tehke kroonikasse viimane sissekanne, ja andke see Esperanzale. Teda võib usaldada, et ta seda edasi peab otsib üles selle kloostri Andides.“

„Esperanza loeb pühakirja!“

„Muidugi loeb, õde Beatriz! See on minu kavatsus! Kui ta ei tee, saab ta aru, miks ta peab otsustama, kas Las Golondrinase kloostri misjon on meie misjon, enne kui ta pühakirja nende hoolde usaldab. Aga mine, ma tean, et sa soovid hüvastijättu kirjutada...“

Las Sors Santas de Jesuse kroonikast; Las Golondrinase klooster, Andaluusia, juuni 1552

On kesköö, aga ainult orbudekodu lapsed magavad, teadmata, et öösel tuli orust sõnumitooja abtissi hoiatama. Nagu lambakarja peavad hundid, läheneb inkvisitsiooni kohus meile iga päevaga ja on peagi siin...

20. PEATÜKK

*Las Sors Santas de Jesuse kroonikast,
Esperanza sulest, juuli 1552*

Merel

See tundub võimatuna isegi pärast nädalatepikkust reisi maailmas, oleme mina, Marisol, Pia ja Sanchia koos õde Emmanuelaga kloostriist lahkunud. Me oleme avamerel, teel Hispaania Ameerikasse ja kloostriisse, mis on tuntud kui Las Golondrinas de Los Andes. Meid erutab mõte saada teada, kas selle asutas palju aastaid tagasi Las Sors Santas de Jesuse kloostri misjonisalk. Õde Beatriz ja abtiss andsid mulle hulga küsimusi, misjonisalga nimed ja nii edasi, ja ma pean vastustega rahule jääma, enne kui lahkun kroonikast ja õde Emmanuelaga loobub medaljonist. See on suur vastutus.

Õde Beatriz rääkis mulle oma tütredest, Salomest, kes on seal kas nunn või teavad nad tema surmast. Õde Beatriz usub, et see on katseks, kas misjonist on õige kohaga. Aga kloostri otsimine on ainult osa meie ülesannetest. Teine osa on abikaasade leidmine. Ma ei tea, kumb on raskem.

Abtiss ja õde Beatriz soovivad, et ma meie reisist päevikut peaksin. See algas nii.

Ühel öhtul hilja tuli õde Emmanuelaga kongi, kus Marisol, Pia ja mina magasime, ja ütles, et me peame kohe abtissi juurde tulema. Panime kiiresti riidesse ja kiirustasime tema salongi, kui õde Emmanuelaga läks meie magamisruumist Sanchiat tooma. Abtiss, õde Beatriz ja mitu

teist nunna seisis tule juures ja uurisid laual olevaid pabereid, oli inkvisitsiooni tempel. Pia ahmis õhku ja haaras vaikselt mu kätt. „Nad tulevad!“ hüüdis Marisol.

„Niisiis,“ sosistasin mina, „me oleme lõksus! Nad küsitlevad meid kohutaval viisil ja kui nad avastavad, kes me oleme, kannatavad nad meie varjamise pärast!“

„Ei, teie, tüdrukud, lahkute kohe kloostrist,“ ütles abtiss, „enne kui nad teid leiavad.“

„Lahkume?“ küsis Pia jõuetult. „Kui te meid minema saatate, ei katakse meile jahti pidama. Sama hästi võime täna õhtul kaljult hüpata!“

Abtiss ütles reipalt: „Õnneks, Pia, oleme me parema plaani saanud mõelnud. Te lahkute täna õhtul Sevilla poole ja sealt seilate Hispaania Ameerikasse. Üks külameestest läks ette, et korraldada teie minnekohaks mese vaba laevaga, ja kaks teist meest ootavad, et teid Sevillasse vii Peate kohe minema hakkama, kui valmis saate, ja öde Emmanuel tuleb teie saatjana kaasa. Aastaid tagasi asutasid meie ordu misjonärid Hispaania Ameerikas kloostri. Las Golondrinas de Los Angeles pakub teile abiellumiseni peavarju ja ma olen kindel, et nad aitavad teil abikaasasid leida. Kolonistidel on hispaanlannadest suur puudus ja sellepärast ei uuri nad ilmselt nii tähelepanelikult teie päritolu kui Hispaania mehed. Me anname teile kõigile kaasavara.“

„Aga mis saab teist, mis saab öde Beatrizist? Ja kogu ordu?“

„Sellega on nii, nagu jumal tahab. Ma ei ole päriselt lootust kaotanud, et keegi õukonnast suudab inkvisitsiooni uurimist mõjutada isegi veel nii hilises faasis. Me saatsime just kuningannale tungiva abipalve, lootes, et Luzi kaunis kink tuletab talle meid meelde. Aga meid seovad meie töötused ja me täidame oma kohust, juhtugu siis, mis tahes. Ja teie peate minekuks valmistuma.“

„Sanchia on alles kümneaastane – teda ei saa ometi mehele panna!“

„Aidake üksteist nii palju, kui suudate. Esimene, kes abiellub, peab võtma Sanchia oma majja kui õe ja leidma talle abikaasa, kui aeg saab. Kiirustage nüüd pakkimisega... aa, siin ongi Sanchia.“

Sanchia astus silmi hõõrudes tuppa, tema lokkis juuksed olid harrastatud ja kleidikinnis lahti. Tavaliselt hüples ja niheles ta rahutult, aga nüüd oli isegi tema liiga unine. „Laps, ärka üles ja pane tähele. Sa oled koos Marisoli, Esperanza ja Piaga reisile.“ Sanchia silmad läksid kiiresti pärani. „Kas seal on sõdurid?“ küsis ta väriseva häälega. „Kas nad võivad meid kinni?“

„Ei, mu kullake. Seal on laev, mille purjed on nagu linnutiivad, ja see meri – teid ootab seiklus.“

Me kõik olime ootamatust uudisest jahmunud, aga mind valdas kurbus mõttest, et pean jätma öde Beatrizi ja varjupaiga kloostri. Ma saatsin vaikselt päevi skriptooriumis, uusi raamatuid, mida uurida, kirjandust, mida tuli ümber kirjutada, ja kõige rohkem armastasin ma hääletati ödedele vajalikku teavet otsida. Olin sageli kahetsenud oma antud lubadust abielluda, mõeldes, kui meeldiv, kui kasulik ja ohutu pakkuv oleks siia jääda ja nunnaelu elada. Kas mu ema oli kunagi tundnud, kui ta Regina Coeli kloostrisse astus?

Aga selliste mõtete jaoks polnud aega, abtiss saatis meid reisiks riidesse ja oma asju kokku korjama. Öde Beatriz viis mind skriptooriumisse, kus see kroonika avatuna tema laual lebas. Ta ütles mulle, et ma pean kroonika kaasa võtma, ja peale selle, et teen meie reisist sissekandeid, pean selle kõik läbi lugema, kaasa arvatud ladinakeelne pühakiri raamatu keskel. Siis saan aru, miks ma pean seda oma elu hinnaga kaitsma ja kindel olema, et see ohutult õigetesse kättesse jõuaks. Andsin vande seda teha, siis hakkis ta mul pakkima minna; ta soovis viimase sissekande teha.

Nägin öde Beatrizi veel viimast korda skriptooriumis, kui ta pani kätt selle kroonikaga minu kätele samasuguse kurbuse ja õrnusega, nagu oleks see olnud tema laps. Selleks ajaks oli kloostri juba häiritud; et tribunali oli ootamatult pimedas kohale jõudnud. Oma lihtsate, muulade, tõldade ja vankrite ning teenritega tekitasid nad segadust, kell helises vahet pidamata, hirmunud ilmikõed, noviitsid ja teenrid jooksid ringi ning korraga oli kõikjal lärm ja segadus.

Abtiss ütles, et kunstnik Tristan Mendoza oli tugeva unerohuga ammastatud ja lamas surmataolises unes, igaks juhuks pealaest jala-

taldadeni sidemetesse mähitud ning koos oma maalimistarkusega peidetud pidalitõbiste kongi laatsaretis. Ikka veel märg portree viiest oli riputatud kõige vanema tiiva tumedale seinale. Võib-olla tame selle portreega maha veidike endast – see pakub lohutust.

Ma loodan, et inkvisitsioon seda ei leia.

Kui ta oli meid nelja veel kord salongi kutsunud, võttis abtiss ametimedaljoni kaelast ja pani selle õde Emmanuelale kaela. Abtiss ootab kõige hullemat, muidu poleks ta medaljonist lahkunud. Ode embasid ja siis suudles abtiss kiirelt meid kõiki, andes oma õnnistuse enne kui avas seinavaiba taha peidetud väikese ukse.

Kitsas pime käik, järsk ja peaaegu nähtamatu, viis keldrisse, kus nad veinivaate, siis nende alla kanalisatsiooni. Me läksime ettevaatlikult kitsa käigu treppidest alla, kuni pressisime end lõpuks läbi kitsa auku kloostri vundamendis, panime selga paksud mantlid ja kiirustasime vankri juurde, mis meid ootas. Pimedus oli meie sõber. Külalised olid meie kirstud juba vankrile tõstnud ja rattad müra summutamist sisse mähkinud. Nad aitasid meid vankrisse ja me hakkasime vaikset liikuma.

Mu süda valutas Luzi pärast. Mul polnud aega hüvasti jätta. Mida ta meiega peale hakkab? Minuta? Ja abtiss on pannud kogu oma karjuse tribunali otsuste leevendamise suhtes Luzi kingitusele kuningas-nale. Ma ei suuda taluda mõtet sellest, mis nende kõikidega juhtub. Vankris kõssi tõmbunult nutsime kõik, nuuksusime oma mantlite all kuni taevastõmbus koidu ajal roosaks ja me jäime magama.

Ärkasime võpatades, kui vanker peatus, ja me kartsime kõige hullemat, aga kutsarid ütlesid, et me peame maha minema ja kõndima. Täislastis vankrit on muuladel raske vedada. Nad olid saanud kinni vältida peateed ja ma nägin, et me olime kitsal rajal, mille ääred olid tähistatud valgete kividega ja mis viis metsa.

Meie saatjad vältisid hoolikalt külasiid ja kui nad lambakarjuseid märkasid, tõmbusid nad teelt kõrvale, et mitte sattuda karjaste vaatevälja. Magasime oma mantlitesse mähitult lageda taeva all, hoidisime endal hinge sees kuivatatud puuvilja ja lambaliha, mandlite ja

õunaga, jõi me mägiallikatest. Lõpuks rõõmustasime Sevillele lähemale üle, et saime jälle vankris sõita ja osta leiba, õli ja natuke vana. Marisol vaatas innukalt kõike, rääkides, kui põnev on maailm kloostrit.

Kõik oli rahutu. Minu jaoks tähendasid tuttavad tänavad ja Sevilla katedraali tornid ainult ohtu. Meenutades, kuidas olime Mariaga põgenenud, pea pööritamas kergendustundest ja trotsist, mõtlesin, kas inkvisitsiooni oli mu varanduse endale võtnud või oli inkvisitsioon tema käest ära kiskunud. Iga päev mõtlesin armastuse ja tänulikkusega don Jaime peale, kes oli korraldanud minu põgenemise, ja mõtlesin tema turvalisuse eest.

Linn vapustas meid oma lärmi ja sagimisega. Kloostri hääled olid kadunud ja palved ja linnulaul, koolitõu kõnekõmin, päevane vaikus skrip-pimise ja mägede tuulehood öösel. Sadamas karjusid, vandusid ja hüüasid meremehed, sõdurid, preestrid ja mungad kiirustasid kaheksa kolmele kaupa, muulad hirrusid, piitsad plaksusid, laaditi kaupa, pur-jat plagisesid tuules, mehed jõid ja laulsid ning prostituudid hõikasid hämarusest. Teised tüdrukud ja isegi õde Emmanueli kilkasid rõõmusest, nähes nii paljusid kõrgeid maste taevasse kerkimas.

„Vaadake!“ hüüdis Marisol. „Torre del Oro!“ Ajasime kaelad õieli, et näha sadamat valvavat suurt vahitorni, see oli vapustav vaate-pilt, torn sädeles pärastlõunapäikeses kuldselt. Marisol ütles, et seda kutsuti Kuldseks torniks, sest kuningas Pedro Julm oli pannud sinna kogu taha kuldsete juustega naise, kes keeldus kuningat armastamast. Ode Emmanuel ütles, et see on lollus – seda hüüti Kuldseks torniks, sest torni kollased plaadid peegeldasid valgust. Tema selja taga tegi Marisol grimassi.

Ode Emmanueli kihutas meid nii ruttu meremeeste vahel põigeldes mööda maabumistreppi edasi minema, et Marisol komistas ja kukkus peaaegu jõkke kukkunud. Ta pomises vandesõnu. Trümmis, kus oli meelestult palav, nägime, et kapten oli meie jaoks kardinaga eraldanud omaette nurga, seal oli viis väikest koid, mida keegi oli püüdnud patjadega mugavamaks muuta. Koid olid ainult ühe laua laiused

ja padjad ei jätnud meile sugugi ruumi. Sanchia ronis kõige kõrgemal koile ja itsitas, kui ta sealt maha kukkus. Peagi naersime kõik, isegi õde Emmanuela, püüdes leida parimat viisi astuda nii väikeses ruumis teisest üle ja ümber ning kurtas selle üle, et polnud ruumi õppimiseks.

Siis tõid pakikandjad meie kirstud ja pambud. Paistis võimatu, et väikestele kirstudele kohta leida. Aga lõpuks olid need sisse kuhjatud ja me kuhjasime oma kompsud puhaste voodiriietega reisi ajaks palveraamatud nende peale. Õde Emmanuela riputas krutsifiksist nast turritava naela otsa. Tekil oma peade kohal kuulsime meremehed hüüdeid, samme ja valju mütsu, mille kohta õde Emmanuela ütles, see oli maabumistrepp. Me tundsim, kuidas laev jõge mööda liikuma hakkas. Me olime teel! Ja meil oli väga palav, ehkki avatud laevast tuli natuke värsket õhku. Marisol igatses üles trepile minna, aga õde Emmanuela on selle ära keelanud. Marisol mossitab.

Lugesime koos oma õhtupalved, sõime kõva leiba ja kuivatatud liha ning leidsime piisavalt ruumi pikali heitmiseks. Aga ärevus hoidis meid kõiki ärkvel. See ja lämmatav kuumus.

Kuumadel valgetel öödel merel pakkisin kroonika õlitatud villaste riidest lahti ja lugesin ladinakeelset pühakirja. Nüüd on mul uus teadkoorem ohtlikke teadmisi, mis loogiliselt võttes tühistab kõik kristlaste põhjendused juutide ja moslemite tagakiusamiseks ja õigustab seda, mis on meie uskudes ühist. Ja ma ei saa sellest teadmisest end loobuda. See põleb minu ajus nagu tuli, millesse inkvisitsioon tahab mind heita, tuli, mis need vaesed inimesed ammu aega tagasi minu silme all neelas.

Laev on hakanud lainete rütmis ühtlaselt liikuma, õde Emmanuela ja Pia on väga haiged. Meie nurk haiseb okse järele ja vesi on nurkades sisse imbunud, nii et siin on nii märg kui ka haisev. Õde Emmanuela oli liiga haige, et keelata Marisolil tekile minemast, Sanchia ja mina järgnesime talle, igatsedes meeleheitlikult värsket õhku. Soolane tuul õhk virgutab meid ja ääretu meri on suurejooneline vaatepilt, veest loodud maailm. Ulatub taevasse! Tundus võimatu, et selle taga on maa.

Algul vaatasid meremehed meid ettevaatusega, aga muutusid päevade möödudes sõbralikumaks. Nad lubasid, et sellest tuleb kerge reis, leidsid paika, kuhu me teel olime. Nad ütlesid, et seal kohtuvad inimesed kogu maailmast – Levandi ja Bütsantsi kaupmehed, turbariivimehed, kelle nahk oli must nagu öö, siidrüüdes hiinlased ja kaunustatud mantlites aadlikud. Turgudelt leiame kummalisi maitseid, siidi, vürtse ja vikerkaarvärviliste soomustega kalu. Me tundusime aadlike naised ära selle järgi, et nad kannavad musti loore ja neid ümbritsevad mestiitsi teenrid erksavärvilistes rõivastes.

Merelõhk sobis Marisolile. Tema silmad löid särama, põsed muutsid roosaks ning ta põimis juuksed lahti ja lasi neil tuules lennelda. Meremehed võistlesid omavahel, et teda naerma ajada. Paari päeva pärast tuli ka õde Emmanuela tekile istuma, lasi päikesel leevendada keha kois lamamisest tekkinud sügavat kõha ja külmetust. Pia istus vaheldumisi tema kõrval, tegemata välja meremeestest, kes juhmistunult oma kuuvalguse karva juukseid vahtisid.

Meie eluaseme pörand muutus üha märjemaks ja meie kirstude padjad olid läbi ligunenud, aga tekil oli õhk värskene ja soe tuul täitis ruumi. Veetsime all nii vähe aega kui võimalik, palvetasime ja sõime kiiresti. Oma soolatud jahust küpsetatud kuiva leiba kastsime tilga oliivõli sisse, et see pehmemaks muutuks, me sõime oliive ja kuivatatud viigimarju ning jõime haput veini laeval olevatest vaadidest. Kajakad kerkisid ja karjusid meie peade kohal ning maailm oli lõputu vee ja valguse lagendik. Kuidas ma küll soovisin, et mu isa oleks seda näinud.

Ühel päeval nautisime tekil oma einet nagu tavaliselt, jälgisime silmapäris tõusmist ja langemist, üritasime kujutleda, millised abikaasad me endale leiame, kui Sanchia hüüdis: „Vaadake.“ Ta osutas taevasse, kus väikesed kohevad pilved horisondil levisid väga kiiresti üle kogu taeva. Algul varjas õhuke hägu päikese ja muutus siis tumedaks pilvevaibaks. Kõrre oli tuul tugevam ja külmem. Purjed plagisid meie peade kohal ja meri muutus sinirohelist mustaks ning lained kogusid jõudu.

Jälgisime seda muutust ärevusega nagu ka meremehed. Kapten lõi käske, mida mehed ruttu täitma tõttasid. Üks meremees juhatus aega viitmata avatud luugist sisse ja redelist alla meie kohale, ajal kõlasid uued käsud ja teised meremehed kiirustasid purjesid võtma ning kõisi pingule tõmbama.

Me poleks iial osanud ette kujutada midagi nii jõbedat nagu torm, mis lõi justkui kõigeväelise käsi. Varsti kõikus meie laev tõõtsus ning liikus üles ja alla läbi suurte lainete ja hämaruse, mille võimatu midagi näha. Külma laine uhtus üle teki ja vesi valgus tühjale. Meremehed hüüdsid, et me ei tohi karta, ja virutasid luugi kinni.

Torm paistis aina hullemaks muutuvat. Me olime hirmul ja järgnevate tundide ja päevade jooksul kaotasime ajataju, kui me ei medas üksteise külge klammerdusime, ära taotud, uimased ja laet kõikumisest iiveldust tundes, suutmata sees hoida kuivikuid ega lasevõitu vett, palvetasime katkematult, magasime rahutult, et järe hirmu ja külma pärast ärgata...

Meie ümber loksus luupekseni ulatuv vesi. Meie rüüd olid lühemärjad, õde Emmanuel ei suutnud kõhast jagu saada ja kurtis valerinnus. Päev või kaks hiljem tõusis tal palavik. Istusime kordamööda tema juures ja kui meid siia-sinna pilluti, hoidsime end siigelt, et teda toetada ja tema kuumavat nägu nii hästi kui võimalik kühnaga niisutada. Marisolil õnnestus mõned ravimid lahti pakkida, aga õde Emmanuelal polnud nendest mingit kasu ja ta hakkas õhku ahmima, öeldes, et ei saa hingata. Tal läks halvemaks, ta ei suutnud rääkida, kuni vaene õde Emmanuel lõpuks valjude ragisevat hingetõmmetega suri. Põlvili, värisedes ja vappuva trümmis, halvavas külmas üksteise tuge otsides usaldasime tema hinge jumala hoolde. Põimisime tema roosikrantsi kangeks tõmbuvate sõrmede vahele ja kuna meil polnud surilina, mähkisime tema keha tema ilmikumantlisse. Mul õnnestus abtissi medaljon leida ja see endale kaela panna, et medaljon turvaliselt kohas oleks.

Marisol roomas kardina juurde, mis eraldas meie elupaika ülejäänud laevast ja hüüdis, et jumal oli õde Emmanuel enda juurde

tõmbunud. Kaks meremeest, kelle kord oli põgusalt puhata, ajasid end üksteise käest püsti, hoidsid laeva liikumise kiuste tasakaalu, tõstsid surnukeha üles ja viskasid merre. „Me järgneme teile peagi!“ hüüatas nad pligisevate hammaste vahelt.

Me kõik pingutasime kõrvu, et üle parda kukkuva surnukeha häälest kuulda. Just siis, kui arvasime, et nüüd pidi laip küll vette kukkuma, ulgus tuul metsikult ja suur laine lajatas nii tugevasti vastu seina, et see kaldus küljele ja meid visati vastu seina. Siis tundsimet, et laev tõusis üles ja üles, hirmutava kõrguseni, et me üksteise külge klammerdusime, sööstis siis sellise jõuga alla, et me paiskusime laiali ja kullap oli laev tükkideks purunenud. Sanchia karjus ema järele. „Mina nägin isa nägu ning Pia ja Marisol olid näod teineteise õlale toetunud. Tuulest valjemini kostsid hüüded tekil, raksatus ja karjed. Hääle: „Mees üle parda!“ Me palvetasime tema eest ja endi eest ning Sanchia hakkas heebrea keeles üht ja sama fraasi kordama. Vaatasime üksteise otsa ja sosistasime: „Hüvasti,“ kui surm tuli lähemale laeva puruneva, laguneva puidu iga oige ja raksatusega.

„Räägitakse, et uppumine on kiire,“ sosistas Pia. Marisol nuuksus.

„Kas sa näed teda?“ ahmis Sanchia õhku ja osutas.

Pia nägi vaeva, et silmi avada. „Jah!“

Marisol jõllitas, ometi kord tuli tal sõnadest puudu.

Mina pidasin seda mere ilmutiseks, nagu poolnaised-poolkalad, kes elutavad meremehi kaljudele surema. Aga see oli mantliga naine, isegi nagu kroonika teda kirjeldab, ja ma teadsin – nagu teisedki –, et see oli. Asutajanna oli meile meie surmatunnil appi tulnud, lausuma lohutavaid sõnu, kui ma astun oma isa ja ema juurde paradiisi.

Ma eksisin. Asutajanna rääkis teravalt, ütles, et praeguses olukorras elusime me kalade jaoks vilets sööt, ja et me ei upu. Torm oli peagi möödas, me peame jumalasse uskuma ja kõik läheb hästi. Siis kummardus ta minu kohale ja ütles, et medaljon, mille ma olin päästnud, oli väärtuslik ese, kingitus tema vennalt kaua aega tagasi. Püüdsin öelda, et ma tean seda, aga ta pani sõrme minu huultele ja käskis mul kuulda sõnaga julge olla ning ühel päeval on medaljonil ja kroonikal

oma osa mängida rahu sobitamises, kui kristlased, juudid ja muud jälle üksteisega sõdivad. Siis oli ta läinud.

„Räägitakse, et uppujad näevad enne surma kummalisi asju,“ ütles Pia jõuetult. Praegu polnud sobiv aega meie nägemust selgitada. Kui asemel ütlesin nii kindlameelselt, kui suutsin: „Ta ütles, et me ei ole veel. Olge vaprad, me peame ainult vaprad olema.“

Sel õhtul taandus torm ja me tundsim, kuidas meri rahunes. Pia vaibus ja kapten hüüdis kardina tagant: „Taevas selgineb ja vahumärk märkas kauguses linnuparve. See tähendab, et eespool on Maa! Jumal on võimas!“

„*Deo gratias*,“ vastasime talle automaatselt ja vajusime üksteise vahel kurnatud unne.

Järgmisel hommikul tekile ronides nägime silmapiiril peennägu joont ja kui me sellele lähenesime, nägime mastide piirjooni taustal ning lõpuks sadamat ennast. Meie ümber toimetasid mehed kiirustades oma tegemisi, naersid ja patsutasid üksteist seltskondlikult, rääkisid rummist ja naistest. Pärismaalased tulid pikkades kitsastes paatides meile vastu, tõid kummalisi kollaseid puuvilju, mis olid magusad nagu mesi, ja magedat vett, mis oli veel magusam. Vaatasime üksteist, kahvatud ja kõhnad, pilgutades päikese käes silmi nagu maa-alused elukad. „Küllap me näeme välja nagu merenõiad,“ ütles Marisol asjatult oma räpast kortsus kleiti sikutades. „Need olid puhtast peastki jubedad. Niimoodi ei leia me endale iial abikaasasid!“

Minu kergendustunne selle üle, et me polnud surnult merepõhja asendus murega praktilisemate asjade pärast. Mida me kaldale jõudes tegema hakkame? Ronisin meie kajutisse ja lugesin varud üle. Okei, Emmanuela kirstus oli meie kaasavara, neli kukrut reaalidega. Oli ka kott müntidega meie kulude katteks. Lugesin neid, kui teised mind hüüdsid; trapp oli peaaegu alla lastud. Ma ei saa rohkem kirjutada, kuni oleme end veidigi sisse seadnud. Kusagil.

21. PEATÜKK

Jeesuse pühade õdede küsimuses ja Los Golondrinase kloostri uurimisest ketserite ja usuvaenlaste otsimiseks nende seas

Inkvisitsiooni Püha ameti pitsati all

See on aruanne uurimisest, mis tehti Las Sors Santas de Jesuse nime all toimunud nunnaordus Issanda aasta 1552 suvel krahvi Jaime Defendor del Santo Sepulchre'i esitatud tõendite alusel, kes vihjas, et kõnealune klooster peitab juute ja moslemeid, ja väitis, et nunnad anduvad ketserlikele ideedele, pabedele ja kõiksugustele usule kahjulikele tegevustele.

Nende väidete tõestuseks olid mõned jäägid, sügavalt kahjustatud ja juba iidselt pärgamendirivad. Meie uurijad tegid kindlaks, et need olid ühe vanad kloostriteenija valduses. Kui uurijad tüdrukut oma uurimise käigus 1552. aastal küsitlesid, tunnistas ta, et oli müünud need räbalad krahvi kassale. Ainus, mis piinajatel õnnestus teada saada, oli see, et teenijatüdraku perekonna naised olid palju aastaid kloostrit teeninud, et tema vanemad oleksid võinud räbalad, kui oli pärast rottide nuhtlust skriptooriumis loobunud. Ei tüdruk ega keegi tema pereliikmetest osanud lugeda, aga tüdruk väitis, et ribad olid pärit kloostri „raamatust“. Saanud teada, et need osapool maksab kloostri kohta käiva info eest, müüs tüdruk teada. Tüdruk suri küsitluse käigus, enne kui temalt midagi muud teada

saada õnnestus, kui midagi muud üldse oli. Fragmendist pole võimalik saada, selles räägitakse nägemustest ja misjonist, imettegevast meditsiinist ja pääsukestest. Ehkki skriptoorium, nunnad ja klooster otsiti ja uuriti põhjalikult läbi, ei leidnud me rohkem mingeid tõendeid ega eelkõige medaljoni. Ehkki nad kuulati üle Fr. Ramon Jimenezi poolt ette kirjutatud viisil, et saada tõele vastavat informatsiooni ja paljastada kloostris toimunud jõudsime järelmõju, et ei abtiss ega kirjutaja ei kaldunud meie küsimustele ausalt vastates kõrvale oma kõige pühamast töötusest ja kohusest.

Siin on mängus erilised asjaolud, mis viivad meid järelmõju, et püüda jõud juhtisid auväärse krahvi eksiteele, et heita kahtlust ja hirmu vagade nunnade ordu. Krahv on vana mees. Las Sors Santos de Jesus ordu on leidnud suurt soosingut kadunud katoliikliku majesteedi kaugganna Isabella silmis, et ordu on mauride ajal säilitanud kloostrit vana majakana. On üldteada, et tema katoliiklik majesteet tegi 1493. aastal kloostrisse palverännaku ja klooster on sellest ajast peale olnud kuningliku perekonna naisliikmete kaitse ja eestkostes all.

Tema majesteet, meie praegune kuninganna, oli liigutatud kingitud altari linast, mille oli teinud kloostris elav orb märgina tänutunnet nende kuningliku eestkostja vastu. Tema majesteet kinnitab, et kuninganna on kõige kaunim tõestus kloostris usu puhtusest, meenutades meie ordu auväärset loomust, selle vaprat püsivust kristluse juures hoolimata mauride seitsmesaja-aastasest valitsusajast. Tema majesteet rõhutas, et tüdrukute kloostris orbude kodu on delikaatne teema oma sündimise asjaolude tõttu, ehkki määratud illegitiimsuse plekiga, astuvad nad pühasse ellu. Tema selle hea töö tugevusele ja andes järele nende veenmisele, kes anuvad meile mõtlema tüdrukute hingelisele heaolule, arvestades nende nunnade teenust ja usku, kes juhivad noori naisi õigluse teele, eemale maailma pilkudest ja kohase austusega nende vastu, kes soovivad kõik Las Golondrinase seonduva privaatsena hoida, otsustame, et mingi edasine uurimine Las Golondrinase kloostris suhtes ei ole vajalik.

Seepärast otsustame, et viited, nagu oleks abtiss näinud „nägemust“, võib panna meie informaatori nõrga ja fantaasiaküllase mõistuse arvama, kes, nagu kõik naised, kaldub teatud ajal kuust narrusi tegema, olles mõn-

ni ja kõikide muude asjade poolest nõrk ja alam. On teisigi ebatäpsusi. Mingeid tõendeid, et Gran Canariale oleks asutatud misjoni klooster, on puhas kujutus seegi, et eraldatud nunnaklooster Andaluusia märgi jaoks sellise asjaga ilma meie teadmata hakkama saada.

Me jäeldame, et meile antud dokument on võltsing ja nurjatu laim, mis kaitajateks on juudid eesmärgiga kristlikele nunnadele varju heita. Me ei leia sel plaan nende pühade naiste vastu on nurjatud. Me ei leidnud mingit tõelist usku kahjustavat ja olime veendunud, et orbude kodu laste kasvatamiseks puudus vajadus.

Ehkki me ei eita iidse ketserluse olemasolu, ei leia me sellest mingit tõestust nendes paberites ega Las Golondrinases. Ent kuna meil on käsk uurida kõike, mis võib olla seotud ketserlusega, olgu see nii tähtsusetu kui ka, antakse see fragment turvaliseks säilitamiseks paavsti arhiivi.

*Las Sors Santas de Jesuse kroonikast,
Esperanza sulest; Uus Maailm, oktoober 1888*

Minu süda on kurbusest nii raske, et kui poleks abtissile ja see Beatrizile antud lubadust, jätaksin kroonika. Tundub, nagu oleks tema eluiga möödunud sellest, kui me sellesse kummalisse paika saabusime ehkki tragöödiast on möödunud vähem kui kuu aega. Kui poleks minu lubadust kõigest aru anda, ei kirjutaks ma rohkem.

Kui laev sadamasse libises, oli õhk raske ja niiske, kõige kohal lasti mingi hall udu. Kail kihas elu. Laiade tumedate nägudega pärismaalased lastsid ja lossisid laevu, nende vahel sagisid orjad ja pakikandjad toidumüüjad ja kaupmehed, hiinlased ja turbanitega tumedanahalised naised, kõik kõigest jõust karjudes. Seal oli lamedate nägudega pärismaalastest naisi, lapsed seljas, kookude otsas veeämbreid kandvad veemüüjaid, lillemüüjaid, tõldu ja kandetoole, milles kanti tuules lehivates musliinkleitides naisi ja millele järgnesid sörkivad teenrid, kes püüdsid kandetoolidega sammu pidada. Eeslid kisasid, meremehed karjusid hulgas erinevates keeltes, pärismaalastest pakikandjad hõikasid kliente otsides ja linnas helisesid kogu aeg kirikukellad.

Marisol naeratas. Kui valus on seda meenutada!

Kui maabumistrepp alla lasti, tuli kapten meremeeste vahel teinud tehes meie juurde, naeratades kergendustundest, et reis oli möödas, ja ma olen kindel, et tema habe oli hallim kui Sevillest lahkudes. „Noored daamid, kui sobib, siis tere tulemast Hispaania Ameerikasse!“ Lais

aga, nagu oleks ta meie ees laiuv maa peremees, kummardas ta ja märku, et me tema ees mööda maabumistreppi läheksime.

Me kõhkesime. Siis viskas Marisol pea kuklasse ja ütles: „Tulge ja läks ees. Järgnesime talle. Aga kui palju on maailmas inimesi! Kui ihaldusväärsed on nende hulgas neli tüdrukut! Mehed vahtisid ja ihaldusväärselt – oli liiga palav ja umbne, et me oleksime saanud oma kanda, ning me tundsim end ebamugavalt paljastatuna. „Need kandi ei saa ometi olla abikaasad, keda me otsima tulime?“ poostas Marisol, kui tõmmud noormehed talle oma naeratust välgutasid silma pilgutasi või kummardasid. Ma ei tea, kuidas Marisol pärast meie läbielamisi nii kena välja näha. Üks häbematu mees suudles tema poole vaadates isegi oma sõrmeotsi ja hüüdis midagi, millest me aru ei saanud, aga kindlasti oli see midagi sobivast. Pia sammus tihedalt Marisoli kannul, silmad maas. Õnneks ei Pia ettenägelikult oma juuksed kinni katnud, muidu oleks võinud midagi mäss.

Sanhia klammerdus Pia käe külge, pööras pead siia-sinna ja vahtis kõike. Mina tulin viimasena, tundsin end pruunis kleidis ja rasketes kingades sellise erksuse, elu ja värvide keskel nagu ilmiknunn.

Reisime oma kirstude juures ja võtsime välja abtissi tutvustava kirja, mille pidime kohale jõudes esitama. „Me peame minema Jeessuse sõnade ödede kloostriksse Andides,“ ütlesin kaptenile. „Kas te võiksite neile öelda, kuidas me selle leiame?“

„Ah, nii palju kloostreid,“ vastas ta käega linna poole osutades. „Linna- ja mungakloostreid tuntakse siin sageli lihtsalt nende kohaliku nime järgi.“ Ta raputas pead ja kehtas õlgu. Kogusin julgust, et küsida mõnelt preestrilt või mungalt, kes läbi lärmaka rahvahulga leidsid, aga just siis hüüdis keegi: „Tõmmake kõrvale!“ ja meid kõiki tõukas suur puuviljavanker, mida juhtis piitsa plaksutav karmi ilmevõttega kuju.

Kaks peent härrasmeest kiirustasid meile appi, neile järgnesid nende teenrid. Meid aidati jalule ning kui mehed vaatasid meie kuld- ja ilmekõdede rüüsid ja kohatut välimust, tundsin, et pean selgitama,

et olime teel kloostrisse, ja küsisin, kas nad teavad seda kloostri Golondrinast.

Vanem meestest, umbes neljakümneaastane väarikas isand, kellel olid tumedad läbitungivad silmad, tutvustas end don Miguel Aguilarina ja noorem don Tomas Beltranina. Don Miguel oli vanem, aga noorem mees oli häbitu tüüp, kes oli Marisoli nähes oma silmaga otsi suudelnud ning vahtis teda nüüd varjamatu imetlusega ja pilguga silma. Marisol kinnitas põlgliku pilgu silmapiirile.

„Pääsukeste klooster, jah!“ Minu kohkumuseks osutas ta kaugemale, kus ma nägin mägesid ja nende valgeid tippe udus, ning selgitas, et klooster oli kenas uues Hispaania linnas nädalase teekonna kaugemal sisemaal. Don Miguel ütles, et kui me lubame, saadavad nad meid teise, kai lähedal asuvasse kloostrisse, kus me saame peatuda, kuni me saame ettevalmistusi tehakse. Noortel naistel oli ohtlik ilma teenijata võõral maal olla ja nad nägid, et meil polnud ühtki teenrit.

Loomulikult võtsime nende abi vastu. Nad kutsusid oma teenijad lasid meie kirstud peale tõsta ja andsid käsu sõita La Concepcióni kloostrisse. Don Miguel selgitas, et kaks tema nõbu olid seal nunnad ja kui me kohale jõudsime, saatis ta teenija oma nõbusid *locutia* juurde kutsuma.

Tema nõod olid kaks armsat noort nunna, kes meid viisakalt teavitasi, öeldes, et me peame sinna jääma ja puhkama ning et klooster aitab meil paari päevaga muretseda vankrid, kutsarid ja valvurid. Ma küsisime, miks valvureid vaja on, ja hakkasime muretsema, kui nad ütlesid, et teekond on ohtlik. Reisijaid ründasid sageli röövlid, põgenenud orjad ja hulkuvad pärismaalased, selgitasid nunnad.

Noor teenijatüdruk tuli ja juhatas meid purskkaevuga siseõue, kus ta näitas meile kätte naiskülastuste ruumid, kus kongid ja toad olid varustatud vastavalt jõukusele ja tähtsusele. Rikkad daamid kõige paremate tubades, kitsad pimedad kongid madalamast seisusest naistele, seal ka – ta osutas trellidega eraldatud osale nurgas – naistevangla. On olnud täis naisi, lapsi, teenijaid, külas olevaid naissoost sugulasi ja sülekaas. Purskkaevu juures varjus harjutasid kaks neiut lauto- ja kitarrimängu.

Meile anti lihtne valgeks lubjatud tuba, milles oli ruumi kolmele, seinaolud olid karedad linad. Teenija tõi meile roosi õielehtedega vett pesmiseks ja nõudis, et meie reisiriided tuleb pessu viia. Riideid ära ei võetud, et juhatada meid söögisaali, kus teised külalised pikkade lauade taga istusid. Tõstisime endale kalarooga, väikesi lamedaid koreid kollasest jahust kooke ja tundmatuid juurvilju vürtsikas kastmes. Tuba oli nii tuline, et sundis meid õhku ahmima ja lämmatas, aga loomulikul kombel tundisime end pärast sööki lämbest õhust vähem hämmastatena.

Kaks lauas istuvat vanemat daami vaatasid meid varjamatu uudislooga, nii et üritasin nendega vestelda ja küsisin, kas nad olid kuulnud meie päästjatest don Miguelist ja don Tomasest. Küsimus tekitas nende silmade pööritamist ja hüüatusi. Don Miguel Aguilar, ütlesid nad, oli rikas lesk. Väga uhke mees, *cacique*. Me ei teadnud, mis see on, aga enne kui me küsida jõudsime, viibutasid nad hoiatavalt sõrme ja näitasid meil olla ettevaatlikud don Tomas Beltrani suhtes, kes oli don Migueli ristipoeg. Don Tomasel – nende näod venisid hukkamõistust täis – oli kohutav kuulsus. „Rikas noormees, aga andunud pahedele ja hädalikele elukommetele,“ sosistas üks daam. „Sage külaline kõrtsides ja bordellides. Ta ajab oma ema meeleheitele.“

Tema isa suri kuus kuud tagasi ja Tomas on kõige vanem poeg. Ta peaks isa kohustused perekonnapeana üle võtma,“ ütles teine naine, „aga seni pole ta näidanud mingit soovi oma kohust täita. Ema tahab talle naise võtta lootuses, et abielu muudab ta tasakaalukamaks, ja tema ema on üsna kindlameelne daam. Räägitakse, et ta on pojale isegi partii korraldanud, tüdruk on pärit hispaania perekonnast. Mitte tema, aga korraliku sugupuuga. Don Tomase kohus on saada seaduslik partner. Seni on ta põlistanud oma sugupuud ainult segavereliste sohistega. Ja neid on hea hulk!“ Nüüd raputasid mõlemad daamid pead ja haalitsesid hukkamõistvalt.

Marisol ei öelnud midagi, aga ma panin tähele, et ta kuulas seda rääkimist tähelepanelikult.

Paar päeva hiljem, tublisti kosunutena, tänasime lahkeid inimesi külalislahkuse eest ja asusime teele üüritud tõllas, kirstud ja järel muulavankris, meid kaitseid relvastatud ratsamehed ja kehtis ilmiknaine kloostrist, kes meie saatjadena kaasa tuli. Hakkas tõusma merepinnast kõrgemal asuvale tasandikule, kus õhk oli kuum ja oli küllalt selge, et mägesid näha. Valvurid rääkisid, et tee olid leidnud inkad, nagu nad olid ehitanud palju teisi teid kogu oma kuningriigis. Nägime teel palju inka talupoegi, laiade nägude ja vaskhüüjumega inimesi, kelle nahka oli põletanud päike ja piitsutanud teid, kes juhtisid pikkade kaeltega koormaloomi. Nende astmelised jalgulatusid kõrgele mägedesse. Kui me veel kõrgemale tõusime, hakkas meie kohal erksinises taevas suured linnud. „*El condor*,“ ütlesid me teejuhid ja löid risti ette.

Esimesel öhtul peatusime just enne päikeseloojangut ja valvurid olid ametis lõkke tegemisega. Samal hetkel, kui päike loojus, muutus õhk lõikavalt külmaks ja me külmusime ruttu üdini läbi. Meie seljakottides paksud lambalõhnalised tekid ja valvurid keetsid lõkke kohal ja ütlesid „*Chicha*,“ ütlesid nad selle nimeks. Ehkki me krimpsutasime külma maitse peale nägu, nõudsid nad, et me selle ära jooksiime. Pärast joomist tundsiime end uimaselt ja meil polnud enam külm. Kui me nägama heitsime, kuulsime kummalist häält nagu tuule muusikat. Meie saattev naine ütles, et see on kutsarite rahvuslik torupill.

Kolm pärastlõunat hiljem jõudsiime laiale tasandikule ja olime tõlla rappumisest tukkuma jäänud, kui ühe valvuri hüüatus meid üles ajas. Kostis hele piitsaplaks ja tundsiime, kuidas tõld väga kiiresti liikuma hakkas. „Vaata Marisol, see mees kaitseb järgneb meile ratsa,“ hüüatas Sanchia tõllaaknast välja rippudes. „See kena mees, kes sulle kummardas ja naeris, kui sa tema poole ei vaadanud. Ta lehvitas kübaraga. Aga ma ei usu, et ta meile järele jõuab – me liigume liiga kiiresti.“

„Aitab, Sanchia! Ära lehvita talle vastu või saad kõryakihit. Marisol tõmbas Sanchia tagasi tõlda. „Jah, ma usun, et ta on läinud,“ ütles Marisol. Ta vaatas tükk aega aknast välja, et kindel olla.

Viimastel päevadel lähenesime kitsale kurule kaljude vahel. Tõld peatasid koormavanker ees läbi lasta. Kõik valvurid peale ühe järgnesid. Üks hakkas kutsar „*Banditos!*“ ja välja vaadates nägime ratsanike salka, mis kaljude tagant meie poole kihutas. Meie juurde jäänud valvur võttis oma musketi, aga bandiidid olid meie juures, löid valvuri jalust ja viskasid tõllaukse lahti, kui nende hobused end püsti ajasid. Kõigil bandiitidel olid rätikud näo ette seotud ja nad surusid Sanchia ja Pia tõllaaknast välja. Siis osutas nende juht Marisolile ja viipas. Kui Marisol raputas, sirutas ta välgikiirelt käe ja tõmbas karjuva, vehkleva ja kummutava Marisoli tõllast välja. Mees heitis Marisoli kerge vaevaga enda ette sadulasse ja nad ratsutasid minema, Marisoli karjed meil järges kajamas. Valvur sihtis, aga ei saanud tulistada, ta oleks võinud Marisoli tabada. „*Banditos!*“ surus ta läbi hammaste ja raputas pead. „Väga halvad mehed!“

Äärmiselt minutiga olid nad kadunud. Meie saatja hakkas ulguma ja hakkas ühekaupa appi kutsuma. Meie kolmekesi puhkesime nutma, kui me sündmuse jubedusest vapustatud. Ära läinud valvurid tulid tagasi vaatama, miks me polnud neile järgnenud. Kui nad juhtunust kuulsid, vandusid nad ja rääkisid bandiitide jälitamisest – ehkki oli selge, et see oli neile vastumeelt ja nad poleks eriti kiirustanud.

Järgnevatel päevadel palvetasime kurvalt Marisoli pärast ja valvurid olid ärevalt juhuks, kui röövolid peaksid tagasi tulema. Mäed ei kaotanud sugugi lähemal olevat, ehkki me olime päevi teel olnud. Üks hääletas Sanchia: „Ma näen seda!“ Kutsar osutas suurele väikesele, selle ja majadekobara kohal, lumiste tippudega mägede ja väga kõrgele taeva taustal kõrgus rist. „Vaadake, daam ja noored daamid! Las teie õnne kloostris!“

23. PEATÜKK

*Las Sors Santas de Jesuse kroonikast,
Esperanza sulest; Uus Maailm, sügis 1552*

Andsin uksehoidjale abtissi kirja ja tema saatis teenija abtissile teatama. Meie saatja kibeles kutsari ja valvuritega koos tagasi minema kohe, kui muuladele oli süüa antud, aga kaks ilmikõde tulid meile veenma, et ta tuleks esmalt sisse sööma ja puhkama. Paljasjalgsed tüdruk juhatas meid üle suure siseõue, mille keskel oli muustilistest plaatidega kaunistatud purskkaev, selle ümber savipotid erkroosade ja oranžide lilledega. Siseõues kihas veel tihedam elu kui tolles kloostriis, kus me olime tulles peatunud. Seal oli daamid ja nende teenijatel väarikas hoiak. Siin oli palju lärmakam ja rahvarohkem, naised ja nende teenijad sagisid siia-sinna, hüüdsid üksteist, peatusid tervitama, jagasid käske või noomisid või riidlesid valjusti. Lapsed sagisid ringi. Hulk teenijatüdrukuid rääkis ja naeris valjusti küürides samal ajal purskkaevus riideid. Nunnad ja noviitsid liikusid edasi-tagasi, ajades väikesi paljasjalgsete lobisevate tüdrukute sõrskabelist koolituppa.

Meid juhutati suurde ruumi, mis oli pärast kõrvetavat päikest õudsalt jahe. Valgetel seintel rippusid suurepärased nelinurksed koonduv ruudud nagu vaibad, millel olid piltide asemel värviküllased muustilid. Siin olid rasked hõbedast küünlajalad, mis olid Sanchiaga ühepikkused ja jämedad nagu mehe käsivars, raskete mesilasvahast koonadega ning seinal rippus suur hõbedast ja kullast krutsifiks. Oleksime

ühel kergendust tundma, et olime sihtkohta jõudnud, aga meil ei valutas süda liiga palju Marisoli pärast. Seljal rippuvate pikkade rüüteltega teenijatüdruk tõi meile kandikul hibiskivett ja küpsiseid. Istusime tooliserval, rüüpasime vett ning tundsim end tolmuste ja karmide

hõbedake," ütles Pia korraga ja pani pooleldi söödud küpsise käest. "Hõbedased!" Ja siis kuulsime kõik räästa all tuttavat sädinat ja krabitust. Just nagu Hispaanias. "Püüdsin leida sellest heast endest midagi head ja julgustavat, aga sõnad surid mu huultel. Suutsin mõelda ainult sellele, kuidas Marisol bandiitide käes kohutavalt kannatab, ja ei saanud pole seal, et teda aidata.

Enamalt poolt *locutio*'t kostis samme, me tõusime ja tegime kniksu tema ilmeka naisele, kes tundus üsna hingetu olevat. Tema kõrval seisis nunn. Aukartust äratav naine ütles: „Mina olen abtiss ja see on õde Anna. Me lugesi teie abtissi kirja. Mu kallid tüdrukud, tere tulemast Las Golondrinasesse! Hispaaniast! Milline reis teil küll selja all on!”

Õde Anna oli kõrge korjuga tooli toonud ja sosistas: „Palun istuge, õde,” ja me tõmbasime pingid võre juurde ning võtsime samuti istet. Käivatsesin medaljonist ja kroonikast mitte rääkida, kuni olen esitanud küsimusi ja õde Beatrizi määratud küsimused. Sain aru, et nad olid tavaliselt toimunud. Siin on nii palju kloostreid ja ma pidin kindel olema, et ma on õige.

Pärast viisakaid küsimusi meie tervise kohta asus abtiss kohe meie esimese eesmärgi delikaatsele teemale juurde. „Oma kirjas selgitab abtiss, et te olete orvud, korralikest peredest, ja tulite Hispaaniast, et leida endale mehed. Ma loodan teie endi pärast, et leiate mehed, kes olid nii hea teekonda väärt. Aga miks teid ainult kolm on? Kirjas on juttu sellest, kus on Maria Isabella?”

Selgitasin kurvalt, mis Marisoliga juhtunud oli.

„Ah!” Abtiss oli šokeeritud, aga mitte nii palju, nagu ma oleksin loodanud. Pead raputades ütles ta, et abtiss oli meid saates õigesti mõelnud, et heade naiste tsiviliseeritud mõju oli hädasti vaja. Nad

palvetavad Marisoli eest. „Ja õde Emmanuela, keda siin mainitud, kus on teie saatja?“

„Oh häda, õde Emmanuela suri merel. Kõige vanemana viidi juhtimise üle,“ vastasin ma.

„Te olete siin loomulikult väga teretulnud, aga sadamale lähedal on palju kloostreid. Ma olen kindel, et kõik oleksid teile peavarju pakkunud ja aidanud abikaasasid leida. Ma olen uudishimulik, miks otsustasite siia tulla.“

Küsisin, kas saaksin abtissiga eraviisiliselt vestelda, aga enne kui ta vastata jõudis, hakkas kell lööma ja ta tõusis. „Ehk homme. Täna, juhata nad kabelisse. Ma pean nüüd minema.“

Läksime üle rahvarohke siseõue tagasi, osalesime õhtusel jumalateenistusel ja läksime teiste naiste järel lärmakasse söögisaali lihtsate einetele, mis oli taas vürtsikasse kastmesse uputatud. Õõ tuli kiiresti ja siis helistas kabeli kell hilisõhtusele teenistusele, aga me olime juba väsinud. Kukkusime voodisse ja magasime sügavalt.

Järgmisel päeval läksin pika patsiga tüdruku kannul *locutio* saalides, kus ta minu üllatuseks pistis suure võtme *locutio* lukku, avas värava ja juhatas mind rasket tumedat mööblit täis salongi, kus abtiss ootas. Ta pakkus mulle viiega istet ühel raskel nikerdatud toolil.

Abtiss ei raisanud aega viisakusväljenditele, vaid ütles kohe: „Nüüd Esperanza, räägi, miks me peame nelja silma all vestlema.“

Noogutasin. „Andke mulle andeks, abtiss, aga kas ma tohin teile mõne küsimuse esitada?“ Tema kulmud kerkisid, aga ta noogutas.

„Nende õdede nimed, kes siinse ordu asutasid?“

„Las ma mõtlen, ma usun, et siin olid ema Maria Manuela, õde Inez, õde Fidelia, õde Anselma, õde Blanca, õde Lucia, õde Emilia ja õde Estephana.“

Don Miguel oli olnud nii kindel, et see oli õige klooster! Vaatades abtissile otsa. Nimed olid õiged, aga need polnud kindlasti haruldased hispaania nimed ja neid polnud piisavalt. Üheksa, mitte kaksteist. Ei ühtki õde Salomed. Oh jumalukene, see oli vale klooster! Mu süda värises mõttest jälle teele asuda.

Ema kortsutas kulmu ja jätkas. „Selles seltskonnas oli veel kolm õde. Ma ei suuda meenutada kahe ilmikõe nime, kes uppusid, kui meid parv jõge ületades kummuli läks, ning üks noviits otsustas meie järel lahkuda ja abielluda – noviits Salome.“

Aasin end sirgu ja hüüatasin: „Noviits Salome *abiellus*?“

Ta ei olnud veel lõplikku töötust andnud ja ma kinnitan, et ta ei olnud kloostri õnnistusega. Selle otsuse taga olid head põhjendused.

„Milled põhjendused?“ Teadsin, et ma ei tohiks nii halvustav olla – enda ema oli sedasama teinud –, aga olin siiski jahmunud.

Abtiss ei teinud minu ebaviisakusest väljagi. „Ma võiksin selgitada, aga see on pikk lugu ja oleks kõige parem, kui donja Salome Aguilar teile ise jutustaks. Ta on meie kloostri suur toetaja ja eestkostja ning on heidelt annetanud meie indiaanitüdrukute koolile. Ta leinab oma abikaasat, kes suri aasta eest. Ta lahkub nüüd väga harva perekonna nunnast, mida juhib tema kõige vanem poeg don Miguel. Peale don Migueli oli neil noorem poeg, don Matteo, ja tütar donja Beatris. Don Matteo Aguilar astus kiriku teenistusse. Donja Beatris abiellus *cacique*ga ja sai seitse last. Don Miguel Aguilar...“

Don Miguel, härrasmees kailt, kes oli mind üles aidanud... Salome jätkas! Katkestasin teda, et öelda, et me olime maabudes don Migueliga kokkunenud. Abtiss näis üllatunud. Kiirustasin lisama, et tema ja üks naine olid meile appi tulnud ja viinud meid kloostrisse, kus tema nunnadena elasid. *Cacique*, olid selle kloostri naised teda kutsunud. Mida see tähendas?

„See on inka aadlike nimetus,“ ütles abtiss. „Inka aadel on oma *hupiesu sangre* üle sama uhke nagu iga hispaanlane, kellel on iidne kristlik sugupuu. Üldiselt võetakse kloostrisse nunnadeks ainult puhtast hispaania tüdruku, hidalgode tütreid, aga *cacique*de puhul tehakse erand. Teistest ühiskonnakihtidest pärismaalastest naisi võetakse kloostrisse teenijateks, mõnikord ilmikõdedeks, aga mitte kunagi nunnadeks. Siin pannakse sünnipärale, verele ja perekonnale väga suurt rõhku, mu kallis. Nunnast tütar on märk perekonna

tähtsusest, heast kasvatuses ja usust. Ma usun, et Hispaanias on mamoodi, mis?"

Noogutasin.

Abtiss kortsutas kulmu. „Don Migueli isa oli viimase Inka järeltulija. Don Miguel päris tema vere ja uhkuse ning on mures hispaanlaste kistadooride nurjatuse pärast, julmuse pärast, millega nad indiaanlaste kohtlevad. On olnud kuulujutte, et ta on mässumeelne ja toetab mässu gedes asuvaid mässuliste salku. See on tõsine asi. Hispaanlaste vastu on olnud palju mässe, jumal teab, et selleks on põhjust olnud, ja ma olen omanikud, kes elavad orjade ja indiaanlaste keskel, viibivad pidevalt hirmus. Mässud surutakse julmalt alla.“

Andsin medaljoni loomulikult abtissile kui kingituse Hispaania kloostrilt. See oli suur vastutus ja ma tunnen kergendust, et olen selle sihtkohta toimetanud. Abtiss oli väga liigutatud, ütles, et loomulikult oli ta sellest medaljonist teadlik, aga polnud kunagi näinud, et see siinse kloostriga omandusse satub. Rääkisin talle ka Beatrizist ja abtissist, inkvisitsioonist, mille peale ta noogutas ja ütles, et inkvisitsioon oli siingi kanda kinnitanud, aga... Ta kehtis õlgu. Sarnaselt paljude teiste asjadega siin tundub see vähem tõeline kui Hispaanias.

Rääkisin talle Püha ameti perioodilistest kirjadest ja kuidas need abtissi pahandasid, ja abtiss ütles, et neilgi olid kirikuvõimudega omad arusaamatused olnud. Ent kirik toetub mitmetes kasulikes tegevustes sellistele kloostritele nagu Las Golondrinas, neist sugugi kõige tähtsusetum pole kool ja orbudekodu, mis varjavad piinlikult suurt hulka Hispaania sõdurite ja asunike mestiitsidest tütreid. Ametivõimud ja kirik peavad pidevat võitlust selle eest, et hispaanlastest mehed ei langeks pärismaalaste pahede küüsi, aga nende ebaõnnestumine on silmanähtav, nii et kirik kui ka tsiviilvõimud tahavad tüdrukutele kristlikke väärtusi õpetada lootuses, et pikemas plaanis avaldavad nad heade katoliiklike naistena tsiviliseerivat mõju.

Ma tahtsin palju küsimusi esitada, aga nunn tuli abtissi minni hädajuhtumi pärast kutsuma. Abtissil on harva aega pikemalt istuda

Ma ei rääkinud kroonikast sõnagi, ma ütlesin ainult, et kloostris pole kirjutajat. Hoian esialgu seda viimast adet Hispaania ja öde Beatriziga. Ma ei tea, kas on mõistlik kirja saata kirja kloostrisse Hispaanias. Ma ei talu mõtet sellest, mis on juhtuda.

24. PEATÜKK

*Las Sors Santas de Jesuse kroonikast,
Esperanza sulest; Las Golondrinas de Los
Andese misjoniklooster, detsember 1552*

Klooster tähistab jõulupühi Hispaanias tundmatul viisil. Lilled on hoovis õitsevad ja paljud naised on kloostrisse tulnud. Müüride vahel valitseb kaos – maiustuste- ja mänguasjademüüjad, lapsed ja külastavad nunnad, lesed ja ilmikõed ning sugulased ja teenijad ja koerad koos suure hulga naistega tänavatelt, muktud mestiitsidest armukestest ja konkubiinid, kellest on pühade ajaks korraga saanud „kahetseset naised“. Õu on varahommikust hilise õhtuni rahvast täis! Inimesed trügivad ja tunglevad; väikesed lapsed karjuvad emade seljas või jooksevad igal pool metsikult ringi. Mõned naised veedavad kogu pühade aja siin, teised tulevad ja lähevad iga päev. Kõik kongid on täis nunnade, teenijad ja orjad magavad seal, kus koha leiavad.

Kõige selle keskel toimub midagi, mida kutsutakse *santurantia* või „pühakute ostmine“, teatud turg, kus müüakse pühakute väikesi kujusid ja Jeesuslast, keda kohalikud hüüavad *El Niño*'ks. Kõik peavad olema ettevaatlikud, et mitte astuda väikeste savikujude peale, mida müüjad indiaani vaipadele kuhjavad, mis on selles rahvarohkes paigas üsna raske.

Kloostri väravas jagatakse vaestele kuuma šokolaadinimelist jooki ja suupisteid. Kloostri köök, sama rahvarohke nagu õu, toodab pide-

li kohalikku magusat leiba, mille nimi on *paneton*, ja väikesi vürttsidest mooseid hakklihapiрукaid, mille eest maksavad jõukad daamid ja mõned rikkamad prostituudid. Sel ajal juukse palju veini ja kohalikku alkoholi. Mehed tuiguvad ringi või lamavad joobnute ja muresetutena tänavatel, mis selgitab ehk seda, miks nii palju naisi on siin, kuhu meestele on sissepääs keelatud. Meie seinte vahel on muusikud, naised laulavad ja tantsivad omavahel, isegi peenemad tantsud.

Üks enne jõule nimetatakse *Noche Buena*'ks. Keskööl helistatakse metsikult kellasid ja fiesta jätkub koiduni. Tuleb välja, et need pidustused jätkuvad kolme kuninga tulekuni jaanuaris. Koerad ja papagoid on rahutud nagu kõik teisedki. Koerad jooksevad hullunult läbi rahvahulga, löövad teenreid jalust ja hauguvad pühadele, papagoid karjuvad, kuni jäävad kurnatult oma õrrele tukkuma.

Pääl õnnestub püsida eemaloleva ja rahulikuna, aga isegi tema sõi kogu lihapiрукaid ja lakkus sõrmi. Sanchia kadus mõne omavanuse naise kätte ja ma silmasin neid tantsivate naiste selja taga hüppamas ja keerlemas. Pugesin kõige hõredamalt asustatud nurka, mis mul õnnestus leida, ja kirjutasin üles, mida ma nägin, sest ma ei osanud teha muud peale hakata. Ma igatsen Marisoli järele, kes oleks seda tunde nautinud, aga oleks vaid natuke rahu ja vaikust!

25. PEATÜKK

*Las Sors Santas de Jesuse kroonikast,
Esperanza sulest; Las Golondrinas de Los
Andese misjoniklooster, mai 1553*

Abtiss kirjutas Salomele, aga pole veel vastust saanud. Ma pean hoolikalt natlik olema. Siin on kombeks, et lesed ei võta vähemalt aasta aega ja vahel kauemgi külalisi vastu. Lihavõtetest saati on abtiss saanud võimalikelt kosilastelt meie kohta järelepärimisi, ehkki see väljavalitud hirmutab mind. Ehkki ma vihkan õmblemist, oleme meie kolmekesi võtnud enda peale orbudekodu õmblustööd vastutaksuks peavarju ja toidu eest, et kaasavarasid säästa. Kuiv hooaeg on alanud ja õhk on värskem, meil on kihavas siseõues varjuline lemmikkoht, kus me mees tehes istume. Sanchia poriseb, et me oleme siin pool aastat olnud, ja tahab, et Pia või mina kiirustaksime ja abikaasa leiaksime, või teeks isegi seda ise, et me saaksime kloostrist lahkuda.

Pia, rahulik nagu alati, tuletab Sanchiale meelde, et ta on kõigest kaksteist aastat vana ja liiga noor, et selliste asjade pärast muretseda, aga Sanchia, kes on oma vanuse kohta pikaks kasvanud, viskab lohakalt seljale ja ütleb, et siin on temast nooremaid tüdrukuid, kes on kihlitud, ja mõnikord isegi kaheteistkümnepäraselt abielus. Pia sõbranna Zarita, kes enamasti meie juures istub, noogutab.

Zarita oli isegi selline lapspruut ja ootab kloostri lahutust. Lahutus suhtes lootusrikkad naised jäävad sündsuse huvides kloostrisse, kuid

neid nende palve läbi vaatab. Ehkki see võtab väga palju aega, siis need palved tavaliselt rahuldatakse ja naised abielluvad teise mehega, ja mõnikord meeldib kui esimene abikaasa. Mõnikord saadavad naised, kellest lahutatakse, sõnumeid või tulevad värava juurde ja käivad või paluvalt haledalt, et naised koju tuleksid, kuid neid katseid peetakse harva eduks.

Zarita on kuusteist ja sama ilus kui Pia. Kui nad sosistavad ja itavad, pead koos, on nad nagu kaks lille, üks heleda-, teine tumema tooniga. Zarita pani tema isa, kes nüüd surnud on, üheksa-aastaselt mehele. Neiu vend nõuab lahutust, sest ta tahab, et õde tema sõbraga abielluks. Zaritale ei meeldi venna sõber sugugi rohkem kui tema esimene abikaasa ja ta jääks hea meelega kloostrisse. Aga lõpuks peab ta otsuse ühele või teisele mehele kuuletuma, nii et ta loodab, et kohus ei mõista vastu.

Pia ei tee tema vallaliseseisus muret, tema on rahul, et saab oma sõbranna Zarita seltsis mööda saata. Abtiss ütleb, et meist kolmest kõige vanemana pean mina esimesena abielluma. Ta on minu eest mõned järelepärimised teinud, aga on mitu võimalust tagasi lükanud, öeldes, et paljude kolonistide karmid kombesid ei meeliks mulle.

Kas mina neile meeldiksin?

Zarital on peegel ja kui ta ei näinud, võtsin selle kätte. Mul on tumedad silmad, pikk nina, pikad ripsmed ja tihedad kulmud, mis annavad mulle üsna tõsise ilme. Proovisin naeratada. Minu hambad tunduvad väga valged – ehk sellepärast, et me kõik oleme päikesest valgeid pruuni jumet saanud. Ühtki hammast pole puudu. Hammustasin kätt, et neile veidi värvi anda, ja näpistasin põski. Kas mehele meeldiks selline nägu? Ma ei ole ilus nagu Pia ega isegi kena nagu Sanchia; ma olen lihtsalt sarnanen oma emaga.

Ühtlasi on peegelpildile, et soovin, et ma ei peaks abielluma.

Ühest kostis sagimist ja lärmi, panin peegli käest ja nägin, et selle kohal oli hästi riides naine, looriga nagu abielus naistel kombeks, tema kõrval oli nunn ja kaks noviitsi ning talle järgnesid kaks teenijat ja patjade, päikesevarju ja sallidega. Oli selge, et tegemist oli tähtsa

isikuga, kui nii palju inimesi teda teenis. Teenijatüdrukud klappasid padjad pingil kohevaks, daami jalgade alla pandi jalapink ja ta kiirustas talle hibiskivett tooma. Kui daam oli istuma seatud, astus salgast korralikult riietatud mestiitsist teenijatüdruk, tuli üle õue juurde, tegi kniksu ja küsis meie nimesid. Kui ma talle meie nime ütlesin, naeratas ta kergelt ja ütles: „Nagu minu ema! ütles... p... tulge minuga.“

Vahetasime Pia ja Sanchiaga üllatunud pilke, aga panime õnne töö käest, silusime seelikuid ja läksime teenija järel peene daami kesse õukonna juurde. Daam tõstis loori näo eest ja me karjatasime „Marisol!“

„Ongi!“ hüüatas Sanchia ja viskus Marisoli kätte vahele.

Mina tegin sama, siis Pia ja me naersime, nutsime ja kallistasime neljakesi, kuni olime hingetud. Nagu tavaliselt, kui õues midagi toimub, jätsid kõik teised oma tegemised ja vaatasid meid. Zarra tuli meie juurde, kui me Marisoli ümber aset võtsime.

Ta nägi väga hea välja. Tegelikult nägi Marisol imeline välja. Tema tumedad juuksed voogasid õlgadel, põsed olid roosad ja silmad särasid. Tema sõrmedes välgatasid sõrmused ja ta kandis tervet hulka kaelakeesid. Tema nägu oli kuidagi leebemaks muutunud, seda ei vaagnud enam viha ja kannatamatus. Ta oli ka eksimatult rase. Oli selge, et sellest jubedast päevast, mil ta rööviti, oli palju juhtunud.

Ta punastas. „See polnudki lõppude lõpuks nii kohutav. Tegelikult oli see üsna romantiline.“

„Marisol!“ Ootasime põnevusega. „Räägi meile!“

„Kui bandiidid mu minema viisid, olin paanikas. Aga vihane ka, et keegi julgeb naisi sel moel rünnata. Mees, kes mind kinni võttis, oli väga tugev, aga raev andis mulle jõudu ja kui me minema kihutasime, olin otsustanud, et kui me peatume, siis ma võitlen, taon jalgadega ja hammustan kogu jõust. See oli ainus viis takistada hirmul minna võitu saada.“

Me ratsutasime ja ratsutasime, kuni jõudsimme lõpuks hüljanud lagunenud asunduseni, kus oli paar lagunevat maja ja mingi kabel, mis

misel ratsurid sundisid hobused aeglasemaks ja ehkki teadsin, et see oli polnud loot, otsustasin lõpuni võidelda. Tõstsin pilgu kühkale, kes oli mu röövinud, tõmbasin salli tema näo eest ja leidsin, et see oli too häbematu sell, don Tomas Beltran! Ta naeris ja paistis, et ta oma rahul olevat.

„Don Tomas!“ hüüatasin ma. „Kuidas te julgete daame niimoodi röövida!“ ja andsin talle nii tugeva kõrvakiilu, kui suutsin. Ta paistis äärmiselt valus, aga haaras mul randmetest, enne kui jõudsin teda uuesti maha ja hoidis neid kõvasti, sundides mind ennast kuulama. „Mul on soovine ettepanek. Mul on vaja naist, kelle olen ise valinud. Just nagu korraldab minu ema mu abielu heast hispaania perest vanema naisega, kes on väga paks, inetu ja usklik, kes lõhnab halvasti ja on väga võimukas ning kellel, arvab mu ema, õnnestub panna mind pealekandlikke kohustusi täitma. Teie seevastu... ma ei saanud lasta nii kergesti ja elaval tüdrukul kloostri raisku minna.“

See oli muidugi ennekuulmatu. Aga teatud mõttes meeldiv. „Marisol naeratas. „Siis ta jätkas: „Pärast isa surma olen nagu muul loomunud tohutu valduse ja sellest tulenevate kohustustega, millest mitte kõige tähtsusetum pole sund abielluda ja pärijaid saada. See on kohustuslik, mitte minu teisi... pole tähtis. Mind kutsutakse koju, et mind ametlikult paksu draakoniga kihlata, ja kuna mu ristiisa on nõudnud, et laseb mind kinni võtta ja vägisi koju viia, kui ma sõna ei kuulan, on kõige parem teiega kohe abielluda ja hiljem kosida. See on minu päästee, mille suutsin leida, aga ma meelitan ennast, et minu elu olemisel on ka omad head küljed – ma kosin võluvalt. Teist tüüpi suure maja perenaine ja minu südame kuninganna. Teil saab olla palju teenijaid ja rõivaid ja ehteid ja kõike, mida soovite. Teie teistest saavad Beltranide pärijad. Ja mitte kõige vähem tähtis...“ Ta pani käe mu pihiku alla ja ma värisesin, kujutledes, mis tunne oleks, kui ta oma kätt kaugemale lükkaks. „Kui te muidugi pole liiga püha, et lasta end lihalikest mõtetest häirida... aga millegipärast ma arvan, et see pole nii. Sest ma armastan teid juba. Sobival kombel,“ ta osutas tunne, mille katusel oli rist, „oleme preestri lähedal. Ja siin, märgiks

minu heast usust ja meie kihlusest, on sõrmus.“ Ta kummardas ja ulatas selle mulle.

Karune, üsna metsiku pilguga preestrirüüs kuju tuli jalgu järde ja des kirikust välja, kaagutas nagu üllatunud kana, tõstis käe õnnitluseks ja pomises mitte kellelegi konkreetset, tuias tolmus edasi-tagasi, otsiks usse. Olukord oli naeruväärne – röövimine, pidulik ettepanek, rapõrgus, nüüd see inimkana... aga sõrmus oli väga suur smaragd ja mantidega. Ja mahajäetud asunduses polnud mingit abi loota.

Ma ütlesin: „Ja kui ma teie heldest ettepanekust keeldun, siis Tomas, see erak või hulkur või preester või kana... laulatab meid kõigest hoolimata?“

Don Tomas naeratas: „Oo jaa. Ma abiellun teiega kohe, kas te nõustute või ei, sest ainult nii pääsen ma oma ema plaanist. Aga kui me abielus oleme, peate võtma vaevaks vanduda vaimuliku kohu, et teid rööviti ja sunniti vastu tahtmist abielluma. Minu hirmutav ema, kes, ma luban, on maruvihane, osutab teile lahutuse juures igakülgset abi. Aga mõelge sellele – seegi on võimalik, et kui te minu minuga abielus olete, ei soovigi te enam abielu tühistamist. Kuidas muidu teada saaksite?“

Ülbe, aga väga kena. Rikas. Ja tema käed, mis mind hobuse seljas hoidsid, olid väga tugevad. Tema poole vaadates mõtlesin, et ma ei võta mitte tema ettepanekut vastu võtta. Nunnad leiaksid mulle ainult kellelegi vanema ja igavama. Sirutasin käe ja ta pani mulle sõrmuse sõrmale. „Saagu sellest kõige lühem kihlus,“ ütles don Tomas. Vana preester juhatas meid väikesesse kuumat kabelisse ja pani paari. Pärast sõlmis don Tomase kaaslased meile õnne, jätsid minu jaoks hobuse ja raudtasid minema. Don Tomas andis preestrile kuldümändi, jättes mulle sellise heldekäelisuse peale silmi pilgutama, ja juhtis mind kätt ühte väikesesse tühja majja, kui päike loojuma hakkas. Ta pakkis lautoidu, laotas meie tekid maha ja süütas lõkke, mis peagi lõi masinakuumalt nagu meie kirg sel ööl.

Järgmisel hommikul ütles Tomas, et ma olen abielunaine, don Maria Isabella Beltran de Vilar d'Ascension ja kui ta mu oma naise

ga viib, nõuab ta, et tema pere ei kutsuks mind neiupõlvenimega, vaid donja Mariaks, nagu sobib pärija naisele. Meil läks vaja kogu aegust, mis meil kahe peale õnnestus kokku koguda – kui ma tema kätte kohtusin, sain sellest aru.

Tomas juhtis mu hobust rakmetest, et see minema ei jookseks. Ma ei tund kunagi varem hobuse seljas istunud ja oli põnev nii kõrgel olla, kui algul jäi mu selg kangeks ja jalad valusaks.

Õnneks kõrvuti nagu mees ja naine, rääkisime ja rääkisime, vaheldades rääkimist, sageli naersime, nagu jääks see alatiseks nii. Tomas rääkis mulle maast, kuidas tema pere oli tulnud koos konkistadooridega ning neile oli antud tohutu maalapp hulga hõbedakaevanduste ja maamienda õigustega.

„Mis need on?“ küsis Esperanza.

„Need tegidki Beltranid rikkaks. Pärismaalased, kes meie maa peal elavad, peavad maksma meile maksu, mis on võrdeline nende saagiga. See on nagu feodaalsüsteem mõnes Euroopa osas, ma arvan.“

„Ja mida nad kasvatavad?“

„Maa sees kasvab mingi päkel, mitte nagu mandlipuudel, mis meil Hispaanias olid, ja manioki nime kandvad juured, siis veel imekaunis ginkgokuldne puuvili, mille sees on veel kaunim magus viljaliha, ja kauniline puuvili avokaado, mida on kooritult ning soola ja tsilliga üle riputatult väga mõnus süüa. Tomas rääkis mulle ka perekonnast. Tal on kolm nooremat õde, aga kuna tema ema on otsustanud, et kaks nooremat tüdrukut peavad kloostrisse minema, on tema kohustuseks katta abikaasa ainult kõige vanemale, kes peab ootama, kuni Tomas abiellub. Ta rääkis mulle talupoegadest, kes tema perekonna maa peal elavad, ja sellest, kuidas tema ema valitses neid ja oma perekonda ning isegi kohalikku preestrit raudse käega. Ta on väga, väga vana.“

Ma rääkisin talle natuke endast, põhiliselt seda, mis huvitaks tema ema – et mu isa oli laevastikku juhatanud, et mu ema oli kuningliku eestkostes all, et mõlemad olid surnud. Ma ei rääkinud sõnagi oma emlast ega oma vendadest ega õelast kuulujutust meie perekonna lüüritanud kroonprintsiga kohta. Ja ehkki me olime Hispaaniast kaugel,

olid siin Hispaania valitsejad – kes teab, mida need valitsejad informatsiooniga teeksid? Minu elu oli huvitava pöörde võtnud ja ei tahtnud nende tähelepanu äratada.

Kaheksandal päeval osutas Tomas lõpuks majade kobarale ühes piiril. „Beltranide mõis,“ ohkas ta. Kui me väga aeglaselt selle poole sõitsime, hoiatas ta, et ma ei räägiks emale sõnagi sellest, kuidas mu röövis. Ema vaated etiketile on sama ranged nagu tema vaade inimeste kohustustele tema ees.

Pärast päevadepikkust reisi teadsin, et ma ei näe eriti värsket rääkimata sassis välimusest, sest Tomas pidas kogu aeg hobused kinni ja tõmbas mind endaga koos tekkidele. Sundisin teda oja ääres peatuma ja andsin endast parima, et reisitolmu maha pesta ja juukseid kohendada, Tomas sättis oma riideid ja korrastas välimust nii palju kui võimalik. Nägin, et ta vahtis jälle mu rindu ja ma pidin just vastavaidlema, et selleks pole õige aeg, aga ta ütles ainult, et peaksin pühast kinni nõõpima ja salli tihedalt õlgadele tõmbama. Tema häälest tekkis ärevusenoot. Pärast seda muutus meie tempo mõisa poole minnes roomamiseks. Tomas haaras igast vabandusest, et peanuks osutas puudele ja põõsastele, nagu oleks tegemist kõige huvitavamate asjadega maailmas, või ütles, et ta oli siin poisikesena madu või puu mat näinud. Ta vandus, et nägi metsikut olendit *La Llorana*'t, kes tappis oma lapsed ja oli siis mõistetud neid otsides mööda maad rändama ja alati, kui võimalus avanes, inimlapse röövima. Tomas ütles, et oleks oli kord üritanud teda röövida, aga tal oli õnnestunud pääseda.

Ütlesin, et kui *La Llorana*'l oleks röövimine õnneks läinud, oleks ta kahtlemata viinud tagasi iga lapse, kes rääkis nii palju nagu Tomas. Lõpuks nägime suurt siniste luukidega majade kobarat. Kauguses järgis pois põllutöö ja jooksis suure maja värava juurde.

Selleks ajaks, kui me maja juurde jõudsime, ootas meid verandal paks mustade kulmudega musta rietatud naine, kes nägi välja nagu äikesepilv. Kolm Tomasest nooremat tumedapäist tüdrukut piilusid huviga naise selja tagant. Naine osutas ebaviisakalt minule ja küsis, kuidas tema poeg julges seda hoora oma ema ja süütute õdede ees

kui Tomas mind oma naisena tutvustus, näis naine jahmunud, ta tõusis taeva poole ja tõi kuuldavale valju läbitungiva ulgumise. Ta tõusis dramaatiliselt vastu rinda – see oli üsna suur ja paistis vähegi kahjuta üsna suurt hulka lööke kannatavat – ja hüüdis Neitsit paljude ükshaaval tunnistajateks ema kannatustele. Samal ajal sisustati tütreid teda asjatult ja sosistasid: „Ema, tasa!“ Kui ta viimaks rahunes, vaatas ta mind, nagu oleksin mingi roiskuv kübe, mille ümberline krants oli koju vedanud, ja tõi kuuldavale solvava sõnaga. Oli selge, et ma olen madala sünnipäraga kes teab, missuguse verega lits, kellel pole kaasavara. Sellest ei aidanud, et tema seles talunaistega ja täitis pool mõisat oma sohilastega, nüüd pidi tema linna solgiaugust prostituute, et oma ema südant kurvastada ja teda vanas eas tappa. Jumal karistagu teda! Ja see niinimetatud abiellumisesse tema poeg oli meelitatud, tühistatakse kohe.

Ta lasi samas vaimus pool tundi, laskmata Tomasel sõnagi sekka sõnata, vandudes, et jätab ta pärandusest ilma, kui Tomas minust kohe ei lahuta. Jõllitasin teda lihtsalt liikumatult, mõeldes: „Nii et see peaks kärnkonn ongi vaenlane?“ Kui palju inetuid sõnu ta küll teab.

Tomase perekond on liiga rikas ja neil pole kaasavara vaja. Kui ma värsket ämm selle teemani jõudis, tegi Tomas suu lahti, väites, et ta lootnud emale head meelt teha, tuues talle koju tõelise Hispaania *sangre*'ga naise, kes, nagu ema oli talle õpetanud, oli parem kui ükski milline kaasavara. Ta lisas, et ma olin vagaduse kehasse läinud Hispaania kõige vanemas ja pühamas kloostri koolis. Ja ma tulnud Hispaania Ameerikasse koos nunnadega, kes olid teel *La Colondrinase* kloostri. Meie abielu oli sõlminud kirik ja kui ema sellega ei lepi, puhkeb skandaal. Ja nüüd, kui ta on abielus, võib Beltranide seaduslik pärija sündida juba järgmisel aastal. See rahustas mind mingil määral Tomase ema, kes jätkuvalt pahaselt posises nagu purustatud ahivardav suur vulkaan.

Teadsin, et pean kohe võitma endale õigusega minule kuuluva koha selle võitlevas majapidamises, muidu muudab lohe verandal minu elu taljakannatamatuks. Lõppude lõpuks oli Tomas nüüd mõisa peremees

ja tema naise, tulevaste laste ema ja mõisa perenaisena pean selgema, et mina juhin asju ega lase ennast kunagi kiusata. Ajasin pea püsti, kui suutsin, ja vaatasin talle kõrgilt otse silma sisse – olin teinud, et seda vältisid nii tema tütre kui isegi Tomas. Siis vaatasin ringi ja tõmbasin põlglikult ninaga, nagu heljuks mõisas halli teki. „Mõis on väiksem, kui ma arvasin. Palju väiksem. Ja perekond on vähem peenema sünnipäraga, kui mind uskuda lasti. Olen pettunud. Ämma pilku hoides ulatasin Tomasele kõrgilt käe, et ta mind saadaks alla aitaks. Astusin verandatrepist üles, selg pulksirge, vaatasin ümber külma pilguga, kui tegin talle nii pealiskaudse reveransi, et see meenus solvanguna. „Donja Maria Isabella Beltran de Vilar d'Arcenas teie teenistuses.“ Siis pühkisin vaikides tema ees majja, pea püsti nagu kuninglikul printsessil, kelleks mõned mind pidasid. See ebameeldiv kas väike etendus jättis kolm tüdrukut õhku ahmima ja valgistas ämma. Ta ootas ilmselt, et ma hakkan nutma, käsi mürdima ja teinud andestust paluma. Senjoora Beltran ja mina peame nüüd iga päev tahtejõulist lahingut, aga tavaliselt võidan mina. Tomas tunneb meid mõlema vastu aukartust.“

„Ja Marisol,“ hüüatas Sanchia, „me hüüame sind omavahel ühe Marisoliks, mitte donja Maria Isabellaks. Sa ootad last!“

„Jah, isegi Tomase emal on hea meel, et poeg saab *seadusliku* pärijaks.“ Üle Marisoli näo libises vari. Tema ilme muutus põgusalt ja ta nägin, et miski teeb talle valu ja et ta võitleb sellega. Suur smaragdne ja teemantidega sõrmus sädeles tema sõrmes ja me kõik kummardusime seda imetlema.

Marisol ütles, et jääb mitmeks päevaks meie juurde, et Tomasel oleks läheduses asjaajamisi. Ta kummardas vastuseks mitmele tuttavale naisele, kes samuti kloostri peatusid – ilmselt on ta don Tomas Beltrani naisena keegi, kelle ees tuleb kummardada.

„Ma pean teile ühe loo rääkima,“ sosistas ta pärast kummardamist uuesti meie poole pöördudes. „Need naised seal on oma rahadega ehitanud linna spetsiaalse kabeli kahetsevatele langenud naistele. Nagu te teate, on linnas palju bordelle ja prostituute ja konkubiine, aga

siinsed mehed on kurikuulsad oma helduse poolsest ja langenud naised elavad tihti väga hästi. Niisiis,“ itsitas ta veel rohkesti ja noogutas peenelt riides noorte neidude salga poole, kes endale kättemaksu nurgas tuult lehvitasid, „need langenud daamid ei taha oma elu lõplikult loobuda. Nad tulevad kloostrisse pidustuste ajaks siia lihtsalt puhkama. Ükski neist ei tõsta küll jalgagi uude kabelisse, sest nende jaoks oleks häbistav end nii avalikult langenud naiseks tunnistada. Nii et uus kabel püsib tühi.“

Minu kõik üllatunud, kuuldes nii kerget juttu bordellidest ja konkubiinidest, aga Zarita näis muretu. „Jah, meestel on mestiitside seas palju armukeid ja nad elavad nendega avalikult nagu oleksid abielus. Meestel on lapsed ja nad käivad väga peenelt riides, seda isegi kirikusse minnes.“ Zarita kummardus lahti libisenud salku Pia kõrva taha sõnades ja nad naeratasid teineteisele.

Minulgi oli Marisolile palju rääkida, alustades sellest, et õde Beatriz oli olnud tütar, kes oli nende nunnade seas, kes üle kolmeaastaselt aasta tagasi misjoni asutasid.

Ei! hüüatas Marisol. „Kas sa arvad, et nad saatsid ta siia, et tema oleks salajas hoida? Ma mõtlen – lapsega nunn? See pidi õde Beatrizi jaoks ebamugav olema. Ei tea, kes isa on?“

Ja nii veetsime paar järgmist päeva väga meeldivalt, palvete ja söögikordade vahel siseõues lobisedes, arutledes, kes võis olla õde Beatrizi lapse isa, ja mõeldes, missugune inimene on Salome. Rääkisin teistele oma loo ja ütlesin, et olen otsustanud temaga kohtuda. Lõpuks saatis minua Tomas teenri ütlema, et ta on oma äriasjad lõpetanud ja nad peavad minema hakkama. Lahkudes ütles Marisol, et ta on küllalt rikas ja me peame tema kaasavara omavahel ära jagama. Ta lubas samuti, et nad lahuvad varsti tõlla, et saaksime teda enne lapse sündi külastada. Abtiss rõõmustas samuti palju nagu meiegi, kuuldes, et Marisoli röövimine oli lõpuks lõppenud, ehkki ta raputas don Tomase skandaalsest käitumisest kuuldes pead.

*Las Sors Santas de Jesuse kroonikast,
Esperanza sulest; Beltranide mõisas, juuli 1888*

Marisol pidas oma sõna. Teener tõi küllakutse ja abtiss saatis õnnele järele, sest meie kleidid olid kulunud ja narmendasid äärtest. Ombel vaesunud hispaanlannast lesk, pidi igaühele kolm uut kleiti tegema: üks hommikuks, üks pärastlõunaks ja külaskäikudeks ning üks õhtuteks pidudeks. Läksime temaga koos turule, kus ta kauples müüjate tõsiselt kangaste ja pitside pärast, ning kingsepp võttis meie jalad mõõdud uute nahkkingade jaoks. Abtiss ütles, et hind oli õiglane, ehkki meie uued uhked riided õgisisid hirmuäratava osa meie kassavararahast. Abtiss ise ostis meile kingiks Hiina lehvikud, õeldes, et nüüd kandsid neid kõik daamid.

Abtiss ütles, et Beltranidel on kohalike maaomanike seas lai tutvusringkond, paljud neist on vallalised mehed.

Beltranide tõld jõudis kohale, kaks relvastatud ratsurit ja teenijad pidid meie järele vaatama. Meie kirstud uute kleitide, pitside ja lehvikutega seoti katusele. Minu kirstus oli ka see kroonika. Ehkki peaksin selle kloostrile andma, ei suuda ma veel sundida end sellest lahkuma ega sõanda jätta seda oma äraolekul teistele leida, eriti kuna meie külaskäigu pikkus on teadmata. Siin paistsid inimesed külaskäikude suhtes palju vähem formaalsed olevat ja abtiss eeldab, et me jääme Beltranide juurde nädalateks. Pia ja Zarita kurvastasid lahku mineku üle, aga Zarita kinnitas Piale, et lahutused võtsid alati palju

ja et ta on ikka veel kloostriis, kui Pia tagasi tuleb. Nad embasid üksteist nagu kaks tuuleõhus suudlevat lille.

Beltranide mõis jääb kloostrist nelja päevateekonna kaugusele. Me oleme siin olnud kaks nädalat ja abtissil on õigus, Marisol ja Tomas oleksid hulga mehi ühel või teisel ettekäändel külla. Istume raske meel, pühade piltide ja kõiki võimalikke pindu katvate krutsifikatsioonide sünges *sala's* igal pärastlõunal vaikselt väljanäitusel, rüüpame kühkuvett, silmad tagasihoidlikult maha löödud. Peen kell, mille Donase isa kujuteldamatu raha eest Hispaaniast tõi, tiksub valjult tühjal ja näitab valet aega. Mehed joovad mingist kohalikust taimest valmistatud tulist alkoholi ja räägivad omavahel, kõndides *sala's* edasi-tagasi nagu auhinnatud kuked, uurides meid kõrgilt, nagu oleksime kahtlased.

See on kohutav!

Mehed piiravad Piat nagu herilased meekärge. Donja Luisa, Donase ema, jälgib meid nagu kull, ja kui me mõne mehega kas või räägime, surub ta huuled kokku ja kurdab, et me oleme häbitud nipakad plikad. Eriti ei meeldi donja Luisale Pia, võib-olla sellepärast, et Donase kõige vanem õde Rita on mitte ainult sama vana kui Pia, vaid palju inetum. Donja Luisa hoolitseb selle eest, et nad kõrvuti lamapeele istuma ei satu, kui meil külalised on.

Pia on meeste vastu siiralt ükskõikne, ehkki nad kirjutavad talle lühikesi, soovivad lilli ja vajuvad tema seltskonnas rõhutatult norgu, nagu oleksid armastusest haiged. Marisol osutab ühe või teise headele külgedele ja üritab mingit huvi tekitada, aga edutult. Pia igatseb Zarita järele.

Sanchia on korraga üsna kenaks muutunud. Ta on oma ea kohta pikk, üsna graatsiline, kauni jume ja tumedate ülemeelikute silmadega. Ta näeb palju vanem välja kui kolmteist ja annab oma parima, et Pia kosilastega flirtida. Sellele lapsele poleks kunagi tohtinud lehvikut anda – ta on avastanud, et saab mehe paari minutiga enda juurde meelitada lihtsalt lehviku kohal ripsmeid plaksutades. Ma näen murega, et mehed ei näe temas last, ja Tomas on olnud sunnitud mitmeid noori

armunud uljaspäid korrale kutsuma ning ütleva, et Sanchia pole küllalt vana, et abielluda. See pahandab Sanchiat väga. Ta armastab tähelepanu.

Marisol pakkus, et Sanchia võib siia elama jääda. Aga Sanchia nii väga kui ta Marisoli armastabki, ei soovi elada kohas, kus on nii vähe põnevust. Eriti samas mõisas valvsa, kontrolliva donja Luisa tahtab koos Pia ja minuga kloostrisse tagasi minna ja vaadata, mis tulevik toob. Ta mõtleb vaadata, kellega meie abiellume, ja siis otsuse teha.

Olime kuu aega Marisoli juures olnud ja oleksime varem ära läinud, aga piirkonna kubernereri majas pidi tulema ball ning kõik kohalikud maaomanikud miilide raadiuses olid kohustatud koos naiste ja tütardega ballil osalema. Marisol oli nüüd väga suur, aga ei võtnud donja Luisa vastuväiteid kuulda ja nõudis, et tuleb meie saatjana ballile. Ei tahtnud midagi kuulda sellest, et kaks nooremat Beltrani tüdruku jäävad koju, nagu ema tahtis, see tegi tüdrukutele rõõmu. Seltskondlik üritus oli nende jaoks haruldane luksus.

Ballipäeval tõusime väga varakult, et vannis käia ja riidesse paanida ning Marisol tegi oma nahast ehtelaeka lukust lahti ja ütles, et me kõik peame laenama, mis meile meeldib. Tomas on talle ehete näol kuningliku varanduse kinkinud ja me veetsime terve hommikupooliku salileva kuhjaga mängides, ehteid proovides ja vaieldes, mis sobiks meie uute kleitide või silmadega.

Meie toas on kullatud raamiga kõrge peegel ja kui me riides olime, vaatasime end kordamööda peeglist, tundes imestust iseenda ja teiste muutumise üle. Mina olen pikk nagu mu isa, aga õmblejanna oli naine ja uus kleit varjab mu kohmakat pikkust. Minu meelest on see väga ilus – sügavsinine siid, millel on pitsiga ääristatud kahvatukuldne ahelaseelik. Mu juuksed punuti patsidesse ja keerati ümber pea, pendeel sätiti täevaliku lõhnaga vahajad lilled, kaela pandi pärlite ja safiiridega kee ning kõrva rõngad, mis oleksid sobinud printsessile. Võtsin lehviku ja harjutasin selle lahtilöömist, kokkupanemist ning poolle

oma näo alumise osa ees, nii et ainult mu silmad üle lehviku paistma jäid – nii teeb seda Sanchia. Peeglist mulle üle lehviku vastu vaatav tüdruk pole sugugi ilmikõe moodi.

Kui meid kaheksakesi varasel pärastlõunal tõlga topiti, ei suutnud ma muuta riietatud donja Luisa rikkuda meie head tuju oma loenguga kühlast käitumisest, mida ta jätkas kogu tee kubernereri juurde.

Kui paistis lõputuna, aga lõpuks jõudsimme suurepärasesse piduhooni peopaika. Seal oli magusalõhnaliste kõrgete taimedega täidetud aed, püskkaev ja igal pool tõrvikud. Salk muusikuid ja tantsijaid esitas hõrkaid talupojatantse ning laulis. Me läksime Marisoli ja donja Luisa järel sisse, et kubernereri naisele reveranssi teha. Majas lõomasid tantsijad ja uhkelt kaunistatud livreedes paljasjalgseid teenrid ulatasid tantsikutelt maitsevaid likööre. Naised meie ümber särasid kalliskividega. Kõik paistsid korraga rääkivat. Sanchia silmad välkusid, kui ta lehviku flirtis, arvates, et keegi ei näe, ja isegi Pia naeris loo üle, et ta üks noormees talle rääkis.

Kui ball algas, oli vallalisi noori naisi nii vähe, et meil olid kõik kinnid ja me ei istunud kordagi. Donja Luisa istus koos teiste tantsudega tantsupõranda lähedal, kus nad said kõikidel tüdrukutel silma peal hoida. Iga kord, kui tantsimises paus tehti, haaras donja Luisa vaese Rita ja vedas ta loengut kuulama.

Hiljem, pärast keskööl serveeritud suurepära õhtusööki, istusin istuimas, oodates, et donja Luisa koos Ritaga tagasi tuleks, kui üks tantsimees peatus, kummardus ja mulle ilusat õhtut soovis. Tõstsin silma. „Don Miguel!“ hüüatasin. Don Miguel Aguilar – nüüd, kui ma sain, kelle poeg ta oli, püüdsin leida tema näost sarnasust õde Beatriziga, aga ei suutnud. Indiaani veri oli tema näojooni vorminud. Ta olid tihedad kulmud ja läbitungivad tumedad silmad ning tema punani jumet rõhutas valge krookkrae kaela ümber. Ta kandis musta mustast hulga kuldkestidega ja nägi väga väärikas välja.

Ütlesin, et minu arusaamist mööda pidime temale Marisoli tantsu abieli eest tänulikud olema, et kui ta poleks vandunud, et veab vastupunniva don Tomase koju, et too saaks donja Luisa korraldatud

kihlusega nõustuda, poleks don Tomas iial Marisoli sel viisil minust viinud. Don Miguel tundis end veidi vabamalt ja naeratas kergelt. „Des, et koloonias käis kosimine teisiti kui Hispaanias. „Hm,“ ütles sin mina naerdes, „aga Marisol on sellest hoolimata väga õnnelik.“

Don Miguel on tõsine, üsna jõuline ja uhke. Olin üllatunud, et minu kõrvale istuma jäi, aga ta on väga viisakas. Olin talle rääkinud, et ta mind ilma sõpradeta üksinda istuma ei jätnud. Palusin tal rääkida rohkem maast ja ta muutus rääkides kirglikumaks. Sai selgeks, et ta oli meie esimesel õhtul siin maal öelnud, põlgas ta seda, kuidas hispaanlased indiaanlasi kohtlesid. Ta rääkis väga ladusalt vaestest hispaanlastest, nii orjadest kui ka talupoegadest, keda sunniti hõbedakivide otsustesse, ja hispaanlaste korraldatud veresaunadest ja rüüstetõrjudest. Selliste lugude kuulmine on jahmatav ja küllap ta nägi seda mu ilmselt sest ta vaikis.

Siis rääkisin, et abtiss oli kirjutanud tema emale, et küsida, kas ta võiks külla tulla ja talle austust avaldada, kui tema leinaaeg lõppeb. Kui see pole liiga pealetükkiv, sest mul oli Hispaania nunnadele teinud nimeid. Ta ütles, et kindlasti võtaks ema mind hea meelega vastu. Mõtlesin, kas ta teab, et on õde Beatrizi tütrepoeg, kas Salome oli talle iial oma sünnipärest rääkinud. Enamik peeni Hispaania daame ei räägi ja käitub liialdatud kombekusega, nii et võib-olla polnud Salome midagi rääkinud.

Siis katkestas donja Luisa meid ja lükkas Rita don Migueli poole mind küünarnukiga eest trügides. Don Miguel tõusis, kummanud pomises oma komplimendid ja eemaldus. Donja Luisa häälitas pealt haselt. „Ta peaks uuesti abielluma,“ ütles ta don Migueli eemaldudes seljale järele vaadates. „Ainult pooleldi inka, aga tema isa oli vürst. Hm, Hispaania naine teeks tema lollustele pärismaalaste suhtes peagi lõpu. Rita, sa oleksid võinud midagi öelda, et ta oleks sind märganud! Aga seisa nagu eesel! Esperanzat pani ta küll tähele, kui temaga rääkis.“

Vaene Rita on täielikult ema talla all, nii päeval kui öösel tema lausutuses, ja abielluks hea meelega ka saatana endaga, kui too ta kodust minema viiks. „Jah, ema.“ Ta ohkas.

Mõtlesin, et Rita ja don Miguel moodustaksid väga õnnetu paari. Don Miguelist õhkub mingit vaoshoitud viha ja võimu, mis kuulub selle paiga juurde, tohutute mägede, valguse ereduse, suure looduse juurde. Ta tunneb raevukat uhkust fakti üle, et tema isa on inkade keisrite järeltulija, neid hüüti maapealseteks päikesejumalade järgijate juhul olid need paganlikud ja igas suhtes julmad jumalused. Tema leeb Rita andmine sellisele mehele tähendaks tema ohverdamist, just nii nagu inkad olivat kunagi neitseid ohverdanud.

Kui tants uuesti algas, viis donja Luisa Rita minema. Minu juurde jäi Pia, tavaliselt rahulikult näol murelik ilme. „Sanchia on kadunud,“ süstis Pia. Läheduses seisis salgake noormehi, oodates võimalust Pia tantsule paluda, vahtides teda nagu kari armunud laamasid. Pia ei osutanud neile mingit tähelepanu.

Sanchia tantsis ja kui donja Luisa oli ametis Ritale partneri leidmisega ega vaadanud, lipsasid Sanchia ja tema partner verandale. Pia ei suuda ma teda enam leida.“

Eemaldusime Piaga imetlevate noormeeste summast, et Sanchiat leida. Ehk oli temagi röövitud – ta oli küll hea meelega nõus ohverdama. Aidaku jumal tema röövijat! Aga lõpuks leidsime Sanchia taltsutatult tagant koos muusikute ja nende tantsutüdrukutega. Tema nägu oli rahulik ja seelik oli üles tõstetud. Ta ütles, et oli indiaanlaste laule ja tantsu õppinud.

Ülejäänud õhtu hoidsime teda Piaga endi vahel.

September on käes ja me peaksime kloostrisse tagas pöörduma, aga meieni on jõudnud uudised raugepuhangust. Marisol soovib meie seltsi ühena olla, aga luba meil ära minna, enne kui oht on möödas. Ta on nüüd nii suur ja kindel, et suudab vaevu liigutada, ja me kõik oleme tundnud, kuidas tema raevukalt jalga dega taob. Tomas täidab kõik tema soovid ja isegi donja Luisa nuriseb vaiksemalt. Ritast peab saama lapse ristiema ja don Miguelist ristiisa – donja Luisa mõte. Ta loodab, et see viib nad kokku.

Marisol kardab ees ootavat katsumust. Talle meenub tema enda ema. Ehkki ma sellest ei räägi, mõtlen minagi oma ema peale, kes

mind sünnitades suri, ja kardan oma sõbra pärast. Meie Pia pidi jääma Marisoli eest.

Mõisas on elu väga vaikseks jäänud, sest me ootame iga märki, et laps hakkab sündima. Külalisi on vähe ja nii veenis Sanchia Tomast, et too kutsuks muusikud ja tantsutüdrukud, kellega ta võiks tantsu saali, et need meile *sala's* meelelahtutust pakuksid. Nad on donja Luisa meelepahaks teenijate ruumidesse majutatud, aga Marisol meeldib see, kuidas nad meie õhtud pärast õhtusööki elavamaks muundavad, nii et ta tühistas ämma käsu, et muusikud peavad lahkuma. Sanchia tantsib sama hästi kui ükskõik milline trupi liige, nagu ta on võimalusel demonstreerib.

Pia on Zarita pärast rahutu. Siia jõuab vähe uudiseid, kui nad arvestada, et epideemia on olnud ränk ja paljud on surnud.

Marisol on kaks päeva pimedas toas karjunud. Niisutan tema käsi käsnaga ja hoian tema käsi, kuni ei suuda seda kauem taluda. Ma ei kõnni tallide juurde ja tagasi, suutmata hetkegi paigal püsida. Ma olen hulk lapsi, kelle suhtes pole kahtlust, et need on tema omad. Kui palju kordi on tema selle piina põhjustajaks olnud? Ma hakkan Tomase vihkama. Ja kõiki mehi. Donja Luisa ütleb, et indiaanlased ja talupidajad ei tunne valu samamoodi nagu kõrgeistisündinud hispaanlased. Söögiaegadel löbustab ta meid lugudega oma sünnitustest – ta väidab, et Marisoli kannatused pole tema omaga võrreldes mitte midagi.

Marisol sünnitas poja ja tütre, mõlemad terved. *Deo gratias!* Ent ta ise on ehmatavalt kahvatu ja nõrk, verejooks on tugev ja tal on pärast sünnitust palavik. Mitte miski, mida ma meditsiinialastest teadetest mäletasin, ei avaldanud mõju ja ma olin meeleheitel, kuni üks indiaanlasest teenijanna tungis tuppa puderhautise ja jubedalt haisva joogiga, jäi kangekaelselt Marisoli juurde ja hoolitses selle eest, et ta kogu päeva jooksul seda vähehaaval jõi. Ma olen kindel, et muud oleks Marisol surnud. Donja Luisa on preestrit valvel hoidnud, et ta ei sureks ja viimseks võidmiseks. Tomase silmade all on tumedad varjud

ta paistab korraga palju vanem. Lapsed on ristitud Mariannaks ja Mariannaks. Kui donja Luisa Marisolile rääkis, millised nimed ta lastele valinud oli, tegi Marisol ainult korraks silmad lahti ja pani uuesti kinni, ta oli liiga nõrk, et vaielda.

Donja Luisa leidis lastele amme. Me istume Marisoli kõrval ja toime teeme teda puljongiga, oleme mures tema letargia ja kahvatuse pärast, kuni ta paraneb, loodame me. Kuulsin Tomase nooremaid õdesid rääkivat rõõmustamas, et neist saavad nunnad ja nad pääsevad laste hooldamise piinadest.

Kui aeg pärast sünnitust võib Marisol lõpuks voodist tõusta ja verandale minna. Kaksikud on suurt kasvu tugevad lapsed ja kosuvad amme kiiresti. Kõnnime Sanchia, Pia ja Ritaga nendega kordamööda ning donja Luisa kaebab, et me hellitame nad ära. Don Miguel käis meil talas, et oma väikesi ristilapsi näha, ja kinkis mõlemale väikese kullast risti. Tema ja Tomas läksid päevaks ratsutama ja käisid jahil, mis tegi Tomasele head. Marisol on piisavalt terve, et donja Luisaga laste hooldamise graafiku pärast vaielda ja kummutada ämma käske kokale minna söögi valmistamise osas.

On aeg tagasi kloostrisse minna.

*Las Sor Santas de Jesuse kloostri kroonikast,
Esperanza sulest; Las Golondrinas de Los
Andese misjoniklooster, oktoober 1553*

Nad ütlesid, et rõuged on taandunud. Aga kui me väravast sisse astusime, oli matuserongkäik siseõues surnuraami ümber kogunenud. Viimane ohver, ütles uksehoidja, üks daame, kes siin lahutust ootas.

„Milline daam?“ kogeles Pia.

„Noor naine,“ ütles uksehoidja. „Epideemia oli vaibunud. Oli ainult paar uut juhtumit, siis nakatus daam järsku ja jumala tahtusel oli ta inimeste seast võtta. Nüüd ei saa teda ei tema vend ega abikaasa ega tulevane abikaasa.“

„Ei! Mitte Zarita!“ Pia surus karjatuse alla ja enne kui me teda takistada suutsime, hüppas ta tõllast välja ja tormas surnuraami poole. Nagu hullumeelne lükkas ta jahmunud preestri ja õed surnuraami eest kõrvale ja rebis surilina pealt. „Kes see on? Kes?“ Siis kaja siseõues metsik karje. „Zarita! Zarita! Ei, ei, ei! Mind ei olnud siin, ma ei teadnud... tule tagasi! Ära jäta mind! Ärka üles, Zarita! Oh, Zarita!“

Haarasime Sanchiaga hullunud Pia, et teda ära tirida, aga nägime paratamatult jubedat surnut raamil. Vaene Zarita, elus oli ta nii kaunis, surnuna kohutavalt paistes ja moondunud ning mis kõige hullem, hakkas lagunema.

Palume kogu oma jõu kokku võtma ja kaks ilmikõde appi kutsuma, et ta ära kiskuda ja meie tuppa viia, kus ta hüsteerias kokku varises. Sanchiaga kogu öö ja püüdsime teda rahustada, aga Pia nuttis ja karjus „Zarita!“ nagu kurjast vaimust vaevatu. Mingil ajal kadus Sanchia ja siis mina, kurnatuna reisist, leinast Zarita ja äärmisest vaesest Pia pärast.

Algul hommikul ärkasime Sanchiaga kääride klõbina peale. Avastades une silmist ja nägime alasti Piat seismas, hõbedased juuksed talgu katmas. Ta oli juuksed ära lõiganud nii peanaha lähedalt, kui tema peas olid verised laigud. Silmad olid sügavale koobas-
se vajunud ja neis lõõmas kummaline valgus. „Kogu liha laguneb,“ ütles ta, isegi Zarita. Jääb ainult hing ja hingega seotu. Jumal on mu silmad avanud ja mulle on näidatud minu kutsumust. Ma pean kohe sinu juurde minema ja talle rääkima.“

Vahetasime Sanchiaga hirmunud pilke. „Jah, peaksime kohe abtissi juurde minema,“ nõustus Sanchia ruttu kingi jalga pannes, kuni mina ta ära peitsin. „Aga palun, pane enne kleit selga.“

Abtiss nõudis, et jäta Sanchia Pia tema juurde. Jäime ukse taha, kuuldes abtissi mõõdetud häält ja Pia innukat vastust, see oli eba-
arvane heli, mis üha valjenes ja lõpuks hullunud kriiskamiseks muutus. Sanchia kiirustas abi kutsuma ja neli tugevat ilmikõde tulid joostes hospitalist. Abtiss kutsus nad sisse ja neljakesi haarasid nad rapsiva, pilgudega taguva, uriseva Pia ja viisid ta ära. Pia kiledad ahastavad hääled kostsid meie kõrvu, kuni katsime kõrvad kätega ja jooksisime sinna oma tuppa.

Pärast kuulsime, et Pial oli kuidagi õnnestunud rapsata abtissi kaelast *golondrina* medaljon. Keegi ei suuda seda leida. Külastame Sanchiaga iga päev Piat. Ta surub näo vastu raudvõret ja sosistab kähe-
dalt, et ta on eak ja palvetab meie kõigi eest. Hospitaliõed räägivad, et Pia põlvitab ja keeldub söömast, joob ainult natuke vett. Selles kloost-
ris ei kannu nunnad kunagi jõhvsärki – seda peetakse liialduseks –, aga Pial on kuidagi õnnestunud see hankida ja ta kannab seda oma rüü all, mis on nüüd vereplekkidega kaetud. Pia väidab, et jõhvsärki kandes

külastavad teda inglid, kes näevad välja nagu Zarita. Teinekord ütlevad ta, et demonid tulevad tema kongi ja piinavad teda. Ta karjub ja palveid ja hammustab õdesid, kes tema eest hoolitsevad.

Pia pärast muretsedes olin Salome unustanud. Tuli teema kätte, kus mind ja Sanchiat talle külla kutsuti. Kahtlemata oli see Migueli teene. Tõrkusin kutset vastu võtmast, aga abtiss ütles, et peame minema, et Salome on kloostri suur heategija ja kui me teda kutset taotlesime, oleks ebaviisakas seda mitte vastu võtta. Tunnustasime, et eemalolek on kergendus. Klooster on nukker paik, leinas spetsiaalsete hukkunute pärast, ja neil, kes rõuged üle elasid, on kohutavad armid – pidev hoiatus, ütleb abtiss, edevuse eest.

Meile tuli järele Aguilaride vapiga tõld, mida vedasid kaunid tugevad muulad, kutsar, kaks teenrit, teenijatüdruk, relvastatud vahukohi ja hispaania kapteni lesk saatjadaamiks. Pakkisime Sanchiaga jälle riideid, ehkki meie südamed olid liiga rasked, et kaunitest rõivastest rõõmu tunda.

28. PEATÜKK

*Las Sor Santas de Jesuse kloostri kroonikast,
Esperanza sulest; Päikese ja Kuu mõisas,
jaanuar 1554*

Salome kodu, Päikese ja Kuu mõis, asub kolme päevateekonna kaugusel. Nagu Salome ja tema inkast abikaasa, on see kahe maailma, Hispaania ja pärismaalaste maja. See seisab inka palee varemetel ja Salome rääkis, et see oli üks paljudest tema abikaasa perekonnale kuuluvatest majadest. Kui see suures maavärinas hävis, kasutati kive maja uuesti ehitamiseks Hispaania-pärasel stiilis, maja keskel purskkaevuga siseõu.

Värvava juures on perekonnakabel kivist altari, suurepärase kullast ja hõbedast altarisirmi ja pärismaalaste nägudega puust pühakukujudega. Maja ise on väga suur ja madal, täis vaibataolisi seinakatteid, mis on tehtud imelist värvi lõngadest, mis mulle kloostri silma jäid, savist potte ja muid kauneid pärismaalaste käsitööesemeid, hõbedast küünlajalgu ja rasket nikerdatud mööblit, mis on siin tavaline. Salome maja on rahulik, mugav ja hästi korraldatud. Tema orjad ja teenijad teevad vaikselt oma tööd, siin on vähem ärevust, kui ma mujal olen näinud. Majas sees avaneb üks tuba teise ümber plaaditud siseõue, kus on purskkaev ja palju lilli. Kui me seda imetlesime, ütles Salome, et kunagi oli siin kullast ja hõbedast aed, kus olid kalliskividest lilled. Aga, ütles ta naeratades, tema ei oska elusaid asju ja hoolitseb aia eest ise.

Salome juures pole jälgegi moekast kolonistiprouast. Ta kannab peenest villasest pärismaalaste tuunikat ja selle all pikemat lühikese puuvillast kleiti, mis talle väga hästi sobib. Tema juuksed on nüüd juba aegu hallid ja tema kurvad silmad on kaunid ja sügavad. Ta meenutab välimuselt ja käitumiselt väga õde Beatrizi. Kui ta räägib, on ta kõne läbi mõeldud ja intelligentne nagu õde Beatrizilgi.

Üks tubadest on väike raamatukogu, kust avab kaunis vaade kogu kloostris laiuvatele mägedele. Salome veedab suure osa päevast siin lugedes, palvetades ja kirjutades oma tütrele Beatrisile ja pojale Fr. Manuelile kõikidest mõisa uudistest, teenijate, pärismaalaste ja orjade sündide, surmadest ja pulmadest, saagist ja loomadest, oma aiast. Raamatukogu tegi abikaasa spetsiaalselt tema jaoks. Ta talub oma leseseisust suuresti ega räägi oma leinast, aga seda polegi vaja. See hõljab tema ümber.

Ta võttis Sanchia ja minu väga lahkelt vastu. Järgmisel hommikul pärast meie saabumist läks Sanchia vaatama sagimist aias, kus seal olid üritasid suurt mürgist madu kinni püüda. Vastavalt sellele, mis hiljem meie päevakavaks kujunes, hoolitses Salome majapidamistest, andis juhiseid söögiaegade tarvis ja viipas mu kabinetti, et ahha söögini juttu ajada, kui Sanchia ratsutas või mõisa avastas. Me rääkisime kergel toonil paljudest asjadest.

Rääkisin Salomele, et meid jahmatas teadmine, et õde Beatriz oli tütar, ja jutustasin talle kõikidest tema ema puudutavatest uudistest ja kloostrist. Rääkisin talle, kui lahke oli õde Beatriz minu vastu olnud, kuidas ta oli mind oma abiliseks koolitanud. „Tundub, et te võite minu koha,“ ütles Salome. „Mul on hea meel. Ja inkvisitsioon? Me oleme pisut kuulnud. On see nüüd tõesti nii hull, nagu nad räägivad?“

Ütlesin, et nii see oli, ja ta muutus murelikuks kuuldes, et need, mis olid Las Golondrinasesse tulnud just sel ajal, kui meie lahkusime, ehkki ma ei selgitanud, miks abtiss ei tahtnud, et inkvisitsioon meid leiaks.

Läks kaua aega, enne kui kõik kloostris uudised Salomele räägitud said. Tal polnud võimalik saata kirju Hispaaniasse ega neid sealt saada.

Kui tulid konkistadoorid. Pärast seda oli ta palju kordi kloostrisse tagasi tulnud, kuid polnud iial ühtki vastust saanud. Kinnitasin, et ükski konkistadoor ei polnud kohale jõudnud, ja alles siis, kui õde Serafina rääkis, et vendade lugusid kolooniast, taipas ordu, et misjonärid polnud tagasi tulnud ega piraatide küüsi langenud. Korra küsis Salome: „Ega mu isa rääkinud teile vist iial mu isast? Ei? Mulle ei rääkinud ta temast üldse. Ma usun, et tal olid omad põhjused seda saladuses hoida.“

Ta paistis nii nukker, et ma muutsin teemat, jutustasin talle don Juanas Beltranist ja sellest, kuidas ta meie sõbra oli röövinud. See ajas Salome naerma. Ta ütles, et selline tegu oli väga Tomase moodi, et ta polnud pojana oli ta kohutavalt ära hellitatud, kuni uskus, et peab kõiges oma talitmist saama. Don Miguelist oli saanud Tomase ristiisa, kui ta oli kõigest kuueteistkümnepäevane. Sellest ajast peale oli ta Tomase pahandustest päästnud, lepitanud palju vihaseid abikaasasid ja naiseid ning lootis nüüd, et Tomasele piisab mõneks ajaks ühest naisest. Salome silitas rahustavalt mu kätt ja ütles, et Marisolil tundus tal pea otsas olevat ja tema meelest võttis donja Luisa Marisoli talle sünni isikliku komplimentina – kaksikud olid tema perekonnas tavalised. Vaeselt Ritalt, kes oli lõpuks abiellunud, oodati nüüd rasedust, et ta kaksikud saaks.

Ühel teisel päeval rääkisin Salomele Piast.

Arkasin igal hommikul lootusega, et ehk tuleb don Miguel mõisa, aga temast polnud ühtki märki. Salome ütles, et don Miguel elas oma majatiivas, aga perekonna äriasjad sundisid teda sageli pikaks ajaks kodus eemale jääma. Salome tundis poja eemalviibimisest rääkides end silmanähtavalt ebamugavalt. Sain aru, millest ta rääkida ei tahtnud. Don Miguel elas koos armukesega, ilmselt ka koos nende lastega, nagu siin kombeks on. Ma ei öelnud don Migueli kohta rohkem midagi. Oli Salome kord mulle oma lugu rääkida. Oli nii palju seda, mida ma teada saada ihkasin. Tal kulus selle jutustamiseks peaaegu nädal ja mina panin tema jutustuse kirja.

„Lahkusin Hispaaniast enam kui kolmkümmend aastat tagasi, et ees ootab seiklus ehitada uus misjon Gran Canarial. Abtiss oli saanud kirikult loa saata sinna misjonärid, kes ehitavad sealsetele nunnadele ja tüdrukutele kloostri ning kooli. Minu arvates andsid kirikule selleks loa, sest moslemi kaupmehed olid hakanud Gran Canariale ehitama mošeesid ning kirik ja Hispaania tahtsid moslemite kultuuri olekut seal edestada.

Igatsesin minna ja mu palvetele vastati, kui abtiss mind välja saatis. Mu ema ja mina nutsime lahku minnes, aga me arvasime, et ta nutis teise nunnade salgaga, kui uus misjon on sisse seatud. Mäletan ikka veel, kui põnev tundus reis Seville. Maailm kloostrimüüride taga oli tohutu! Mäed ja orud, talud, külad ja talupojad, lossid, jõed ja taldrikud – ja siis Sevilla ise! Õde Maria Manuela, kes meie eest vastutust tuletas meile kogu aeg meelde, et peame loorid näo ette tõmbama.

Laev ja meri tundusid esialgu imelistena. Oli tore lennata üle vaasoolane tuuleõhk nagu paitamas, ehkki meremehed osutasid silmapiirile ja ütlesid, et seal on udu ja pimeduse meri, kus elavad mereloomad, kes peavad jahti laevadele, mida tuul sinna pillutab. Nad kinnitasid meile, et Gran Canaria oli vähem kui kümne päeva tee kaugusel ja karta polnud midagi. Aga järgmisel hommikul oli taevast tume pilv tõmbunud ja korraka paisus kohutav torm välgunoolte ja ulguva tuulega. Meid pandi trümmi luku taha, kui lained üle teki pühkisid.

Mäletan ikka veel seda kohutavat katsumust. Trümmis oli pime ja me ei teadnud enam, kas oli öö või päev, kui laev lainete tagumistest värises. Me oksendasime kohutavalt, merevesi oli meie kättesaadav tunginud ning meie ümber oli kõik räpane ja külm. Kõige hullem oli teadmine, et tuul oli paisanud meid udu ja pimeduse merele, mille ohtusid meremehed olid kirjeldanud. Kui möödusid viletsad tunnid ja siis päevad, mõtlesin oma emale ja palvetasin, et ta ei süüdistaks ennast mulle loa andmises. Saime aru, et ei jõua iial Gran Canariale, ja püüdsime üksteist julgustada surmale vapralt vastu astuma. Siis vaibus torm sama ootamatult, nagu oli alanud, kapten tõmbas luugi lahti ja hüüdis: „Õed! Torm on möödas ja meie ees on Gran Canaria!“

See tundus imena, kui värske õhk ja päikesepaiste trümmi voolid. Ilmselt tekis see tekile ja nägime enda ees maad ning meremehi, kes olid moslemi kombel palveks maha heitnud, hüljates pärast sellisest ootusest pääsemist igasuguse kristliku teeskluse. Meiegi põlvitasime ja lausisime tänupalve. Kui olime lõpetanud, nägime, et kapteni ilme muutus üha hämmeldunumaks, kui me maale lähenesime. Seal polnud küll vilgas sadam, mida meremehed olid kirjeldanud. Kui me lähjas lahes ankrusse heitsime, üritasime kapteni kaartide järgi meile asukohta kindlaks määrata. Meremehed hakkasid laeva vigasid üle vaatama ja leidsid maalt magedat vett. Sel õhtul nautisime lõuna lõkke kohal küpsetatud kalast ja kummalistest puuviljadest, mis metsaserval kasvasid. Paari päevaga olime kõik jõu tagasi saanud ja kapten koos paari meremehega istusid hilja õhtuni üleval, püüdes kindlaks määrata meile asukohta kindlaks määrata.

Sisuliselt ilmusid ühel pärastlõunal metsast värvitud nägudega meremehed ja ründasid meid vibude ja nooltega, haavates kaptenit tõsiselt. Üritasime tagasi laevale ja purjetasime piki kallast, nii ranniku lähedal, kui meremehed sõandasid, ja pidasime kordamööda vahti, et mitte sattuda karisid vee all.

Olles merel surmasuust pääsenud, hakkas meile nüüd tunduma, et saame maa lähedal hukka, ehkki keegi ei osanud arvata, mis maa see olla võiks. Mõned arvasid, et India, ja mõned, et Hiina. Erinevad rühmad hakkasid meid rannikul iga kord, kui üritasime tagasi laevale, ja kapteni haav mädanes. Tal tõusis palavik ja ta kõikus oma kättesaadav teadvuse piirimail. Meil olid ravimid kaasas, ravisime teda nii hästi, kui oskasime, aga lõpuks suri vaene kapten kohutavates piinades. Kui nad järgmisel päeval tema surnukeha merre viskasid, tekkis vahel nende vahel, kes arvasid, et peaksime edasi minema, ja nende vahel, kes olid otsustanud tagasi pöörduda. Vaidlus lahenes, kui nägime enda ees väikest maakitsust. Lepiti kokku, et minnakse tagasi, kuid just sel hetkel, kui laev ümber pööras, nägime seal, kust me äsja tulnud olime, suurt veekeerist. Vahimadrus hüüdis hoiatuse ja käsu kohe ümber keerata – see oli kuradi lõks, mis tõmbas laevad ja mehed otse

põrgusse. Meremehed tormasid kõite juurde ja tirisid kogu jõuga purjesid vahetada. Viimasel hetkel muutis meie laev kurssi ja purjes selle kiirusega tagasi maakitsuse poole, et meil polnud muud valikut kui sellest läbi sõita.

Purjetasime aeglaselt piki veel üht kallast, kuni meid koidu valgus äratati, kui laev veealusele karile jooksis ja vesi laevakülli tõukas. Meid august sisse voolas. Kühveldasime vett, nagu jaksasime, ja mõtlesime suurema osa päevast enne maale minekut, et näha, kas meie kohal oli pärismaalaste tähelepanu äratanud. Sellest oli möödas palju päevi, kui olime söönud midagi enam kui paar suutäit kala; me vajutasime magedat vett ja olime vee kühveldamisest kurnatud.

Leidsime ranna servast puude alt oja. Puudel rippusid väädid ning õhk oli täis varje ja vaikust, tundmatute lindude hääli ja alustaimedest liikuvate loomade või roomajate tekitatud helisid. Ehkki me ei näinud, tundsimel kellegi kohalolekut oja juures, nii et me kiirustades, täitsime lähkrid veega ja ruttasime tagasi. Meremehed olid ametis lõkke tegemise ja kalapüüdmisega, arutades, kuidas oleksime purjesid paigata ja parandada auku laevakeres. Vigastus oli tõsisem kui nad olid arvanud, ja nad ütlesid õnnetult, et parandamine võiks võtta päevi. Nad laadisid meie kompsud ja kirstud maale ning me laotasime nende hallitava sisu päikese kätte kuivama ja tuulduma. Rannikust kaugemal kõrgusid lumega kaetud mäetipud üksteise taga ere sinise taeva taustal. Kui me ei oleks olnud hirmul, eksinud ja näljased, oleks see olnud suurejooneline vaatepilt, aga praegu oli meie meeleolu väga süngene.

Päike hakkas loojuma ja meie, naised, kiirustasime metsa servad lõkkepuud koguma. Me ei märganud lähenevaid sõdalasi. Kui me pilgud tõstisime, olid nad meid ümber piiranud.

Nad olid hea kehaehitusega, pikad ja lihaselised mehed, tumedate juuste ja sügavpruuni nahaga, habemeid neil polnud. Nad kandisid mingit vormi või livreed, ühesuguseid tuunikaid, peade ümber olid keeratud riideribad, umbes sellised, mida moslemid kannavad. Nende komandör oli kõige pikem. Tal olid tugevad kenad näojooned ja k

mis oli paljastatud kihvadega looma pea kujuline. Meie lõkketuli tõusis nende pronksikarva nahal, kilpidel ja kullast otstega piikidel. Nad olid kullast ketastel, mis rippusid juhi kõrvades nagu päikesed. Nad pakkusid hirmuäratavat vaatepilti, aga nad ainult jõllitasid ega üritanud ühtki liigutust, et meid rünnata või vigastada. Selle asemel osutasid nad laeva poole ja vestlesid oma keeles, ent kui juht vaatas meid otsustavalt, tajusin enesevalitsust ja viisakust. Tema silmad olid tumedad ja sügavad ning tema rind väga lai. Õde Maria Manuela nülgis mind viimaks ja nähvas: „Ära jõllita niimoodi, Salome! Pane suu kinni!”

Komandör ja tema mehed kogunesid ümber hirmunud meremeestele, kes üritasid märkide ja osutamise selgitada, kust me tulime. Komandör osutas meie poole, meremehed raputasid pead ja üritasid sõnakult žestikuleerides seletada, et me pole nende naised. Üks neist osutas meie poole ja siis taevasse, ikka ja jälle. „Põlvitage ja palvetage; andake neile,” hüüdis üks meremeestest meile. Tegimegi nii, pannes käed demonstratiivselt kokku ja lastes pead longu. Rohkem taeva poole ei osutatud.

Ka pärismaalased osutasid üles, otse lojuva päikese poole. Meremehed noogutasid ja osutasid meie, siis lojuva päikese suunas. Nad näitasid endi peale, siis teiste meeste poole ja raputasid pead. Nad tegid kätega märke, mis tähendasid väikesi inimesi – ilmselt lapsi –, osutasid meile ja raputasid pead. Pärismaalased paistsid segaduses olevat ja see oleks lõbus olnud, kui me poleks olnud nii hirmunud. Lõpuks osutas üks meremeestest oma kubemele, tegi puusadega rõhuvat liikuvat liigutust, osutas meile ja raputas pead. Komandör ahmis õhku, astus sammu tagasi, andis kiirelt mingi käsu ja meie kergendunult sõdalased kadusid.

Meremehed tegid rannale lõkke ja valmistasid meile endi omast rannale magamisaseme. Esimesel pilgul olid meremehed tundunud palju tahumatumad kui need mõned mehed, preestrid ja palverändurid, keda olime kloostri näinud, nii et olime oma turvalisuse pärast kiiresti tundnud, aga kui me nendega lähemalt tutvusime, saime teada,

et suurem osa neist olid *converso* perekondadest ja väitsid uhkusega, et moslemid on kõige paremad meremehed. Nad väitsid, et au kätte suhtuda meisse nagu oma õdedesse.

Tol ööl kuulsime neid arutamas, mida nad teevad, kui parandustööd tehtud saavad, kas purjetada edasi lootuses mõnda tuntuks keldiks jõuda või pöörduda tagasi ning uuesti udu ja pimeduse merega järele katsuda. Ja kas naistel oli ohutum paigale jääda, kui nemad paigale mereteed otsivad, ning siis meile hiljem järele tulla, või oleks parem, kui me koos nendega riskime? Kõik olid nõus, et nad ei jätaks meid üksinda maha, ja nad otsustasid loosi võtta, et leida kolme meest, kes pidid meiega koos siia jääma.

Kuni nad arutasid, surusime meie end sooja otsides üksteise vastu ja ajasime omavahel juttu. Meremehi oli juba niigi liiga vähe, et hõlpsalt juhtida. Polnud õige mehi lahutada ja panna ohtu nende võimalusele reede juurde tagasi jõuda. Lõpuks nõustusime, et nad peavad meid end jätkama. Õde Maria Manuela ütles, et pärismaalased polnud meile vastu teinud, võib-olla peaksime neilt peavarju paluma. Teised kolm meest olid temaga nõus, öeldes, et me peame jumalat usaldama ja siia jääma. Ilmikõed ütlesid üksteise järel, et nemad nõustuvad nunnade otsustusega ja noviitsid peaksid sama tegema. Ent teised noviitsid nutsid ja süütsid tagasi minna. Mina olin valmis komandöri usaldama.

Jäime kõik vaikseks. Hoidsin oma raamatut kogu aeg enda hõlpsalepea ja viimane tinditükk rüü taskusse peidetud. Surusin raamatu vastu rinda ja panin käed rüü varrukates risti, püüdes mõelda millelegi peale juhi kena näo, lihaseliste käsivarte ja laiade õlgade. Lõpuks said meremehed magama ja meie valvasime edasi, keerates seljad soojale otsides tule poole. Nälg sunnib meid teravamalt külma tundma. Olin viimastel nädalatel nii vähe söönud, et meie hambad logisesid suus.

Siis, ühtki heli kuulmata, tõstisime pilgud ja leidsime end ümber piiratudena. Vaikiv salk tuunikates indiaani naisi vahtis meid uudishimulikult. Nagu varem nähtud mehed, olid naisedki kenad, siiski seljaga ja pikad ning nende pronksikarva nahk säras tule valgusel, neil olid tumedad juuksed, tasakaalukad pilgud ja rahulikud kombed. Nad

olid relvastatud, ent käsivarrel olid neil mantlid. Nad tõmbasid mantlid püsti ja panid mantlid meile õlgadele. Need olid tehtud mingist kergest materjalist, imeliselt pehmed ja soojad.

Nad panid naised käed meie ümber ja tõmbasid meid kaugemale. Hõlpsalt ja unest segaduses, ei hüüdnud me meremehi enne, kui oli liiga hilja, ja selleks ajaks olid naised viinud meid metsa, kus me istusime madala maja juurde, mille sissekäiku valgustasid suured tõrised. See paistis olevat mingi pärismaalaste koht. Majas sees valgustasid tuled ruumis seisvaid paljusid kullast ja hõbedast esemeid. Naised katsid värvilised ja mustilised vaibad ning samasugune kangas oli madalatel diivanitel sisemises toas, kuhu meid istuma pandi. Kõik see tekitas meie valutavates jäsemetes peaaegu piina.

Nad tõid meile kausid kõrdiga, milles olid nahka meenutavad riided, mis osutus kuivatatud lihaks, nagu lambaliha – kummaline, aga söömine, ehkki me pigem imesime kui närisime seda, sest meie hambad olid viletsas seisukorras. Seal oli eredavärvilisi puuvilju, magusaid ja tärkliserikkaid, ja hõbekausid mingi sooja kibeda joogiga, mis pani meid pead pöörutama, ent siiski kosutas meid. „*Chica*,“ sosistasid naised. Me ei teadnud, kas see oli nende hõimu nimi või mingi tervitus – tõlge salme teada, et see oli sealne lemmikjook.

Me ei teadnud, kas see tähelepanu peaks meid rõõmustama või hirmutama. Lõpuks juhutati meid tuppa, kus diivanid olid jälle kaetud peenelt kootud tekkidega, ja jäeti magama, mida me kohe tegimegi, magavalt. Milline luksus pärismaalaste seas! Viimane, mida mäletan, oli mõte, kuidas mul oli vedanud, et olin raamatut vastu rinda surunud, kui indiaani naised nähtavale ilmusid. Magama jäädes oli raamat ikka minu käes.

Järgmisel päeval ei saanud me aru, kas olime vangid või külalised. Üritasime märkide abil suhelda, aga naised osutasid vastuseks taeva poole. Noogutasime innukalt, osutasime taeva ja siis iseendi poole, püüdes näidata, et teenime jumalat, kes asus taevas. Naised noogutasid jälle ja rääkisid omavahel omas keeles. Järgmise nädala lasime endi eest hoolitseda ja magasime suure osa ajast.

Nädala pärast olime kosunud ja tahtsime meremeeste juurde minna. Nähtavale ilmusid kaetud kandetoolid, mida kandsid mees-kes hirmunult silmi peitsid, kui me end sisse seadsime. Nad olid kandetoolid õlgadele, aga saime varsti aru, et meremeeste juurde ei ole asi mineku asemel viidi meid hoopis mägede poole! Reisisime mitu päeva, öösiti peatusime majades, need olid nagu *refugios*, kus me kandetoolide taga kõndivad naised olid ette kiirustanud, et teha valmistada toid ja asemed. Me jõudsim suurt valgetipulistest mägijalamile, kus nõlvad moodustasid terrassidel kasvavad puuvihmas- ja istandused nagu Andaluusias ja kummalised pika kaelaga kummalised inimsilmadega, kui me neist möödusime. Nüüd olime me ja hirmul.

Lõpuks nägime kauguses maju. Kui me lähenesime indiaanlinna servale, tuli meie poole lauldes rongkäik naistest, kes olid me peenemalt kui meid saatnud naised. Kui me kandetoolidest maha astusime, muutus laulmine valjemaks ja meid juhutati majja, mis kummalisel kombel tundus olevat tehtud ühest kivitahukast. Ent kui me seda uurisime, nägime kiviplokke, mis olid imelisel kombel tahumäkkude üksteisega märkamatu sobituma. Majas sees olid samasugused kaunid seinavaibad nagu esimeses majas ja igal pool olid ilusad kullast ja hõbedast kaunistused. Nagu enne, teenisid meid ainult naised. Siis tuli pikk kaunis naine kahe kena graatsilise tüdrukuga, kes olid üheksa- ja kümneaastane ning sarnanesid naisega, kõik uhkelt riietatud ja kaunistatud hulga kuldehete ja sulgedega.

Me saime aru, et meid austab mõjukas daam – võib-olla kuninganna või printsess. See elegantne naine rääkis pikalt ja ehkki me ei saanud tema sõnadest aru, oli nende lahkus ilmne. Ta viipas kättega osutades majale ja selle sisustusele. Siis taandusid tema ja ta tütar väarikal moel, kõik pärismaalastest naised ja orjad heitsid maha, kui nad neist möödusid. Meie kummardused paistsid nendega võrreldes napid.

Sel õhtul, pärast väga rikkalikku ja maitsvat õhtusööki, ütlesime oma palved ja seadsime end diivanitele magama. Kogu öö kuulsime

rahutult vähkremas ja ohkamas – olime rahutud ja vaeste meremeeste pärast väga mures.

Siis saatis jumal meile märgi. Järgmisel hommikul pärast palvetamist kuulsime tuttavat siristamist. „*Golondrinas!*“ hüüatasime rõõmsalt. Hääle järgi minnes leidsime aia, kus tuttavat linnud keksisid läikivate taimede ja erksavärviliste lillede vahel, milliseid me polnud iial näinud, need olid lopsakad ja kummaliselt sädelevad. Novits kummardus lille noppima ja tõmbas käe karjatades ruttu ära. Aed oli täis hõbedast, kullast ja kalliskividest!

„Min pole teile süüa,“ ütles öde Maria Manuela reipalt pääsukesel. „Me peame teile raasuke siid puistama. Ja siinkohal, ma usun, annab jumal meile õppetunni, öed – kui need linnud ei saa kullast ja kalliskividest kohta täis, ei saa me jumala tööd teha, kui anname järele vaesusele ja mugavusele. Jumal pidi meid Gran Canaria asemel siia saatma, et saaksime oma misjoni rajada. Me peame pöörduma tagasi nunnadele sobiva elustiili juurde, õppima ära pärismaalaste keelt ja elama siin kasulikuks tegema.“

Tema julgustavad sõnad kutsusid meid tagasi meie kohustuse juurde. Meie esimesed katsed majapidamistöodes aidata tõrjusid ehmunud teenid ja orjad tagasi. Silmanähtavalt innukad meie soove täitma, üritasid nad siiski takistada meid kätt ühegi töö külge panemast, olgu see kui vähe kerge. Nende meelehärmiks olime me visad ja järgnevatel päevadel küsisime nendega külge-külge kõrval töötades neilt asjade nimetusi – riie, vesi, toit ja loomad, riie, pesemine, magamine, päikesevalgus, õhtu ja nõnda edasi – keeles, millest me saime aru, et see oli ketšua. Pärast õhtupalveid jagasime õpitut ja vähehaaval saime hakata naistega rääkima. Kõige olulisem sõna selles keeles tundus olevat „inka“, mis tähendas riiki, rahvast ja nende kuningat, mis kõik olid üks.

Olime jäänud oma asjad randa tuulduma ja ahastanud, et ei näe enam iial, kuid ühel päeval tõi meie rõõmuks teenija meie kirstud nappa. Meie üllatuseks olid meie vahetusrüüd, särvid, kingad, missa- ja roosikrantsid koos meie rohukasti, sulepeade ja tindiga, samuti taimedest ja meditsiiniuurimusega kõik alles. Riputasime

õde Maria Manuela krutsifiksi kohe oma keskse ruumi seinale tundsimine, et oleme end väikest viisi sisse seadnud. Tänaõhtu näit üritasime väljendada kergendustunnet, et meie asju polnud muutunud. Indiaani naised ei saanud aru sõna „varastama“ tähendusest. Me suutsime neile selgitada, olid nad jahmunud, väites, et Maailma nelja osa kuningriigis, nagu nad seda riiki nimetasid, ei võta keegi midagi mis talle ei kuulu.

Meie teadmatus hämmastas teenijaid. Vähehaaval saime teada, et inkad teenisid mitmeid jumalaid, kellest Päike oli ülim valitseja. Pärismaalaste kuningat kutsuti Sapa Inkaks. Nad uskusid, et ta on Päikesejumala kõikvõimas poeg, ja austasid teda piirilt. Naised halvustasid seda kui paganlikku eelarvamust, aga üks ilmikõne märkis: „Mõelge, kui kiiresti külmaks muutub, kui päike loojub, kui kuumal päeval. Ei ole imeks panna, et nende religioon vaatab päikese poole ja et nad usuvad, et ilma selleta jääks kogu maailm sama püüdaks ja külmaks nagu need ööd, mis me rannal veetsime.“

Aga läks aega, enne kui vestlused naistega võimaldasid meil saada meile siinse rahva poolt osaks saanud erakordsest vastuvõtust, kuidas me saaksime siin kõige paremini jumalat teenida.

Saime teada, et nad on pärismaalastest nunnad, Päikeseneitsid lapsest peale Päikesejumalale pühendatud. Aadlisoost neid elades ranges eraldatuses oma suures majas kuningapalee ja suure templi vahel, nagu kloostridki tihti kiriku läheduses paiknevad. Igal aastal leiab aset suur päikese austamise tseremoonia, kus Sapa Inka ise religioosseid rongkäike juhtis, sellele järgnesid pidusöögid, tantsud ja ohverdamine. Päikeseneitsid pühendasid oma elu sellele, et kududa imepeenest kangast kuninglike rõivaste jaoks ja valmistada mõdu tseremooniat tarbeks, elades vaid teiste naistega, neid teenisid neitsitest teenijad ja neil polnud lubatud iial meest näha ega nende majast lahkuda. Nad kuulusid kogu elu Sapa Inkale, oma keisrile ja inimese kuju võtnud maa peale tulnud Päikesele.

Kõikidest meestest võis ainult Sapa Inka neitseid näost näkka näha, ehkki vastavalt traditsioonile ta seda privileegi ei kasutanud.

Ja teise mehe jaoks tähendas neitsite vaatamine jumalateotust ja seaduga kaasa kohutava karistuse. Neiu maeti elusalt ja süüdlasest loodi poodi, tema pere ja naabrid tapeti, kõik loomad hävitati, küla põletati maafasa, nende põllud ja vili künti üles.

Neid reegleid võeti tõsiselt riigi nendes piirkondades, kus on vähem tähtsad neitsite majad, kes samuti elavad meestest eraldatult ja töötavad inkade kuningliku perekonna heaks, aga kellel on Sapa Inka valib aeg-ajalt liignaisi või annab neid naisteks ja naisteks oma liitlastele. Tavaliselt teenivad need vähem tähtsad neitsid mingi aja, pöörduvad siis suure auga tagasi koju ja sageli abielluvad.

Meie seltskond paistis sobivat kuhugi nende kahe neitsite kaugemal vahel. Esimesel kohtumisel sõduritega rannas olid meeste ebaviisakad žestid andnud edasi mitte ainult infot, et me oleme Päikesejumala neitsid, vaid sedagi, et tema oli saatnud meid üle Maailma nelja osa kuningriiki suurtel tiibadel, üliinimlike kaitsjanna, kes olid võtnud tavaliste inimeste kuju. Komandör oli andnud naistele käsu võtta meid vastu Päikese teenijannadele sobilikul viisil ja keelanud sõduritel meremehi tappa. Selle asemel saatis komandör meid ja orje laeva parandama, pärast mida olid meremehed lahkunud. Me palvetasime, et nad turvaliselt kodutee leiaksid.

Me olime uudishimu ja aukartuse objektid ja lootsime, et ei sobi liignaisiks. Kaunis naine, kes oli meid koos tütardega külastanud, oli olnud kuninganna, vaid komandöri naine. Mõlema soontes voolas kuninglik inka veri ja sellistel naistel oli kombeks säilitada tihedalt sidemed Päikeseneitsitega, nagu Hispaania kuninganna oli Las Indondrinase patroon.

Kui meile osutatud külalislahkusest hoolimata saime aru, et tegemist pole leebe maaga. Suurte tseremooniate ajal ohverdati palju inimesi, eriti sõjavange, ja näljahädade või muude raskuste korral valisid aadliperele kõige ilusamad lapsed ja viisid nad mägedesse, kus neid võiti ja õnnistati ning ohverdati siis, et nad oleksid jumalate lahendajad ja paluksid maa pealsete inimeste eest.

Õde Maria Manuela hakkas uskuma, et jumala eesmärk meil tuues oli sellele tavale lõpp teha. Teadsime, et peame oma vanuse eluga eeskujuks olema, enne kui meil on vähimatki lootust mõnede mõjule nende inimeste seas. Õde Maria Manuela andis meid teenustele naistele käsu loobuda igapäevastest kuldsetel nõudel serveeritud pidusöögist ja nõudis, et me sööksime lihtsalt nagu talupojad, nagu siputru juur- ja puuviljadega. Kulla ja hõbedaga kaunistatud kangad ja taldrikud asendati lihtsate keraamiliste kaussidega, ehkki kaugseina vaibad jätsime sooja pärast alles. Tegime lihtsast pärismaalasest kangast uued pealinikud ja paikasime oma rüüd. Meie päevad olid korrapärased ja meil oli eesmärk.

Meie eelistus lihtsat elu elada kiideti heaks. Järgmine samm oli teenijate kaudu teada anda, et meie neitsid pidid jumalat teenust mitte kangast kududes, vaid õpetades ja haigeid aidates, vaeste, rüütide ja laste eest hoolitsedes, ravimeid ja raviviise välja mõeldes ja juhendades tüdrukuid teisi aitama. Saime aru, et meie tavatut käitumist neitsitena salliti, sest Päikesejumal andis meile teatud vabaduse, mis olid pärismaalastest neitsitele keelatud.

See andis meile julgust astuda järgmine samm, mis oli meie arvatud häda vajalik, kui me ei tahtnud lasta end vastu tahtmist eraldada. Saatsime komandöri naisele sõna, et meie neitsitel oli kombeks rahul seas liikuda, sest jumal kaitses meid ja ühelegi mehele polnud meil vaatamisest mingit häda sündinud. Palusime tal olla vahendaja meie ja preestrite vahel. Mõne aja pärast saabus sõnum, et kuna olime meid demonstreerinud oma voorust, siis austatakse meie kombeid, ehkki need olid inkadele tundmatud. Vähehaaval hakkasime majast välja käima.

Seadsime ühes toas sisse kabeli. Täitsime selle maja kõlge kaunistamine seinavaipadega, tegime aiast toodud nikerdatud kivirahnu altari ja riputasime selle kohale krutsifiksi. Kasutasime indiaanlaste kaunist sepietatud hõbedast kaussi pühitsetud vee jaoks ja indiaanlaste tõrvikuid küünalde asemel. Nagu abtiss, kuulas õde Maria Manuela meie pihte ja indiaanlased nimetasid teda *mamacunya*'ks, mis tähendab

meie neitsitest noviitside perenaist. Otsustasime, et ta tuleks ametlikult pühitseda esimeseks Maailma nelja osa maa Jeesuse pühade abtissiks meie Issanda aastal 1526. See oli meie väikeses kabelis esimene teenistus ja sellele kutsuti kuningliku majapidamise naist, kaasa arvatud komandöri naine ja tütreid.

Kõik daamid tulid tähtsaks tseremooniaks rietatult, kaunites tihedalt rüüdes vedikute, kalliskivide ja sulgedega, jälgisid ja kuulasid rõõmpanelikult, rõõmustades, et meie neitsitel olid tseremooniad. Meil olid uued rüüd ja me laulsime psalme, hümne ja sisseõnnistussalveid. Külalised paistsid meie koori hindavat, ehkki muusikataitlate ja tantsude puudumine, mis alati nende tseremooniat saatsid, meid ei segadusse. Kui jõudis kätte aeg õde Maria Manuela ametisse pühitseda, kogunesime kõik tema ümber ja panime kordamööda käe tema pea peale. Nüüd on ta ametlikult abtiss.

Pärast tõmbusid kuninganna ja tema õuedaamid kaugemale ega puudunud meie lihtsal pidusöömaajal. Aga me kõik tundsim sügavat rahuldust, nagu oleksime oma kohaoleku kuidagi ametlikuks muutnud. Olime kaks tuba hospitaliks muutnud ja peagi hakkas see tähtsaks juhtumitest, mis ületasid kohalike arstide kannatuse või kompetentsi – enamasti olid need moondunud kehaga või nõrgamõistuslikud inimesed, paar tükki olid lombakad ja mitmed olid lastetud lesed. Riigis, kus kõik olid teiste heaolu eest vastutavad, kiideti meie pingutused heaks.

Ometi tegutsesime ettevaatlikult, võrreldes oma sõnu ja tegusid korrapäraga, millega siin asju aeti, enne kui hispaanlased tulid. Inimeste eluviis meenutas meile mesilasi, keda nunnad Hispaanias pidasid – olid töomesilased ja kuninganna. Talupojad tegid oma põldudel Inka heaks rasket tööd. Kohalikud võimukandjad hoolitsesid nende eest, et kõikide perekondade vajadused oleksid kaetud, ja kui üks pere haigestus või ei suutnud tööd teha, harisid teised nende põlde, kuni pere uuesti jalad alla sai. Võimukandjaid karistati, kui nende vastutusalas oli mõni pere näljas või paljas või tema eest ei hoolitsetud. Abtissid said abiellumiseks vajaliku. Meie hoolitsus krooniliselt

haigete või vigaste või töövõimetute eest oli meie panus üldiselt vähe ollu, ehkki me pidime vältima kõike, milles võis näha katset meie võimu õõnestada.

Kahe aasta pärast võisime rahuldusega oma edusamme hinnata. Olime rajanud ürdiaia, hakanud uurima pärismaalaste ravimite levinumaid haigusi, et oma apteeki laiendada. Olime määranud kooli toa kooli jaoks, meil oli väike kitsekari, mõned pardid ja me olime hakanud kaevama juurviljaaeda, kui kohkunud kohalikud naised ja nõudsid, et teevad seda meie eest. Nad külvasid meie aeda peet, kõrvitsad ja maisi ja tuberoosseid taimi, mida nad nimetasid kate-liteks, mis on imemaitsvad, kui neid sütel röstida. Pääsukesed tegid katuseräästasse pesa ja laulsid meile Hispaaniast.

Üritasime kohalikke aadlikke veenda, et nad tooksid oma tütre meie kooli, aga edu saatis meid komandöri kahe tütrega ainult sellele, et isa tahtis, et tüdrukud õpiksid meie keeles lugema ja kirjutama. Nad olid toredad tüdrukud, väga kaunid, kiire talu ja talu loomuga. Nad oskasid arvutada ja arve kiirelt kokku liita, kasutasid selleks keerukat sõlmedega nõõrijuppi, me õpetasime neid pühakute elulugude abil hispaania keeles lugema ja kirjutama – neile meeldis lood märtritest, mida jubedamad, seda parem.

Alkoovis koolitoas olid meie kuus hinnalist raamatut Hispaaniast kolm missaraamatut, mis olid läbiligunemise üle elanud ja kui paar lehekülge välja arvata, siis terved, üks illustreeritud palveraamat, üks raamat taimede destillatsioonist ja veel üks haiguste ravist. Taimeraamat abil õpetasin neile ladina keelt.

Ehkki olime ema Maria Manuela pühitsenud, pidime samasuguse tseremoonia korraldama meie, nelja noviitsiga, et saaksime lõpliku vande anda. Mu süda valutas, kui mulle meenus, kuidas olin oodanud, et mu ema oleks kohal, aga sinna ei saanud midagi parata. Olime enne valmistustega algust teinud ja ootasime ainult kahe ilmikõe tagasilööki. Nad olid läinud kaugesse külla, kus mingi haigus, mida kohalikud arstid ravida ei osanud, oli põhjustanud hulga surmajuhtumeid ja rahvast oli nii väheks jäänud, et nad ei saanud külvata.

Üritasime oma raamatuid ja arvasime, et see kõlas nagu midagi, mis põhjuseks on selle aastaaja pidev vihm ja külm. Olime enda ülesandeks saanud loa proovida üht oma taimedest ravimit. See oli märk sellest, et kohalikud olid meid usaldama hakanud, ja ilmikõed võtsid meid ning asusid teele.

Meie pühitsemine ei toimunud nii, nagu olime lootnud. Kaks ilmikõde uppusid, kui nende praam tagasiteel ümber läks. See oli kurb, et meie väikesele kogukonnale ja meil polnud südant rõõmsaid piisust korraldada. Mälestasime neid oma palvetes ja lootsime, et aja jooksul täiendavad meie kahanevaid ridu kohalikud tüdrukud, kes saavad kutsumust. Komandöri tütardega liitusid klassitoas viis teist tüdrukut. Aadlikud või mitte, aga kihistamist oli palju ja kuna olime teinud katepaari kaotanud, oli meil tegemist rohkem kui iial varem.

Lükkasime pühitsemisteenistust aina edasi. Ilmikute surmale järgnes teine katastroof, hirmus näljahäda. Kogu aasta ei sadanud piiskagi ja oli kohutav jälgida, kuidas toores mais närbus. Mugulad, mis on peamine toiduaine, olid nakatunud ja metsloomad kadusid. Inimesed hakkasid kannatama, kui laod tühjenesid. Inimesed jagasid seda toitu, mida oli, aga paljud surid. Järgnes veel üks halb aasta. Kõik jäid kõh- naks ja nõrgaks. Laste kõhud olid paistes ja nad rippusid loiult emade seljas kanderihmades. Loomad kõngesid toidupuuduses keset teed.

Siis hakkasime nägema ja kuulma preestrite protsessioone, mis saadusid mägedesse. Meie teenijad kinnitasid, et preestritel olid kaasas ohvriteks mõeldud lapsed, et lepitada jumalaid näljahäda lõpetama.

Enne näljahäda olime teinud algust delikaatse ülesandega veenda preestreid ja ametiisikuid sellele kohutavale kombele lõpu tegema rahuldusega, et tüdrukute jumalatele ohverdamise asemel oleks ka- lahikum nad meie juurde tuua, et meie oleksime taeva vahendajad. Ehkki preestrid suhtusid meisse üldiselt hästi, vihastasid nad nüüd ja tahtasid, et meie sõnakuulmatus võib jumalaid veel enam pahandada. Oli kohutav seista ja mitte midagi teha.

Siis tuli komandöri naine meie juurde uudisega ja meid veenis, et see oli au, et preestrid olid valinud komandöri tütreid ohverdama. Vaene ema! Tüdrukutel lubati teel mägedesse meid viimast korda nähtama tulla ja ta anus, et me neid toetaksime ja annaksime neile pesu selleks, mis ees ootas. See oli nende maa ja nende jumala komand. Nähes meie reaktsiooni uudisele, oleks tema, uhke naine, peatunud kokku varisenud. Temal ja komandöril polnud rohkem lapsi.

Ootasime kurvalt nende kahe armsa lapse viimast külaskäiku. Jõudis varsti kätte. Pikal kuival päeval töötasime aias, üritades tappa õielõikajaid, kes õgised selle vähese, mis põud oli meile jätnud, hea pilku alati teel, oodates. Tol päeval valitses ebaloomulik vaikus, mis pääsukesed ei sädistanud. Olime kõik rahutud, siis kuulsime kaugemal kohutavaid trumme ja teadsime, et preestrid ja komandöri tütreid alustanud oma retke mägedesse. Lehvivate vimplitega rongkäik läks nähtavale, kaks tüdrukut keskel. Ebaloomulikus vaikusel kõlaskid trummid ja laul nii räigelt ja julmalt, nagu oleks saatanat ennast tervitanud.

Meie maja juures vaikis laul ja tüdrukud tulid rongkäigust sinna, kus me neid ootasime. Naeratades embasid nad meid ühekaupa. Nende silmad olid erksad ja särased ning nad paistsid transis olevat. Teadsime, et neile oli antud erilist jooki, mis ohvrid ette valmistab. Olime selle kohutava lahkumise leinast haaratud, kuid püüdsime nende ema meele taita. Inkad armastavad lilli ja põua kiuste oli meil õnnestunud mõned leida, et need sobival hetkel tüdrukutele anda.

Abtiss Maria Manuela pöördus, et neid savivaasist veest võtta. Ta tõstis lilled välja, kui pott hakkas iseenesest värisema. Kui ta karjatas ja eemale hüppas, kukkus pott maha ja purunes. Korraga hakkas maapind vappuma ja vaikuse lõhestas kauge mürin, mis muutus kohutavaks mõirgamiseks. Maapind lainetas üles-alla tohutu jõuga, mis oli nii metsik, et meid visati aeda laiali ja rongkäik lagunes, preestrid ja inimesed karjusid, kui kivid hakkasid meie kohal mäest alla veerema.

Uimastatud tüdrukutest haarates põgenesime oma maja poole. Just siis, kui me sisse astusime, tõusis maapind uuesti ja värises, sellele järgnes klobisev kivirahe, siis langesid raginal suured kivid maha.

ing mulla ja kivide laviin. Hirmunud teenijad pressisid end meie järel kabeleisse, kuhu olime tüdrukud vedanud, ja põlvitasid palvetades tühja ema Maria Manuela. Ta hoidis krutsifiksi kõrgel, et me kõik saaksime surmahetkel seda näha. Väljas mürisid maalihked ja me teadsime, et inimesed ja loomad olid lõksu jäänud, lõmastatud ja maetud. Iga hetk ootasime sama saatust, kui meie maja rappus ja kukkus. Osa katust andis järele ja asjad kukkusid vastu seinu. Siis jäi meile jalge all seisma, aga just siis, kui hakkasime üksteisele otsa vaatama, oma pääsemise üle imestades, tundsimel veel üht liigutust, mis tekitas uusi maalihkeid.

See jätkus vaheaegadega kogu pika ja jubeda öö, nii et me ei söandanud kabeleist lahkuda, et vaadata, millist abi saaksime anda. Hoidsime üksteist ligi, tüdrukud meie vahel, teenijad palvetamas oma jumala, meie enda oma poole.

Kui me järgmisel hommikul välja läksime, avanes meile kohutav nähtepilt. Majad ja tühjad aidad, tallid ja põllud – terved külad olid kokkuvarisenud, maetud tonnide kivide ja mulla alla. Maas olid laibad, inimeste ja loomade laipade kehaosad, narmendavad tükid vimplitest, mida preestrid olid eelmisel päeval kandnud. Andsime oma parima, et elujäänuid leida, aga meil polnud jõudu suurt midagi teha. Päev hiljem saabus salk sõdureid päästetöödele, aga töö edenes aeglaselt ja ehkki mõni inimene tiriti hävingust elusana välja, oli enamik kohutavate vigastuste tõttu surnud. Saime teada, et isegi Päikeseneitsite suur tempel oli viga saanud ja paljud olid hukkunud.

Meie teenijad ja orjad, kes olid koos meiega kabeleisse pugunud, kirjeldasid, kuidas me olime öö mööda saatnud, nii levisid jutud meie palvete jõust ja meie jumala kaitsest. Nädal pärast maavärinat hakkas vihma sadama ja need põllud, mis polnud varingute alla jäänud, taastusid mingil määral. Viisime vigastatud laatsaretti ja hoidsime komandöri tütreid silma alt kaugemal. Meie suureks kergenduseks ei tulnud preestrid neile enam järele. Aga tüdrukud olid valitud „ohverdada auku“, nagu siinsed inimesed oleksid öelnud, ja nende käekäik tegi meile suurt muret.

Paari nädala pärast jõudis kohale komandör ise. Ta oli mõttes selle regiooni asevalitseja ja oli kahjustuste suurust hirmunud. Läksime talle vastu, olles nüüd valmis temaga vaidlema, kui ta tütreid uuesti ohverdamiseks preestrite juurde viia.

Ta tervitas abtissi, nimetades teda *mamacunya*'ks, ja õnnitles meid, et meie jumal oli meid soosinud ja hukust päästnud. Ta rääkis vähe faktist, et preestrid olid tema tütreid ohverdamiseks valinud, aga järele polnud seda tahtnud. Hakkasime kõik kergemalt hingama, tõstsin pead ruttu komandörile ja taipasin, et ehkki sõdalased ja printsid kannavad kõige jubedamaid ja verisemaid piinu, ilma et tunnistaksid valu ega nõrkust, olid tütreid talle kallid. Ainult selle paiga kohutav diskriiminatsioonid, mida esitati kuninglikule perekonnale, et kaos kuningriigis ei haaraks, takistasid tal näitamast välja kergendust, mida ta tundis.

Mind puudutas haavatavus, mille vilksatust olin sõdalase tagant märganud. See mõjus mulle nii sügavalt, et pidin sundima ennast pilku maas hoidma, tema poole mitte vaatama. Ta oli abielus ja püügan ning inimeste seast, kes harrastavad kõige jubedamat jumalusega, aga tema kohalolek ajas mind segadusse. Vaatasin ainiti maha, nagu oleks mu jalge ees pidanud ime juhtuma. Ent kuidagi liikus mu pilk omatahtsi maapinnalt tema jalgadele, need olid tuunika all tugevad ja paljad. Sundisin end tema naise pärast rõõmustama, et nende lapid olid säästetud.

Ja ka tema rääkis oma naisest, ütles, et naine ja kõik liignaised olid pärast maavärinat surnud! Me kõik hüüatasime kaastundlikult. Tundsime nende kõigi pärast kurbust, eriti kurvastasime tema kauni ja lahke naise pärast.

Siis ütles ta midagi, mis pani vere mulle pähe tulvama ja südame taguma. Kuna meie jumal oli meid hoidnud, samal ajal kui nii palju teisi oli hukkunud, oli ta tulnud, et võtta meie hulgast endale liignaine, nagu see kuningliku verega printsile lubatud oli. Ahmisin ohkades ja tõstsin pea. Ta vaatas otse mulle otsa ja tema tume pilk tungis mu südamesse nagu oda. Liignaine? Aga tema naine oli surnud – ja mulle tuli mõte.

Abtiss Maria Manuela ütles taktitundeliselt, aga vankumatu kindlusega, et printsi kuninglikud õigused ei kehtinud meile. „Meie tütreid“ alustas ta ja teadsin, et ta ütleb „on kohustatud selle asemel naise valima,“ nii et enne kui ta jõudis seda öelda, kiirustasin tema vastu ja sosistasin kiiresti, et mina polnud veel nunnatootust andnud ja ei saanud novitsiseisuse jätta, kui komandör minu valiks.

„Mitte mingil juhul, Salome! Kas iha on sind hulluks ajanud?“ siiski abtiss.

„Ei, ema, oodake,“ anusin. „Jumal saatis selle võimaluse ehk selles, et saavutada seda, mis meil muud moodi ei õnnestu. Ma arvan, et komandör kaupleb, üks meist tema tütarde eest. Teie, *mamacunya*, saate samuti kaupleva, et näidata talle selle väärtust, mida ta soovib.“ Abtiss palstis nii šokeeritud, et ma kiirustasin jätkama. „Esiteks, te ei tohiks öelda, et kristlastest neitsid ei saa kunagi olla liignaised. Jumal lubab neile abielunaise staatust, eeldusel, et nad antakse mehele vastavalt meie seadustele ja tavadele, ja iial ei tohi mehel olla naine ega liignais. Ja mees, kes võtab endale naiseks meie neitsi, peab järgima meie tavasid, mis tähendab naise soovi täitmist... ee, või kui sellest formaalsusest kinni ei peeta, tabab meest võimsa jumala õudus.“

Abtiss Maria Manuela nähvas: „Salome, sa räägid lollusi!“

„Ei, abtiss. Kui komandör nõustub oma tütreid meie juurde jätma, võivad preestrid sellest eeskuju võtta ja saata tüdrukuid siia, et jumala teenindajad olla, selle asemel, et neid ohverdada. Ja tubli kristlasest naine võib oma meest veenda, et palju naisi ja liignaisi on... tarbetud.“ Puhastasin seda öeldes.

Abtiss heitis mulle pilgu, mis ütles, et ma olin kuradiga vahetusse läinud, ohkas ja pöördus tagasi komandöri poole, et oma tingimusi selgitada. Mees noogutas ja loobus igasugusest teesklusest selles suhtes, keda meist ta eelistas. Ta osutas mulle ja küsis, mis mu soov oli, lubades, et tema au kohustab seda soovi täitma. Kui abtiss rääkis talle, et ta peaks ohverdamiseks valitud neiud meile andma, oli mehe kord šokeeritud välja näha, nagu oleks teda ninapidi veetud ja petetud.

Hoidsin hinge kinni. Tema usu võim ja kohustused kuningliku pühakuna võitlesid tugevasti tema soovidega ja veel enam tema isikliku tundega, mis ei lubanud tal oma sõnast taganeda. Aga vaid heituda. Siis ta noogutas ja ulatas mulle käe. Astusin ette ja haarasin hinge kinni.

Samal päeval algas tugev vihmasedu, nagu oleks täevas meie liidule heaks kiitnud, ehkki pidi minema veel kuid, enne kui kiiruga kuhugi vili saaki andis. Kuna näljahäda polnud veel möödas, kas pidid ühesdamised jätkuma? Vastuse saime paar nädalat hiljem, kui pärismaalastest preestrid tõid meie juurde kolm eri vanuses kaunist tüdrukut. Nad anti meile üle ilmega, millest polnud võimalik midagi välja lugeda.

Komandör ja mina abiellusime kuu aega pärast maavärinat, andugi pani meid paari abtiss – polnud kedagi teist, kes oleks saanud kristlikku laulatust korraldada. Ta luges tseremoonial pikki palveid, mis anusid taevast õnnistust meie liidule. Midagi muud ei jäänud üle. Ma kandsin lihtsat linast kleiti, mille õed olid kiiruga õmmelnud, mille peal oli pärismaalaste moe järgi komandöri pulmakingiit – rahvusliku tikandiga peen tuunika, mida hoidsid õlgadel koos ühe raggdist silmadega kullast maopeakujulised pandlad. Mu juuksed olid kasvanud, olin neid pesnud ja harjanud, nii et need langesid seljale. Mu kõrva taha oli pistetud suur punane lill. Tundsin, kuidas mu nägu õnnest õhetas, ja teadsin, et mu silmad särasid rõõmust. Lootsin, et komandör kiidab selle heaks.

Meid laulatati inimeste ees, kes olid saanud pulma tulla. Kui nad olid laulnud kõik psalmid ja hümnid oma repertuaaris – inka tseremooniad pole ilma muusikata ametlikud, teinekord musitseeritakse päevade kaupa –, õnnistas abtiss meid. Siis oli käes aeg pulmade inka pärase osa jaoks, mida komandör oli nõudnud, öeldes, et inimesed ei tunnista mind muidu tema naisena. Ta kummardas ja pani mulle jalga uued vikunjavillast ja kuldniidist sandaalid. Mina võtsin uue tuunika, mille olin teinud peenest pehmest villasest riidest ja panin selle tema õlgadele. Üks kuningliku perekonna liige ühendas meie käed märgiga, et olime üks.

Ta juhatas mind oma Päikese ja Kuu mõisa, mis oli maavärinas suurelt kannatada saanud. Teenrid kandsid mu nappi varandust, kaasa arvatud krutsifiks, mida mu abikaasa oli eriti soovinud meie koju riistada. Mõisas toimus veel üks napp pulmapidusöök – maisiõlu ja kuumad juurviljad vürtsika kastmega, mis kuulub kõige juurde. Ma ei ootanud midagi süüa. Olin väga närviline sammu pärast, mille olin teinud, ometi väga õnnelik oma pulmaöö üle. Ja soovisin, et mu ema oleks saanud meile oma õnnistuse anda.

Salome ilme oli rääkides leebunud – isegi praegu soojendab mälestus pulmadest komandöri tema südant. Ta sai peagi kolm last, poisid Migueli ja Matteo ja tüdruku, kellele ta oma ema auks pani nimeks Beatris. Ta lasi nad kõik kohe ristida nii suure tseremoonia ja lauluga kui vähegi võimalik, et pühendada nad võimsale kristlikule jumalale. Kõige noorem, Beatris, sai kaheksa-aastaseks, enne kui kivi- ja puidurid ja töölised mõisa remondi lõpetasid. Salome ütles uhkelt, et komandör oli nõudnud, et teenijate majad, põldude terrassid ja teed parandataks enne kui tema enda maja. Salome kiitis teda kui õiglast meest, kes oli pühendunud oma kohustusele rahva ja Sapa Inka ees, karmatu ja hea tema ning nende laste vastu. Mees küsis naiselt nõu nagu võrdselt, samuti palus ta, et naine tema eest kristlaste jumala eest kostaks. Komandöri tütreid läbisid noviitsiaja ja andsid kaks aastat hiljem nunnatöötuse, nad olid esimesed pärismaalastest nunnad. Komandör ja Salome osalesid nende nunnaks pühitsemise teenistusel ning Salomele pakkusid rahuldust abtiss Maria Manuela nelja silma all öeldud sõnad, et ta oli oma südame häält kuulda võttes targalt toimunud.

Salome järgis komandöri esimese naise eeskujut, annetades toitu ja teenijate koostatud tekke, aitas sageli koolis, hospitalis ja orbudekodus, mis oli pärast maavärinat täitunud. Kui orvuks jäänud poistest kasvatati sõdurid, korraldati kiiresti nii, et orvuks jäänud tüdrukutest pidi kasvutatama nunnad. Aeg-ajalt jätsid preestrid nende värava juurde kauneid tüdrukulapsi, kui nad soovisid jumalaid lepitada. Ajapikku

said neist väikestest tüdrukutest nunnad nagu orbudest Hispaania tüdrukute jaoks, kes oleks jumalatele ohverdatud, polnud teist teinud – kui nad juba välja valiti, ei saanud nad enam tavainimeste elu jäädagi.

Siis võttis Salome oma jutustuse kokku, kirjeldades ööd, mis nende elusid igaveseks muutnud. Kaskjalg tuli kiire sõnumiga koonnast dörile ja tema sõduritele, et need pealinna kiirustaksid. Metallist sõdurikilpide ja tuld sülgavate kummaliste loomadega mehed olid suuri tiibadel üle mere lennanud ning taevast olid märgid ja ended, mis hääletasid võõraste eest, kes ründasid ja tapsid teel pealinna hulga rahvast. Kaskjalg oli öelnud, et nende juht oli Francisco Pizarro ja Salome oli hirmul. See oli hispaania nimi.

Vastikus väljendus selgelt Salome näol, kui ta juhtunut kirjeldas nagu oleks temast saanud pigem inka kui hispaanlanna. Sapa Inka Atahualpa – nii võimas valitseja, et rahvas ei julgenud talle otsa vaadata – võeti pettuse teel kinni ja hukati, kägistati kaelaraudadega „halastus“, kuna viimasel hetkel oli ta oma usust loobunud ja ristiusku tunnistanud. Muidu oleks ta tuleriidal hukatud. Tema surm oli inka seas hirmu külvanud. Nad uskusid, et nüüd kaob päike, maailm muutub pimedaks ja külmaks ja kõik hakkab hukkuma. Kui päike ikka iga päev paistsis, murenes vastupanu kohutavate sissetungijate vastu. Saak oli rikkalik, see oli märk, et jumalad soosisid neid halastamatuid vallutajaid.

Hispaanlased kuulutasid selle Maailma nelja osa kuningriigi Hispaania omaks, ise kogu aeg rüüstades, tappes ja röövides. Nunnad saatsid kaskjalad lähedal asuvasse Päikeseneitsite templisse, pakkuades neile kristliku kloostri kaitset. Aga kaskjalad leidsid, et neitsid olid läinud, sõjasaagina kaasa viidud, suured kivimürakad olid maavärinast ikka veel laiali pillatud. Piiskop saatis orjad seda kristlaste kloostri ümber ehitama ja Jeesuse pühad õed, kellel oli oma vanas majas väga kitsas, haarasid võimalusest, kolides koos lastega ruttu ümber ehitatud majaossa.

Hispaanlased tekitasid Salomes vastikust ja ta kartis oma abikaasa pärast. Ta veenis meest piirkonna pärast ristimisega nõustuma ja his-

paanlastest vallutajad pidasid seda eeliseks, et nimetada inka kuninga perekonna liige ja ristiusku pöördunu piirkonna kuberneriks. Kuna kubernerikohustusi täites ta eelmisel aastal ühes kauges maas surigi. Salome klammerdub selle osa külge oma elust, mis on tema jaoks ja millel on vähe tegemist hispaanlastest kolonistidega.

Salome otsustas, et Salome oli hinnanud võimalust oma lugu rääkida, aga pärast kolme nädalat märkas, et ta väsis kiiresti ja me pidasime paremaks ära minna. Tegelikult paistis ta meie lahkumist lausa ootavat ja miski, mis ta ütles, sundis mind mõtlema, et tema ootus, et me tagasi tuleksime, oli seotud don Migueli tagasitulekuga. Püüdsin tõrjuda oma sügavat pettumust selle pärast, et ma don Migueli ei näe.

*Las Sor Santas de Jesuse kloostri kroonikast,
Esperanza sulest; Las Golondrinas de Los
Andese misjoniklooster, märts 1554*

Kloostrisse tagasi jõudes kuulsime, et Pia on rahulikum, aga kaebab oma kongist lahkumast isegi siis, kui ilmikõed ukse lahti teevad ja püüavad teda välja meelitada. Ta ei maga, sest inglid ja deemonid peavad tema hinge pärast sõda. Ta on nii kõhn, et tema nahk paistab läbi. Tema nägemine ajab mind ja Sanchiat nutma.

Olen abtissile ja õde Beatrizile kirjutamist edasi lükanud. On võimatu teada, kas kirjad kohale jõuavad või kas minu kirjad kujutavad endast ohtu kloostrile või kas nad saavad kirjale vastata. Igatsen teada, kas Luz on väljaspool ohtu. Mul on tema taskurätik veel alles.

Aga asja juurde... Abtiss kutsus mu oma salongi, et mu tulevikku arutada. Pärast meie visiiti Marisoli juurde tuli veel järelepärimisi Sanchia, Pia ja minu kohta, eriti Pia kohta, eesmärgiks läbirääkimised abielu asjus. Pia polnud valmis kellegagi abielluma ja mina ei tahtnud, et meid kolme lahutataks, nii et mul õnnestus seda teemat vältida.

Ent kui me tulime tagasi külaskäigult Salome juurde, ütles abtiss, et keegi oli just minu järele pärinud. Tundsin hetkelist tottrat loomisesööstu, et see võis olla don Miguel, aga abtiss ütles: „Don Hector Santiago. Ta on kuuskümmend ja pole kunagi abielus olnud, nii et sul ei tuleks kasulastega tegemist teha. Ta on Beltranide kauge nõbu

Tal olid naise valimisel väga täpsed nõudmised – kuni naine on hispaanlane, on ta valmis kaaluma kedagi, kellel pole kaasavara, eeldades, et ta on inetu, pühendunud, tagasihoidlik, sõnakuulelik, vaikne, ei armasta uhkeid riideid ja suudab tõenäoliselt lapsi saada. Eelistatult peaks tüdruk, kellel pole rohkem haridust kui palveraamatu lugemine, olema vana ja lahe.“

Üritasin sobitada nime mõnega kõrkidest maaomanikest. Kui see ei õnnestunud, läks, vajus mu süda saapasäärde. „Oi. Ma mäletan teda, abtiss – krimpsus näo ja terava ninaga väike mees, kes arvab endast väga palju, kohutava hingeõhuga, nagu mädaneksid tal hambad.“

Ta on väga rikas – perekonnale kuulub mitmeid hõbedakaevandusi, ütles abtiss rangelt. See uudis muudab mehe veel vähem meeldivaks. Don Miguel rääkis mulle, kuidas indiaanlasi sunnitakse kaevandustes end surnuks töötama nagu orje.

Tema vanaisa oli üks Pizarro kindraleid. Loomulikult kaalub perekond sinu tausta, enne kui ametlik ettepanek tehakse, aga ma usun, et nad ei leia ühtki takistust.“

Aina hullumaks läheb, mõtlesin.

Olin abtissile oma perest rääkinud nii vähe kui võimalik, ainult seda, et ema oli mind sünnitades surnud ja isa oli olnud õpetlane. Aga nüüd vaidlesin tuliselt, et ma ei vasta don Hectori nõudmistele, kuna mina ei ole kodus põhjalikult õpetust saanud.

Abtiss heitis käega, nagu tahaks öelda: „Sellest ei tee me välja.“ Ta tahab meie tulevikku kindlustada ja ma olen kindel, et ta paneb selle inimestaseme parimasse võimalikku valgusse, kui Don Hectorile vastab. Ta käskis mul don Hectori ettepaneku üle väga tõsiselt järele mõelda. Mõte pani mind judisema, ehkki see võimaldaks mul pidada teist lubadust – anda Sanchiale kodu, enne kui tal tõsiseid pahandusi tuleb.

Sanchia muutub üha rahutumaks viisil, mis mind murelikuks teeb. Ta lipsab aeg-ajalt kloostrist välja, et ühineda rändnäitlejate, -muusikute ja -tantsijatega, kes lõbustavad rahvast lavadel avalikel väljakutel ja uutes teatrites. See on ohtlik käitumine. Seal on liiga palju mehi, liiga palju seiklusi ja joodikuid, kes arvavad, et kõik naised ja tüdrukud

kuuluvad neile, tarvitseb neil vaid küsida. Eriti tantsutüdrukud, kelle Sanchia sõbrustab. Ta väidab, et etendused on religioosse iseloomuga, aga sellest hoolimata tõmbavad nad ligi kontrollimatuid rahvahordi.

Samuti on Sanchia hakanud rääkima oma perest, need on väga vana perekond, kus on palju mälestusi, mis ajavad ta nutma, aga ta ütleb, et nüüd, kui ta täiskasvanuks saamas, on tema kohus neid meeles pidada, üheski kohutav see on, „või kuna nad olid juudid. Mina tahan ka juut olla. Vaigistasin teda ja ütlesin, et ükskõik, mida me arvame, me peame oma sõnadega ettevaatlikud olema.

„Ära ole selline pedant, Esperanza! Sinulgi on saladus. Igaühel, kellel on saladus, saab aru, kui keegi teine midagi varjab,“ andis Sanchia vastu.

See on tõsi.

Peale hiljuti omandatud esinemisõskuste üllatas Sanchia mind oma õpihimuga. Ja see oli ohtlikku laadi. Ühel keelatud retkel oli ta mestiitsist raamatukaupmehelt, kes kuuldavasti keelatud kaupade omandanud trükitud hispaaniakeelse vana testamendi. See on väga ilus, Sanchia kulutas pool oma kaasavarast sellele – minu teadmata – ja see seda usinalt. Ta ütleb, et see on Itaalia juutide tehtud. Hoiatasin teda, et need piiblid on rahvakeelsed ja kiriku poolt keelatud. Ma ei suuda tal mõistust pähe panna ja ütlesin kogemata, et tal pole aimugi, kui ohtlikud need on. Sanchia vastas: „Oh, aga on ikka.“ Ta tõstis seeliku üles ja lükkas ühe suka alla. Purpursed armid on kohutavad. „Need tulevad mulle meelde, et ma pean leidma võimaluse olla oma vanemate tütar. Sellepärast lubas kõigeväeline mul elama jääda. Ma ei tea veel, kuidas, aga ma mõtlen midagi välja. Seni õpin oma rahva ajalugu.“

Samal ajal nõuab don Hector abtissilt minu vastust. Abtiss hakkab kannatamatuks muutuma, kuna ma pole vastanud. Oleksin vastanud edasi lükanud, kuni taevast merre kukub, aga eile õhtul oleks Sanchia öisele vahimehele peaaegu vahele jäänud. Täna andsin nõusoleku don Hectoriga abielluda tingimusel, et ta laseb mu õel meie juurde elama tulla. Ta vastas, et on valmis Sanchia meie juurde võtma eeldusel, et ta on jumalakartlik ja sõnakuulelik noor naine. Õnneks ei tea ta

Sanchiast midagi, vastasel juhul ta keelduks. Mul pole aimugi, kuidas ta nende mõlemaga hakkama saan, kui me abielus oleme.

Tundisin Sanchiat piibli madratsi sisse peitma. Rääkisin talle oma plaanist don Hectori ettepanek vastu võtta ja et tema peab koos minuga nende koju tulema. Sanchia vaatas mind kohkunult. „Mitte see, kellele ma peaksin haiseb nagu mädanenud kala! Uh! Ja ta on vana nagu kuivatatud põrnikas. Kujuta neid väikesi kuivi põrnikakäsi oma kehal! Isegi kui Luis ei sundinud Ritat niimoodi. Esperanza, sa ei tohi!“

Aga ma pean. Mu enda kaasavara on peaaegu otsas ja ma ei oska midagi muud teha.

Ma ei tohi don Migueli peale mõelda, aga kuidas ma sooviksin, et ta oleks kodus olnud, kui me Salomed külastasime.

Minu abielukuulutused on avaldatud. Sanchia on jälle kadunud, sest tüdruk! Tema äraoleku varjamine tekitab mulle palju muret, mis on praegu liig. Minu pulmapäev läheneb liiga kiiresti. Peaksin väimevabka valmistama, aga mu süda on liiga raske ja käed sellise töö jaoks liiga tõrksad. Abtiss tuletas mulle meelde, et pakiksin öösärgi oma kasti peale. Ma ei ela oma pulmaööd iial üle!

Läksin Piaale oma abiellumisest rääkima. Pia vastas ainult unistaval toonil, et tema on abielus taevase peigmehega. Ilmikõed, kes tema eest looditavad, meelitavad teda natuke sööma, öeldes talle, et tegemist on taevamannaga. Pia osutas veekannule oma kongis ja sosistas, et need on jumala pisarad. Vähemalt tundub ta rahulik olevat.

Palun jumalalt jõudu ja tuletan endale meelde, et vähemalt täna saale antud lubaduse. Sanchial ja minul pole palju valikuid. Me ei saa lõputult kloostrisse jääda, ilma et võtaksime religioosse elu mingis vormis omaks. Meie raha on peaaegu otsas. Kumbki meist ei saa kunagi hakata; see tähendaks liiga palju teesklemist ja oma tõelise elumuse reostamist.

Ma loodan, et Sanchia jõuab enne mu pulmi tagasi. Ma vajan enda kõrval üht sõpra.

*Las Sor Santas de Jesuse kloostri kroonikast, Esperanza
sulest; Päikese ja Kuu mõis, oktoobri lõpp, 1884*

Enne pulmapäeva don Hectoriga veetsin unetu piinarikka öö ja kui saabus liiga ruttu. Sanchia polnud tagasi tulnud ja don Hector ootas kloostrimüüride taga. Sain abtissilt pulmakingiks lillepauki uue kleidi ning soovisin riietudes kogu südamest, et tegemist oleks hoopis minu matustega. Minu kirst ootas värava juures, sinna oli pakitud mu väike veimevakk ja ma panin selle kroonika – oma sõbra usaldusaluse – põhja, mõeldes, kas mul jätkub kunagi julgust sellest kirjutada.

Korraga kostis müüride tagant kõva lärmi ning Aguilaride sõda ja salk ratsamehi peatusid kloostri väravas. Nunnad ja isegi abtiss kiinusid tervitama meie patrooni, kes oli minu hämmastuseks väravast sisse astunud ja nõudnud kokkusaamist minuga. Kui ma jooksin vaatama, mida Salome tahab, anus ta, et tuleksin kohe temaga Päikese ja Kuu mõisa. Ta lubas tee peal seletada.

Abtiss vaidles vastu, et ma pidin kohe abielluma, osutades minu kirstule, mis oli pakitud ja ootas don Hectori tõlga tõstmist. Salome paistis üllatunud, heitis siis mulle läbitungiva pilgu ja kergitas kergelt kulmu, nagu küsides, kas see on minu tahtmine. Raputasin pead, et tulge, ma anun teid, ütles Salome. Tema kutsar tegi tõllaukse lahti ja Salome tõmbas mind tõlda, andes kahele naisteenijale käsu mu kirstu tuua. Kabeli ees turtsus don Hector vihaselt, kui teenijad mu kirstu

tõlga tõlla taha sidusid, ja raputas rusikat, kui me minema sõitsime. Kõik püüdis pääsemise üle kergendust tundes pisarais maha.

Ma kuulsin itsitamist ja pilku tõstes nägin üleannetut Sanchiat.

Tundes kergendust, et ta on elus ja terve, ja vihane mure pärast, et ta oli mulle põhjustanud, raputasin teda tugevasti ja tahtsin teada, kus ta oli olnud.

Sanchia on mu päästja! Ta oli kloostrist minema lipsanud ja läinud juurde läinud, reisides suurema osa teest oma rändnäitlejatest sõpradega ja ülejäänud üksinda. Milline ohtlik teekond noorele tüdrukule teel, kus varitsevad bandiidid, ma ei suuda seda ettegi kujutada. Teades selle, et Sanchia tundis minu pärast vastikust don Hectori kui oma tulevase abikaasa vastu, ütleb Sanchia, et pigem laseks ta end unustada, kui elaks tema majas kui tema naiseõde. Ta oli anunud, et Salome teda aitaks. „Ma ei tahtnud sind muretsema panna, Esperanza, ja sa oleksid leidnud võimaluse mind takistada. Ja nüüd on see põhjus, miks sa peaksid meiega tulema.“ Ta ei öelnud mulle, mis see oli, aga ma peaaegu ei hoolinud sellest. Sellest piisas, et olin don Hectori käest pääsenud.

Salome oli vaikne ja ärevil. Ta käskis kutsaril kogu öö sõita ja oli kannatamatu, kui me peatusime, et hobuseid vahetada. Jõudsimme kohale vähem kui kahe päevaga ja ma imestasin ärevuse üle, mida ta ei suutnud varjata, kui me mõisale lähenesime. Teener ruttas tõllaust maha ja pomises midagi kiirustades. Salome pöördus minu poole ja ütles järsult: „Jumal tänatud, ta on elus! Don Miguel vajab teie abi.“

Tundsin, kuidas mu süda kiiremini lööma hakkas. „Muidugi,“ ütlesin.

Salome juhatas meid sisse ja sellesse majaossa, kus elas don Miguel. „Jäta,“ ütles Salome üle õla ja me astusime magamistuppa, kus küünid põlesid mõlemal pool voodit ja selles lamas oiates inimene, kelle läbi pektud moonutatud nägu ma ära ei tundnud. Don Migueli kõrval istuv indiaanlasest teener libises minema. „Sanchia ütles, et te olete meditsiiniasjades osav, et te teate ehk midagi, mida mina ei tea. Palun, kui oskate, siis aidake mu poega!“

Kui keegi on välja näinud nii, nagu oleksid tema haavad surmavad, see don Miguel. Salome tõstis teki pealt, et näidata mulle lahtist mahaavat haava tema küljes. See oli inetut värvi. Nägin ka, et tal oli palju murtud luid – mõne ümber oli kohutav paistetus ja tema keha oli üldiselt verevalum. Vaatasin jubedustundega Salome poole. „Mis juhtus?“

„Miguel on oma isa poeg ja see, kuidas hispaanlased tema raskust kohtlesid, ärgitas teda ja tema nõbusid tegudele. Mõned inka pruudid tema nõod, kogusid mägedes sõjaväe ja juhtisid ülestõusu. Nad tapasid hispaanlasest kubernerit ja hulga tema sõdureid, aga viimaks surid hispaanlased ülestõusu julmalt maha. Need, kes kätte saadi, visati kivist järsakust alla ja ainult tänu sellele, et ta oli tõsiselt vigastatud ja kadus hispaanlaste vaateväljast, pääses ta samasugusest saatusest. Ühel nõbudest õnnestus ta pimedusse lohistada, enne kui ta oleks saanud tundud ja hukatud.“

Vaatasin meest abitult, pea tühi.

„Esperanza!“ Nüüd oli Sanchia kord mind raputada. „Rääkides Salomele, et sa tunned vanu arstiraamatuid. Sa rääkisid mulle, et sina ja su isa lugesite neid. Sa pead ju midagi mäletama! Mõttele!“

Sulgesin silmad ja mõtlesin... kaunid mauri tekstid, mis olid leetidesse heidetud... pärsilase Ibn Sina „Ravimise raamat“. Mõttelis avanes selle, nägin arabiakeelseid sõnu üle lehekülje voogavat... Isa haad, kui ta valjusti ette luges... Side meelte ja keha vahel... farmakopeedia... õrnad hoolitsused... Mul polnud raamatut. Pidin oma mälu pingutama. Millega ravida haavu ja palavikku ja murtud luid? Ja kes teab milliseid sisemisi vigastusi?

Palusin vett ja saatsin Salome ja Sanchia puhaste linade ja ravimtaimede, tuha ja siledate puuliistude järele. Ütlesin: „Jumal on võimas,“ ja palusin, et ema vaim mu käsi juhiks. Siis asusin armastatud mehe kallal tööle.

Lahased murtud luudele, mitte liiga kõvasti – oli mädanemise oht Indiaanlaste võided haavadele, enne kui need kergelt kinni siduda, et õhk läbi pääseks... aromaatsed õlid käsnaga don Migueli nina juurde. Jahedad kompressid palaviku vastu.

Jätsime tema kõrval neli pikka päeva ja ööd, palavik ei alanenud, ta ei läinud ka hullemaks. Ta oli hunnik lahaseid, mida ma pidevalt vahetasin, et need poleks paistetusest pingule tõmbunud. Vahetasin ka sidemeid ja puhastasin käsnaga nägu. Tegime leotisi, et valu leevendada, ja tilgutasime neid talle suhu. Põlvitasin tema kõrval ja soetasin talle kõrva, anudes teda tahtejõudu kokku võtma ja paranema. Viimandal päeval oli ta vaiksem ja ma kartsin, et ta sureb. Kuuendal päeval tegi ta silmad lahti, kui ma sidemeid vahetasin. Seitsmendal päeval paistis palavik järele andvat. Üheksandal päeval sõi ta veidi pulsat ja mina vajusin tema kõrval kurnatud unne.

Kui ma ärkasin, olid don Migueli silmad lahti, ta vaatas mind. Vaatasin tema tumedale pilgule ja tema ilme muutus. Ta naeratas. Hingatasin kätt ja puudutasin tema põske, mis nüüd oli jahe, mitte ei hõõrunud palavikus. Ta pööras pead ja suudles mu kätt.

Vaatasime teineteisele sügavalt silma ja ma teadsin oma saatust sama kindlalt nagu Salome oli teadnud enda oma, kui oli komandöri saanud.

Salome on oma väarikal moel rahul. Ta ütleb lahkelt, et tema ema tühisena olen ma talle juba niigi kallis. Meie pulmadeni läheb veel mitu kuud, need on alles pärast lihavõtteid, et don Miguel saaks paraneda. Jutud tema vigastustest ei tohi levida. Aga ta paraneb. Jumal on võimas.

Salome noorem poeg, Fr. Matteo juhib tseremooniat ning Salome õde Beatris ja tema suur pere tulevad pulma. Vahepeal õpin kangast kuduma. Tahan üllatada don Migueli traditsioonilise inka pruudi kingitusega oma peigmehele, peene tuunikaga, mille ta on ise kudenud. Sanchia narritab mind pidevalt, öeldes, et minu kangas on kõver. Kalluks on tal õigus.

Päev jõudis kätte ja meid pandi paari. Fr. Matteo on väga südamluk priester ja sama lahke nagu tema ema. Kui Fr. Matteo oli lõpetanud, korraldas don Miguel inkade abieluriituse, pannes mulle jalga uued

sandaalid. Ta kummardas kangelt, vigastused andsid end ikka tunda, aga tema käte puudutus pani värinad mööda mu keha juurde ja alla vaadates nägin teda minu reaktsiooni peale naeratamas. Ta rõõmus ja üllatunud mantli üle, mille olin kudunud, ehkki ütlesin, et iga teine inka mees oleks naernud selle ja pruudi üle, kes oli selle kohmakalt kudunud. Fr. Matteo ühendas meie käed, nii nagu need seda teevad, sümboliseerimaks, et abielu on sõlmitud. Seltsimees hetke vaikides. Salome mõtles komandörile, mina oma isale. Aga ma pilgu tõstsin, nägin, et don Miguel mõtles ainult minule.

Siis ütles üks Beatrisi lastest, et tal on kõht tühi, ja meid ootasid pidusöök, mida ma vaevalt puutusin, mõeldes eelseisvale ööle. Tundsin end väga õnnelikuna ja soovin ainult, et mu isa seda teaks. Võib-olla teabki. Jumal on võimas.

31. PEATÜKK

*Las Sor Santas de Jesuse kloostri kroonikast,
Esperanza sulest; Las Golondrinas de Los
Andese misjoniklooster, märts 1555*

Ma ootan last ja olen hirmul, meenutades oma ema ja Marisoli. Salome hoolitseb minu eest väga hästi ja don Miguel lubab mul end vaevalt liigutada. Pidasin teda üsna pelutavaks. Nüüd näen ainult märkust ja kirklikku uhkust, mida ta püüab kontrollida. Palvetan, et ta ei läheks tagasi mägedesse, kus hispaanlastele vastupanu vaimude järgi edasi elab. Armuke oleks vähem ohtlik olnud – peaaegu rüüstatum.

Kümnelt aasta pärast meie abiellumist sünnitasin tütre. *Deo gratias*, sünnitus oli kergem, kui ma olin julgenud loota, ja me oleme terved. Laps sai minu ema järgi nimeks Maria Caterina. Don Miguel jumalab teda ja ehkki tüdruk on väike, räägib isa talle lugusid – kuidas jumal Viracocha järvest tõusis ja lõi päikese ja tähed, kuidas ta lõi inkad valitsejateks, kuidas flööti mängiv valgete laamade karjus armus Päikesejumala tütresse. Lõuani kinni mähitud Maria Caterina vaatab teda silmadega, mis on sama tumedad ja tasakaalukad nagu tema enda omad. Salome naerab don Migueli üle ja ütleb, et inkad on oma laste vastu palju karmimad kui tema ilmselt olema hakkab. Don Miguel ütleb, et ranguse jaoks on hiljem aega.

Sanchia on lapsele pühendunud ja tantsib temaga ringi, laulab, kuni meie Salomega ütleme, et lapsel läheb süda pahaks. Sanchia paistab siin õnnelik olevat ning Salome ja Marisol teevad kirjade ja käskjalgade abil kosjasobitajatööd, aga Sanchia ei paista vastu huvi tundvat.

Päikse ja Kuu mõis, detsember 1557

Mul on vähe aega oma armsat kroonikat kirjutada! Salome on siin juba väsinud ja suudab siin üha vähem teha, nii et olen üle võtnud tema rolli kloostri orbudekodu ja indiaani tüdrukute kooli juhatajana. Kirjutasin Marisolile, et ta peab oma mõisas samasuguse kooli asutama. Nii tema kui ka mina teame – kõik teavad –, et don Miguel on paljude sealsete laste isa, pärast abiellumist on neid sündinud sama palju kui enne seda. Ja ükskõik, millised tema tunded on, Marisolil on kohustus hoolitseda selle eest, et neil lastel oleks süüa ja riideid ja nad õpiksid lugema ning oma palveid ütlema. Kloostri, majapidamise, Maria Caterina, don Migueli ja Sanchiaga on mu päevad enne läinud, kui ma arugi saan, et need on alanud.

Don Miguel määrab osa oma mõisast Maria Caterinale, et hüpaaanlastest asunikud ei saaks rohkem inkade maid endale haarata.

Sanchia on läinud! Ta läks linna koos don Migueliga, kellel oli seal asjaajamisi, ja kadus siis. Don Miguel oli endast väljas mõttest, et Sanchia oli röövitud, ta üritas kõike ja kasutas kõiki tutvusi, et teda leida. Kui ta kurnatuna tagasi jõudis, rääkisin kirjast, mille Sanchia oli oma voodile jätnud, öeldes, et ta pole unustanud võlga oma vanemate ees. Sanchia vana testament on samuti kadunud koos tema parima salli, hõbedast kammide ja minu Hiina lehvikuga. Ma olen uuesti lapseootel.

Päikese ja Kuu mõis, oktoober 1560

Sanchia lahkumisest on möödas peaaegu kolm aastat. Don Miguel on teda igalt poolt otsinud ja iga kord, kui ta linna läheb, küsib ta kloostrist, kas nendeni on jõudnud mingeid uudiseid Sanchiast. Seni pole temast midagi kuulnud. Don Miguel toob ka teateid Piast, aga need uudiseid pole rõõmsamad. Ta pole kordagi oma kongist lahku-
nud, palvetab öösel ja päeval, piinab oma ihu, ei söö ega joo peaaegu midagi, ainult natuke leiba ja puuvilja. Viimane laps, väike José hakkas sündima ja ma ootan jälle last, seekord tunnen end väga halvasti.

Päikese ja Kuu mõis, aprill 1561

Isabelita sündis pärast jõule, palju varem, kui ma arvasin. See oli pikk ja raske sünnitus. Isabelita ei ole terve, ta ei kosu nagu meie teised lapsed. Ta on loid ja nõrk ning nutab väga harva, vaatab mind suurte kurnatud silmadega. Armastan teda seda enam, nii väike ja armas, aga minu armastus ei aita teda kuidagi. Hoian teda kogu aeg süles ja püüan sundida teda veidike sööma. Tema kurb nutt purustab mu südame, see, kuidas tema tillukesed käed rusikasse tõmbuvad ja lahti lähevad, nagu oleks kogu tema energia kogunenud väikestesse sõrmedesse, mis elu külge klammerduvad. Surun teda oma südame ligi, nagu hoiaks selle löögid tema elus. Don Miguel on vanemaks jäänud ja tema juuksed on valged. Salome ütleb, et ta meenutab üha rohkem oma isa. Salome ise on haige, kühm ja tal on valud, ehkki ta püüab seda varjata. Teen tema heaks, mis suudan, aga ta jaksab vaevalt süüa või juua või voodist tõusta.

Kuni ma ei luba endale pisaraid, elavad Isabelita ja Salome.

Ja nüüd, kõige tipuks, pean ma mõisast lahkuma. Sain kloonisõnumi, et Pia on suremas ja on minu järele küsinud, palunud tulla. Nad kirjutavad, et tal on haigus, mis teda seestpoolt õgib, et ta ilma kaeblemata kohutavalt kannatanud. Salome nõuab, et ma läheksin. Ma kardan, et reis tapab Isabelita, aga ma ei sõarida teda ammugi maha jätta. Mis siis, kui ma ei näe teda enam iial?

32. PEATÜKK

Las Sor Santas de Jesuse kloostri kroonikast, donja Esperanza Aguilari sulest; Las Golondrinas de Los Andese misjoniklooster, aprill 1561

Ma on sündinud. Võiksin neid sõnu üha uuesti ja uuesti kirjutada. Ime.

Kui ma kloostrisse jõudsin, juhatas noviits mind Pia kongi. Isabelita oli minuga – hoian teda alati nii kõvasti, et surm ei saaks teda minu kätte vahelt kiskuda. Olin unustanud, kui pime ja väike Pia kong on, tal on ainult üks kitsas trellitatud aken. Oli hommik, aga mõlemal pool tema kitsast voodit põles küünal. Pia nägu oli sama valge nagu seda kattev lina ja roosikrants oli tema sõrmede vahel. Hetkeks mõtlesin, et ta on juba surnud, aga siis viipas ta mõlemal pool voodit palvetavatele nunnadele, et need meid omaette jätaksid. Nägin tema silmi, et ta oli mind ära tundnud.

Kummardusin teda suudlema ja ta vaatas Isabelita poole, kes lamas mu kätel, löid nagu alati. „Oh, Pia,“ ütlesin ma. Nüüd ei suutnud ma pisaraid tagasi hoida.

Pia sirutas käe ja puudutas mu märga põske. Siis nägi ta vaeva, et roosikrantsi oma kõhna parema käe sõrmede vahelt kätte saada. Roosikrants oli põimitud kullast ketiga ja keti otsas rippus abtissi medallion!

„Sa võtsid selle abtissilt tol päeval kui sa... Zarita... Oh, Pia, kas sa on kogu selle aja sinu käes olnud?“

„Abtiss soovib, et mind sellega maetaks,“ sosistas Pia. „Aga ma saan paremini kasutada.“ Üle tema näo libises tema vana rahuliku ja maise naeratuse vari. Ta libistas keti jõuetute sõrmedega üle Isabelita pea ja sosistas: „Kingitus sulle, väikseke.“

Lapse silmad avanesid, ta pööras pead ja vaatas uudishimuliku pilguga poole. Pia naeratas Isabelitale ja nad vaatasid tükk aega üksteisele. Ja siis... tegi mu laps midagi kohutavat. Ta vehkis kätega, lõi pea vastu seinu ja hakkas karjuma. Milline hääl sellest väikesest kondikubust! Kartes, et tal on krambid, kiigutasin ja vaigistasin teda. Tema kahvatud vaikesed põsed läksid roosaks ja siis muutus kogu tema nägu nutmisest punaseks. Oleks see olnud mõni minu teistest lastest, oleksin arvanud, et see tähendab pahameelt selle pärast, et talle küllalt ruttu süüa ei antud.

„Toida teda,“ sosistas Pia, „anna talle kohe süüa. Nüüd on ta liiga hästi.“ Ta pani silmad kinni, naeratus endiselt näol. „Huvitav, Deemonid on läinud. Ma olen nad ära ajanud. Anna talle süüa.“

Panin lapse oma rinnale ja minu üllatuseks ja rõõmuseks imes Isabelita ahnelt, naeratas mulle ja jäi magama, piim väikesest rinnast suust nirisemas. Kui ma pilgu tõstsin, oli Pia surnud.

Sel ööl ei võimaldanud imestus ja lein mulle sedagi hirmusega poolund, mis oli ainus puhkus, mida ma pärast Isabelita sündi olin teadnud. See ja laps ise. Isabelita ärkas tihti ja nõudis süüa. Matusemisel kolm päeva hiljem oli Isabelita vaikne, kuid valvas, hoidis mu öla nägu pead püsti ja vaatas huviga ringi. Tõstsin ta Pia kirstu juurde, viinud ajas ta aevastama, käte-jalgadega vehkima ja pahaselt kraaksatama. Siis ta imes jälle, kuni mul piim otsa sai, ja sel ööl magasime mõlemad esimest korda pärast tema sündi rahulikult.

Isegi nii rahulikult, et kui ma ärkasin, olin ehmunud, sest ei kuulnud tavalist kähisevat häält, mida ta magades hingates teeb, ega kuulnud vaikesid hääletsusi, mida ta ärkvel olles kuuldavale toob. Kas ma olin tema kosumise suhtes eksinud? Kas ta oli öösel surnud? Aga selle asemel lamas ta minu kõrval, imes rahulolevalt pöialt, medaljon endiselt kaelas. Ta vaatas minu poole, pöial vajus naeratavast suust välja, ta kuristas, lehvitas kätega ja siputas jalgu.

Kodus tagasi olles sööb ta korrapäraselt, naeratab ja kuriseb hea meelest, kui oma õde ja venda näeb. Ta närib kõike, mis kätte saab, naerab, kui keegi talle silma jääb, ja temast on saanud priske üleannetu inimene. Kui don Miguel Isabelitat vaatab ja naeratab, näen, kui sügavalt on kortsud tema näol, nagu lõhed kaljudes.

Päikese ja Kuu mõis, september 1563

Isabelita lohutab meid. Salome on surnud. Päikese ja Kuu mõis tundub tühjana. Ma ei suuda rohkem kirjutada.

*Las Sors Santos de Jesuse kloostri kroonikast,
donja Isabelita Beltran de Aguilari sulest,
Päikese ja Kuu mõis, AD 1597*

Loodan, et mu armas ema Esperanza peab seda sobivaks ja kohaseks et selle kroonika viimase sissekande teeb seesama Isabelita, kelle elu ja medaljon nii kaua aega tagasi päästis. Minu ema pole pärast seda must kroonikasse kirjutanud, aga nüüd, kui kroonika peab Päikese ja Kuu mõisast lahkuma, võtan vaevaks selgitada, kuhu ja miks see läheb.

Alustan kirjast, mille mu ema sai kuus kuud tagasi La Florist. Muidugi olid kõik kuulnud La Florist, legendaarsest võrgutajast, kes palju aastaid kuulsusrikkalt läbi Uue Hispaania tantsis ja laulis, jättis endast maha purustatud südamete rea. Tema karjäär lõppes Mexico Citys skandaaliga, kui kaks silmapaistvat austajat ühel õhtul tema pärast ooperimaja juures, kus naine esines, duelli pidasid ja teineteist vigastasid. Aga kuni mu ema temalt Mehhikost kirja sai, polnud mul aimugi, et La Flor oli seesama inimene, kellest mu ema alati sõja kiindumusega rääkis kui Sanchiast. Sanchia / La Flor kirjutas, et mu vanematele palju vabandusi võlgu, ja lootis, et saab nendega selles ilmas veel kord kohtuda, et need isiklikult esitada, ja kui nad lubavad, tuleks ta meile külla.

Ta küsis oma kirjas, kas mu ema peab ikka veel kroonikat. Sel juhul tahaks ta seda näha, et enne „koju“ minemist mälu värskendada. Mu

ema ütles, et Sanchia / La Flor oli alati rahutu olnud. „Kodu“ all mõtles ta Sanchia Hispaaniat, kuhu ta kavatseb minna ühel oma abikaasa sooviga.

Ei vältida lõdva moraali pärast vanglasse sattumist, abiellus La Flor ühega oma austajatest, Vaez Sobremonte nimelise lese ja jõuka kaupmehega, kes paar aastat hiljem suri. Mees oli üks, keda kahtlustati, et ta on „uus kristlane“ – teiste sõnadega juut. Räägitakse, et Mexico Cityst kaugemal on terved asundused neid uusi kristlasi, kes pakitseerivad salaja oma usku, ja sinna asusid Sobremonted elama. Mu ema vastas Sanchiale, et võõrustab teda rõõmuga, et ta polnud kroonikat avanud ja tore oleks seda koos lugeda.

Oeldes, et ta peab näitama mulle kroonikat, millest Sanchia kirjutas, läks ema oma toas hõbenaastudega nahkkasti juurde. Ma polnud kunagi näinud teda seda avamas, aga nüüd tegi ta selle lahti ja näis ainsa asja, mis selles oli, siidist koti karedamas villakotis, milles oli see raamat ja pika keti otsas rippuv medaljon, pakitud kaunilt tiidud taskuräti sisse, mis paistis olevat väga vana. Ta pakkis keti lahti ja puudutas taskurätiga põske, sosistades: „Kallis Luz.“ Siis võttis ta medaljoni ja riputas mulle kaela.

Isabelita, sina olid Pia ime,“ ütles ema mulle. „Ja kui Salome suri, kadus mul paljude asjadega järg käest. Olin tema eest hoolitsemise ja tema laste kasvatamise, kloostri aitamise ja nii hõivatud... tegemist oli nii palju, et mitu korda kartsin, et medaljon on kadunud. Pärast paanilist otsust leidsin selle uuesti ja panin koos kroonikaga turvalisse kohta.“

See polnud üllatav. Majas kadusid igasugused asjad, tulid siis uuesti välja ja kadusid jälle. Mu emal Esperanzal oli üheksa last, kes jäid elama, ja maja oli alati pungil täis imikuid, nõbusid, ammesid, loomi, teenijaid, külalisi ja nende lapsi. Ema oli meie hariduse suhtes range ja keeldus usaldamast seda õpetajate hooleks, eelistades meid ise õpetada. See jättis talle majapidamise jaoks vähe aega ja ma saan aru, miks ta pani turvalisse kohta asjad, mida soovis alles hoida.

Ema puudutas sõrmeotsaga medaljoni ja ütles: „See pidi kuuluma kloostri ja ma andsin selle abtissile varsti pärast seda, kui me

Hispaaniast siia jõudsime. Aga siis võttis Pia selle ja andis sulle ütles, et sina pidid seda hoidma. Kes teab, võib-olla päästati see mõne lapse.“ Siis istusime vanas koolitoas ja ta luges uuesti perekon-
lugusid; minu vanavanaemast Hispaanias, kes oli kirjutaja ja abits
seda kroonikat; ema kirjeldust reisist Hispaania Ameerikasse, minu
vanaema Salome lugu.

Lehekülgi pöörates muutus ema nukraks. „Kahjuks olen oma
hustuse unarusse jätnud. Ma ei pidanudki lubadust, mis ma Hispaania
abtissile andsin. Pean seda tegema, enne kui on liiga hilja.“ Ta andis
kroonika mulle ja võttis minult lubaduse, et Sanchia viib selle Las
Golondrinas de Los Andese abtissi kätte. Ütlesin, et ta peaks võtma
Sanchiale ise ütlema, aga ema raputas pead.

Ma usun, et tal oli aimdus. Kuu aega enne seda, kui Sanchia lah-
suri mu ema une pealt. Sanchia veetis oma külaskäigu esimesed nädalad
nii mu ema hual. Ta tuli tagasi punaseks nutetud silmadega ja ta
mul lugeda seda osa kroonikast, kus oli juttu neljast tüdrukust, ja ütles
dis siis, et ma kirjutaksin viimase peatüki, enne kui ta selle kloostris-
viib, nagu mu ema oli soovinud.

Ema vana sõber on pakkunud lohutust minu abikaasale Teo Jesus
Beltranile ja mu leinavale isale. Sanchias pole enam midagi võrgu-
vat, ta on lihtsalt vana naine, kes räägib pidevalt vanadest aegadest
oma abikaasa lapselastest, heategevusüritustest, mille patroon ta on, ja
mis teda Hispaanias ees ootab.

Vaez Sobremonte lesel on väga kaunid teemandid, mis ergasta-
vad tema leinariideid, musta Belgia pitsiga ääristatud elegantseid
siidkleite. Ta saabus polsterdatud hea vedrustusega tõllas, mille uk-
sel oli vapp ja millele järgnesid vankrid asjadega, mida ta kavatses
Hispaaniasse kaasa võtta. Kõikide asjade jaoks on vaja suurt laeva.
Lisaks tema isiklikule pagasile on seal mitu kalli raha eest tellitud
maali, üks Marisolist, teine Marisoli abikaasast don Tomasest, mis oli
maalitud tähistamaks tüdrukutekooli kahekümne viiendat aastapäeva,
mille Marisol oli Beltranide mõisas asutanud. Vaene don Tomas pidi
pärast Marisoli surma enam endine, aga Teo Jesus ei suuda mõista

teada õnnestus Sanchial veenda teda maalist loobuma. Sanchial on
tõenäoliselt oma abikaasa Sobremonte portree, see on tugevate näojoon-
tega intelligentse olemisega mees, kellel on peas pigimüts ja mingi
võimekustega sall. Sanchia kannab seda oma reisidel alati kaasas.

Sanchia rääkis oma kavatsusest avaldada austust kongis, kus Pia
seda elu elas ja jumalaga suhtles. See kong on pärast Pia surma tühi
seisnud ja räägitakse, et nunnad kuulevad sealt öösiti hääli, et seda
võistavad vaimud – tumedas mantlis daam ja kaks kaunist noort nais-
t, üks hõbedaste, teine tumedate juustega. Piiskop ei tea, kuidas sellesse
suhetuda, aga kardab pahandada kohalikke, kes usuvad, et Pia on pü-
sivad.

Sanchia tahtis kuulda meist. Rääkisin talle, et oleme kõik abielus
ja meil on oma pered. Minu kõige vanem õde Maria Caterina on
abielus ühe meie *cacique*'st nõoga. Mina olen abielus Marisoli poja
Teo Jesusiga ja meie vennad on samuti valinud *cacique* naised, kes
on hariduse saanud Las Golondrinases. Mu teised õed on abiellunud
hispaanlastega ja kaks neist surid sünnitusel. Kamba peale on meil
palju lapsi ja mõned lapselapsed. Mu isa leiab meie järelkasvust suurt
rahuldust, öeldes, et teda lohutab teadmine, et tema laste läbi püsivad
meie maa peal, kuni maa ühineb päikesega.

Sanchia lahkus homme koidu ajal ja ma otsustasin lisada veel ühe
aja tema saadetisele Hispaania õukonnale. Täna õhtul aitas Teo Jesus
minu mul *sala* seinalt maha portree. See kujutab meie noorimat last
Maria Salomed, kes astus omast vabast tahtest – tema nõudmisel,
peaksin ütlema – noviitsina Las Golondrinas de Los Andese kloost-
risesse kohe, kui sai kuusteist. Ta on tahtejõuline tüdruk, kes meenu-
tab temperamendi poolest oma hirmuäratavat vanaema donja Luisa
Beltrani. Minu meelest on see kaunis portree. Maria Salome kannab
kõrget tuumikat, mis on spetsiaalselt meie mõisas kootud, ja nõudis,
et saaks kanda kõiki oma ehteid ja mõnesid minu ja õdede omi. Tema
ilme ütleb kõik. Ta on oma noorest east hoolimata aukartust äratav
naine. Kavatsesime kinkida portree kloostri, nagu siin tavaks on, aga
kuna Sanchia ei hooli sellest, kui palju pagasit tal on, tahaksime mina

ja Teo Jesus saata selle tagasi Hispaaniasse, et see ripuks kloostris, kui meie emad varju leidsid.

Sulgen selle kroonika nüüd igaveseks. Lõpuks läheb see Las Golondrinas de Los Andese kloostrisse, kuhu see kuulub. Pühendades selle viimase sissekande oma ema Esperanza ja tema vanemate mälestusele palvega, mida pidevalt tema huultelt kuulsin: „Jumal on viimas.“

34. PEATÜKK

Las Golondrinase klooster, Hispaania, aprill 2000

Kui ta oli Almira sisse lasknud, õnnestus Meninal saapad jalast võtta, enne kui ta voodile vajus, aga ehkki ta polnud elu seeski nii väsinud olnud, magas ta halvasti, ärkas iga paari minuti järel kujutledes, et Almirat otsivad mehed ronivad üle müüride. Kui esimesed koidukiired läbi akna paistma hakkasid, tõusis Menina ruttu ja läks kontrollima. Aga Almira norskas, olles voodis kerra tõmbunud.

Lüga närviline, et uuesti magama jääda, kuulatas Menina tihti ega pussipauke kuulda ole, aga peale pääsukeste oli kõik vaikne. Ta pesi hambad ja läks otsima õde Teresat, kes kiirustas just kabeli väravat avama. Menina andis edasi Alejandro hoiatuse väravat lukus hoida. Nagu arvata võiski, oli õde Teresa marus. Ta alustas hispaania keeles kiiret tiraadi. Kas Menina ei saanud aru, et on suur reede?

„See polnud minu mõte,“ püüdis Menina teda üha ja üha katkestada. „Alejandro ütleb, et seda on vaja. Me peame teda usaldama... Politseioperatsioon on pooleli. See on väga ohtlik. Ohtlik tema jaoks ja paljude inimeste jaoks, kui me ei tee nii, nagu ta ütleb. Asjaga on seotud väga halvad inimesed. Palun.“

Lõpuks rahunes õde Teresa nii palju, et suutis Menina sõnadele keskenduda. „Ohtlik Alejandro jaoks?“

„Jah, ja paljude teiste jaoks. Seal on kurjategijad, ilmselt relvadega. Alejandrol on puss ja seal on teised politseinikud pussidega...“

Õde Teresa hüüatas ahastuses: „Ei! Püssid pahad! Inimestel kodusõjas püssid, väga paha!“

„Alejandrol on vaja, et te teda aitaksite, ei teeks vāravat mingil teataval ajal. Ta tahab, et kloostri vārav oleks kinni ja riivis.“ Menina üritas teist taktikat. „Kui vārav on lukus ja ta ei pea teie ja teiste nunnade pärast muretsema, on tal turvalisem. Te ei taha ju, et ta haiget saaks, eks ole, kui ta muretseb nunnade pärast ega saa oma tööle keskenduda?“

„Kas see on politsei jaoks, mis ta teeb? Mitte millegi muu pärast mitte sellepärast, et need kurjategijad maksavad talle raha?“

Nii et õde Teresa oli muretsenud, et Alejandro võtab pistist.

„Ei, see pole nii, sugugi mitte. Ta rāāgib teile sellest hiljem. See on pikk lugu ja Alejandro on väga vapper. Aga kõigepealt peab ta kurjategijad kinni pūūdma.“

„Millal me saame vārava uuesti lahti teha?“

„Ta ütleb meile, kui oht möōdas on.“

„Alejandro on hea mees. Ta hoolitseb inimeste eest, ta aitab meid kloostri, aitab sind, sellepärast ma ei taha mõelda temast ja tema suhtest hulgast rahast, tema prostituutidest. Või et pūūsidega mehed ta tappa.“

Menina ohkas. „Ma poleks iial arvanud, et sellega nõus olen, aga nüüd olen.“

„Sa meeldid Alejandrole.“

„Ma ei ole selles nii kindel, aga see ei muuda...“

„Jah, ma ütlen sulle, ma näen kõrva-dega, kuulen, mida inimesed mõtle-vad, kui nad rāāgivad. Ma kuulen Alejandro, kui ta ütleb, et ta tahab sinuga rāākida, ta on nārviline nagu poisike. Ma usun, et ta kammib juukseid ja silub oma vormi.“

„Ma ei usu, et ta...“

„Ta on üksildane. Nii palju tüdrukuid, aga ta on üksildane. Ta oli armunud ameerika tüdrukusse. Californias. Ta oli *novia*. Aga ta ei tulnud siia. Nii et Alejandro ei abiellunud ja raiskab oma elu pahade tüdrukutele.“

Menina ei saanud õde Teresat praegu tüdrukute osas valgustada. See pole tõesti minu mure.“

„Ja peaks abielluma. Paigale jääma. Lapsi saama.“

„Küllap olete seda talle palju kordi öelnud. Küllap ta abiellubki, kui leiab õige naisega, aga see pole minu asi.“

„Sina ei ole abielus!“

„Ei...“

„Miks mitte?“

„Õde Teresa, see...“

„Mingi halb asi teeb sind kurvaks. Kaks päeva tagasi sa nutsid.“

„Ma ei ole kurb!“ Menina tundis vastikust, et nāhvas nunnale. Tal soovis end takistada, enne kui oleks jõudnud öelda, et see polnud õde Teresa asi.

Õde Teresa kehtas õlgu ja muutis teemat. „Hea küll, ma ei tee sinu vāravat lahti. Ma ütlen teistele. Õde Clara, ta on külmetunud ja tal on kerge palavik. *Sala grande's* on tuuline, ta saab seal külma.“ See sõnane torge tekitas Meninas süütunnet. Kui õde Clara on haige, on ka Menina süü. Mis siis, kui see kopsupõletikuks areneb? Arst peaks ta läbi vaatama, võib-olla vajab õde Clara antibiootikume... Nii et need olid nunnad tema vastutusel? Menina vajus seinale ja hõõrus mee-lekohti, kust peavalu levima hakkas.

Menina kuulatas ja ootas, et midagi juhtuks, aga kõik oli vaikne. Ta leidis võrkkotist hommikusöögiks õuna. Almira ei suudaks seda oma karmide hammastega süüa. Ta sammus õuna süües nārviliselt möōda koridore. Siis läks ta tagasi refektooriumisse ja võttis viimase kuiva-nud leiva. Las kanad otsivad usse. Ta oli nii nārviline, parem läheb vaatama veel pilte.

Locutio salongis tõmbas ta katkise akna ees rippuva vaiba kõrvale ja vaatas ringi, mis seal veel leida oli. Seinal rippus kloostri-asse astuva tüdruku pildi kõrval pilt hästi riides keskealisest naisest ja veel üks pilt pigimūtsiga mustas rūūs mehest, kellel rippus kaelas kalliskivi. Pildid olid sätitud grupina kirstu kohale, mille otsa ta oli esimesel päeval kōmistanud.

Keskealise naise pildi all oli tuhmunud silt – Menina puhus see peale, hõõrus, kuni suutis lugeda naise nime „Donja Maria Isabel Beltran“ ja midagi kooli kohta. Portree oli kinkinud... donja Isabele de Sobremonte. Nagu kloostriasse astuva tüdruku pildi juures, oli sellegi maali autori stiilis midagi *primitiivset*, ja ometi oli see paelunud portree – daamil oli elav nägu ja väljendusrikkad tumedad silmad, nunn pitsmantilja all olid paksud pruunid juuksed, mis hakkasid meele tadel halliks minema, nagu oleks need varem soengusse seatud, nüüd hakkavad nüüd kammide haardest välja libisema. Tal oli hulk värvorusid, pärlid kaela ümber ja kõrvades rippusid teemantkõrvavarõngad. Kleit oli kõrge ja kaela ümbert kaunistatud, see oli must ja seda oli must pitsivaht. Daam hoidis peent valget taskurätti, raamatut, raampiiitsa ja miski tema kehahoiakus viis vaataja mõttele, et ta oli alati korraks seisatanud ja pea kunstniku poole pööranud. Rikka ja hõlvatud naise portree, kes tegi kiirustades keeruka tualeti ja kibeles oma töid jätkama.

Menina hõõrus silti pigimütsiga mehe pildi all. „Vaez Sobremonte tema lese kingitus“. Kes need inimesed olid ja miks nende portreed siin rippusid? Meninat segati.

„Ahaa! Sa oledki siin, nagu ma arvasin,“ ütles õde Teresa.

Menina pööras ringi ja anus: „Õde Teresea, sellest oleks nii palju abi, kui teil oleks mingit aimu, kus maalide inventuuri nimekiri olla võiks.“

„Loomulikult on see kusagil... paljud asjad kloostriis on kusagil.“

„Vein kihla. Aga kuidas oleks kontoriga?“

Õde Teresa vastuse summutas äikesemürin ja Menina märkas, et hommik oli tumedaks muutunud. „See on torm,“ ütles õde Teresa. „Suured tormid mägedes.“ Kuuldus veel üks kõuekärge, mille järgnes välg ja Menina teadis, et peab minema tagasi Almira juurde, kes satub paanikasse, nähes, et Menina on kadunud – ja Menina sihtas nunnadele selgitusi jagada, kui nad Almira tühjades koridorides uitamas leiavad. Tal oli hea meel, et õde Teresa ei näinud, kuidas ta haaras kaks pooleldi põlenud kirikuküünalt ja peotäie tikke.

Tagasi rutates leidis ta Almira koridoris edasi-tagasi kõndimas, pimeduses ja peaaegu hüsteerias.

„Pole midagi,“ ütles Menina lohutavalt. Almira klammerdus Menina käsivarre külge, korrutas üha midagi, aga Menina ei saanud temast aru. „Ära muretse,“ ütles Menina ja pani käsivarre ümber Almira värisevate õlgade. „Kõik saab korda. Me peame veel natuke vastu pidama. Politsei saab nad kätte ja sul ei tarvitse enam karta.“ Ta hõõrus.

Lõunaks oli leib ja vesine läätsesupp. Menina andis poole Almirale ja pistis oma leivaportsu taskusse, lootes et suudab võidelda kiusamisega see kohe ära süüa. Õde Teresa ütles, et nunnadel oli tavaliselt tühjaks suurel reedel ja vaikselt laupäeval paastuda ja juua kuni lihtsalt ainult natuke vett. Ta ütles seda viisil, mis tekitas Meninas tunde, et tal pole õigust sellisel ajal toidule mõelda, aga nüüd ei suutnud ta enam millestki muust mõelda.

Almira ei lasknud teda silmist, Menina oli tüdinud ja tal oli igav. Vahemalt lõppes torm ja taevast selgines. Nad läksid Almiraga märga palverändurite aeda päikese kätte istuma. Almirale paistis seal meeldivat, aga tüütu oli istuda ja kuulata, kuidas Almira küüsi näris. Lõpuks tõi Menina oma tuppa tagasi ja tõi vana raamatu. Ta üritab uuesti hispaaniakeelset osa lugeda...

Käekiri oli kribu, aga korrapärane ja ehkki tint oli pleekinud, oli see loetav.

Mina, Jeesuse pühade õdede ordule kuuluv õde Beatriz, jumala teener ja Las Golondrinase kloostri kirjutaja, teen oma viimase sissekande sellesse kreenikasse, mida ma olen pidanud üle neljakümne aasta.

Ta pidi vahele jätma hispaaniakeelsed sõnad, mida ei teadnud. Kui läks liiga pimedaks, et näha, tõstis Menina võpatades pilgu, tema mõtted olid tuhandete miilide ja sadade aastate kaugusel, kadunud Esperanza ja Sanchia ja Pia ja Marisoli ja Luzi lugudesse. Ja paisus, et nad kõik – Menina sõandas seda vaevalt uskuda, see tundus nii kummaline kokkusattumus olevat – olid olnud Hispaanias Las Golondrinase kloostriis. Sellesamas, kui ta just väga mööda ei pannud.

Ja kui tal õigus oli, oli viiest tüdrukust olemas Tristan Mendoza maalitud pilt. Kas see võis kloostris kusagil veel alles olla? Mis oli tema kuteest saanud?

See kõik oli küllalt põnev, et Menina mõtted olevikult kõrvale jätta, aga ta ärkas võpatades praegusse hetke, kui Almira jälle tema käsivart raputas ja oma kõhtu hõõrus. Nad sõid õhtusöögiks viimast toidu, mis Alejandro oli toonud. Nüüd oli see külm, rasvane ja maitse just isuäratav, aga Almirale paistis see maitsevat. Lõpuks läks Almira oma kongi magama, aga Menina oli liiga üles keeratud, et uinuda. Ta keerutas ja vähkres, mõtles kroonikale, kuulatas, kas on kostu pilasilaske ja politseihelikopterite häält, aga midagi ei toimunud. Ja ta oli kõht tühi. Laupäeva koidu ajal tuli ta mõttele – võib-olla oli see tüdruku portree *sala de las niñas*'es. Ta tõusis ja läks läbi vaigese keldri kööki, kus leidis kanade korvist kuivanud *polvorón*'i ja tahket leiba, mille kaasa võttis.

Menina ei julgenud kauaks ära jääda. *Sala de las niñas*'es küüsi pildiraame uurides oli ta jõudnud otsusele, et ilmselt polnud otsustavat ka seal. Toas hakkas valgeks minema ja talle jäi silma pilt, mis oli ilmselt seinalt põrandale kukkunud. Ta võttis pildi ja libistas sõrmega üle selle. Pääsukesed, kahtlemata. Maal oli paremas seisukorras kui teised samasuguste raamidega pildid. Menina sai hoolimata mustusest kompositsioonist aru. Siis istus ta maha ja toetas selja hämmeldunud vastu seinale. See raam oli teda segadusse ajanud. See oli tõesti maal lastest; sellepärast see oligi *sala de las niñas*'es. Aga see ei kujutanud viit tüdrukut.

Pildil olid hoopis oja kaldal mängivad väikesed poisid. Esmapilgul tundus, et seal on Jeesuslaps, Ristija Johannes ja mõned keerubid. Aga mida enam ta seda vaatas, seda vähem kindel ta oli. Ühelgi lastest polnud pühapaistet. Nad paistsid... lihtsalt oja ääres mudas mängivat. Tavalised lapsed mudakooke tegemas. See oligi tegelikult kõigi viie hõberaamis maali juures segadust tekitav – esmapilgul tundus, et tegemist peaks olema religioossete teemadega, aga mida kauem neid vaadata, seda vähem see paistis nii olevat. Menina ei leidnud siit ain-

egi pühliividet ega religioosset teemat. Aga pilt oli kloostris, midagi pidi siin olema.

Ehkki kui ta vaatas, nägi ta maalil vastukäivaid detaile – veest paiset lapse kahvatu jalga – kummalise nurga all, nagu oleks laps uppunud. Ja ühel poisil oli käes mudakamakad, tema ees istus väike tüdruk pühlingis, mille moodustasid... mudakamakad. Ja poiste pea kohal nängis harkis sabadega pääsukeste parv. Meninal polnud aega maali tegatuuri kontrollida, aga võib-olla oli see kuues Tristan Mendoza maal, mida öde Clara oli maininud.

See pilt ei kujutanud ühtki Meninale tuntud piibli lugu ega müüti. Ta heitis pilgu kellale ja kiirustas Almirat vaatama ja talle viimast *polvorón*'i andma.

Palverändurite aias sõid Menina ja Almira kaks viimast tükki kokolaadi ja jõid allikast vett. Almira hakkas jälle küüsi närima ja ilma mähkida ümber ümisema.

Menina jätkas tööd raamatu kallal. Neli tüdrukut lahkusid kloostrist ühe sammu võrra enne inkvisitsiooni ja seal oli midagi pühakirjast. Et pühakiri oli kroonikasse liidetud. See pidi olema ladinakeelne osa raamatu keskel. See paistis olevat oluline. Kui Menina õigesti aru sai, tahtsid nad seda inkvisitsiooni eest peita. Ta võttis seljakotist oma väikese ladina-inglise sõnaraamatu ja tegi kroonika lahti kohast, kus ladinakeelne osa paistis olevat jagatud lõikudeks või väikesteks peatükkideks.

Menina hakkas seda, millest ta aru sai, ühte oma väikesesse märkmikku ümber kirjutama. Ladina keel polnud siin nii keeruline nagu Cicero kõned või Aeneis. See oli kiriku ladina keel, lihtne ja sõnasõnaline. Menina leidis, et suudab seda üsna täpselt tõlkida ja ehk kirjutatu tähendust mõista. Tunnid möödusid ja varjud muutusid pikaks. Tema silmad valutäsid. Ta aju valutas. Menina jätkas ja pani kõik kirja, aga otsustas, et tema tõlkimisoskused on roostes. See paistis olevat kummaline lugu Jeesuslapsest. Selles puudus igasugune loogika. Kes pagan küll selle oli kirjutanud? Siis mõtles ta, kas maal *sala de las niñas*'es näkis sarnast lugu.

Menina pani kirja, mida suutis. Muutus hämaraks ja nad läksid tagasi sisse. Almira oli madratsi ja tekid Menina tuppa vedanud, ta magama jäi ja norskama hakkas. Öhtusööki ei toodud ja esimesed jämedad kirikuküünlad põlesid lõpuni. Teades, et ta ei saa und, hakkas Menina järgmise küünla ja jätkas tööd, tehes pausi, et silmi hõõruda või tualetis käia, et jäist vett näkku pritsida.

Töole keskendunud, ei kuulnud ta, kuidas kell oma nukraid tundeid lõi ega kauget pauku, mis sundis Almirat silmi avama ja karjuma. Ta kuulis Menina midagi, mis kõlas nagu plahvatus, püssivalangale ja kumardades rataste krigin ja sireenid ning siis hõiked ja helikopterite mootorimüra. Veel tulistamist. Almira karjus, tema ja Menina klammerdusid teineteise külge, kui see lähemale tuli, ja Menina oli kindel, et pimedad koridorid on täis relvastatud mehi, kes olid kuidagi kloostri müürid ületanud. Kell kloostri väravas hakkas helisema, nagu oleks keegi kõvasti nööri sikutanud.

Menina vabastas end Almira haardest ja jooksis värava juurde. Mis siis, kui kurjategijad siia tungivad? Polnud mingit lootust siit välja päästa, tema ainus võimalus oli üritada värav barrikadeerida. Almira kumardas tema järel midagi hüsteeriliselt pomisedes ja lahtistel kividel kumardades. Menina jõudis värava juurde, mille taga keegi aina uksele tagasi ja taustal kostis tulistamist. „Kes seal on?“ hüüdis Menina ja tema kergenduseks hüüdis kapten Fernández Galán: „Tehke värav lahti! Kohe!“

Menina tõstis raske lati ja lükkas värava lahti. Seal seisis ärevil kahe noori naisi, hoides kaht enda seast, kes olid verrega kaetud, nende selja taga vehkis kapten Fernández Galán püstoliga ja viipas meditsiini paunaga naispolitseinikku, ise naisi kõrvale lükates.

„Juht üritas veoauto kastis olevaid tüdrukuid tulistada; kolm said surma, aga need me päästisime. Hoolitsege nende eest, kuni ma tagasi tulen.“ Verd jooksva õlahaavaga tüdruk vajus maha ja parameedik kummardus tema kohale. Almira hakkas karjuma ja haaras kapteni pintsakust, aga Alejandro lükkas ta karmilt väravast sisse ja kadus.

Menina tõmbas kõik sisse ja lukustas värava. Nad vajusid maha, nuuksusid ja ulgusid kahe haavatud tüdruku ümber. Parameedik sis-

sis rüüsel midagi ja pööras siis tähelepanu teisele, kes oli šokis ja ei suutnud kontrollimatult.

Siis oli seal vihane öde Teresa, nõudes, miks see jumalavallatu lärm lihavõtteperahu rikkus. Vanemad nunnad arvasid, et falangistid olid tagasi tulnud. Menina hüppas püsti ja selgitas, et see oli politseioperatsioon, millest ta oli rääkinud, ja jätkas väga ruttu, et mõned tüdrukud olid Alejandro politseioperatsiooni käigus haavata saanud ja et Alejandro tuleb tagasi ja seletab hiljem. Öde Teresa murdis ahastuses hää. Menina pani käe ümber nunna habraste õlgade ja ütles, et kõik saab korda – parim, mida öde Teresa teha saab, oleks minna ja seda nunnadele seletada. Võib-olla öelda üks palve haavatud tüdrukute ja Alejandro eest.

Järgmised paar tundi möödusid pisarate, lärmi ja veriste sidemete vahel. Kaks haavatud tüdrukut lamasid vaikselt, uimastatud ja haavad süvenemas, ja parameedik ütles, et praegu oli ta teinud nende heaks kõik, mis tema võimuses, et kohe kui tee on puhas, tuleb keegi ja viib kõik päästetud tüdrukud politseieskordi saatel turvamajja. Siis lähevad kaks haavatud tüdrukut politseinike valve all haiglasse. „Kas kapten Fernández Galán läheb samuti või tuleb ta siia tagasi?“ küsis Menina ettevaatlikult. „Ma pean silmas, et ta peab oma tädiga rääkima.“

„Oh, ma usun, et ta tuleb siia tagasi kohe, kui saab,“ ütles väsinud parameedik ja muigas. „Hoidke neid kaht liikumatutena; nad peaksid terveteks saama. Nüüd pean minema, kui veel keegi peaks mind vajama.“

Menina pani värava tema järel riivi.

Menina ja Almira otsisid kõigile voodid. Umbes kaks tosinat tüdrukut vedasid oma madratsid koridoridesse, et koos olla. Keegi ei tahtnud üksi olla. Koidu ajal hakkas kabeli kell lööma, et kõiki lihavõtte puhul tervitada ja uni ei tulnud kõne allagi. Menina, kes oli peaaegu kaks ööd ärkvel olnud, tundis, et tema pea ähvardas lõhkeda.

Siis ilmus jälle välja öde Teresa, seekord kihutas ta kõik kööki, kus eotasid erineva mustriaga pragunenud tassid kuuma kakaoga ja mingid praetud suhkruga asjad, mida nimetati *churro*'deks ja mida pidi

šokolaadi sisse kastma. Päästetud tüdrukute pisarakrõlmuliste ja gudele tuli veidi värvi. Menina märkas, et köök oli täis toitu ja lühnu – küla oli nunnade lihavõttepidustuste eest hoolitsenud.

Siis hakkas kell värava kohal helisema ja ilmusid parameedikud kandraamidega kahe haavatud tüdruku jaoks, neile järgnesid politsei ja relvastatud naispolitseinik, kes viis päästetud tüdrukud minema. Kui ta oli Almirat hüvastijätkuks pikalt kallistanud ja öelnud, et ta väljaspool ohtu ja nüüd saab kõik korda, läks Menina oma kongi ja vajus täiesti kurnatuna voodisse. Ta ei suutnud meenutada, mis mehed mete kuhi see avatud kroonika kõrval oli. Ta ei mäletanud, mis pidi ole. Ta ei hoolinud sellest.

Ta vajus sügavasse unne, kuni nõudlik helin tema teadvusse tungis. Ta ei teinud sellest väljagi, aga see oli väga vali kell. See aina heliseb kuni Menina vastumeelselt ühe silma avas. Ta pani selle uuesti kinni. Las heliseb. Ja kell heliseski, kuni Meninale tundus, et kell heliseb tema kõrvade vahel. Pahaselt mõistis ta, et ainus võimalus seda välgutada oli sellele ise vastata – nunnad ei kavatsenud seda ilmselt teha.

Ta komberdas voodist välja ja läks värava juurde, tõstis latti, et värava taga seisjale öelda, mida ta temast arvab. See oli kapten Fernández Galán, kurnatusest hall. Menina polnud liiga väsinud, et mitte tunda kergendust, nähes, et mees pole vigastatud. „Kas saite nad kõik kätte?“

„Jah. Tahtsin, et sa teaksid: me saime nad kõik elusana kätte – peale ühe idioodi, kes üritas tulistamise abil põgeneda. Tema on surnud. Pole sõnu, mis oleksid nende inimeste jaoks piisavalt halvad. Mul pole kahju. Ülejäänud, nemad sõlmivad kokkuleppe, annavad meile nimed. Aga sina, kas sinuga on kõik korras?“

„Olen ainult väsinud. Aga küllap sina oled rohkem väsinud.“

„See pole oluline. Ma tulin ütlema, et kui ma olen aruande valmis kirjutanud ja end ära pesnud, kas sa tuleksid koos minuga külasel. Selles külas on lihavõtted alati püha, baaris on fiesta, lammas vardas... kogu küla on seal, see on väga tore. Et sulle aitäh öelda, enne kui sa ära lähed.“

„O! See meeldiks mulle, kui õde Teresa mind välja laseb. Mul on külm. Ma peaaegu unustasin, et lähen homme ära. Buss ikka tuleb, ei ole?“

„Jah, buss tuleb.“ Mees ohkas. „Jäta õde Teresa minu hooleks; kardinamanik saadab fiestast üle jäänud toidu alati kloostrile.“

„Ja ma pean sulle rääkima, mis ma leidsin.“

„Näeme kahe tunni pärast.“ Mees pööras ringi ja Menina jälgis, kuidas ta kauges üle terrassidel laiuvate oliivipõldude, kus tema oli rahem kui nädala eest mehele nii kurnatult järgnenud. See polnud kohting, mees oli lihtsalt viisakas. Ja ta pidi ju piltidest rääkima. Ei, see polnud üldse kohtingu moodi.

Sellest hoolimata pidi ta end korda seadma.

Las Golondrinase klooster, Hispaania, aprill 2000

Menina kasutas viimast seebikildu ja šampoonitilku, et end jätta ve all küürida, kuni oli tuim, aga suhteliselt puhas. Ta puhastas riided ja saapad tolmust ja üritas dressipluusi sirgemaks siluda. Ilma peeglit ei saanud ta öelda, kas ta nägi parem välja. Ilmselt mitte. Peaasi, et ta paremini lõhnas.

Ta kohtus Alejandroga värava juures, kus tema ja üks teine mees olid toonud õde Teresale suure korvi, see oli külakohviku saadetud nunnade lihavõttepidustuseks. Menina viis nunnade kööki fooliumiga kaetud liudasid, mis lõhnasid taevalikult, ja jättis õde Teresa heameelest käsi hõõruma. Siis kõndisid Menina ja Alejandro külasse. Pöörates teel kerkis Meninale ninna sütel küpseva lamba ja ürtide lõhn. Väljas oli rahvarohke, inimesed istusid vanade puust laudade ümber, penid olid lihavõtteks kokku tulnud, kõik rääkisid korraga. Lapsed jooksid ringi ja aeg-ajalt peatus mõni vana musta rietatud naine, kes pühakaevu juures keelt peksid, poole lause pealt, et kileda häälega mõnda last noomida.

Kui nad möödusid, tõusid mehed püsti, patsutasid Alejandro seljale ja surusid tal kätt. „Sa oled kangelane,“ ütles Menina, kui mees järgmise õnnitlejate rühma juurest eemale astus.

„Ei. Lihtsalt politseinik. Teen politseitööd.“

„Nende tüdrukute jaoks oled sa kangelane,“ vastas Menina kindlal toonil. „Sa päätsid nad ja kes teab kui palju teisi elavast põrgust.“

Ja sina aitasid. Almira rääkis, et sa olid nii vapper, ta ei unusta sind kunagi.“ Alejandro tõmbas Menina jaoks laua alt tooli.

„Almira on see, kes vapper oli,“ ütles Menina siiralt. Teistes laudades istuvad inimesed rääkisid nendega ja vahtisid teda, aga praegu tundis neiu ainult toidust. Lauale ilmus väike taldrik mingi friteeritud kartuliga, sellele järgnesid teised väikesed taldrikud – mandlid, oliivid, kreevid, soolase juustuga täidetud paprikad, õhukesed tumepunased paprikad, karahvin punase veiniga. Menina püüdis olla daamilik ja ei aeglaselt, aga ta oli nii näljane, et see oli raske. Enne kui ta arugi sai, sõi ta viimast singitükki. Ülejäänud väikesed taldrikud olid tühjad. Ta tõstis pilgu ja nägi, kuidas Alejandro teda lõbustatult jälgis. „Anna suuks,“ pomises Menina. „Ma kardan, et sõin suurema osa sellest. See oli nii hea, et sattusin hoogu.“

„Ei, see on hea. Ma näen, et sulle meeldib Hispaania toit,“ ütles mees laialt muiates. Ta oli ringi liikunud, tõusnud püsti, et tervitada inimesi, kes nende laua juures peatusid, kõik tahtsid teda õnnitleda, tema perekonna järele küsida ja talle häid lihavõtteid soovida, loota halvaks panevalt selle peale, et tema vennad ja õed ja nende pered polnud pühadeks koju tulnud. Alejandro ütles kindlal toonil, et ta oli palunud neil sel aastal mitte tulla, ja kõik ütlesid teadvalt: „Aa!“ ning noogutasid. „Politseioperatsioon. *El Sting*.“ Üks naine küsis, kas Alejandro õde saadab talle ikka veel šokolaadist kalu.

Nad kõik uurisid Meninat varjamatu uudishimuga. Neiu arvas, et ilmselt küsisid nad üksteiselt, kus Alejandro oli kohanud tüdrukut, kes nägi välja niisugune sasipundar, pärast seda, kui tal oli olnud terve rida kuumi pruute. Alejandro tutvustas teda kui kunstitudengit ja ütles, et ta oli kloostriis töötanud, otsinud maale, mida nunnad võiksid müüa. Kui see info lauast lauda liikus, kostis heakskiitvat pominat. Kõik paistsid teadvat, et ta oli seal olnud, ja varsti nägi ta, et suuremal osal vanematest inimestest oli talle rääkida mõni lugu Las Golondrinast ja kodusõjast. Alejandro näitas talle naaberlaudades inimesi, kes lõhkusid nunnadele puid või ostsid *polvorónes*eid või kellel oli ikka veel nunnade hulgas sugulasi.

Mitmed inimesed ütlesid Meninale, et piiskopi soov kloostri kinnistamine oli täiesti skandaalne. See oli osa kohalikust ajalooast, juba enne *Reconquista*'t. Kas Menina teadis, et see küla oli kunagi olnud osa rest valdusest orus ja selle omanik oli olnud rikas mauri perekond. Nad osutasid sellele või teisele inimesele kui nende järglastele. Alejandro, tema esivanemad elasid kunagi orus, küllap nad olid paar aastaid tagasi maurid.“ Sellel vastas nõusolev koor.

„Oo jaa, see on tõsi,“ noogutas Alejandro. „Ema poolt.“ Naaberlauas kummardus nende poole vanaldane naine. Kas ameeriklane Menina teadis, mis *Reconquista* oli?

Nad rääkisid *Reconquista*'st nagu oleks see olnud eile. Samamoodi nagu vanemad inimesed Georgias rääkisid Ameerika kodumaa või „hiljutisest ebameeldivusest“, nagu mõned Laurel Runi vana-daamid seda nimetasid. Kui Menina noogutas ja ütles, et ta teadis *Reconquista*'st, see oli umbes 1492, eks ole, paistis tema vastus laululauda levivat. Inimesed noogutasid jälle heakskiitvalt ja vana naaberlauas katkestas söömise ning nihutas oma tooli lähemale, et talle öelda, et kõikide nende praeguse aja pahandustega juutide, muslimite ja kristlaste vahel peaks Menina teadma, et kunagi elasid maurid, kristlased ja juudid Andaluusias rahulikult koos. Menina ütles, ta loeb kloostri vana kroonikat, kus oli kirjas seesama.

Vana daam, üks vanaemadest, ütles, et ükskõik, mida inimesed katoliku kiriku vastu ütlesid, oli kloostris midagi head ja püha.

See seletab, miks kirik seda sulgeda tahab, nähvas vana mees. Möirgav naer.

Menina naeris samuti. Tal oli lõbus. Veel veini, siis toodi leiba, millele järgnes lambaliha ja artišokid ja riis. Varjud kasvasid pikemaks ja lauale ilmusid väikesed taldrikud küpsetistega. Keegi hakkas kitari mängima. Alejandro nihutas Menina tooli, nii et neiu kitarristi nägi. „Ma arvan, et nüüd on parem aeglaselt magustoitu süüa,“ ütles ta lõbustatult.

„Jah, ma tean. Ma pingutasin üle. Aga kõik oli nii maitsev!“ ütles Menina. Teksaste värvel pitsitas. Köhn kass hõõrus end tema jalgade

all ja ta andis kassile lambaliharaasu. Alejandro tool oli mingil määral liikunud, nii et nad istusid kõrvuti, jälgisid muusikuid ja inimesi, kes laulsid hingestatud laule, mille kõikidest sõnadest Menina ei saanud, aga ilmselt olid need väga naljakad, ja see vanamees või see vanaema hüppas püsti ja tegi mõned flamenkosammud, mis teenis talle üldise aplausi.

Pimenes. Apelsinipuudel süttisid väikesed lambid. Toodi kohvi ja viidi ära koos tillukeste klaasidega, milles oli brändisarnane jook, mille paljas lõhn Meninal hinge kinni lõi. Veel taldrikuid tillukeste maitsetustega. Veel kohvi. Alejandro käsivars toetus hooletult Menina tooli kõrjule tema õlgu päriselt puudutamata. Menina mõtles, et talle meeldiks igavesti niimoodi istuda. Tal oli rahulik ja turvaline tunne. Ta tundis end hästi.

Keegi süütas lõkke. „Ma mõtlen midagi ja ma ütlen selle lihtsalt välja,“ ütles Alejandro otse enda ette vaadates. „Mul on hea meel, et sa bussist maha jäid. Ära mine homme. Jää veel natukeseks. Sul on veel kaks nädalat aega, enne kui su lend läheb. Ma tean, et sa tahad tagasi Ameerikasse minna, aga võib-olla saad veel natukeseks jääda.“ Menina tõmbus eemale. Mida mees täpselt öelda tahtis? Temaga?

Alejandro nägi üllatust ja muret neiu pilgus ja ütles ruttu: „Õde Teresa ütleb, et on hea, kui kloostris on noor inimene. Eriti hästikasvatatud tüdruk, kes on aupaklik. Sul on seal palju saatjadaame ja siin,“ ta viipas käega pidutsevate külaelanikega täidetud väljaku poole, „on neid veel rohkem. Küla on väga vanamoodne. Kõik need inimesed jälgivad igat sinu sammu samamoodi nagu nad mind jälgivad ja sa oled kunni lahkumiseni peamine kõneaine. Nii et siin on sul väga turvaline.“ Mees naeratas.

„Seda ma usun! Aga...“ Alles paar päeva tagasi arvas ta, et üle kõige soovib ta lahkuda. Aga nüüd oli ta leidnud maalid ja see osa kroonikast, mida ta lugenud oli, oli äratanud temas isu ka ülejäänut lugeda ja teada saada, kas asjad sobisid kokku, nagu talle tundus, et need sobida võiksid. Ta tahaks tõesti siin olla, kui professor Lennox tuleb. Aga – hea küll, seda ei saanud eitada – tundus, et Alejandro viivitas

teisel põhjusel. Ta ei käinud peale, ta palus. Proovis vett. Menina arvanud, et ei taha enam iial ühegi mehega tegemist teha. Ja ta pole kindel, kas ta nüüdki tahab. Veel. Aga... kas ta tahab minna lahti mõeldes, kas ta on halva asja pärast liiga suur argpüks, et jätta enesest ilma võimalusest midagi head kogeda?

See oli tema otsus. Menina otsustas varbaga vett proovida. „Võib-olla peaksin tõesti veel mõneks ajaks jääma, kui sa arvad, et öde tunda pole midagi selle vastu?“

Alejandro raputas pead. „Usu mind, tal ei ole!“

Menina kiirustas lisama: „Ma tahan öelda, et ma peaksin, sest ma polegi sulle rääkinud nendest maalidest, mis ma leidsin. Või selles mis kroonikas kirjas on. Sa rääkisid midagi „vanadest lugudest kloorist“ ja ma mõtlesin, kas need on tõesti kroonikas, võib-olla sellepärast nunnad andsid selle mulle koos medaljoniga... see on liiga pikk lugeda et seda täna õhtul arutada. Ma olen liiga väsinud, liiga palju sõnunud ja unine, et selgelt rääkida, ning sina oled ilmselt liiga väsinud, ei saa latta. Pealegi, sa pole mulle rääkinud inimestest *cofradia*'st või kuidas sa seda iganes nimetasid, kes mind otsimas käisid... kuule, kui ma mõtteid kogun, peame veel paarist asjast rääkima, enne kui ma lähen. Tuleb järgmine buss.“

„Jah, me pole veel rääkimisega ühel pool,“ ütles mees.

„Aga kui ma jään, pean oma vanematele helistama. Esimese ajana Sobib?“

„Muidugi, nüüd pole mingeid probleeme. Et leida korraliku ühendusega telefon, peame alla orgu sõitma. Läheme kohe hommikul ja siis võime lõunat süüa. Aga nüüd viin su tagasi kloostri, sest sul on õigus, ma olen väsinud.“ Alejandro tõmbas ta püsti ja nad läksid käsikäes terrassidest üles. Menina märkas seda alles siis, kui mees tema kätte lahti lasi. Värav oli paokile jäetud. Mõlemad haigutasid head öö mõeldes ja läksid lahku.

Järgmisel hommikul sõitis Alejandro – väga kiiresti – pika kaanulise tee mäest alla, kuni nad jõudsid teeäärse kohvikuni, kus Alejandro sõnul oli usaldusväärne telefon. Ta rääkis operaatoriga ja kui Walkerid

leida kõne vastu võtsid, hakkas ta ära minema. Menina hüüdis ta tagasi. „Mul võib su abi vaja minna.“

Hiljem, kohvi juues, punetasid Menina silmad ikka veel emotsionaalsest jutuaamisest paanikas Virgili ja Sarah-Lynniga, kes ütlesid, et Hispaania politsei polnud suutnud neile suurt midagi öelda, ja et neil kästi paigale jääda juhaks, kui Menina nendega ühendust teeb. Nüüd, kui nad teadsid, kus ta oli, pidid nad järgmise lennuga Hispaaniasse tulema. Menina kinnitas neile üha uuesti ja uuesti, et temaga oli kõik parimas korras, aga nad ei kavatsenud seda uskuma panna enne, kui on teda näinud.

Kui Sarah-Lynn oli juba kõnet lõpetamas, ütles ta, et nad olid Theole öelnud, kus ta on. Tema oli kõige rohkem muretsenud – ajalehed olid saanud haisu ninna loost, et tema pruut oli kadunud ja ajakirjanikud ajasid Bonnerid hulluks, üritades teada saada, kas Menina oli röövitud ja kas röövijad olid esitanud suure lunarahakäsu.

Oh, pagan, mõtles Menina. Ta keelas vanematel kindla sõnaga ajakirjanikega rääkimise ega lubanud Theole öelda, kus ta oli; ta ei tahtnud meest enam iial näha. Nüüdsest alates polnud see kellegi asi, mida ta tegi. Kui Sarah-Lynn teda pisarsilmil veenis mõtlema, millest ta loobub, ütles Menina: „Ema, ma mõtlen, mis ma oma elu elades tagasi saan. Midagi tõeliselt huvitavat on juhtunud – ma leidsin mõned vanad maalid, see on üsna põnev, tegelikult on see väga suur asi. Ma pean vaatama, mis sellest edasi saab. Kui ma Theoga abielluksin, ei saaks ma seda teha. Me elaksin tema, mitte enda elu. Esiteks, ma ei armasta teda. Ei, ma usu, et tema mindki armastab, sugugi mitte. Tõesti, ema, ma ei hooli enam sellest, mida inimesed ütlevad! Nad lihtsalt ütlevad, mida tahavad, ja siis unustame selle kõik. Mul on kurb, et ma ei saa pahandasin, aga ma olen selles asjas oma otsuse teinud.“ Menina värises. Ema oli veendunud, et ta peaks Theoga abielluma ja esimest korda elus seisis Menina selle eest, mida ta tahtis. Ta polnud kunagi temaga nii kindlal toonil rääkinud. „Ema, ma ütlesin sulle, ma ei taha viimast võimalust ringi mõelda!“

Sel hetkel sirutas Alejandro käe, võttis toru ja tutvustas end haliku politseikaptenina. Ta kinnitas neile, et Meninaga on kõik korras, ja tema ootas nendega kohtumist paari päeva pärast lennukis Andku talle ainult teada, millal. Ta lootis, et neid ootab meeldiv asi. Siis pani ta toru hargile. Menina oli pärast oma avaldust pisut ja tundis end korraka palju ebakindlamalt. Ta läks tualetti, et külma veega jahutada. Uuesti istet võttes ütles ta: „Vanematega rääkimine tekitab minus tunde, et ma olen jälle kaheteistkümnenda sajandi pahandust teinud.“

„Aga sa ei ole kaksteist – sa oled täiskasvanud naine. Sinuga juhtus midagi kohutavat, aga sa leidsid sellest hoolimata jõudu aidata teisi tüdrukuid, kellele oli samuti halbu asju tehtud, asju, mis pole samuti nende süü. Sa aitad nunnasid, sest sul on hea süda. Aga selle asemel et mõelda: „Ma olen tugev inimene, hea inimene, tark inimene, kes oskab paljusid asju,“ lased sa inimestel enda eest otsustada, sest nad tahad neile meele järele olla. Aga elus tuleb võtta vastutus selle eest, mida sa teed. Kui sul on Theo suhtes kahtlused, kui sul on kahju, ütlesid, et sa teda ei taha... siis peaksid tema juurde tagasi minema.“

Mitte mingil juhul! Menina tõstis pea, vaatas mehele otse silma ja ütles kindlal toonil: „Ma mõtlesin oma sõnu tõsiselt. Theoga on lõpp. Ja ehkki sa ütled, et ma ei tohiks ennast süüdistada, et... et... ma olen end haarata sellest, kes ta oli, mida mu ema ja teised inimesed arvavad temast ja tema perekonnast. See pimestas mind fakti suhtes, et tema ja tema pere tahtsid kena esinduslikku hispaanlannast naist, et saada hispaanlaste hääled. Naist, keda nad saaksid kontrollida. Arvan, et ma olin liiga rumal, et seda näha. Ei. Ma ei olnud rumal, ma lihtsalt lootsin, et kõik on nii, nagu inimesed ütlesid, et on.“

Ta tõmbas hinge. „Kui ma oleksin Theoga abiellunud, oleks aeg lõpuks halvaks läinud ja ma oleksin veel suuremas jamas, ilma et oleksid asjasse segatud lapsed. Tema tegu näitas mulle, kui põlastusväärne ta on. Aga kui ma tundsin end nii katkisenä, aitasid mind kõige rohkem sinu sõnad, et see polnud minu süü ja et vihane olla on hea. Ja siis olin ma Theo peale nii vihane. Noh, sa kuulsid ju mind! Kui

sa siis palusid, et ma sind Almiraga aitaksin ja rääkisid, mis inimkaubanduse ohvriks langenud tüdrukutega juhtunud oli, taipasin, et sa teadsid, mida ütlesid õige inimese peale vihane olemise kohta. Ja siis ma hakkasingi mõtlema, et *võib-olla*, nagu sa ütlesid, ei andnud ma registamiseks põhjust. See muutis seda, kuidas ma asju nägin.“

Meninal õnnestus manada näole piinatud naeratus. „Ja tead, mil-
lalt veel abi oli? Faktist, et ma ei meeldinud sulle, et ma olin sinu meelest rumal, et lasin oma koti ära varastada, et sa nimetasid mind prostituudiks. Kui sinul oli minust nii vilets arvamus, aga sa ei arvanud siiski, et see oli minu süü, noh, siis võisin seda uskuda.“

„Anna andeks. Ma olin ebaviisakas, aga ma olin Almira ja kogu operatsiooni pärast mures. Ma ei saanud lasta kellelgi seda ohtu seada. Aga ma ei valinud oma sõnu hästi.“ Alejandro sirutas käe, peopesa allal, Menina kõhkles, kuid pani oma käe mehe pihku ja nad istusid teineteist vaadates, hoides hetke, kumbki ei öelnud midagi, sest mõlemad teadsid, et väga oluline oli järgmisi sõnu hoolikalt valida.

Üks mees kõhatas ja lõhkus lumma. „Alejandro? Vabandust, et ma segan, aga sa palusid, et ma tuleksin ja kohtuksin... Aa, see on see daam? *Encantado, señorita!* Te olete elus veel kaunim kui oma tagasihoidlikku kuulsusel.“

„Ernesto! Ma rääkisin Meninale sinust.“ Alejandro hüppas püsti ja embas väikest kasvu tagasihoidliku välimusega hallipäist mees, kes hoidis käes piipu ja kaenla all ajalehte. Nad istusid ja vahetasid viisakust, kuni Alejandro kohvi tellis. Alejandro käskis Meninal alustada algusest. Ernesto läitis piibu ja nõjatus tooli seljatoele, et kuulata.

„Ma alustan parem sellest.“ Menina pani sametkoti lauale. „Ernesto, Alejandro ütles, et rääkis teile minu medaljonist ja sellest, kuidas ma selle sain.“ Siis võttis ta sametkotist raamatu koos kahe märkmikuga. „Rääkisin Alejandrole, et kloostriks, kust mind adopteeriti, andsid nunnad mulle vana raamatu. Näete, pääsuke medaljonil, pääsuke raamatu kaanel, seda on vaevu näha. Heitsin küll kiire pilgu raamatusse, aga pole kunagi tegelikult üritanud seda lugeda. See on vana kroonika ja teate, kuueteistaastane ei hooli sellest. Võtsin selle

kaasa, et Pradole anda, kuna see oli vana ja hispaania keeles, ning ma lootsin, et nad aitavad mind vastutaks uurimistööga medaljoni andmisega. Aga kuna ma olin kloostri ja mul polnud mitte midagi muud lugeda, vaatasin sisse. Kummaline on see, et minu meelest on kroonika ja see medaljon tegelikult pärit Las Golondrinast, kaua aega tagasi, ja see on just koht, kus mind Lõuna-Ameerikas päästeti, ma arvan, et nad taheti inkvisitsiooni eest peita. Suurem osa kroonikast on hispaania keeles, vanaaegses kirjas, ja võib-olla sain ma millestki valesti aru, sest see on põhiline.

Aga siin mainitakse ikka ja jälle pühakirja, kuni hakkasin mõtlema, mis sellest pühakirjast sai. Aga osa kroonikast on ladina keeles ja kuna ma kloostri passisin, heitsin sellele pilgu peale ja hakkasin mõtlema, et kuulge, see ongi pühakiri. Ja ma usun, et nunnad tahtsid raamatu mulle anda, sest pühakiri räägib sellest, kust see medaljon pärit on.

Ernesto suudles Menina poole vaadates oma kätt. „*Hermosa e inteligente!*“ hüüatas ta. Kaunis ja intelligentne.

„Ikka naistemees, Ernesto,“ pomises Alejandro.

„Teie kaks, kuulake! See pole veel kõik. Mulle tundub, et pühakiri on pärit Rooma-aegsest Hispaaniast kristluse algusaegadest, ehkki kroonikas öeldakse, et see kirjutati ümber, nii et võib-olla on ladina keelt lihtsamaks muudetud. Ja ma lugesin seda ikka ja jälle, sest see oli nii kummaline lugu ja ma tahtsin seda õigesti tõlkida, aga seal räägitakse, et Jeesusel oli õde Salome ja et ta tuli Hispaaniasse ja asutas ordu, mis rajas selle kloostri seal üleval.“ Menina osutas Las Golondrinasse poole. „Salome sarnanes pealtnägijate juttude järgi Jeesusega ja ta tegeles käitus nagu Jeesus. Ja see medaljon,“ ta tõstis selle üles, „oli tema oma. Jeesus andis selle talle. Ja kui kõik kokku liita, siis üks võimalus pühakirja tõlgendada on see, et naised olid jumalale sama lähedal nagu Jeesus. Ja ilmselt tähendab see, et Maarja ei olnudki neitsi, nagu katoliku kirik väidab, või et tal polnudki vaja olla.“

Ernesto näole oli ilmunud hirmunud ja murelik ilme. Ta pani kätte kaitsvalt Menina oma peale. „Mu kallid, te olete teinud suurepärase tööd, aga te ei mõista selle pühakirja tähendust, mille te leidsite.

katoliku kirik ütleb, et neitsi Maarja on side inimese ja jumala vahel, ja ta on igavesti neitsilik jumalaema... selle doktriini leppisid piiskopid kokku teoloogilisel konverentsil, mille keiser Constantinus neljandal sajandil kokku kutsus! Nikaia kirikukogu, see see oligi. Selleks ajaks, kes teadis, mis oli tõde. Aga muuta see usu küsimuseks oli väljaspool tühjust. Kui on tõendeid, et Jeesusel oli õde, siis kirik eksis, neitsi Maarja polnud igavesti neitsi. Ma olen kindel, et igaüht, kes oleks minevikus sellist asja arvanud, oleks süüdistatud ketserluses.“

Ernesto raputas pead ja jätkas. „Mina olen vana vabariiklane ja uskunutu, aga see on tõsine asi! Paar, kes teid otsimas käis, tagaotsinud kuulutus... Nüüd ma tean, miks! Nad tahavad seda raamatut ja medaljoni ning nad on nende saamiseks kõigeiks valmis, et keegi ei saaks teada, mis pühakirjas seisab. Ma ei saa ainult aru, kuidas nad teada said, et see on Menina käes.“

„Ma võin teile rääkida,“ ütles Menina. „Kui ma kihlusin, ilmus ajalehes minust lugu ja seal oli pilt minu medaljonist ja kroonikast ning natuke sellest, miks need minu käes on.“

Nüüd olid mõlemad mehed silmanähtavalt mures. Menina vaatas murelikult Alejandro poole. Ta oli Albaania tüdrukute pärast eluga riskinud ja süngest pilgust tema silmis teadis Menina, et mees teeks tema heaks sedasama. „Mul on püstol,“ ütles Alejandro. „Ma vaatan, mida ma politseikaitse osas ette saan võtta...“

„Mida ma ometi tegin? Korraks lõi vana Menina, tubli tüdruk, vabimehe mõttest, et see uus jama oli tema süü – aga uus Menina käskis vanal vait olla ja mõelda. Ja talle anti vastus. Helista Beckyle.“

Menina lükkas tooli kaugemale ja ütles kindlal toonil: „Härraseid, püstoleid ja politseid ei ole tarvis. Ma tean täpselt, mida teha. Viimane, mida teha, on lugu varjata; parem seda nii palju kui võimalik avaldada. Alejandro, palun aita mul veel üks kõne võtta. Mu parim sõber on... ajakirjanik, kellele meeldiks see lugu suureks paisutada. Ja ma olen selle talle võlgu; tema on põhjus, et ma üldse Hispaanias olen. Ja kui Ernesto võtaks ühendust professor Lennoxiga.“ Ta võttis taskust professor Lennox'i visiitkaardi. „Ta on Hispaania kuueteistkümnenda

sajandi kunsti spetsialist ja minu ringsõidu korraldaja. Ma ei jäänud talle head esimest muljet, aga võin kihla vedada, et te suudate tal luda ta siia tulema ja kloostri piltidele pilgu peale heitma. Muide, ta on väga kena välimusega.“ Ernesto võttis kaardi ja ütles, et teeb meid rõõmuga.

„Ja mina töotan pühakirja tõlkega edasi. Mulle meeldiks väga kirjutuslaud ja tool.“

„Sellega saan ma hakkama,“ ütles Alejandro.

Järgmised kaks päeva, enne kui kõik kohale jõudsid, kõneldi Menina mäest alla politseijaoskonda, kaasa kroonika, sõnaraamatid ja märkmikud. Pärast kivipingil küürutamist ja küünlavalgel silmade kissitamist oli kirjutuslaud ja korralik lamp tõeline luksus. Ta lihtsalt kontrollis oma tõlget ja pani kiirkirjas kirja erinevad variandid, sel ajal kui Alejandro lõpetas pikka ettekannet nädalavahetuse operatsioonist. Lõpuks tulid telefoniinsenerid ja taastasid ühenduse. Alejandro võitis vastu Interpoli ja Ernesto kõnesid ning Menina rääkis vanemate ja Beckyga.

Teise päeva õhtul tuli Ernesto nendega õhtust sööma ja kohvi juua, luges Menina neile oma päevatöö ette.

Meie asutajanna Salome pühakirja esimene lugu, räägitud Salome poolt meie kirjutajale.

Kuumal pärastlõunal Juudamaal viis puusepp Joosepi ja tema naine Maryami poeg Jeesus oma noorema õe Salome poistesalga juurde, kes olid kaldal naersid ja vett pritsid. Poisid jäid vait, kui Jeesus pani Salome kaldale istuma ja kahlas nende juurde ojas. Keegi ei sõandanud teda pritsida ega tõugata. Templis nimetasid rabid teda kummaliseks imelapseks, kes oskas tähestikku, ilma et talle oleks seda õpetatud, tundis seadust ja pidas kõikidele rabidele julgelt loengut, mitte vastupidi. Kaevust vett tooma saadetud lapsed rääkisid, et kui Jeesus vett võttis, viis ta selle oma emale riide, mitte kannu sees. Mängukaaslastega, kes teda pahandasid, juhtusid õnnetused – ta oli neeldnud poisi, kes oli teda tõuganud, ja poisi käsi oli

kukkunud. Poiss, kes oli teda õelalt narrinud, nagu lastel kombeks, kukkus muult maha. Räägiti, et kui naaber kogemata jala kirvega küljest löi, ronis Jeesus tõmbleva jala ja pani selle tagasi külge, kui haavatud mees kahmunult oma verist kirvest vahtis. Mõned väitsid, et ta oli ellu äratanud mehe, kes oli kõrgelt katuselt pea peale kukkunud, ehkki pealtnägijad väitsid sellele vastu, väites, et kukkunud mees oli olnud teadvusetu, mitte surnud. Tunnistajad väitsid, et katus oli väga kõrge, mehe pea lõmastatud ja verd voolas tema kõrvadest, enne kui Jeesus tema juurde tuli, siis oli mees tõusnud ja ära läinud, ise värisedes. Kui teda nende asjade suhtes küsitleti, kehtis Jeesus ainult õlgu ja ütles: „See on jumala tahe, et need asjad juhtusid.“

Inimesed sosistasid, et poiss oli lapsnõi või demon ja vanemad käskisid oma lastel temast suure kaarega mööda käia. Nii ei kutsunud poisid temast endaga mängima ja hetke pärast kehtis ta õlgu ja kõndis üksinda lepamaimu otsides mööda jõeäärt.

Salome võttis samuti sandaalid jalast, aga vesi oli nii sügav, et ta istus ja liigutas oma tolmuseid varbaid.

„Mida sa teed?“ küsis ta kõige lähemal olevalt poisilt. Poiss määris savi kõrgeks kuhjaks.

„Tüdrukute koht on toas. Mine koju!“ pomises poiss.

„Kindlust,“ ütles teine poiss, kes võttis veel savi ja vormis kuhja ümber väikese müüri. „Sellise, mis on roomlaste jaoks liiga tugev.“ Ta vaatas neid sinu oeldes üle õla. „Juudas Makabei ja tema sõjavägi ootavad kindluses, et Israeli vaenlased lähemale tuleksid, siis tormavad nad välja ja tapavad nad viimse meheni. Nende veri leotab maapinna läbi.“ Kui ta ütles sõna „veri“, püüdis ta nii kõvasti muda, et see pritsis Salome peale. Tüdruk pühkis käsi varrega näo puhtaks, aga ei kurtnud selle üle.

„Surm roomlastele. Et nad oma lapsed matakse,“ ütles kindlust ehitav poiss valjuhäälega ja sülitas põlglikult. Jeesus ajas end sirgu ja kortsutas rääkija poole vaadates kulmu. Poisid katkestasid oma tegemised ja hoidsid hinge kinni, kuni Jeesus oma lepamaimude juurde tagasi pöördus.

Kaks vanemat poissi tulid vett pritsides ja käskisid kindlust ehitavatel inimestel vait olla. Üks libises ja kukkus, lõhkudes kindluse seinad ja pannes

ehitajad vihaselt kisama. Ülejäänud poisid kogunesid nende ümber, kisa ja vaieldes selle üle, kes oli süüdi. Korraka tekkis rüselus, kisa ja poistest libises ja trügis ja liikus oja mudasel kaldal, trampides kindluse viimast varemotel ja lükates Salome vette. Tüdruk püüdis poiste teelt ära minna, aga teda lükati aina vette tagasi. Tema pea kadus vee alla. Õhku ahmises ja hirmul, üritas ta jalgu oja põhja toetada, aga see oli liiga libe ja ta ei õnnestunud püsti tõusta. Siis tabas ühe poisi jalga teda kõhtu ja ta tundis poisse enda peal, ükskõik, kui meeletult ta püüdis neid ära lükata. Põlgus naelutatud, püüdis ta venda appi kutsuda, aga mudane vesi täitis ta suu ja nina ja ta ei saanud hingata... Poiste kisa jäi vaiksemaks. Kostis ainult kurisevat mulinat.

Kui Salome silmad avas, lamas ta kaldal, ikka veel võimetuna hing tõmbama. Tema rind oli valus ja Jeesus raputas teda. Lõpuks pööras tüdruk pead ja oksendas musta vett. Ehmunud poisid seisisid kaugemal, põgenemast hoidis neid ainult veel suurem hirm selle ees, mis juhtuks nende ja nende peredega, kui nad Jeesust enne ei lepitaks.

„Ära nuta,“ ütles Jeesus poistest välja tegemata Salomele. Ta tõmbas tüdruku istuma ja patsutas talle seljale.

„Kas Salome on terve?“ küsis üks poistest ärevalt. „Me ei näinud teda.“

„Meil on kahju!“ pomises teine solvunult. „Paluge vabandust,“ ütles ta teistele.

„Vabandust, vabandust. See oli õnnetus, Salome,“ pomisesid nad Jeesust ärevalt silmas pidades. „Väikesed tüdrukud peaksid püsima kodus ema ja õdede juures,“ ütles kõige julgem, ehkki ta ei öelnud seda väga valjusti. „Tüdrukud ja naised kuuluvad sinna. Siis ei kukuks nad vette...“

„Rumal tüdruk!“ pomises teine.

Jeesus ei teinud neist väljagi. Salome hõõrus rusikatega silmi. Ta kõhles veel, et muda kurgust välja saada.

„Vaata.“ Jeesus võttis jõekaldalt märga savi ja rullis seda käte vahel. „Vaata, pääsuke!“ ütles ta. Salome oli kahtlev. See nägi välja nagu muda klomp.

Jeesus pani selle maha. „Vaata, teeme veel mõned.“

Ta tegi Salome ümber saviplönnidest ringi ja andis ühe tüdrukule.

„Vaata nüüd!“ Jeesus lõi käsi kokku ja Salome tundis, kuidas jahe savi tema kões muutus soojaks, pehmeks ja suliseks, siis hakkas see säutsuma ja tiibu liigutama. Tüdruk kiljus üllatusest ja rõõmust. „Sa tegid linnu!“ hüüatas ta.

„Ei, ma ainult vormisin savi; lind on see Jehoova tahtest,“ ütles Jeesus ja pääsuke lendas Salome käest õhku. Jeesus plaksutas uuesti käsi ja teised plönnid hakkasid samuti tiibu lehvitama ja säutsuma, hüppeldes Salome ümber kaldal, enne kui õhku tõusid. „Salome, kõik, mis juhtub, sünnib Jehoova tahtest.“

Seda jälgivad poisid olid paigale naelutatud, algul tundsid nad oma teo pärast hirmu. Salome oli lamanud vee all, suu ja silmad lahti, kui nad teda lõpuks oma jalge all märkasid. Tema keha kaldale tirides teadsid poisid, et ta oli surnud, ja ilme Jeesuse näol, kui ta vett pritsides oma lepamaimude juurest tuli, et neid eest lükata, rääkis kohutavast karistusest. Nüüd oli uppunud tüdruk elus ja naeris ning savist pääsukesed lendlesid tema õlgade ümber. Ühel nõul pudenesid poisid laiali, jooksid koju ja karjusid, et Jeesuse väike õde oli samuti nõidusega seotud.

Menina luges selle loo Alejandrole ja Ernestole ette, kui nad kohvikus istudes ootasid, et omanik neile õhtusöögi tooks. „Sellest on ka maal, *la de las niñas'es*,“ ütles Menina.

„Serafina Lennoxit ootab väga, väga suur üllatus,“ pomises Ernesto, kui neile süüa toodi.

„Ja see läheb edasi,“ ütles Menina.

„Ärge laske meil piinelda!“ hüüatas Ernesto.

„Oodake, kuni ma söönud olen!“ naeris Menina.

Meie asutajanna Salome pühakirja teine lugu, selle dikteeris oma annistatud mälust meie esimene abtiss, kes oli neile asjadele tunnistajaks ja dikteeris need hiljem meie esimesele kirjutajale.

Hispaania rannik, AD 37

Kaks Rooma tsentuuriot vaatasid rannikulinnas, kuidas kaubalaevad lapaatide vahel sadamasse sõitis ja ankru heitis. See kuulus palestiinlane kaupmehele Arimaatea Joosepile, kes tuli mitu korda aastas siia tulla kraami varuma, et seilata Britanniasse, kus ta vahetas vürtse ja vana sealsete kaevanduste tina ja plii vastu.

Tsentuuriid ostsid temalt teinekord paela või mõned odavad hõbevõrud, et kinkida need Flaviale, sadama kõige nooremale hoorale. Flavia armastas nipsasju. Neljateistaastane Flavia eelistas nooremaid sõdurid, kes võistlesid tema soosingu pärast, aga kui vanemad mehed talle ihu kingitusi tegid, soosis ta neid.

Joosepi paat randus ja ta heitis ankru vette. Salk naisi ja nende anu laaditi rutates paadist välja ja viidi üle madaliku kaldale. „Uued hõbedad! Tsentuuriid vahetasid pilke ja naeratasid. „Flavia kraabib endast ihumatemat silmad peast.“

Sõdurid astusid läbi vee, tirides naisi, kelle märjad seelikud ja keelid olid rasked. Nooremad karjusid ja komberdasid, vanemad annu. Paadivöörast jälgisid seda habetunud mehed, käed rinnal risti ja huuled kokku surutud. Ainult viimane naine, keda kaks sõdurit maale tirisid, ei annunud, protestinud ega nutnud. Tema sülitas ja võitles.

Ta tagus sõdureid, kes ta karmilt kaldale panid. Naisel oli kena nägu, Levandi ranniku päikesest päevitunud, tumedad silmad ja tihedad kulmud, mis olid tema pika nina kohal kokku kasvanud. Ta viskas pea selga, rätik libises peast ja paljastas musta juuksepahmaka, mis ulatus talle peaaegu vööni. Ta tõstis rusika ja raputas seda paadis istuvate meeste poole. Naine hüüdis selge häälega: „Häbi, Joosep! Häbi olgu teile kõigil, kes te naisi nüimoodi kohtlete! Me reisisime teiega ja talusime samu raskusi. Me pehmendasime nende südant, kes oleksid teid teie ülbuse ja nägelemise pärast kolkinud. Meid valedega siia meelitada... öelda, et meid vajatakse Britannias... Pettur, vilets raibe! Mädanegu sinu purjed ja mingu sinu last raisku ja kandku tuuled sind maast nii kaugemale, kuni sa kahetsed.“ Ta ei teinud väljagi meremehest, kes viskas

oma jalge ette väikese koti müntidega ja kiirustades naise löögiulatuks lahkus.

Joosep kummardus üle reelingu ja hüüdis vastu: „Vaadake nüüd endid, naised! Me hoiatasime teid, vaadake Salomega ette!“ Ta raputas naise poole rusikat. „Ta on teid kõrvale juhtinud seadusest ja juudi naise kohusest oma kodu ja pere ees. Kas Mooses oli naine? Kas prohvetid olid naised? Kas naised saavad toorat õppida? Kirjas on, et sünagoog ja kool on meeste pälvimaa. Naise hää templis on nagu eesli kisa. Sa mõtled naiste ja õpetlaste kogukonnast, häh! Olge siin, kuni teil mõistus pähe tuleb!“

Tuul lennutas juukseid Salome pea ümber, kui ta midagi vastu hüüdis. Tema mantel paisus selja taga tuulest ja ta hüüdis vihaselt ja raputas rusikat, kui meremehed ankru hiivasid, purjed tõstsid ja võtsid kursi tagasi lähemale. Salome trampis vihaselt jalgu. „Tulehark!“ pomises esimene tsentuurio. „Ei, nõid või sorts, tuul kannab tema needuse neile järele... naised seda pilve silmapiiril? Kas ta nõidus tormi neid Bicaieni meres uputama?“

Aga pilveks olid ainult pärast talve Aafrikast tagasi pöörduvad linnud. Nüüd Hispaania, madalal lendamas. Hetkeks jäi paat varju, kui nad seltsi üle lendasid.

Kaldal võttis Salome oma loori ja viskas üle pea. Ta võttis mündid ja pöördus teiste naiste poole. „Tulge, olge vaprad! See peab olema jumala tahe. Me läheme ja otsime üles oma venna Tituse ja õe Octavia. Seegi on suur asi, et me jälle kuival maal oleme. Meid lohutab teiste inimeste ühis pärast nende jonnakate lollpeade oma. Lähme.“ Ta hakkas naisi püsti tõmbama.

Kõrtsi uksest astus välja värvitud silmade ja lokiidega noor tütarlaps. Ta sammus aeglaselt randa, et naisi vahtida. Ta osutas, käsi odavatest võrudest kõlisemas, ja karjus kiledalt, et tal polegi vaja kellegi silmi välja kratsida.

„Laps,“ ütles Salome.

„Flavia,“ vastas tüdruk. Ta osutas medaljonile Salome kaelas. „Ilus,“ ütles ta lähemale kummardudes, et seda habematult sõrmeküünega puudutada. „Müü see ühele neist meestest – nad annavad selle mulle.“ Ta osutas

tsentuuriote poole. Siis kõndis ta tagasi kõrtsi, õõtsutades puusi viisi, mis jäänud kahel mehel märkamata.

Aasta hiljem jälgisid mehed, kuidas Joosep ja mehed uuesti sadamasse tulid. Kaldal ootas neid Titus, diakoniss Octavia mees. „Tere tulemast,“ ütles Titus üsna hapult. Väike rahvahulk kogunes vaatama, mis edasi saab.

„Tervist, Titus! Kas meie naised on oma õppetunni saanud? Püüdnud vaguralt toas, mis? Ha-haa!“

Titus põrnitses Joosepit. „Sa vana narr! Kõik siinsed naised, nende seas minu naine Octavia ja mu tütre, on mägedesse läinud. Nad... neil on seal naiste kogukond, ilma meesteta, mägi... sina oled süüdi, et töid siia selle naise õde või mitte...“ Tituse kõne ei suutnud tema vihaga sammu pidada.

„Sa mõtled Salomed?“ pakkus üks uustulnukatest.

„Kes teine tekitaks nii palju pahandusi, idioot! Naised polnud siin kogu päevagi olnud, kui ta jutlustama hakkas. See prostituut Flavia tõmbas rida käima. Salome leidis ta nuuksumas selle pärast, et tsentuuriid olid teda karmilt kohelnud – nende tüdrukute jaoks polnud see midagi ebatavalist. Selle jaoks nad ongi. Aga Salome oli vihane, ja läks vihasemaks, kui Flavia talle rääkis, et ootab last. Ta hakkas jutlustama nende vastu, kes naised minna neile liiga teevad. Hoorad jätsid töö ja kogunesid selle asemel teda kuulama. Ja kui ta lõpetas, nõudis Salome, et Flavia tuleks sabbatiteinele minu koju – kujutad ette! Octavia trotsis mind ja tervitas teda meie majas!“

„Miks sa ei käskinud Octavial seda libu minema saata, selle asemel, et lasta tal teie sabbatiteinet rüvetada? Kas ta ei ole sinu naine, sinu käsu all? Kas see pole sinu maja?“ küsis üks mees.

Titus lohistas jalgu. „Teil pole aimugi, milliseks nad muutuvad, kui midagi pähe võtavad. Üks või kaks, need võib sõnakuulelikuks peksta, nii palju...“ Ta kehtas õlgu. „Aga see pole kõik... Keegi küsis Salomelt, kas tal on oma venna võimed. Ta väitis, et tema vend Jeesus oli prohvet, kes ei väitnud endal mingeid võimeid olevat. Tema ja Salome olid tavallised juudid, jumala teenrid, kes üritasid maa peal jumala tahtmist ellu viia. Naised hakkasid karjuma, et nemadki on jumala teenrid. Kujutage ette! Isegi hoorad! Ja nad ei teeni enam mehi, vaid jumalat!“

Mõne päeva pärast ähvardas roomlaste laagri komandör kogu juudi kogukonda karistada, kui nad Salomed ei vaigista. Hoorad keeldusid töötamast ja nõudsid ristimist ja nende kupeldajal oli nende rooskamisega kindel töö täis.

Joosep vahtis teda, suu ammuli. „Kus naised praegu on?“

„Seal.“ Ta osutas mägede poole. „Suurem osa naisi on läinud – meie naised, tütre, õed ja hoorad. Naised väidavad, et elavad mägedes nagu meenid – ilma meeste ja lasteta – religioosse kogukonnana. Naiste kogukonnana!“

„Mägedes? Esseenid elasid kõrbes!“

„Ari pole selles! Kus iganes nad on, see on seadusega vastuolus, loodusega vastuolus. Isegi Octavia on läinud, ütleb, et neil on temasuguseid haritud naisi vaja. Ma süüdistan tema vanemaid – miks õpetada tüdrukut lugema ja kirjutama? Laagri komandör saatis sõdurid neid tagasi tooma, Salome ahelats.“

„On nad juba tagasi?“

„Ei. Sest juhtus veel midagi.“

Nüüd olid Menina, Alejandro ja Ernesto jõudnud kohvi ja magus-
toiduni. Kohvikuomanik oli toonud taldrikud väikeste magusate küpsistega, mis olid lihavõtetest üle jäänud, ja laud oli täis puru, mida Menina rääkides sõrmeotstega kokku kogus. „Ma ei jõua ära oodata, et te ise maale näeksite. Üks neist kujutab naisi rannal – kummaline on selle juures pildi nurgas olev pilv, mis meenutab hallitust. Esialgu on seda vaevalt näha, siis hakkab see tähelepanu tõmbama, kuni muutub kõige olulisemaks asjaks maalil. On ka Flavia portree – noh, Tristan Mendoza nägemus temast,“ ütles Menina. „Mina pakun, et Mendoza sai viimase võimaluse seksikat naist maalida ja võttis sellest viimast. Ja nüüd, kui ma olen seda lugenud, arvan, et üks maal kujutab sabbatiteinumaaga, kuhu Flavia kutsuti. Siin on viimane osa...“

Siin on kolmas lugu meie asutajanna Salome pühakirjast, dikteerinud meie kirjutajale Octaviale meie õnnistatud mälu esimese abtsi poolt, kes neid sündmusi oma silmaga nägi.

Mina, Flavia, lahkusin linnast, et teisi naisi otsida, niipea kui mul teinestus põgenema pääseda. Komandör oli mind luku taga pannud, et ma ei saaks teiste hoorade juurde minna, ja sõdurid kasutasid mind nii hahutamatult, sest teised hoorad olid läinud, ja ma arvasin, et suren. Aga kui jumal avas mulle tee, et minna, leidsin endas jõudu oma lapse pärast põgeneda. Ja tänu halastusele õnnestus mul teiste juurde jõuda. Me kõik olime ärevil, kartsime abikaasasid ja isasid ja sõdureid ja kupeldajat.

Igal õhtul kogus Salome meid kokku ja kordas oma venna õpetusi hea elust jumala teenimise ja jagamise ja omavahelise lahkuse läbi. Kas meie elus on lootust leida midagi enamat peale meeste julmuse? Salome sõnades nagu soojus ja päikesepaiste. Aga mõelda, et naised lähevad üksinda mägedesse elama! Meeste juurest ära! Mu süda muutub kergemaks, ehkki tean, et meie elu saab olema karm, kui me üldse ellu jääme. Pääsukeste järel minna leidsime vana valgete kividega märgistatud tee. Kohalikud osutasid meid poole, kus nende jutu järgi on koobastes vana Kartaago naiste koloonia, ja me kasutasime Salome Rooma münte, et osta leiba ja putru, punutud kotte kalade püüdmiseks ja isegi kitsi, kuni meil oli väike kari. Paari naist, kes väsisid, veensid paigale jääma mehed, kellel oli naisi vaja, väikestes aundustes, millest me läbi läksime, aga suurem osa meist jätkas.

Pärast nädalatepikkust kõndimist, metsamarjadest ja mägiojadest puutud kalade söömist, väsinud, jalad valutamas, jõudsim sinna, kus on koopad. Me ei näinud märki ühestki elavast inimesest, aga leidsime hooldmata terrassid täis oliivipuid, millelt oli saak koristamata, katkise pressi ja veel terrasse, kus loksasid viinapuud ja põllud täis metsikuid ube. Leidsime kivist tarandiku, kus olid hüttide jäänused, kus ilmselt olid elanud kitsed, viljapuud ja hulga mageda veega mägiojasid. Leidsime vanu kamme, mõned pragudega potid ja veekannud, väikesed teravad luust tööriistad, mõned mädanenud tekid, väikese kiviaaltari jumalannaga ja kirjaga, mida isegi Octavia lugeda ei osanud. Ajasime kitsed tarandikku ja kindlustasime

alle huntide vastu, siis hakkasime endale koobastes kodu rajama. Me kõik tegime kõvasti tööd, teades, et talv oli tulemas; kogusime küttepuid, kuivasime puuvilja, kala ja metsikuid ube, mille hõõrusime pastaks, millest leiba teha, parandasime õlipressi nii hästi, kui suutsime, ja olime kordamööda rakmete vahel, et õli pressida. Tegime kitsepiimast juustu, korjasime metsikuid ürte, et neid päikese käes kuivatada, ja üks naistest leidis mesi-lasperesid ning tal õnnestus kärjed välja võtta. Igatseme kõik soola järele, aga seda ei ole. Sellest hoolimata on meie primitiivne laager elamiskõlblik. Kui teised on siin ellu jäänud, võime meiegi jääda. Salome jubib igal hommikul ja õhtul palvusi.

Niis, ühel suvelõpuõhtul, kui õhtud külmaks muutusid ja me kiirustasime enne talve võimalikult palju küttepuid koguma, tuli alt ühest külalt palju kohutava uudisega – tsentuuriote salk lähenes. Paljud nutsid ja ma vandusin, et mina ei lähe, enne viskun kaljult alla. Salome ütles, et me peame jumalasse uskuma ja eelkõige ei tohi me lasta end oma tööde juurest ehitada.

Ehkki ootasime tsentuurioid iga hetk, ei tulnud nad veel, me mõtlesime kergendusega, et nad olid tagasi pööranud, ega muretsenud nende pärast. Ühel päeval jäi Salome alla, kui ülejäänud meist rändasid tavaharust kõrgemale mägedesse, et pärast tormi mahakukkunud oksid korjata. Kuulsime alt vihaseid hõikeid ja puudehunnikuid maha jättes hakkasime alla laagrisse kiirustama. Meie õuduseks nägime ülevalt Rooma sõdureid laagrisse sisenemas ja esimesed neist lähenesid Salomele. Üks haaras tema keldist ja kiskus selle tema õlgadelt. Teine kiskus tal särki seljast. Salome keerutas siia-sinna ja üritas põgeneda, ta oli alasti, ainult medaljon rippus tal kaelas. Nad tõkestasid tal tee ja õrritasid teda, et tema hirmu ja kättemaksuhetke edasi lükata. Kostis hüüdeid: „Anna esimene õppetund nõiale, siis teistele!“ kui nende ring tema ümber koomale tõmbus. Kamberdasime allapoole, kus ta hüüdis: „Ei!“ ja nägime Salomed meie peade kohale vaatamas. Siis tulid pääsukesed, nende kiledad hääled valjenesid üha ja tume lindude mass langes sõdurite peale, nokkides nende silmi ja kiivreid. Sõdurid vehkisid mõõkadega, haavasid üksteist ja löidki hulga linde pooleks.

Siis mürises mägi ja värises meie jalgade all ja kobutav hell, mis muutus jumala möiret, heitis meid ja sõdureid maha. Kalju Salome selja taga avaness. Kui kivistahnu mööda mäekülge alla veeresid, tõmbas Salome põlvõlgade vahele ja lipsas kaljulõhesse. Maa rappus uuesti ja lõhe sulgu taga. Need sõdurid, kes veel elasid, karjatasid õudusest, et see paik oli minu jumalanna kodu, ja põgenesid haavatuid kaasa vedades.

Värisedes ja nuttes ronisime alla selle koha juurde, kus Salome oli kaetud. Maapind oli kaetud vere ja sõdurite ja lindude surnukehadega ja nende keskel sädeles midagi. Võtsin selle üles. Salome medaljon. Libistasin selle üle pea. „Me ei lähe tagasi,“ andsin ma vande. „Salome on siin... Minu me jääme.“ Pääsukesed lendasid järgmisel päeval minema. Ja seal, kus Salome oli mäe sisse läinud, ilmus kaljusse allikas.

Haigutav kohvikuomanik oli koju magama läinud. Kesköö oli möödunud ning ta oli võtmed ja avatud veinipudeli lauale jätnud. Alejandro tõi talle pominal, lubades ukse lukku panna ja võtmed omaniku kirjakasti pista.

„Ka kolmandast pühakirjast on maal,“ ütles Menina. „Pange kuu Tristan Mendozat kokku ja ongi religioosne tsükel. Tõesti, see on nii imepärane, et ma mõtlen kogu aeg, et küllap olen kõigest valesti arusaanud – ma tunnen kergendust, kui keegi teine selle üle vaatab.“

„Aga kui kroonika algusse minna, siis seda nunnad lootsidki juhtuvat, et keegi toob medaljoni ja kroonika tagasi kloostri ja paneb selle kõik kokku. Ainult ma arvan – ehkki ma ei saa kindel olla –, et Tristan Mendoza pidi maalima tsükli pärast seda, kui neli tüdrukut kloostrist lahkusid. Sest selle aja vahel, kui ta kloostri jõudis ja kui tüdrukud lahkusid, maalis ta grupipildi neist viiest, kes siin olid. Nii et võib-olla on see veel kusagil kloostri.“

Kohvikus valitses vaikus. Ernesto võttis prillid eest ja hõõrus silmi. „Pole mingit kahtlust, et te olete selle kroonikaga teinud elu avastuse. Maalid, võti nende tähenduse juurde, kloostri ajalugu...“

„Ja võib-olla väike osa mu enda perekonna ajaloost. Kroonikat lugedes arvan, et see medaljon võis pikka aega minu bioloogiliste vane-

nate perekonnas olla, võib-olla oli see isegi seotud teise imega. Ja mul on kummaline tunne, et võib-olla ma selle seose pärast pidingi selle kõik leidma ja kokku panema.“

„Sa oled... mul pole sõnu, et öelda, mis sa oled,“ ütles Alejandro. „Pole sõnu, et kirjeldada, mis sa oled teinud.“ Seekord sirutas ta käe üle laua ja võttis Meninal käest kinni, hoolimata sellest, et Ernesto neid näeb.

„Mul on tunne, et see alles algab,“ ütles Menina. Ta naeratas mehele. „Ma arvan... nagu luuletaja ütles, „parim on veel ees“.“

*Las Golondrinase klooster, UNESCO
maailmapärandi objekt, Tristan Mendoza fond ja
muuseum, direktorid Menina Walker de Fernandes
ja Alejandro Fernández Galán, juuni 2013*

Becky oli esimesena taibanud, et asjad „alles algasid“. Menina leidis, et see oli tohutu projekt, mis ootas käimalükkamist. Kui Becky Menina telefoninikõne peale, kus ta ütles, et Becky peab kõik jätma ja Hispaanias elu suurimat lugu tegema tulema, kohale jõudis, lubas öde Teresa tal peatuda kloostri, kus talle anti palveränduri kong Menina oma kõrval. Öde Teresa nõustus vastumeelselt värava lahti jätma, et Becky ja Menina saaksid kohvikus söömas käia. „Aga ei mingeid mehi,“ ütles ta Beckyle sama rangelt, nagu oli öelnud Meninale. Becky käis Menina kannul kloostri ringi, endast väljas rõõmust, et tal on ainuõigus uudisele. Ta kavandas artiklite seeriat, võib-olla raamatut. „Oh, valguslaps! Kui mõni meesajakirjanik sellest haisu ninna saab, siis on jama lugu küll! Neid ei lubata kloostrisse!“ hüüatas ta rõõmsalt ja oli ühe päevaga müünud loo New York Timesile.

„Asjad ilmselt alles lähevad käima. Ma tahan öelda: vaata seda kohta! Mina alustasin sellest, et tahtsin nunnasid natuke aidata,“ ütles Menina. „Nüüd mõtlen, kuidas seda kõike kokku panna – see närib mind.“

„Siin on täielik segadus. Huvitav, aga segadus. See vannituba on saatanast,“ ütles Becky. „Hea on, et Alejandro kutsus sinu vanema

enda juurde – tema maja on suurepärane. On aru saada, et tegemist on vana majaga, aga ta on lasknud seda kõvasti kohendada, nii et seal on mugav. Tal on mehe kohta hea maitse. Igale juhul ütles ta, et me võime saavi korral alati tema juurde duši alla minna.“ Ta oli Meninale külpeilke heitnud, püüdes jälile saada, kuidas sõbranna kenasse politseikaptenisse suhtus. Becky seisukoht oli, et ta oli *macho*, aga heas mõttes. Ta jättis Meninale ruumi. Becky tajus kindlaid signaale, et midagi oli nende vahel alguse saanud.

Kui Serafina Lennox esimest korda kloostrisse tuli ja Menina leidis, et nägi, oli ta sõnatu ja hingeldas nii, et pidi istet võtma, kuni Menina talle vett tõi ja kinnitas, et asjad alles algasid.

Menina ja Alejandro jaoks sai sõnadest „kõik alles algab“ mantra. Aastate jooksul eelnes see avaldustele, nagu „võib-olla on see hulumeele mõte, aga mis siis, kui me saaksime kloostri muuseumiks muuta“ või „kuidas me sellise raha kokku saame?“ kuni „proovime“ ja „armas jumal, mida me küll mõtlesime!“.

Menina ja Alejandro ütlesid seda, kui spetsialistid tulid kroonikat ja medaljoni vaatama. Nad ütlesid seda, kui Menina valjusti imestas, kas oleks võimalik hoida ja eksponeerida Mendoza isiklikult koos kroonika ja medaljoniga, seada kloostri sisse galerii ja kauplus, kus müüakse medaljoni ja kroonika koopiad ja maalide reproduktioone. Nad ütlesid seda lootusrikkalt arhitektide ja konservaatore meeskondadele ja päranditegelastele, kes kloostri ümber parvlesid, raputades pead võimatu ülesande peale taastada ja remontida nii iidne, ajalooline ja tohutu hoone. Nad olid öelnud seda kindlustajatele ja muuseumidele ja heategevusfondidele. Nad ütlesid seda häält kahedaks rääkides, pidades kõnesid ja sõlmides sidemeid ja ametivõimude esindajatelt raha küsides. Ja kui nad rääkisid öde Teresale, et esimeseks tööks oli ehitada uued ruumid nunnadele ja kloostri elavatele ilmikõdedest hooldajatele. See kutsus öde Teresa poolt esile hüüatusi ja hoiatusi ja nõuannetetulva, nii et Menina jättis Alejandro hooleks selgitada oma tädile fakti, et „kõik alles algas“.

Nad ütlesid seda, kui esimesed ettevaatlikud rahakogumiskatsed vilja kandsid, ja siis, et kirjeldada pidevat sündmuste keerist – rahakogumist, võimukandjate külaskäike, ehitustöid, parandustöid, renoveerimist. Alejandro ütles seda, kui palus Meninat endale naiseks. Alles siis, kui Menina, kes paistis kõikide rasedusvastaste vahendite suhtes immuunne olevat, teatas, et ootab nende viiendat last, vaatasid nad teineteisele otsa ja ütlesid korraga: „Ära mingil juhul ütle, et kõik alles algab!“ Ja kui tema naine järjekordse kriisi tõttu juukseid katkestas, pani Alejandro käe talle ümber ja tuletas talle meelde, et parim on alles ees.

Ja kui tehti ettepanek, et Alejandro, kes tänu oma osale salakaudselt ahela likvideerimises ja tüdrukute päästmises inimkaubitsejate käest oli kohalik kanglane, peaks Hispaania parlamenti, *Cortes Generales* kandidideerima, istusid nad poole ööni üleval ja arutasid seda. Menina nägi, et mees oli huvitatud. „Ma arvan, et kõik alles algab – jälle,“ ütles naine. „See saab huvitav olema! Aga sa sobid sellele tööle hästi.“ Ja siis ütles Menina, et temalgi on uudiseid, nad ootasid last number kuus.

Täna oli üks harvu juhuseid, kui Meninal oli mahti mõelda millelegi, mis oli juhtunud kauem kui viis minutit tagasi, ta mõtles sellele vestlusele ja naeratas. Nad pidid hullud olema, mõeldes, et nende elu võiks veel midagi mahtuda, aga mingil kombel see toimus. Menina oli muutunud üsna osavaks, elades rahulikult kaose keskel, tegeldes vaid kõige olulisemate asjadega. Ta oli küllalt harjutada saanud. Ja üks asi, mis rase olemise kasuks rääkis, oli see, et aeg-ajalt sai võimaluse maha istuda.

Täna rüüpas Menina, kes kandis roosat rasedakleiti, suuri päitleid ja espadrille, apelsinimahla ja istus kõrvetava keskpäevapäikese eest suure päevavarju all ning mõtles oma elu peale. Ta vaatas oma vanemaid, kes nautisid kes-aias-mängu tema nelja tütreaga – Pia, Esperanza, Marisoli ja Luziga – vanas müüriiga piiratud palverändurite aias. Aastane Sanchia tegi oma kättega lõunasöögieelset uinakut.

Täna oli tal maja täis kõige kallimaid inimesi ja viimane, tema abi-kaasa, oli teel, et jõuda kohale lärmakaks Hispaania perelõunaks. Laud

oli kaetud puuviljaaeda, ta oli kaks kiiret kohtumist homsele lükanud, tema vanemad vaatasid laste järele, tema assistent Almira hoolitses lõuna eest. See jättis talle aega keskenduda hetkel kõige olulisemale ja kiiremale küsimusele – Beckyle, keda ta polnud aastaid näinud.

Kui Becky eelmisel öhtul uksest sisse astus, oli Menina pidanud sõbranna välimust nähes ehmatust peitma. Sarah-Lynn ei olnud nii napsionaline. „Mis selle lapsega küll juhtunud on?“ oli ta sosistanud Meninale peaaegu kohe, kui Becky toast lahkus. Kaugemalt nägi Becky Menina meelest välja nagu ikka. Lähedalt oli näha, et Becky näol olid kuumast Iraagi päikesest kortsud. Tema silmade all olid tumedad varjud, põsesarnad olid teravad, küüned lihani ära näritud. Becky kippus oma karkudega vihaselt asju taguma. Menina tahtis Beckyt kallistada ja nutta, aga ta teadis, et see oleks kohutav viga. Nii et ehkki ta üritas naeratada ja lobiseda, nagu oleks kõik korras, ragistas Menina ajusid ja mõtles, kuidas vaevatud sõpra aidata. Aastaid tagasi oli klooster aidanud tal endal toime tulla vägistamisega. Võib-olla on Beckyl juba siinolekust kuidagi abi. Menina jääb rahulikuks ja kannatlikuks ning annab Beckyle aega. Kui Becky enne ei plahvata.

Becky oli kirjutanud kloostriist, maalidest ja kavandatavast galeriist terve seeria suurepäraseid lugusid, sillutades Meninale ja Alejandrole teed, et seda tohutut projekti teoks teha. Ent ikka veel seikluse võlule järgnedes oli ta sõna otseses mõttes sõjas käinud. Pärast ajakirjandus-teaduskonna lõpetamist oli ta mingil moel nihverdanud endale võimaluse käia nii Afganistanis kui ka Iraagis. Ta oli kirjutanud ühest põrgust teise järel, sattunud sõltuvusse ohu adrenaliinist ja hullunud elust noateral, mis lisas intensiivsust kõigele, alates suhetest ja lõpetades külma õllega.

Kui Menina oli üritanud temalt muljeid küsida, oli Becky nähvanud, et tema tööandja poolt soovitatud nõustamisest polnud abi ja ta ei tahtnud sellest rääkida. Hea küll?

Menina vastas lamamistoolil istuv Becky oli joonud ära pool pudelit veini ja tema parem jalg tõmbles. Ta oli tänu metallist jalatoele liikumatu, vasak jalg lebas raskelt toolil ja kargud olid käeulatuses.

„Nii rahulik,“ pomises Becky ja võpatas nagu kõrvetada saanud kass, kui kusagilt kloostri sügavusest kostis tellingute vali klobin, viinade kolin ja töömehed üle üürgava raadio karjusid.

Menina hammustas huulde, et mitte välja prahvatada oma mõtet jumal tänatud, et ajalehel jätkus mõistust keelduda Beckyt tagasi saatmast. Becky oli tahtnud minna. Ta oli spetsialiseerunud Iraagi naistele, kes rääkisid jubedaid lugusid, asju, mida nad olid valmis rääkima ainult naisajakirjanikule. Seda ta oligi teinud, kui plahvatas pommi ja kohvikutäis leski ja lapsi, kellega ta intervjuud tegi, õhku lendas, Becky püüdis toime tulla faktiga, et tema oli ellu jäänud.

Menina hoidis kerget tooni, püüdes otsusele jõuda, kas öelda Beckyle, et Hendrik tuleb lõunale, selle asemel et jätta see üllatusena nagu tal plaanis oli olnud. Ei mingeid üllatusi, jõudis Menina otsusele.

„Mäletad seda UNESCO arhitekti, Hendrikut? Rootslane, prilli dega, pikk, näeb välja nagu öökull? Tore mees, ta nagu meeldis sulle.“

Becky noogutas ja tõi kuuldavale häämitsuse, mis kõlas nagu „mmmm“ või nagu „see abielus“, sõltuvalt, kui tähelepanelik kuulaja oli.

„Ta sööb meiega lõunat ja ma tahtsin sulle öelda, et ta on lah...“

„Lõunasöök lõhnab igatahes suurepäraselt. Mul on hundisau. Olles teemat vahetanud, sõi Becky ära viimased oliivid ja asus ühe keste artišokkide taldriku kallale.

„Almira küpsetab seda – see võtab umbes kaksteist tundi. Ürtidega täidetud lammas.“

„Sellest on liiga kaua möödas, kui ma sind nägin.“ Becky jalg tõmbles ja kopsis, nagu elaks see oma elu. „Ma igatsen meie nädala pikkusi kohtumisi Pariisis või Veneetsias, nagu meil oli kombeks sinu, kui sa alles abiellusid.“

„Mina samuti, aga nagu sa tead, olen ma suurema osa viimasest üheksast aastast olnud suur nagu elegant ega ole lennata saanud.“ Menina silitas oma kõhtu. „Tore, et Muhamed sel korral mäe juurde tuli. Muide, kuidas su emal läheb?“ See tundus neutraalse küsimusena, nii et Menina vahetas teemat ja küsis.

Becky tõmbas teravalt hinge ja püüdis naeratada. „Ta ütleb, et lasteaiatöötaja töö oleks palju daamilikum – noh, võid ette kujutada. Ta oli ekstaatiline, kui kuulis, et seekordne lugu on sinust ja fondist. Ta arvab, et sa oled minu elus positiivne mõju.“

„Mitte et meil poleks hea meel sind näha, aga sa ei rääkinud telefonis tervet lugu selle intervjuu kohta, kui sa kaks päeva tagasi helistasid. Telefoniühendus pole just suurem asi ja mul on pea mähkmeid täis.“

„Nüüdselt on see üks neid „kuidas tuleb tänapäeva naine toime abikaasa poliitilise karjääri, oma karjääri ja perega“ asju. Ma tean, ma tean – okse! Näpud kurku. Aga ma pidin seda nii müüma, et leht nõusse jääks. Millest ma tegelikult kirjutada tahan – et siduda selle pärast 11. septembrit toimunud usuliste lõhedega –, on siinsed uskudevahelised konverentsid. Ma tean, et sa tahad poliitikat sellest eemal hoida, aga valguse laps, kui ma olen sõdadest kirjutades ühte asja õppinud, siis on see see, et poliitikat ei saa religioonist lahus hoida. Nii et ma lunisin, et teha lugu sinust ja fondist, sest sõjast olen ma kirjutanud. Ja mulle tuli pähe, et ma peaksin kirjutama kellestki, kes üritab rahu luua.“

„Mulle sobib iga vabandus, et istuda, jalad üles tõstetud.“

„Siis sobib, kui me praegu natuke tööd teeme?“ Becky sirutas käe, näppis oma salvestusvahendit ja vandus, siis tagus seda vihaselt rusikaga ja kirus. Menina võpatas.

Hüüdis väike punane tuli. Becky nähvas mikrofonit: „Proov,“ ja kui ta selle tagasi keris, kostis lindilt: „Proov.“

„Lõpuks! Alusta lihtsalt sellest, mis viis sind mõttele religioonidevahelisi konverentse korraldada. Pärast toimetame.“ Ta vajutas lülile ja pani mikrofonit nende vahele. Menina ütles seda, mida ta oli öelnud palju kordi varemgi.

„Noh, 11. septembriks olid erinevad usuliste gruppide liikmed kohtunud siin, mida nad nimetavad ühiseks territooriumiks, tänu siinse piiga erilisele ajaloole. Aga alles pärast terrorirünnakuid tuli meil veel üks mõte. Siin on nii palju kasutamata ruumi ja mõtlesime, et kui me

rahastuse saame, miks mitte keskenduda sellel tsüklil uskudele keskusele. See on loogiline, kui mõelda paralleelidele – religioosne sallimatus praegu ja kuueteistkümnendal sajandil. Inimesed on sama moodi antimoslemid, antisemiidid ja antikristlased, antikatoliiklased ja antiprotestandid nagu alati. UNESCO kuulutas selle lõpuks maailmapärandi objektiks ja me korraldasime esimese uskudevahelise konverentsi umbes sel ajal, kui sa Iraaki läksid. Jutud levisid ja meilgi võtab ühendust üha enam grupe, meie konverentsikeskus on kõikide jaoks neutraalne kohtumispaik.

Mulle meeldib väga sinu fraas „rahu looma“ – just seda me teha tahaksimegi ja meil on selleks rohkem raha vaja. Suur hulk esialgseid töid sõid esimesed rahastused – seinte toestamine, torustik, elekter ja nunnade uued eluruumid. Asjad varisevad ikka veel ja aeg-ajalt tehakse uusi arheoloogilisi leide – ühel päeval leiti näiteks roomlasest ajast pärinev naiste kamm. Viimaks saadi spetsiaalne vitriin medaljoni eksponeerimiseks – see suurendab ja peegeldab, nii et medaljoni on tõesti võimalik näha. Sama kehtib kroonika kohta. Meil on vaja Pentagoni tasemel turvasüsteemi ja see maksab raha. Pood müüb teie handete kaupa kroonika ja pühakirja tõlkeid erinevates keeltes, medaljoni koopiad ja maalide reproduktioone, nii et see annab sissetulekut veel alles jäänud nunnade eest hoolitsemiseks. Meil on õed ja sinu eluarst, kes kõik on nunnad, valmis austama nende soovi kloostriist minna lahkuda, isegi kui tegemist on haigusjuhtumiga.“

Becky niheles ja lülitas diktofoni välja.

„Ja õde Teresa?“

„Ta näeb habras välja, aga ta on hävimatu. Ta nõuab ikka veel, et saaks koidu ajal tõusta ja kohviku jaoks *polvorónes*eid teha. Ta keeldus kaeoperatsioonist – ta usub, et see on jumala tahe, et ta ei näe, ja tundub, et vastutasuks on jumal andnud talle uue hingamise. Lapsed arvavad, et tal on võluvõimed, sest ta ütles neile, et ta näeb kõrvadeks. Ta on küll toriseja, aga lapsed jumaldavad teda, nii et viin nad peaaegu iga päev mõneks minutiks talle külla.“ Menina ohkas. „Tal on laste kasvatamise kohta palju nõuandeid.“

„Võin kihla vedada! Ma lähen ütlen talle pärast tere,“ ütles Becky. „Nüüd pean kirjutama paar sõna sellest, kui imeline sa oled.“ Ta lülitas diktofoni uuesti sisse. „Inimesi huvitab, kuidas hõivatud poliitikute naised, kellel on töö ja pere, tulevad toime kõikide nende lisanõudmistega hea välja näha, asjadega kursis olla ja toetust avaldada. Sa juhid seda ettevõtmist täistöökohaga, Menina – kuidas sa kõik tehtud jõuad?“

Menina oigas. „Mul pole aimugi, sest ma pole iial kõiki selleks päevaks kavandatud asju tehtud saanud. Ma prioriteerin kaost. Töömehed ja arhitektid vaidlevad pidevalt, tahavad, et ma plaane vaataks või vahendaks või tekitavad tohutu jama just enne tähtsa delegatsiooni tulekut, kui me peame hea mulje jätma. Külasthan iga päev nunnasid, vaatan, kas neil on midagi vaja. Kui jätta kõrvale fakt, et mul on viis last ja kuues iga hetk sündimas, on veel kirjavahetus ja inimeste vahel kontaktide loomine ja esinejate leidmine konverentside jaoks. Kui me lõunasöögi ja siesta ajal pausi ei teeks, kukuksin kokku. Aga kui Almira mu assistent ei oleks, siis ma loobuksin. Tema on tõhus.“

„Aga sina pead kõnesid ja puha, sina oled instituudi nägu. Kuidas sul õnnestub nii hea välja näha?“

„Õnneks muudab rasedus inimesed leebemaks. Sündmused tabavad meid Alejandroga kogu aeg ootamatult. Alejandro naerab ja ütleb, et suured pered on normaalsed, ja ma olen alati palju lapsi tahtnud – ilmselt on see adopteeritud lapse sündroom –, aga ta lubas, et laseb pärast järgmist vasektoomia teha. See on temast väga ebahispaanlaslik. Oh jumal, ära seda kirjuta!“ Menina kummardus ja lülitas diktofoni välja. „Ema abita näeksin välja nagu midagi, mis kass õuest tuppa veab. Ma keeldub nüüd temaga poodi minemast, sest väidab, et tema osaks jääb ainult meeste pingil istumine.“

„Ma teen lastest ka mõned pildid, nad on imearmsad.“

„Nad peavadki päikese käest ära tulema. Tüdrukud, tulge tehke sinimele kalli ja jooge natuke mahla,“ hüüdis ta.

Neli väikest tumedasilmset tüdrukut – seitsmene, kuuene, viiene ja peaaegu neljane – ühesugustes kurrutatud päikesekleitides tormasid üle õue, nende järel tuli tüdrukute vanaema.

Becky haaras fotoaparaadi ja võttis lapsed sihikule. „Proua Walker teil on käed tööd täis.“ Väikesed tüdrukud ja Becky tegid üksteist nägusid, kui Becky pildistas.

„Jah, kullake, on küll. Mind on õnnistatud, et neid nii palju on.“

Kostis automürinat, keegi lähenes kloostriväravate juurest mõnda värskelt kruusaga kaetud teed. Menina sulges silmad ja naeratas õnnelikult, nähes autost väljumas tumedasilmset pintsakus ja avatud kaulusega sargis meest, kes oli koduteel liiga kiiresti sõitnud, käes lilled oma naisele.

Vanasse palverändurite aeda, mis nüüd oli nende eraaed, viiva trepi jalamil naeratas ka Alejandro, kuuldes oma tütarde naeru terrassil, kui Menina, tema ema ja sõbranna teda ootasid, ja äi hüüdis ühele tüdrukust: „Võta end kokku!“ Alejandro tundis lambaliha lõhna ja teadis, et ämm oli katnud viinamarjaaeda laua nende pulmaserviisiga ja siia laisale lõunale puude varjus pere ja naise parima sõbranna seltsis järgneb siesta. Rasedus suurendas Menina seksisust ja siis jääb ta Alejandro käte vahel magama, laps neid mõlemaid põtkimas. Nad külastavad nunnade eluruume, et kuulda, millest öde Teresa peab täna vajalikuks rääkida. Ja kumbki neist poleks vahetanud seda mitte millegi vastu maailmas.

Alejandro oli trepil, poolel teel nende juurde, kui sügavalt kloostri sisemusest kostis kohutav pauk nagu plahvatus ja kokku kukkuv müüri kolin. Alejandro vandus, pillas lilled käest ja tormas trepist üles, hüüdes: „Menina!“

Trepi lõpus oleks ta peaaegu pörganud kokku Beckyga, kes karjatel temast möödudes plahvatuse poole kiirustas. Becky nägi välja rohkem kui pahane, ta nägi välja ohtlik, näost valge ja karjus midagi arusaamatut. Alejandro luges kiiresti kokku oma lapsed, veendumaks, et kõik olid väljaspool ohtu, ja ulatas käe Meninale, kes püüdis murelikul ilmel end toolilt püsti ajada. Alejandro põimis käed tihedalt naise ümber. „Jumal tänatud!“ „Kõik on korras, kallid, see polnud pomm. Hendrik hoiatas mind, et nad lammutavad vanas palverändurite ruumis müüri ja see võib lärmi teha, aga Becky on veidike närviline – ma

ei teadnudki enne, kui nägin, kui tõsiselt ta viga on saanud. Ma arvan, et tal on traumajärgne šokk ja ta vajab abi. Me peame ta kätte saama, enne kui ta Hendriku karguga maha lööb.“ Ta tõmbas meest kloostrist läbiva tolmutpilve poole. „Becky on liiga kaua üritanud ise hakkama saada. Ta vajab professionaalset abi, rahu ja vaikust. Olin tema tuleku üle nii rõõmus, sest arvasin, et siinolekust võiks abi olla, aga kuula nüüd, kuidas ta vaese Hendriku peale karjub! Saad aru, mida ma öelda tahan? Ja ma kutsusin Hendriku meiega lõunat sööma, sest ta meeldis Beckyle, kui nad varem kohtusid, aga Hendrik oli abielus. Mul ei olnud võimalust Beckyle öelda, et ta on nüüd lahutatud. Lootsin, et meiega kohtumine tuletab Beckyle meelde, et ka häid mehi on olemas... Ma olen idioot.“

Oma rasedat naist rahustades sosistas Alejandro: „Mina arvasin, et see on pomm. See pole üllatav, et Becky sama arvas. Aga Hendrik ja Becky? Jää ja tuli.“

Nad kuulatasid ja kuulsid Becky häält, see oli muutunud kiledaks ja hüsteeriliseks. Kõhides ja tolmu eest lehvitades astusid nad ettevaatlikult üle lõhutud müüri tükkide ja läksid karjumise suunas. Mis korraga katkes.

„Ei tea, kas Hendrik elab veel?“

Alejandro vaatas hämarusse ja nügis Meninat, kui tolmu aeglaselt hajus. „Võib-olla oli sul õigus.“ Pika pimedate koridori lõpus oli pikk blond prillidega mees pannud käed kaitsvalt ümber lühikest kasvu naise, kelle juuksed olid päikesest nii pleekinud, et tundusid hämaras valguses valged. Naise nägu oli vastu mehe õlga surutud ja mees sosistas talle kuuldamatuid lohutussõnu, teda õrnalt edasi-tagasi kõigutades. „Läheme tagasi ja jätame nad omaette,“ soovitas Alejandro.

„O!“ ütles Menina. Ta peatus ja hingeldas abikaasa käsivarrele toetudes. „Oh, Alejandro, ma kardan, et see oli tuhu. Ainult kerge.“

„Jumal tänatud, et ma kodus olen. Arvasin, et sul on veel kaks nädalat aega.“

„Lapsed ei pea eriti tähtaegadest kinni. Aga praegu on vara. Ilmselt oli see valehäire.“

„Issi?“

Nende nelja-aastane seisis ukseavas.

„Oota siin, Marisol, sees on segadus. Sinu jaoks liiga ohtlik. Me tuleme emmega välja.“

Marisol trampis jalga vastu maad. „Tehke ruttu, sest ma tahan teile rääkida! Aias oli daam. Ta tuli pärast suurt pauku ja ütles, et ma ei kardaks. Tal oli pikk kleit seljas ja see lehvis tuules ja ma nähtasin talle oma uut jalgratast ja helistasin kella ja tema naeratas ja ütles: „Tss.“ Ma olin siis tss. Siis näitas ta mulle väätide vahel päsukesese pesa. Selles olid väikesed munad. Ta küsis, kas ma tahan saladust teada. Teate mida? Tädi Becky abiellub ja jääb siia elama. Siis ütles daam, et tema elab ka siin, et ta oli ära läinud, aga tuli tagasi. Rääkisin vanaemale, aga vanaema ütles, et daam ei olnud päris, aga ta oli, emme, ta *oli*!“

Menina vahtis oma tütart ja kummardus kohmakalt teda kallistama. „Marisol! Oh, kullake...“ Ta tõstis pilgu Alejandrole. „Salome!“ vormisid ta huuled. Alejandro kehtas õlgu.

Siis kuuldus nohinat ja aeglasti samme. Mees kõhatas. Hendrik vaatas neid tõsiselt läbi oma sarvraamidega prillide. „Ettevaatust!“ ütles ta. Ta kandis suurt nelinurkset eset, mis paistis olevat pakitud karkissesse vanasse kangasse. Pisarakriimulise näo ja kurnatud ilmega Becky tuli longates mehe järel. „Ma rääkisin just Beckyle, et leiame midagi peidetuna seinast, mida me lammutame. See on väga huvitav leid, ma arvan. Tulge, me peame seda vaatama.“ Alejandro läks talle appi.

Köögis tegi Almira suure söögilaua ruttu lagedaks ja Hendrik pani eseme käest. Menina ütles: „See näeb välja nagu maal. Seina taga! Nagu oleks see peidetud?“

Ta tundis veel üht tuhu. Sünnitushaiglasse orus oli pikk sõit, aga kõigepealt tahtis ta teada, millega siin tegemist oli. Ta võttis pehkenud kanga ettevaatlikult ära, puhus tolmu eemale ja selle all nägid nad inimeste salga nõrku piirjooni. „Mida paganat... andke mulle leiba.“ Almira haaras lõunasöögiks valmis pandud leivakorvi ja ulatas

Meninale. Kõik kogunesid ootusärevalt lähemale, kui Menina pisut mustust ühest kohast ära puhastas. Siis teisest. Isegi Becky paistis huvi tundvat.

Nad nägid viie pea piirjooni.

„Oo!“ Kas see oli veel üks tuhu? Menina püüdis sellest mitte välja teha, ta pidi teada saama, kas see oli see, mida ta lootis – puuduv puuletükk. Ta võttis veel leiba ja töötas nii kiiresti kui võimalik, kuni istujad olid teistele nähtavad. „Esperanza saab vanaisa kukil istuda. Mina tahan ka näha, issi, võta mind sülle!“ nõudis Marisol. Alejandro võttis ta sülle. Tüdruk kiljatas ja osutas kujule portree paremal pool. „Emme! See oled sina!“

„Tal on õigus!“ hüüatas Becky, Hendrik tema taga seismas.

„Kindel see,“ nõustus Virgil. Almira silmad läksid suureks. Ta lõi risti ette. Sarnasus oli vaieldamatu.

„See on Esperanza,“ ütles Menina. „Ja... ja teised.“ Ta osutas neile ja nimetas lihtsa vaevaga kõiki nimepidi. Sanchia, Marisol, Pia, kelle juuksed olid nagu kuupaiste, ja kääbus Luz.

„Aga see on *minu* nimi!“ protestis Esperanza Virgili kukil.

„Jah, on küll, just nagu Esperanza pildil on ilmselt sinu vanavana... Ma ei tea, kui kauge vanavanaema. Võib-olla oled ühel päeval tema moodi, kui suuremaks saad. Ja kui see nii on, räägin sulle temast kõik.“ Nendest tüdrukutest ja Isabellast, kellest oli saanud õde Beatriz, ja Salomest ja inka komandörist, kuidas Esperanza oli abiellunud Salome poja don Migueliga... kõik, mida Menina teadis oma esivanematest, ei teinud temast vähem Walkerite tütart.

Järgmine tuhu äratas ta mõtisklustest. Tugevam. Ilmselt oli aeg minna.

„Mulle meeldiks kõigepealt lõunat süüa, aga see laps,“ teatas Menina, „sünnib selle laua peal, Alejandro, kui me kohe haiglasse ei lähe!“ Tekkis jahmunud segadus, Almira jooksis haiglasse helistama, Sarah-Lynn rääkis Virgilile, kus Menina kott on, ja väikesed tüdrukud hakkasid üles-alla hüplema. Alejandro otsis paaniliselt taskutest autovõtmeid ja Sarah-Lynn jagas kõigile korraldusi.

Menina osutas võtmetele köögilaua, kuhu Alejandro oli need pannud, ja ütles mehel käsivarrest hoides: „Aga enne kui läheme, me oleme nime suhtes otsusele jõudnud. Või tegelikult ma arvan, et nimelis meid veidi aega tagasi, kui Marisol aias oli.“ Ta tõstis Alejandro poole vaadates kulmu, et näha, kas mees oli nõus. Alejandro nõustas.

Kostis koor: „Mis see on? Te ei saa enne minna, kui olete meile öelnud!“

„Salome loomulikult,“ ütles Menina kõhtu paitades. „Salome tuleb lõpuks koju.“

Kirjastuse Ersen
kõik raamatud
internetipoes:
www.ersen.ee

Hinnad sõbralikud!

Esmatellijatele kingitused

tel 602 3086, 53 924 601

e-post rkaup@ersen.ee

Külasta veebipoodi

www.ebooks.ee

ja loe e-raamatuid
otse arvutist

Telli kingitus, mis ei unune
Nimeline raamat igaks tähtpäevaks

- VÕLUMUINASJUTURAAMAT
- NIMELINE TARKUSERAAMAT
- NIMELINE KOKARAAMAT
- NIMELINE MÄRKMIK

www.kinkeraamat.ee

tel 602 3086, 53 924 601 e-post info@kinkeraamat.ee